NOSOLOGIA METHODICA

SISTENS

MORBORUM CLASSES,

GENERA ET SPECIES,

Juxtà Sydenhami mentem & Botanicorum ordinem.

Auctore FR. BOISSIER DE SAUVAGES,

Regis Consiliario ac Medico, in Monspeliensi Universitate Medicinæ, olimque Botanices Professore Regio; Academiæ Scientiarum Monspeliensis, Londinensis, Upsaliensis, Berolinensis, Florentinæ, Physico-Botanicæ, Suecicæ, Naturæ curiosorum, & Instituti Bononiensis Socio.

TOMI SECUNDI PARS SECUNDA,

Complectens

GENERA ET SPECIES MORBORUM

AD CLASSES IV. V. & VI. PERTINENTIUM.

Scilicet

SPASMOS, ANHELATIONES ET DEBILITATES.

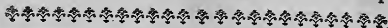

AMSTELODAMI,

Sumptibus FRATRUM DE TOURNES.

M. DCC. LXIII.

CLASSIS QUARTÆ SYNOPSIS.

SPASMI.

CHARACTER. Contractio vel constans, vel interpolata musculorum motui locali, non respirationi, nec circulationi propriè, inservientium, voluntati non respondens.

ORDO I. SPASMI TONICI PARTIALES. *Rigiditas & immobilitas artûs vel organi determinati.*

I. *Strabismus*, oculi spasmus axium opticorum divergentiam inferens.
II. *Trismus*, maxillæ inferioris spasmus tonicus, vel clonicus.
III. *Obstipitas*, colli spasmus tonicus, capitis nativam mobilitatem & directionem mutans.
IV. *Contractura*, artûs cujusdam ut brachii, vel cruris constans, diuturna rigiditas sensim exorta.
V. *Crampus*, subitanea, fugax, dolorifica musculi rigiditas.
VI. *Priapismus*, penis injucunda rigiditas.

ORDO II. SPASMI TONICI GENERALES. *Rigiditas totius ferè corporis.*

VII. *Tetanus*, spasmus generalis subitò ortus cum dyspnœâ.
VIII. *Catochus*, spasmus generalis sensim factus sine dyspnœâ.

ORDO III. SPASMI CLONICI PARTIALES. *Agitatio invita & coacta cujusdam organi, vel artûs, cujus motivum non percipitur.*

IX. *Nystagmus*, spasmus clonicus oculi, palpebræve.
X. *Carphologia*, spasmus clonicus manuum carpive in acutis.
XI. *Pandiculatio*, spasmus artus successivè extendens per vices, semi voluntarius.

XII. *Apomyttosis*, succussio cutis & capitis tremula, violenta, cum exspiratione sonorâ, quasi stertorosâ.

XIII. *Convulsio*, agitatio invita artûs, vel musculi cum animæ libertate, circumstantiarum perceptione.

XIV. *Tremor*, artûs alterna per itus & reditus frequentes molitatio, cum movendi voluntate concurrens.

XV. *Palpitatio*, pulsatio in regione cordis pulsui arteriarum numero, minimè verò intensitate, respondens.

XVI. *Claudicatio*, est inter gradiendum cruris motus, quo centrum gravitatis trunci sensibiliter dextrorsum, vel sinistrorsum transfertur.

ORDO IV. SPASMI CLONICI GENERALES. *Sunt spasmi clonici vel totius corporis, vel ad plures partes extensi.*

XVII. *Rigor*, (rectiùs phricasmus) est totius cutis succussio frigorifera.

XVIII. *Ecclampsia*, est artuum, vel musculorum plurimorum spasmus clonicus, acutus, cum sensuum obscuratione.

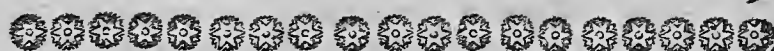
XIX. *Epilepsia*, est spasmus clonicus, periodicus, chronicus artuum, cum sensuum obscuratione.

XX. *Hysteria*, est artuum, organorumque etiam internorum spasmus clonicus, tonicusve, paroxismis fugacibus leviter variantibus, cum mortis formidine intensissimâ.

XXI. *Scelotyrbe*, est motus semivoluntarius vel unius lateris, vel totius corporis inter gradiendum, gesticulationem, aut ridiculam histrionis festinationem referens.

XXII. *Beriberia*, est motus gradientium genua retrahens cum tremore, formicationis sensu, vocis raucedine, Indis familiaris.

CLASSIS QUARTA.

SPASMI,

SEU

MORBI CONVULSIVI.

RECTIUS *Cacocinesiæ*, seu motus depravati musculorum motui locali destinatorum. E loco moventur tantùm artus superiores, inferiores, caput, oculi, lingua, maxilla, cor, penis; pectus enim tantùm motu dilatationis & constrictionis agitatur, ut arteriæ: cæterarum verò partium motus, ut pulmonis, ventriculi, intestinorum, vesicæ, uteri, sub sensus non cadunt, & ex voce, excretis, aliisve phœnomenis inferuntur.

Hinc differunt morbi spasmodici à *dyspnœicis*, seu *anhelationibus*, in quibus diversæ pectoris constrictiones ac diductiones alternatæ observantur; motus verò linguæ ad psellismum attinent.

Omnis spasmus propriè dictus est motus muscularis; sed omnis motus muscularis tribuendus est vi fluidi per nervum in musculos affluentis, ejusque impetui proportionalis est motûs illius intensitas; ergo causa motus convulsivi est impetus fluidi nervei in musculum ejus inertiam vincens; motus verò fluidi nervei non circulationi, non explosioni, non-mobilitati tribuendus est, cum ad quemcumque musculum movendum requiratur vis in fluido nerveo notabilis, demonstrante Borello; quæque possit ipsi fluido velocitatem soni veloci-

tate multò majorem impertire, ut evicimus in dissertatione de febre ad Hæmastaticæ calcem adjectâ : ergo à vi circulationis fluidi nervei velocitas sufficiens minimè deduci potest; explosio verò Willisiana est merè fictitia.

Omnis fluidi nervei vis movendis musculis par & sufficiens, vel à libertate, vel à naturâ imprimitur, docet Physiologia; verùm convulsiones non sunt motus liberi, cum nobis insciis & invitis peragantur; motus verò à nobis instituti, qui *liberi non sunt*, naturales vocantur : ergo à naturâ imprimitur fluido nerveo velocitas ad convulsionem requisita.

Natura determinatur ad agendum, vel ab irritatione, ut se à molestiâ liberet quo modo potest, vel à pathemate, ut terrore, metu, irâ, imò à motivis quæ intellectui sunt impervia, ut ipsæ actiones morales in hystericis, morosis, fatuis, ebriis; ergo similia motiva convulsiones determinant.

Spasmi impropriè dicti sunt *contracturæ*, quæ à rigescentiâ tendinum & musculorum dependent, absque aucto fluidi nervei in eos influxu, & *tremuli motus*, qui ab irregulari eo influxu, non tamen intensiori dependent. Hinc liquet cur aptiùs hæc classis *Cacocinesiæ* titulo deberet insigniri.

Classis hæc à dyspnœicis separata quibuscum valdè affinis est, in quatuor ordines dividitur, quorum duo continent *spasmos tonicos*, seu in quibus musculi constanter & immobiliter contracti remanent; & alii duo *spasmos clonicos* amplectuntur, in quibus pars convulsa exagitatur.

ORDO PRIMUS.

SPASMI PARTIALES TONICI.

Conductiones Cælii Aureliani ; *Convulsiones tonicæ* Gorteri , Ettmulleri.

ILLI sunt in quibus præcipuum symptoma est invita, violenta & constans partis rigiditas, cum motûs impedimento , vel saltem immobilitas. Unde differunt à generalibus in quibus plurimæ partes , plures simul artus immobiles sunt.

Ea immobilitas differt à paralyticâ per sensibilitatem & rigiditatem , vel saltem sensibilitatem musculi immobilis : differt ab eâ quam dolor arthriticus , vel rheumaticus excitat , quia voluntaria est in dolore immobilitas , involuntaria in spasmo. Qui dolent aliquâ parte propter ejus inflammationem, vel infarctum , ab ejus partis motu abstinent , ne dolorem intendant ; ast spasmo detentam partem nequidem movere possumus etiamsi velimus.

Differunt spasmi tonici à clonicis per constantem partis immobilitatem , quæ est inconstans & alterna in clonicis , seu motibus convulsivis.

Immobilitatis causa est in musculo resistentia solito major , tum ex parte musculi rigidioris , violentiùs contracti , vel ex parte organi movendi : illa autem resistentia , vel absolutè major est , vel respectivè : absolutè ut cum tendines , ligamenta musculi duritiem nimiam conceperunt , aut cum musculi ab influxu fortiori fluidi nervei rigescunt ; respectivè major est , si musculi antago-

nistæ ob usûs defectum, ob debilitatem nativam, vel accidentalem minori vi quam par est contrahantur.

I. *Strabismus*, Strabisme; Ægri *Strabones*.

Est affectus tonicus alterutrius oculi, quo fit ut cum altero ad visum non convergant axes optici.

Axis opticus est linea recta, quæ centra vitrei, crystallini, & globi oculi conjungit, & quæ ad objectum usque extensa censetur.

Ad visum requiritur ut axis oculi dextri ad idem objecti punctum concurrat cum axe optico sinistri; ex angulo ab his axibus intercepto objectorum magnitudinem & distantiam inferimus: ergo si divergant axes, ut in strabonibus, ex visu nec de distantiâ, nec de magnitudine objectorum judicare poterimus.

Ideò objectum simplex percipimus, licet duobus oculis aspectum, quia convergentibus oculis imago objecti incidit in polum opticum utriusque oculi, & assuevimus in his circumstantiis experiri objectum unicum, illam sensationem excitare; verum divergentibus oculis præter consuetudinem, imagines ejusdem objecti incidunt in loca oculorum non sibi correspondentia, & cum ea duplex sensatio inassueta fit, eam appercipimus; non invicem ambas ad unum, sed ad duplex objectum referimus; unde visus duplicatus apud eos qui recenti strabismo laborant; qui tamen error assuetudine, mediante tactu, corrigitur.

1. *Strabismus à luscitate* Boerhaav. *de morb. ocul.* n°. 175. Porterfield. *Act. Edimb. tom.* 3.

Luscus est qui alterutro oculo non directè, sed obliquè, & limis oculis objecta aspicere cogitur,

ut distinctè videat; si itaque unus oculus tantùm obliquè videre potest, alter oculus non convergit cum eo, & strabismus adest. *Vide* amblyopiam luscorum.

Luscitas seu visus obliquus fit, 1°. ex eo quod medius retinæ locus non benè sentiat, unde rectè conspecta objecta obscurè videntur, obliquè verò posita distinctè: hinc assuescimus obliquè aspicere ob vitium retinæ, quod curatur ut amaurosis paralytica; 2°. vel ob mutatam corneæ convexitatem lucis radii refracti non tendunt ad medium retinæ, sed ad alterutrum latus, & illud vitium vix arte corrigi potest; 3°. Si ob contusionem obliquè positum sit crystallinum, idem subsequetur vitium, non magis emendabile. 4°. Vidi puellam cujus pupilla non apparebat, nisi versus magnum oculi canthum ob leucoma corneæ, unde strabo erat. Hoc vitium resolventibus medicaminibus corrigi potest, ut felle bovis, myrrhâ. Porterfield. *Act. Edimburg. tom. 3. pag. 289. & 295.*

2. *Strabismus vulgaris; Vüë à la Montmorency.*

Ille est in quo propter pravam consuetudinem alterum oculum unam versus partem continuò dirigendi, amittitur facultas ambos axes opticos pro lubitu huc & illuc convergendi; sic infantes qui in cunis degentes candelam vel lucem fenestræ ex uno tantum latere respiciunt, strabones evadunt, necnon qui in naso vitium vel punctum respicere assuescunt.

Infantes recens nati oculum unum feorsim ab altero movent huc & illuc ut chamæleontes; ast successivè observant objecta distinctiùs vel clariùs cerni ambobus oculis, & sic eorum axes opticos simul ad idem objectum dirigere addiscunt, quæ directio dein naturalis evadit, ut à voluntate vix mutari queat.

Illa ſpecies facilè prævacetur, facta verò curatur perſpicillis concavis, conoideis, apice tantum pertuſis, vel apud adultos attentione, & minutorum ante ſpeculum lectione.

3. *Strabiſmus* Buffonii, 5ª. ſpecies Porterfield. *Act. Edimburg. tom. 3. pag. 298. Act. Acad. Pariſ.* 1743.

Ille eſt qui pendet ab alterius oculi debilitate, ſeu quod cum inæqualis ſit diſtantia ad quam viſus amborum oculorum pertingit, fortiorem oculum ad objectum dirigere aſſueſcimus, & debiliorem omittimus, quia ad objecta cernenda inutilis eſt, quoties ea ad diſtantiam alteri neceſſariam removentur; ſic ſi oculus dexter non videat ultra ſemipedem, & ſiniſter ultra pedem, objecta unico dextro reſpicimus, unde ſtrabiſmus, qui curatu difficilis eſt. Nomen habet à D. de Buffon Acad. Reg. Pariſ. ſocio, ejus ſpeciei Auctore, *in Act. Acad. Pariſ. ann.* 1743.

Debilitas alterius oculi eſt vel nativa, & tunc incurabilis, vel à paralyſi, epilepſiæ inſultu, &c. dependet. *Vide* horum morborum hiſtorias & curas.

Varietates ſtrabiſmi ſunt ſtrabiſmus *connivens*, qui adeſt oculorum axibus ſe decuſſantibus; ſtrabiſmus *divergens* oculorum axibus non conniventibus, ſed ad libellam compoſitis; ſtrabiſmus *inæqualis altitudinis*, cum alter oculus ſurſum, alter verò deorſum tendit, is aſpectu ingratiſſimus.

4. *Strabiſmus ſpaſmodicus.*

Ille eſt qui producitur ab alterutro muſculo unius vel amborum oculorum convulſo, ob inſultum ecclampſiæ vel ſimplicis convulſionis quondam prægreſſæ, quâ factum eſt ut muſculus ille mobilitatem ſuam amiſerit, tunc oculus rigidulus eſt, & digito reſiſtit, atque conſtanter eſt ſiniſtrorsùm,

dextrorsùm, deorsùm, vel sursùm versus, quod deforme & incommodum. *Vide* remedia contracturæ.

5. *Strabismus à paralysi.*

Si alteruter ex musculis rectis, paralysi, vulnere, ulcere, quâvis de causâ laxatus & resolutus fuerit, tunc antagonista convulsus manet immobilis, ut accidit ori in hemiplegiâ; aut totus oculus paralysi potest affici, & tunc immobilis fixusque manet, nec convergit cum sano; distinguitur ille strabismus ab spasmodico, quod oculus facilè versus musculum relaxatum verti queat: cura eadem est ac paralyseos.

6. *Strabismus catarrhalis.*

Est ille qui à congestione dolorificâ, catarrhosâ, vel alterius similis indolis in alterutro musculo dependet, ita ut dolor impediat ne ille musculus liberè moveatur.

Iste strabismus facilè curatur per phlebotomiam, fomenta resolventia, & anodyna; sed cavendum ne narcotica oculis apponantur; inde enim amaurosis timenda est.

7. *Strabismus symptomaticus*; *Strabismus orantium* Boerhaavii.

Est oculi conversio sursùm, quæ in morbo gravi sub finem accidit, & infantibus in hydrocephalo interno, in ecclampsiâ, febribus, &c. paulò ante mortem supervenit; vulgò dicitur hos tenellos suam patriam respicere, quare musculus elevator, non alter convulsus maneat, ita ut solum oculi album appareat; ratio me latet.

8. *Strabismus lagophtalmos; Vûë de liévre.*

Est retractio constans palpebræ superioris ad superiora, ita ur oculus ea parte nudus etiam inter dormiendum appareat, ut leporibus solemne dicunt.

Hoc vitium propter affinitatem ad strabismum

reducitur ; hujus verò principia non ſatis ab Auctoribus ſunt delineata.

9. *Strabiſmus Myopum ; Vûë Françoiſe.*

Myopes ſunt illi qui proxima tantùm diſtinctè, remotè verò confusè cernunt, ſeu in quibus visûs extenſio eſt breviſſima, ut duorum tantum pollicum, ita ut cum quid diſtinctè videre volunt, illud objectum prope oculum alterutrum ponant, & tunc ut ſibi lucem non eripiant, obliquè è regione feneſtræ objectum uno oculo reſpiciunt, alter verò oculus utpote inutilis non convergit.

Sunt etiam ſtrabones qui propter myopiam, quando alios homines alloquuntur, cum non poſiti ſint ad eam proximitatem, quâ alloquentium faciem diſtinguant, eos directè inſpicere negligunt, & tunc oculi divergunt.

10. *Strabiſmus æquinoctialis* Battel. *Voyage en Aſie.*

Gens *Jaggas* dicta ad ſeptentrionem Abiſſiniæ degens, necnon *Loangoenſes*, ſeu *Albini* Luſitanis dicti, vulgò *Négres-blancs*, qui habitant inter 28°. 40″. longit. & 5. latitud. meridion. in Aſiâ, ſtrabiſmo eſt obnoxia; ambo vix diſtant 5. vel 6. gradibus à lineâ æquatoris : Jagaſſes ſunt proceri & deformes, ferro candente ſibi faciem virgant, album oculi tantummodò oſtendunt, pupillam interdiù ſub palpebrâ recondentes, ne à radiis ſolis, quos arenoſum ſolum reflectit, lædantur. Mulieres ut placeant, quatuor inciſorios ſuperiores, & dentes duos inferiores avelli ſibi curant.

Loangoenſes albi naſcuntur, ſed intra biduum nigreſcunt, irides ſunt griſeæ, capilli fulvi, oculi ſtrabones, & nyctalopes, interdiù nil vident, noctu optimè ; à Mochiſſy ſeu idolis ſuis, omnes morbos immitti putant.

11. *Strabismus caligantium.*

Caligantes sunt illi qui propter vitium sensibile, & internum non clarè vident, ut propter leucoma, hypopium, pannum, pterygium.

Si itaque opacitas corneæ sit in pupillæ regione, tunc æger cogitur videre lateraliter ex spatio inter leucoma & nares, vel inter leucoma & angulum externum posito. *Vide* curam caliginis.

12. *Strabismus à crystallino.*

Hæc species est, quæ, fortè fictitia, pendet à crystallini luxatione, seu quod crystallinum sit obliquè ad pupillam locatum, cum enim in hoc casu quæ coram aspicimus, dimittant radios qui à crystallino obliquè refracti incidunt non in medium, sed in latera retinæ, æger ut clarius videat, cogitur aspicere obliquè objectum, ita ut conus lucis refractæ ad medium retinæ incidat, ubi clariùs cernat.

II. *Trismus*, Tic.

Est morbus cujus præcipuum symptoma est convulsio vel tonica vel clonica maxillæ inferioris.

Trismus est sæpè aliorum morborum symptoma levidensius, ut epilepsiæ, tetani, cari hysterici, &c. estque convulsio musculorum masseterum & crotaphytarum, necnon pterigoideorum internorum & externorum, demùm etiam digastricorum qui soli maxillam deprimunt. Nervi his partibus prospicientes sunt, 1°. maxillares superiores; 2°. maxillares inferiores qui sunt quinti paris rami; 3°. sympathici minores, seu rami auditorii pars durior, quæ à septimo pari oritur; musculi octo maxillam elevantes sunt longè fortiores duobus digastricis, & pondere maxillæ eam

deprimentibus; itaque nisi imperio animæ laxentur elevatores, sola eorum elasticitas illos contrahit, & os clausum retinet, quod in aliis partibus locum non habet; hæc est illa oris clausura quæ in syncope, in caro, apoplexiâ & cadaveribus recentibus observatur; sed præterea facilè convelluntur elevatores ut à frigore matutino, & cùm contracti remanent, trismus est tonicus; si agitentur, trismus est clonicus, non ideò in duo genera dividendus.

Trismi Tonici.

1. *Trismus nascentium* Heister *de maxillæ spasmo in infantibus. Medic. compend. pag.* 337.

Trismus Balearicus Cleghorn. *de morbis insulæ minoricæ. Tetanus maxillæ in infantibus* Hofer. *act. Helvet.* 1. *pag.* 65. Gallicè *la Sarrete.*

Hic morbus dudum obstetricibus ubique ferè cognitus ut in Occitaniâ, Gallo-Provinciâ, Helvetiâ, Minoricâ &c. & Medicis hactenus ferè ignotus, apud recens natos à die ortûs tertiâ ad duodecimam est frequentissimus, & ita funestus atque incurabilis censetur à mulieribus, ut ne medicos unquam accersant.

Symptomata, fletus insolitò obscurior, morbum declarat, oris apertura minor, gingivæ duabus circiter lineis à se distantes remanent, sine rupturæ periculo immutabiles, labiorum motus ferè nullus, deglutitio tamen in ore contentorum facilis, ast lactatio ferè impossibilis, alvus constipata, flatibus distensa, pulsus sanus intra duas dies, absque ulla symptomatum mutatione; sæpe necat infantulos, licet antea vegetos & felici partu editos, quandoque sensim collum totusque

truncus & artus etiam tetano obrigeſcunt; muſculus quadratus labii inferioris duritie lignum æmulatur.

Hic morbus hieme & cum aurâ humidâ ſæpiùs advenit quàm ſiccâ æſtate.

Quò ociùs ab ortu ſuo prehenduntur hoc morbo infantes, eò periculum majus; quo anguſtior eſt rima inter gingivas, eò funeſtior eventus; quò debiliores etiam, eò facilius obeunt. Tetanus triſmo junctus non facit morbum graviorem. Si morbus quintam diem attigerit, benè ominandum eſt. Hic valet adagium: qui tempus lucratur, omnia lucratur.

Cura. Emetica & cathartica ægrotulos primâ die è medio tollunt.

1°. Omni operâ curandum eſt ut nutriantur infantes qui pupillam nutricis ſugere nequeunt, cochlearibus lactis infuſi ſunt ſuſtentandi vel pulmenta fluidæ bis in die infundenda in os.

2°. Spaſmorum vehementia eſt temperanda per nervina & roborantia blanda; fiant mixturæ ex aquis, florum tiliæ, herbæ paralyſeos, boraginis, bugloſſi ex ſyrupo de pæoniâ, de althæâ, florum tunicæ, pulvere de Guttetâ, & pauxillo nitri, ea exiguo cochleari identidem ori inſtillantur.

Recipe pulveris de Gutteta gr. iv. cornu cervi phil. præparati, cinnabaris antimonii ana gr. ii. ambræ griſeæ gr. i. ſacchari roſati gr v. miſce f. pulvis dividendus in tres vel quatuor doſes ſingulis ſex horis in ſyrupo de pæoniâ ſumendas.

Externè partes convulſas oleo roſaceo, vel liliorum alborum inunctas calido linteo tegas, clyſmata ex lacte vaccino tepido bis per diem inji-

cienda, vel ſuppoſitoria ex butyro recenti. Calore debito foveantur hæc tenera corpuſcula; ab ſpirituoſis, quæ Lentilius valde laudat, cavendum eſſe docet Hoferus qui ſuâ methodo quartam vel tertiam partem infantum ſervavit.

Hic morbus quandoque adultos etiam aggreditur, cujus *vide* hiſtoriam & curam *in actis Helveticis Tom.* 1.

2. *Triſmus Traumaticus* Heiſter; *ſpaſmus maxillæ à vulnere. Compend. Med. cap.* 15. *Chirurg. cap.* 57.

Hic accidit à vulnere muſculorum maxillæ, aponevroſis crotaphitæ, puncturâ nervorum hic denſiſſimorum, aut ab acribus vitriolicis, ſimilibuſve vulneri harum partium applicatis, nec non à brachio aut pede amputato, cum nervi à ligaturâ ſunt conſtricti, aut cùm aliunde nervi ſunt puncti.

In his caſibus; 1°. ſi acre aut peregrinum quid vulneribus inhæreat, illud cautè inquirendum & removendum, fruſtra ſecus omnia nervina & ſedantia adhiberentur; 2°. ſi nervus ſit punctus, illum ſi mortis periculum immineat, penitus reſcindere opus eſt; 3°. ſi nervus diſtingui nequeat & vires ſinant, tunc pedem aut brachium, in quo latet iſte nervus, citiſſimè abſcindere opus eſt; 4°. cauſtica ſi ſint ut vitriolica quæ nervos laceſſant, ea ſimul eluenda, tollenda; 5°. ſi nihil peregrinum ſit in vulnere, irritatio eſt 1°. ſopienda decoctis emollientibus ex radice althææ, foliis malvæ, violæ, floribus chamæmeli, ſeminibus lini, papaveris, cataplaſmata ex his applicanda; ſi inflammatio acceſſerit; 2°. ſanguinis impetum phlebotomiis temperare, nec non diætâ tenui, potu refrigerante, nitroſo avertere;

3°. vulnus si ab sclopeto inflictum sit, dilatare & aponevroses internas distractas scalpello scindere, ut strangulationes solvantur; 4°. si tendo vel nervus sint puncti, antequam ad excisionem horum deveniamus, oleum terebinthinæ calidum, purum, vel cum aquâ Reginæ Hungariæ mixtum, vel balsamum peruvianum vel copaivum identidem infundenda sunt; si magna hæmorrhagia spasmos inducat. *Vide* convulsionem in clonicis.

3. *Trismus inflammatorius* Heister. *Chir. cap.* 57. Si musculorum maxillæ vel tonsillarum inflammatio impediat quòminus maxillæ ab invicem diduci queant, ista inflammatio repetitis phlebotomiis, potu diluente, cataplasmatis emollientibus & resolventibus est discutienda. Interea cum æger ob maxillas clausas cibum non valet assumere solidum, juscula rimis vel ubi dens quidam deficit, infundenda, aut clysmatis formâ injicienda in intestinum.

4. *Trismus scorbuticus*; *genarum rigiditas* Sennert. *de scorbuto*, *pag.* 744. Salomon Alberti *de scorbuto*. Est rigiditas tendinum & ligamentorum maxillam inferiorem in articulo suo connectentium, cum dolore scorbuticis quandoque sed rarò accidens, in masticatione atque oscitatione dolorem majorem excitans.

Curatur ut contractura scorbutica.

5. *Trismus verminosus. Stidor dentium à vermibus.* Frequens est ille affectus, in quo inter dormiendum aut vigilandum strident dentibus convulsione scilicet pterygoideorum, quos fortè ciet vapor acido-dulcis è ventriculo exhalans, vel irritatio ventriculi cujus tunicæ mediante œsophago cum faucibus sunt continuæ; quandoque trismus ille synochum verminosum comitatur & vermifugis

curatur; in variolis etiam observavi illum trismum.

6. *Trismus equinus* Soleysel, Gallice *le Tic.* Sic dicitur quia equi hoc affectu laborantes dentibus præsepium impetunt, & sonum *tic* referunt.

7. *Trismus crepitans*; *claquetter des dents.* Est symptoma febrium intermittentium, & tremorem comitatur.

8. *Trismus hypochondriacus. Cacoethes* Juvenalis. Novi hominem melancholicum qui etiam dormiens à pueritiâ stridet dentibus ita ut dentes sint admodum detriti, nullo alio sequente à multis annis incommodo.

Huc referri potest distorsio musculorum genas, oculos & maxillam moventium involuntariè & pravo usu assueta, quæ vulgò *Tic* dicitur.

9. *Trismus arthriticus*; *podagra dentium* Strobelbergeri *Lipsiæ* 1730.

Est difficultas maxima & valdè dolorifica os aperiendi ob rigiditatem musculi crotaphitæ aut masseteris, per menses quandoque excrucians, cum uberrimo ptyalismo, pervigilio & musculorum vicinorum continuâ agitatione.

Atrocem illum morbum quem ab odontalgiâ oriri suspicabar extractio dentium non mutavit, irrigatio aquarum Balerucanarum sedavit, sed narcotica singulis diebus magis profuerunt. Manè recrudescebat priùs sopitus quoties ægra os aperire volebat.

10. *Trismus febrilis*; *stridor dentium in morbis acutis.*

Stridere dentesve collidere si cui à puero familiare non sit, fanaticum atque mortiferum; si quis verò delirans id faciat, omninò funestum. Hippocrat. *in coacis.*

11. *Trismus capistratus.*

Ægri dicuntur vulgò capistrati *Bridés*.

Est impossibilitas diducendæ maxillæ inferioris à superiore propter agglutinationem interioris partis genarum cum gingivis.

Illa agglutinatio frequenter accidit illis qui ptyalismum mercurialem uberem passi sunt sine cautelâ, ulcuscula si quidem genarum exsiccata adhæreſcunt gingivis, unde maxilla diduci non potest; hinc fit ut vix aut non nisi liquida guttatim, deglutiri possint alimenta.

Curatio exigit operationem Chirurgicam, id est, excisionem partium adhærentium, earum sejunctionem, quæ initiò per turundas interpositas in dies crassiores, deinde per laminas ex plumbo vel ex subere factas, absolvitur, quâ proportione cicatrix efformatur. *Vide* observationem singularem N. Andreæ Chirurgi Versaliensis, *pag.* 383.

12. *Trismus Occipitalis* Andreæ Chirurg. Versal. *observ.* 4. *pag.* 355.

Præsbiter dudùm laborabat doloribus & convulsionibus, quæ caput, collum & humeros discruciabant; nunc ejulabat miserè clamando sibi cranium avelli, nunc adesse in capite malleos & folles agitatos, nunc deprecabatur astantes ut onus molendinariæ molæ æquale à se eximerent; paroxysmi à nuchâ incipiebant ubi olim ictum passus erat. Cuso ibi loci cauterio, sublevatus est, eo verò resiccato, reversus est morbus.

13. *Trismus maxillaris* Andreæ *observat.* 2ª. 3ª. *pag.* 343. *&c.*

Vir à quindecim annis maxillæ inferioris dolorem atrocem nocte, dieque experiebatur, ad insaniam usque; masticare & loco stare non poterat; deglutiendo cibos distorsiones horrendas

edebat ; paroxyſmi frequentes erant. Mentum continuò contra corpus durum firmabat, nec loqui, nec negotia ſua obire valebat; incipiebant paroxyſmi à doloribus querulis, deſinebant in accentus gradarios, interruptos, & reſpirationem naſalem præcipitem cum extenſione & diſtorſione naſi, labiorum, oris, faciei totius; tempora & parietale ejuſdem lateris ſiniſtri ſibi avelli putabat.

Nervus maxillaris inferior laborabat, nec is poterat attingi niſi in foramine menti; is cauſtico deſtructus fuit, & eger ſic ſanatus.

14. *Triſmus dolorificus* N. André *obſervations ſur les malad. de l'urethre, Paris* 1756. *pag.* 318. Nomine *Tic douloureux. An podagra dentium* Strobelbergeri *tract. Lipſiæ* 1630. *Triſmus arthriticus ?*

Eſt difficultas maxima & valdè dolorifica os aperiendi aut movendi cum uberi ptyaliſmo, pervigilio, & muſculorum vicinorum continuâ & convulſivâ agitatione.

Atrocem illum morbum ſemel obſervavi, ante decem annos. Eo laboravit per plures menſes Mad. de Gaſc ; manè modò os aperire quomodocumque caveret pacata erat, verùm ſi ad verbum proferendum, quidpiam edendum, aut etiam ridendum, maxilla moveretur, illicò doloribus circa tendinem maſſeteris & viciniam excruciabatur per totam ferè diem cum motibus convulſivis, riſum caninum unius lateris referentibus, aliiſque diſtorſionibus, quæ ipſi vitam miſerrimam per menſes reddidere. Suſpicabar odontalgiam à carioſis dentibus quos ideò extrahi curavi, ſed ſine ſucceſſu ; dein viru arthriticum, quod ſuſpicabar, diverſis remediis aggreſſus ſum. Irrigatio ex aquis Bellilucanis paululum profuit, dein

malum recruduit, & solo laudano sedari potuit, post annum circiter evanuit hic morbus.

Demum nuper inveni observationes plurimas Chirurgi Andreæ Versaliensis, quibus historia hujus morbi, ejusque curatio multum illustratur, ex quibus compertum est à nervis maxillaribus, infraorbitari, aliisque faciem, collum, maxillamve pervadentibus irritatis pendere hunc dirum morbum, & nervi affecti ustione, excisione sanari, ipsis etiam ulceribus nervum non attingentibus à cauterio inustis sublevari.

Mulier ictum passa circa oculi canthum nasalem, inde fistulam contraxit in maxilla superiori, quæ evulsis tribus dentibus anticis sanata est, verùm siccatâ ociùs fistulâ supervenere convulsiones dolorificæ pluries in horâ, nocte dieque recurrentes; ægra liberè manducare, tussire, exspuere, nares emungere non poterat, quin dolores atroces & spasmodicas agitationes faciei pateretur; levissimus faciei attactus hos faciei & frontis dolores redintegrabat; imò ipsi videbatur pericranium ex toto capite avelli, frustra antispasmodicis, antiscorbuticis, balneis, lacticiniis diutissimè usurpatis, vesicatoriis repetitis sine levamine; celebris Chirurgus Mareschal ut nervum orbitarium inferiorem exscinderet, scalpello incidit inter gingivas & os maxillare musculos caninos incisorios, maxillarem usque ad orbitam; eâ verò nocte ægra pacatè dormivit, verùm intra paucos dies morbus recruduit, tandem post biennium Andræas ope lapidis caustici ad nasi latus inusti, aquæ mercurialis supra escharam affusæ, incisionis ad os productæ post duodecim dies, quibus hæ operationes institutæ sunt, statimam sublevit, quæ denique omnino sanata fuit; nervum verò illum

cùm Chirurgus initio denudatum ſtylo attingebat; paroxyſmum triſmi pro lubitu excitabat, cicatrice obducta, ægra ſana vixit.

15. *Triſmus catarrhalis.*

Vidi Aquis-mortuis Maio 1759. militem recens huc advenam, qui cùm rori veſpertino inaſſuetus ſe expoſuiſſet, maxillæ inferioris muſculos dolere, ſubtumere, rigeſcere ſenſit, cum ejus partis ad poſteriora retractione, & immobilitate ac clauſurâ, quæ per 5. vel 6. dies perſeveravit, invitis tribus largis phlebotomiis, fomentis anodynis emollientibus, quibus ſenſim impugnatus morbus cathartico ceſſavit.

16. *Triſmus cynicus*, *ſpaſmus cynicus* Bontii *Med. Indor. obſerv. 1.*

Labia verſus alterutram vel utramque aurem trahuntur, oculi, facieſque rubent, aut liveſcunt, dentes ſtrident, murmur inconditum edunt & obſcurum, ut vox ſubterranea videatur; deglutire nequeunt; plebs ægros dæmoniacos judicat.

Cura. Mittatur ſanguis ubertim, frictiones adhibeantur, inungantur oleo macis caryophyllorum, anethi, terebinthinæ &c. Cervici cucurbitulæ affigantur; ſi deglutire poſſint, emeticum cum ſudorificis, ut theriacâ, bezoardico, eſt propinandum; ſecus clyſmata cum vino emetico injicienda; æger oleis ſupra dictis inungatur, demum ad narcotica deveniendum eſt.

17. *Triſmus cynoglos*; *Ris canin. Spaſmus cynicus* Auctorum, *riſus caninus* vulgò.

Eſt conatus naturæ ad deprimendum diaphragma & anhelitum cohibendum, ut in conatu ad egerendum, parturiendum, mingendum, cum maxima ad obices ſuperandos requiritur virium

intensitas. Hanc faciem durum dejicientis tangit Martialis in epigrammate adversus Crispum.

Cùm itaque morbosus est ille conatus & involuntarius, verosimile est eum pendere à simili fine, quem intendit natura, nec posse diaphragma vehementer depressum retineri, nisi, sic contractis faciei musculis, chordæ vocales per musculos laryngis commodiùs contractos, glottidis rimam claudant; & sic aëris inspirati exitum præpediant.

Si tribuatur hic spasmus fortuitæ convulsioni horum musculorum, nulla videtur ratio, cur hi musculi potiùs quàm alii convellantur, quod in læsione diaphragmatis fieri scribunt. *Vide* disputationem de risu sardonico *Heidelbergæ, 1683.*

18. *Trismus Sardonicus*; *Ris Sardonique. Sardonicos Gelos* Græcis; *Spasmus Sardonicus.*

Qui inter edulia utuntur Ranunculo scelerato Linn. qui herba sardonia Dioscoridi vocatur, in Sardiniâ & Occitaniâ vulgaris, hunc morbum experiuntur, qui differt à simplici per delirium, cardialgiam, vomitum aliaque symptomata hujus ranunculi corrosioni tribuenda; ægri ridendo moriuntur, unde *Apium risus* cognominatur hic ranunculus.

Indicantur lenia & prompta vomitoria, aqua mulsa & lac affatim hausta, addit his Dioscorides irrigationes, unctiones calidas, balnea oleosa calida cum frictione & unctione: Videatur historia spasmi cynici à Freindio relata *in Philos. transf.* Tumor & dolor stomachi paroxysmos antecedebant; deinde oris & gutturis convulsiones accedebant, ab usu croci, daturæ, aconiti etiam risum Sardonicum produci notat G. Francus *dissert. de risu Sardonico.*

19. *Trismus Diastrophe*, *Diastrophe* Galen. *Oris tortura paralytica.*

Eſt diſtorſio oris verſus alterutrum latus ob oppoſiti lateris hemipl giam, unde muſculus zigomaticus & buccinator lateris ſani os ad ſe trahunt & tractum detinent, paralyſeos aut apoplexiæ prodromus aut ſequela, eamdem curam expoſtulans; hujus ſpeciei curam ope kinkinæ factam vide *in diar. medic. Octobr. 1759. pag. 312.* D. Olivier.

III. *Obſtipitas*, Torticolis *Caput obſtipum.* Mauchartii *diſſertat.* 1742. Ægri *obſtipi*, Græcè *Loxoi.*

Eſt tonica capitis inflexio in unam alteramve plagam adeòque lateralis antica vel poſtica, prona, vel ſupina.

Caput erectum & pro lubitu mobile detinetur æquilibrio virium contranitentium, poſticè ſunt erectores ſeu extenſores, ſcilicet ſplenius, complexus, & laterales ſimul agentes, anticè pondus capitis; hinc fit ut dormientes ſi ſtent laxatis omnibus muſculis à ſomno, nutant capite; natura tamen, illæſo ſomno, caput identidem reſtituit; ſimilis nutatio in ſyncope, apoplexiâ &c. accidit, ſed conſtans.

Laterales muſculi ſunt ſterno-maſtoidei quorum dextro agente ſolo, facies verſus latus ſiniſtrum vertitur, & reciprocè ſiniſtro agente facies dextrorſum vergit; hos muſculos adjuvant maſtoideus lateralis, major & minor, rectus, obliquus ſuperior, rectus anticus longus & idem brevis, & tranſverſarius anticus, primus, qui omnes vertebris colli annexi ad caput tendunt; verùm eorum munus adjuvant & caput flectunt qui vertebras colli trahunt aliis vertebris annexi, ut ſecundus tranſverſarius anticus, & obliquus inferior, ſacro-lumbaris &c. hinc lateralibus dextris contractis caput &

collum dextrorsùm flectitur, & vice versâ illis laxatis sinistrorsum nutat, hinc obstipitas duplicis ordinis.

1. *Obstipitas renuens;* est illa in quâ facies extrorsum versus humerum versa remanet ob vim lateralium musculorum, scilicet sterno-mastoidei oppositi & lateralium posticorum ejusdem lateris, nimiam, vel quod eòdem recidit ob horum musculorum decurtationem constantem & involuntariam; altera tamen datur obstipitas renuens resoluta seu paralytica; in quâ facies extrorsum versus latus dextrum vel sinistrum conversa remanet invitè propter resolutionem musculi sterno-mastoidei lateris ejusdem, vel etiam musculorum aliorum lateralium lateris oppositi, in quo ultimo casu caput etiam nutat.

2. *Obstipitas annuens;* est ea in quâ caput ad anteriora vel rectè vel obliquè nutat, & pronum remanet, ob laxitatem musculorum posticorum. Conveniunt fotus aromatici, embrocationes ex aquis Balerucanis, panni fumo spirituoso imbuti.

3. *Obstipitas catarrhalis;* est ea in quâ dolent & leviter tument, immobiliaque sunt organa collum moventia, ob frigus, calente corpore, susceptum; unde sæpè coryza, tussis, anginosi affectus.

Exigit initio unam phlebotomiam, potus theiformes calidos, diætam mediocrem, aërem calidum, pannos siccos laneos cum cineribus calidis collo circumvolutos, aut fumo sacchari imbutos, linimenta anodyna, & resolventia.

4. *Obstipitas Gibbosa;* ea est quæ fit vitio ossium, scilicet ob exostosim aut distorsionem, inflexionemve vertebrarum colli, tunc flectitur caput sursum, deorsum, ad latus alterutrum, & in eo situ constanter remanet.

Malum autem illud immedicabile vulgo est.

5. *Obſtipitas lateralis ; muſculi ſterno-maſtoidei dextri ſtrictura* Boerhaav. *conſult. pag.* 220. Tulpii *lib.* 4. *cap.* 57. *mercur. compilat. pag.* 130.

Sindicus Genevenſis ſexagenarius, vir rebus publicis diù intentus, incidit in obſtipitatem lateralem ; caput ipſi, vellet, nollet, dextrorſum vertebatur, ſine inclinatione adeòque ab oppoſiti lateris ſterno-maſtoideo muſculo trahebatur fortiùs, & ab antagoniſta debilius ; in utro horum foret vitium roboris aucti, vel imminuti vix cognoſci poterat ; nec tenſio alterutrius muſculi id ſatis indicabat. Præſcripta incaſſum multa remedia, ut apud nos aquarum thermalium affuſio, & ſuaſerat Boerhaavius ſequentia ; 1°. delapſum aquæ calidæ in nudum caput manè & veſperè ad ſeptem minutorum ſpatium quotidie per ſex ſeptimanas cum frictionibus moderatis ; poſt has embrochas ; 2°. locum dextri muſculi ſterno-maſtoidei manè & veſperè inungendum diù unguento althææ compoſito ; 3°. totam plagam ſiniſtri ſeu antagoniſtæ eodem tempore fortiter confricandam pannis ſiccis, ſuccini accenſi fumo penetratis, ut ejus robur invaleſcens parem faceret æquilibrio cum antagoniſta obtinendo.

6. *Obſtipitas ſpaſmodica* Bonet. *Sepulchret. de convulſ. obſ.* 33. *Symptoma epiſtotoni & emproſtotoni* Tulp. *lib.* 4. *cap.* 57. *mercur. compilat. pag.* 130.

Iiſdem auxiliis curanda.

IV. *Contractura*, Contracture.

Eſt in artubus ut brachiis, cruribuſve immobilitas ob partium rigiditatem ſenſim ſuperveniens.

Differt ab ankiloſi per rigiditatem tendinum & ligamentorum, cum in ankiloſi tantùm oſſa immobilia ſint circa articulos.

Differt ab ſpaſmis legitimis, quia contractura diuturna eſt, & non ſubitò, ſed ſenſim accidit.

1. *Contractura hypochondriaca* Boneti *in polyaltheâ.*

Melancholicos hæc ſæpiùs afficit cum extremorum rigiditate, ſtupore, formicatione. Huic ſpeciei lacticinia conveniunt.

2. *Contractura dolorifica*, Occitanis *Gambarot.*

Notum eſt ex veteri podagrâ aut rheumatiſmo mirè contrahi & contorqueri extremos articulos, atque immobiles evadere cum ſenſu vel doloris acuti, vel ſtuporis, & debilitate partis, quæ ſpecies præter linimenta exigit fotus ex aquis thermalibus ſulphureis, ut *Lamalou* juxta Biterras; *St. Laurent* apud Helvios, & *Bagnau* juxta Mimatem. Proſunt etiam iteratæ electriſationes & longus lactis uſus.

3. *Contractura ſcorbutica* Sennert. *de ſcorbuto.* Ettmuller. *pag. 448.*

Apud nautas non raro, ait Eugalenus, tendines poplitis indurantur, ut crura planè rigida evadant, quod ſenſim accidit; quandoque creſcente malo omnes articuli hoc affectu laborant, nullumque artum extendere poſſunt, ita ut ægri in orbem vel globum toti contrahantur teſte Eugaleno. Idem obſervat Lindius cum tumore & dolore genuum in ſecundâ ſcorbuti periodo, unde ad gonagram hic morbus accedit. Vidi contracturam ſcorbuticam, cum amborum extremorum rigiditate & extenſione tonicâ, diuturnâ, atque maculis flavis violaceis illorum, ac demùm nigredine & duritie, quibus tibias mumiæ perfectè æmulabatur æger. Bernard. Below *in miſcellan. curioſ.* afferit ſe 60. ægros ſanaſſe contracturâ ſcorbuticâ genuum affectos ſequenti remedio ſolo.

Recipe sedi acris manipulos viii. bull. vase clauso in veteris cerevisiæ ℔. xvi. ad dimidii consumptionem; hujus decocti sumat æger quovis manè uncias iii. ex foliis fiat cataplasma genubus applicandum. *Vide* Lind. *de scorbuto.*

4. *Contractura paralytica* Schroder. *phytolog.* in quâ superest sensus, pereunt motus & flexilitas.

In paralysi inveteratâ quam præcessit & fovit rheumatismus, quæque frequens est, manuum digiti, carpus, cubitusque contracturâ laborant, seu rigescunt, ita flexorum musculorum carnes & tendines, ut diduci non possint sine metu fracturæ, unde discrepat hæc hemiplegiæ species ab aliis.

Insanabilis hæc species sublevatur repetitâ electrisatione per 15. dies, singulis diebus per horæ quadrantem, additis deinceps aliquot fulminationibus. Vide *dissertat. de Hemiplegiâ per electricitatem curandâ. Monspelii.* In hac specie non raro remanet sensus, amisso motu.

5. *Contractura rachialgica* seu à colicâ Pictonum; vide *opus* Citesii. D. Astruc. D. Dubois & D. Tronchin. Aquæ sulphureæ & lac indicantur.

6. *Contractura Bohemica* Schenckii *obs.* Vanswieten *aphor.* 1051. *pag.* 335.

Pessima mala fieri ab usu vini austeri ex uvis non satis maturis pressi quotidiana observata docent, & fortè inde sæpè fiunt contracturæ dictæ in Austriâ satis frequentes, dum ligamenta quibus ossa articulata nectuntur, obrigescunt. Vanswieten.

Prosunt hic diluentia alkalicis fixis juncta, sed alkalina ad grana pauca cum aquâ potentur, ut oleum tartari per deliquium ad gtt. xii. in aquæ unciis 4.

Aquæ Selteranæ apud Germanos, aquæ Montis aurei apud Arvernos continent salem alkalinum

huic concreto resolvendo aptissimum, ita & aquæ *de St. Laurens en Vivarez*, balneo, fotu, laconico applicandæ, potu præmisso.

7. *Contractura arthritica* Ettmuller. *Tom. 1. pag. 377.* hanc lacte curavit Takius; dolorificæ varietas est.

8. *Contractura catarrhalis* Ballonii. *Vide* catarrhum.

V. *Crampus*, Crampe; Anglis *Cramp.* Occitanis *Rampe*; *Spasmus flatulentus* Auctorum; Italis *Granchio.*

Est musculi unius vel alterius subitò accedens, & subitò recedens rigiditas cum dolore sæpè atroci in artubus vel in collo.

1. *Crampus idiopathicus*; est ille qui musculos suræ, crurum, aliosve subitò afficit, dum natatur in frigidâ, aut dùm frigori nocturno tibiæ exponuntur, aut dùm ex vitioso situ musculi distrahuntur; huic etiam obnoxii sunt musculi digastrici, dùm aëri frigido collum nudum exponitur; dolor est intolerabilis, sed intra minutum unum aut alterum sponté recedens, maximè calefactis aut frictis, & commodius collocatis partibus.

2. *Crampus sympathicus*; est ille qui in cholerâ suram potissimum afficit, cum validâ tibiarum distensione & atroci dolore, unde irrequieti crura movent, clamant, & quoties vomitus supervenit, gravius torquentur ægri.

Optimum auxilium est præmissâ vomitione ex aquâ pulli, laudanum ad guttas viginti propinatum.

Si simili spasmo afficiatur pectus, exoritur pleurodyne fugax, sed atrox, cum metu suffocationis; si guttur, datur angina spasmodica.

VI. *Priapiſmus*, Priapiſme.

Priapiſmus eſt morbus brevis, cujus præcipuum ſymptoma eſt penis ingrata, & ſine libidine ſæpiùs revertens erectio.

Differt à ſatyriaſi, quod in priapiſmo deficiat veneris appetitus, ſeu libido.

1. *Priapiſmus dyſuricus.*

Dyſuria calculoſa ſtipatur ſæpè penis tentigine, ſed dolorifica, atque hoc ineſt ſingulare quod non intumeſcat penis, ut in erectione libidinosâ, ſed tantùm rigeſcat & indureſcat ſine voluminis augmento; præterea non ſursùm vergat, ſed deorsùm; adde dolorem acrem in extremo glande, qui ſolus intumeſcere videtur.

2. *Priapiſmus gonorrhoicus;* eſt ille qui in gonorrhœâ recenti obſervatur, quique injucundus eſt atque dolorificus, ſæpiùſque pene incurvo propter ulcuſcula in tractu urethræ diſpoſita, quæ uniformem penis extenſionem præpediunt, unde contorquetur in arcum; hinc dicitur *gonorrhœa chordata* Gallis.

3. *Priapiſmus à frigore. Vid.* Zacuti Luſitani *Prax. lib. 3. obſ. 114.* Rariſſima eſt penis virilis convulſio.

Belga cum vigente brumâ horæ ſpatio in flumine ſtetiſſet, tam contortum & tenſum penem habuit, ut quoties mingeret, vultum lotio ſpargeret.

Sanatus eſt fomento ex decocto rutæ, ſalviæ, ocymi, & linimento ex oleo aniſi, terebinthinæ, lumbricorum, cum aquâ vitæ, & generoſo vino; ſenſim in priſtinum ſtatum virile membrum redactum eſt.

ORDO SECUNDUS.

SPASMI GENERALES TONICI.

ILLI ſunt qui artus & truncum ſimul afficiunt, vel totum ferè corpus rigidum immobileque detinent.

VII. *Tetanus.*

Eſt morbus acutus totius trunci & corporis rigiditate inſignis, cum reſpiratione laborioſâ, & ſenſuum integritate.

Muſculorum totius corporis rigiditas videtur pendere, vel ex influxu conſtanti fluidi nervei in partes, vel ex ſanguinis muſculos alluentis coagulatione, vel ex utroque ſimul.

Homo totali virium extinctione moriens relinquit ſuum cadaver generali tetano tenſum; aſt ubi violentâ abripitur morte, ejus cadaver eſt flaccidum. Helmontius qui hæc pronuntiat, ſi macella adiviſſet, contrarium in pecoribus vidiſſet; ea enim primùm jugulata & cruore ferè vacua vivunt; aſt adacto intra colli vertebras cultro, illicò tetano generali correpta pereunt; idem in ranis capite truncatis & ſtylo intra canalem vertebralem adacto obſervavit Waltherus; deſiderantur ulteriores veſpillonum aut pollinctorum hac de re obſervationes; cadavera eorum qui febribus malignis, dyſenteriis caſtrenſibus obeunt, flaccida remanent æſtate, ob impeditam cruoris coagulationem, recens mortuis familiarem.

1. *Tetanus tonicus* Sennert.

In eâ ſpecie totum corpus à capite ad calces

rectum eſt, & ita rigidum, ut ſi pedes attollantur jacenti, occipite tantum inſiſtat non ſecus ac ſtatua; facies rubet intensè, oculi protuberant, reſpiratio eſt valida & frequens, pulſus febrilis, plenus; calor intenſus, ſudor dein accedit, quo perſeverante omnia remittuntur, & intra ſeptem dies terminantur.

Vidi hortulanum adoleſcentem hac ſpecie correptum, poſtquam calente corpore puteum rotatorium deſcendiſſet, & frigus humidum ibi paſſus eſſet; ille diætâ tenui & potu uſus eſt, ut in pleuritide, plures primis diebus phlebotomias paſſus, decocto cichorii calido multum ſudavit, dolores & pervigilium narcoticis compeſcuit, & ſic intra ſeptem dies convaluit.

2. *Tetanus emproſthotonicus* Sennert. Bontii *de Med. Tetanus anticus* Bontii *de Medic. Indor. Emproſthotonos* Auctor.

In hac ſpecie apud Indos familiari, corpus ad anteriora flectitur, ita ut mentum pectori affigatur, genua antrorſum vertantur; dolores atroces, difficultas reſpirandi, & deglutiendi, cynogelos, ſeu riſus cynicus, faciei livor, triſmus ſtridens, murmur & raucedo vocis hanc comitantur, accedit non rarò levis dyſuria.

Ægri apud Indos pro dæmoniacis habentur.

Curatur ut tetanus repetitis phlebotomiis, deinceps laudano, & extracto croci; ſed præterea Bontius ligaturas artuum, frictiones, unctiones ſpirituoſas, cucurbitulas, clyſteres acres ſuadet, quæ, ſi maturò adhibeantur, felicem ſortiuntur effectum.

3. *Tetanus opiſthotonicus; Raptus poſterganeus* Cælii Aureliani; *Tetanus dorſalis; Opiſthotonos* Græcorum.

In illâ ſpecie caput verſus occiput inflexum remanet, & corpus in arcum poſticè incurvum tenditur, cum difficili reſpiratione, deglutitione, aliiſque tetani ſymptomatis; diſcrimen eſt in principiis: iſta enim ſpecies venenis deleteriis, ut cicutæ, phellandriove intus aſſumptis tribuitur, unde curatur ut cynogelos ſardonicus.

A glande plombeâ fodicato achillæo tendine ſimilem ortum vidit D. Serane pater Profeſſoris, uxoris meæ frater, Draconum ſereniſſ. Delphini Capitaneus, cum glandem plumbeam in obſidione Parmæ intra pectus excepiſſet, quæ infra cartilaginem xiphoideam ſerpſerat, dolores atroces experiebatur, ac nunc anticè, nunc poſticè per vices convellebatur, niſi ſummâ curâ rectitudinem corporis ſervaret; ſi enim ſitûs conſtantiâ defatigatus paululùm antrorſum ſe flecteret, illicò invitus emproſthotonum patiebatur: glandem plumbeam extraxit peritus Chirurgus D. Bertaud, & poſt repetitas phlebotomias æger convaluit: tendinibus fodicatis utile eſt terebinthinam calidam, vel ejus oleum affundere. Similes ſpecies à morſu canis tendini achillis inflicto notarunt Wepferus, Bonetus, &c.

Tetanus Carolinæ deſcribitur *in Diario Medicinæ* D. Vandermonde 1759. *menſe Novembri.*

4. *Tetanus holotonicus*, Peruvianis *Paſme*, quaſi Spaſmus; *Paſme* du P. Feuillée, *Journal pag.* 474.

Cacicus ex Cuſco Limam acceſſit, ibi verò ſudoribus diffluens ex lecto exſilivit, & pedibus nudis aëri frigidiuſculo ſe expoſuit, à quo ipſi incolæ multum cavent, periſtromatis pavimento inſtructis utuntur, & non niſi poſt horæ quadrantem à quo tempore è lecto ſurrexerunt, ſe aëri exponere audent; quibus cautelis neglectis Caci-

cus toto corpore obriguit, exceptis oculis, qui ſcintillabant; alterâ die os clauſum fuit, & oculi ipſi immobiles cum toto corpore fuerunt, avulſionem dentis præſcripſit Medicus, ſed hoc Chirurgo impoſſibile fuit; dolores interea atroces urgebant cum inediâ, unde mors, quæ rarò in hoc morbo vitatur.

5. *Tetanus Indicus; Spaſmus* Bontii *de Med. Indor. cap.* 2. Eſt vel emproſthotonicus, vel opiſthotonicus.

Crudele malum Indiis endemium ac familiare; quod ſanis partibus vitalibus ac naturalibus cum ſummo cruciatu intra breviſſimum temporis ſpatium miſeros è vivis ad mortem rapit, dum nihil nec eſculenti, nec potulenti deglutire valent.

Hoc malo affecti truculentè admodum aſtantes intuentur, præſertim interveniente, quod ſæpè fit, ſpaſmo cynico, ſeu convulſione, quâ utraque gena aures verſus retrahitur, ruber ac viridis color ex oculis & facie oritur; dentibus ſtrident; ac murmur inconditum vocis humanæ edunt tanquam ii qui è cellâ ſubterraneâ loquuntur, ita ut imperitis verè dæmoniaci appareant: ſubitò invadit; homines rigidi ut ſtatuæ permanent.

Cura. 1°. Copiosè ſanguis mittatur. 2°. Frictiones ac ligaturæ validæ adhibendæ. 3°. Inunctiones fiant oleis macis, caryophyllorum, anethi, roſarum, terebinthinæ ſpicæ indicæ. 4°. Cucurbitæ amplæ cum multâ flammâ, ſine ſcarificatione, cervici, lumbis, humeris, mammis apponantur, ut ſeroſus & bilioſus humor à nervis educatur. 5°. Si deglutitio fieri tum poſſit, cieatur vomitus, ex gummi-guttâ, antimonii hepate, quàm citiſſimè, nam periculum in morâ. 6°. Tunc ſudorificis materies morbifica ac diure-

ticis

ticis ejiciatur, ut lapide Bezoard, theriacâ, mitridatio; sal prunellæ multum valet. 7°. Si deglutitio impossibilis, tunc acerrimis clysteribus alvus evacuanda. 8°. Dein æger à capite ad calcem inungatur oleis aromaticis, & balnea subeat facta ex decocto herbæ lagondi, seu ligustri Indici ad dolores sedandos optimi, & si desint, ad narcotica audacter recurrendum, ut laudanum Quercetani, philonium, extractum croci. 9°. Juscula ex gallinis, hædis, vitulis, si possit, hauriat.

6. *Tetanus lateralis* Fernelii, *Pathol. lib. 5. pag. 372. de spasmophysode; Goutte-Crampe* Fernel.

Physodes spasmos (Fernel. ait) insolentis prorsus speciei sese mihi nuper obtulit; ille quotannis hieme dumtaxat, sed bis, terve quotidiè affligebat: caput primum in accessione vibratione quâdam ex intervallis contorquebatur, hinc sensim malum per cervicem frigoris sensu devolvebatur, cumque inter scapulas irruebat, illæsâ mente, integrisque sensibus opisthotono corpus rigebat; cùm verò in alterutrum latus, aut in brachium, aut in crus excutiebatur, ita arctè id protinùs contrahebatur, ut nulla astantium vi exporrigi posset, dum prorsus conquiesceret accessio.

7. *Tetanus syphiliticus* River. *obs. 10. commun. pag. 130. Rara convulsionis species* River. *obs. X. pag. 130.* D. Aimar.

D. Bollon militaris abscissionem brachii ex ictu tormenti bellici vulnerati passus erat, cicatrice obductâ convulsiones experiebatur, quibus caput versus partem dextram & mandibulam frequenter agitabat, ita ut lintea continuò intra dentes habere cogeretur, quæ identidem mordebat ac dentibus conterebat. Suspicatus est D. Aimar ex malè sanatâ olim gonorrhæâ virus syphiliticum in ejus

ſanguine latere, ita ut cum irrita fuiſſent cætera auxilia, imò iterata amputatio, demum adhibito litu mercuriali, & ptyaliſmo excitato æger ab illis convulſionibus immunis evaſit.

8. *Tetanus verminoſus* Barrere *obſ. anatom. pag.* 167. *edit.* 1753. *Inteſtins percés par les vers* D. Barrere *obſ. anat. pag.* 167.

Adoleſcens Indicus niger per intervalla convulſivos motus experiebatur, cum colicâ; demùm incidit in tetanum Indis familiarem; artuum rigiditas erat convulſivis motibus interpolata, decimâ die æger occubuit.

Aperto cadavere nil vidi læſum in cerebro, in inteſtinis erant glomeres lumbricorum, quorum quipiam colum perforabant, & foramen obturabant.

In hoc morbo ſcordium pulveratum pro optimo anthelmintico laudat Profeſſor clariſſimus, quem nuper extinctum deſiderio proſequor.

Tetanus hemiplegicus Boneti *Sepulchret.* & Schenckii *obſerv.*

Rara ſpecies in quâ dimidium corpus longitudinaliter ſumptum tetano correptum eſt & dolet, altera medietas paralyſi & ſensûs privatione laborat, adde febrem acutam, delirium, dyſpnœam, &c. Principium cenſetur abſceſſus in cerebro.

VIII. *Catochus* Galeni.

In eo diſcrepat à tetano cujus rigiditatem imitatur, quod vel 1°. chronicus ſit catochus & diuturnus; tetanus verò acutus eſt; vel 2°. in catocho nulla pectoris vehemens agitatio, & reſpirandi difficultas obſervetur, quæ magna in tetano.

1. *Catochus holotonicus* Galen. *comment. in pror-*

rhetic. 1. Hippocratis. Mich. Ferh. *Collect. Acad. tom. 3. pag. 456.*

Hæc eſt ſpecies quæ à Tetano differt immobilitate pectoris, ab extaſi verò & catalepſi, inflexilitate corporis. Galenus primus eſt qui eam ſpeciem memoret, aut obſervaverit; jacebat, ait, ſtudioſus quidam veluti lignum rigidus & extenſus, oculis apertis immobilibus, obſcurè audiebat, & aphonus erat; hic morbus periodicè recurrit ex M. Fehr.

2. *Catochus cervinus* Hippiatrorum; *Elaphia* Græcorum; *Mal de cerf* Soleiſel. Storck. *ann. med. 1758. pag. 9.*

Morbus eſt equis & cervis familiaris, in quo cutis durities eſt lignea, cum cordis palpitatione, & oculorum circumgyratione.

Juvenis poſt dolores lancinantes omnium artuum ſubitò ſine causâ evidenti, doloribus ceſſantibus, toto corpore rigidus & inflexilis fuit, brachia trunco appreſſa, crura extenſa, rigidiſſima, abdomen lapidis inſtar durum, attactu non dolens, collum immobile, maxillæ invicem appreſſæ, muſculis maſſetere & temporali rigidis, tumidis, lingua tamen volubilis, oculi vividi, mens & reſpiratio liberæ, pulſus ſanus.

Balnea ratione loci adhibere non licuit, ſtercus equinum maxillis calidè admotum: per aperturam à dentibus inciſoriis effractis juſcula & mixtura ſequens cochleatim aſſumebantur.

Recipe ſpiritûs ſalis ammoniaci drachmam unam, aceti rutacei q. ſ. ad ſaturationem aquæ rutæ unc. tres, ſyrupi de kermes unc. unam.

Bis in die ſpinâ dorſi perfricata & inuncta fuit oleo verbaſci cum vigeſimâ parte ſpiritûs ſalis.

ammoniaci; quarto die maxillam movit, deglutire cœpit, humeris & ſpinæ dorſi cucurbitulæ ſiccæ alternis diebus admotæ, clyſmata injecta; octavo die movit manus, dein pedes, trigeſimo ambulavit.

Differt catochus à tetano reſpirationis libertate.

3. *Catochus cutaneus. Vide* Zacuti *prax. pag. 398. obſ. 96. Tetanus rheumatiſmalis mirandus* Cornax *lib. 2. cap. 27.* Isbrand. Diemerbroeck. *anatom. pag. 747. Raro è ſtravagante morbo* Carol. Curzii Neapolitan. *ann. 1755.*

Adoleſcentula Neapolitana anno 1752. cutim colli, dein faciei, demùm totius corporis ſibi indurari ſenſit, ita ut, obſervante clariſſ. Curzio, corium ſiccum, vel corticem ligneum firmitate æmularetur; anno ætatis decimo ſeptimo nondum erat menſtruata, cæterùm ſana.

Sanata eſt longo uſu ſeri lactis, dein lactis ipſius, necnon balneis tepidis, vapore aquæ calidæ, hydrargyro crudo ad grana pauca cum bolo caſſiæ diu uſurpato, demum fonticulo tibiæ inuſto.

Catochus ſomniculoſus Galeni *libr. finition. medic.* & catochus hyſtericus ejuſdem ad carum attinere videntur; catochus ejus phreneticus ad typhomaniam; catochus verò verminoſus Schenckii, vel tetanus erat, vel catalepſis.

4. *Catochus ſcorbuticus* D. Vandermonde *Diar. Med. Julii 1758. pag. 51.* Huc pertinet *oſſificatio muſculorum* fere totius corporis quæ memoratur in *Novellis Anglicis menſis Novembris anni 1760.* niſi ſpecies diſtincta ſit.

Clariſſ. Marteau de Grandvilliers vidit hanc ſpeciem in muliere quinquagenariâ, rheumatiſmo fortè ſcorbutico, dein anaſarcâ ſeu phlegmatiâ priùs laborante, ſupervenit cutis, tendinum,

musculorum totius corporis rigiditas coriacea, qualis in mumiis Ægyptiacis observatur; motus genuum, carpi, digitorum, cubiti impossibiles, aut valdè obscuri erant; cutis ita dura ut lanceolam retunderet; musculi artuum erant veluti cartilaginei, pulsus tamen in carpo percipiebatur, inde cephalalgia, quam narium hæmorrhagia identidem sublevabat; phlebotomia vix institui potuit, inde scorbuti signa clariùs apparuere, gingivarum inflatio, lividitas, fœtor intolerabilis, vomitiones fœtidæ, ptyalismus seroso-cruentus ex palato exsudans, demùm mors.

Memini me vidisse in Alesiensi Nosocomio anno 1725. virum per aliquot annos lecto affixum, ex eo quod pedes, tibiæ, & crura induruerant cum maculis exiguis, flavis, lividis, cutis & musculorum summâ duritie, inflexibilitate, quæ pedes mumiæ satis aptè referebant. *Vide* arthritidem scorbuticam.

5. *Catochus Suillus, Collect. Acad. tom. 3. pag. 210. observ. 61. Ephemerid. Germanic.* Andræâ Cnoefelio observante.

Monstrosus infans cutim habebat corio porcelli tosti simillimam, flavam, quæ percussa sonitum edebat, rimis pertusam; cætera loco citato videantur.

ORDO TERTIUS.

SPASMI CLONICI PARTIALES.

Clonici dicuntur à *Kloneo* commoveo. *Convulſiones clonicæ* Ettmulleri, Gorteri; *Motus convulſivi* Riverii; *Spaſmi* dicuntur Hippocrati.

IN tonicis ſpaſmis natura materiem nervos muſculis immixtos moleſtantem forti & continuâ preſſione terere & corrigere contendit utplurimùm; aſt in clonicis eam excutere & eliminare nititur, unde Riverius, Heurnius, omneſque Veteres hos motus expultrici naturæ facultati à materiâ morbificâ ſæpiùs irritatæ tribuunt.

Difficile eſt eos à motibus naturalibus infantium, delirantium, rabidorum, phreniticorum diſtinguere, niſi attendamus ad motivum, quo illi motus determinantur.

IX. *Nyſtagmus*, la Souris, *Diction. de Med.*

Eſt vel oculi, vel palpebrarum, imò iridis ſeu uveæ alternus motus ſpaſmodicus, vel oculorum inſtabilitas. Vide *Dictionar. Medicin. Gallicum.*

1. *Nyſtagmus epilepticus. Vide* Mich. Ferh. *obſ. in Collect. Acad. tom. 3. pag. 455.*

Vidi in duabus mulieribus morbum epilepſiæ ſatis affinem, in quo per paroxyſmos ſubitanea accidebat omnium ſenſuum feriatio, cum reſpiratione obſcurâ, & placidiſſima, pulſu pacatiſſimo,

oculis clausis, & omnium artuum quiete, flexibilitate, sed attentè aspectâ palpebrâ utrâque superiori, tam velociter nictabant sola cilia, ut vibrationes numerare foret impossibile: intra horæ quadrantem ægra spontè velut è somno revertebatur ad se; motum, sensumque recuperabat, atque capitis gravitatem, quâ antea laborabat, non amplius experiebatur; illi verò paroxysmi à stomachi læsione ortum ducebant, & rarissimè revertebantur. De Nystagmo simplici *vide* Galen. qui *Hippum* hunc vocat, & Castell. *Equum*.

2. *Nystagmus bulbi*; *Hippus* Galen. *libr. definit. Medic.* & Mauchartii.

Est instabilitas non palpebrarum, sed ipsius bulbi oculi: vidi in nyctalope continuam, sed pacatam atque involuntariam utriusque oculi ab uno cantho ad alium versationem, ita ut nunc ad dextram, nunc ad sinistram continuò oculus converteretur.

Mauchartius & Woolhusius etiam *hippum pupillæ* memorant, seu alternam & continuò repetitam pupillæ dilatationem & constrictionem. Vide *dissert.* D. Mauchartii *de ulceribus corneæ.*

3. *Nystagmus catarrhalis*; *Tic douloureux de l'œil*, André, *observations sur les mouvemens convulsifs*, *pag.* 374.

Consistit in doloribus spasmodicis fugacibus, quorum paroxysmi tres, vel quatuor horas durabant, periodici recurrentes ut in febribus intermittentibus, & ter circiter in die repetentes; dolores erant lancinantes in globo oculi, infra & supra orbitam; ægri huic oculo semper manum admovebant, ibi pulsionem validam, lancinationem, distractionem, succussiones, & palpitationem experientes; pulsus initio erat contractus,

febris exigua, cephalæa gravis, coryza, rheuma; nulla verò vel ſputi vel muci narium excretio.

Infarctus membranæ pituitariæ, in ſinubus congeſtus mucus nervos orbitarios comprimebant ſupernos, medios vel infimos

Indicationes erant hunc infarctum tollere, muci & ſalivæ excretionem promovere, quod præmiſſis duabus vel tribus phlebotomiis, diæta reſolvens, diaphoretica, ſuffumigia, & dein cathartica intra quatuor vel quinque dies præſtabant.

X. *Carphologia; Crocidiſmus* à *crocis* floccus; *Crocidizein* floccos avellere; à *carphos* paleâ, & *logeo* colligo.

Eſt motus velut convulſivus manuum, quo ægri floccos è veſtibus evellere, paleas colligere, muſcas venari, &c. videntur, quò tendinum ſubſultus referri poteſt.

Longè differt à ſingulari conſuetudine cachecticorum ſibi è labiis lamellas cruſtaceas curiosè avellendi, quam Monſpelienſes *bechic* nuncupant; carphologia enim eſt vel verè ſpaſmodica, qualis ſubſultus tendinum, vel ab hallucinatione oculorum dependet, ſcilicet à ſuffuſione myode. (*Vide* ſuffuſionem.) Vidi enim maniacum qui ſimiliter è libro rituali Sacerdotis ipſi extremam Unctionem adminiſtrantis, floccos & capillos, quos ibi adeſſe dicebat, avellere conabatur; ſed quoniam in phrenitide, & potiſſimùm in cephalitide, ita quandoque ſunt irregulares illi motus, ut in quem finem dirigantur non percipiant Medici, ideò ſpaſmodicis annumerantur.

1. *Carphologia delirantium; Crocidiſmus* Auctorum, vel ortum ducit à ſuffuſione muſcas, feſtu-

eas referente, vel ab anxietate manuum, ut loco ſtare nequeant; vidi in puerulo vivido, ſaniſſimo etiam cùm ſomno pacatè indulgeret motum illum in tendinibus & digitis continuum, qualis eſt in pedibus quandoque veſperè, & *inquietudo* pedum dicitur.

2. *Carphologia ſpaſmodica; Subſultus tendinum*, vulgò *le Soubreſaut des tendons;* eſt motus palpitans aut tremulus, vel digitorum, vel ſimpliciter tendinum, juxta carpum potiſſimum obſervabilis, qui in febribus malignis, phrenitide, ſimilibuſve morbis acutis delirio ſtipatis apparet.

Quàm funeſti ſit ominis in fine morborum acutorum, utraque carphologia norunt omnes; verùm ejus theoria adhucdum tenebris eſt involuta.

XI. *Pandiculatio*, Tiraillement; *Scordiniſmos* Græcis; item *Scordinema* Hippocrat. *Cordinema* quibuſdam.

Eſt ſymptoma levidenſe quod conſiſtit in diſtenſione coactâ plurium, vel omnium ſucceſſivè membrorum utplurimùm cum oſcitatione.

Motus eſt contractivus muſculorum extenſorum in brachiis, trunco, cruribus, fugax, tranſitorius, periodicus, qui partim à libertate, partim à naturâ dependet, eoque fine videtur inſtitui, ut perſpiratio excitetur, torpor corporis & animæ diſcutiatur, muſculique ad agendum aptentur.

1. *Pandiculatio torpidorum;* eſt ea quæ deſidibus, tædio torpentibus, ſomnolentiâ gravatis accidit, nulliuſque eſt momenti, imò ut oſcitatio naturam jucundè ſublevat, & aliquali voluptate afficit.

2. *Pandiculatio febricoſa;* eſt ſymptoma inva-

sionis febrium intermittentium, ex quo etiam morbos ab intermittenti latente productos dignoscimus.

3. *Pandiculatio hysterica*; est symptoma hystericis familiare, quod vulgo torpori sanguinis, seu ejus retardationi & spissitudini tanquam principio tribuitur.

XII. *Apomyttosis*, *Ebrouement* Furetiere.

Est spasmodica capitis, & quasi tremula succussio lateralis cum expiratione sonorâ, & trunci agitatione, eo fine ut mucus narium excutiatur, aut ut quid noxium è cute expellatur.

Symptoma illud apud jumenta familiare tantum est, aut in homine non satis observatum, & sternutationi affine, à quo tamen discrepat per expirationem veluti stertorosam è naribus factam.

XII. *Convulsio*, Convulsion; *Convulsio* Boerhaavii *Aphor.* 230. *Motus convulsivus* Riverii; *Convulsio clonica* Ettmulleri; *Spasmos* Græcis.

Est morbus spasmodicus clonicus acutus, vel brevis in artubus, superstite in paroxysmis animæ functionum exercitio.

Differt itaque hoc genus ab epilepsiâ & ecclampsiâ per sensuum exercitium superstes; ab hysteriâ, ex eo quod convulsio non sit morbus habitualis vel diuturnus; à pandiculatione, apomyttosi, quod voluntas ad convulsionem minimè concurrat, nisi sit simulata.

Partes quæ convelluntur sunt artus, unde à trismo clonico, priapismo, palpitatione, singultu,

&c. discrepat : attamen convulsioni artuum, non rarò diversorum organorum, ut labiorum, oculorum agitationes junguntur, ut in ecclampsiâ puerili.

1. *Convulsio ab inanitione* Hippocratis; est ea quæ à morbo potissimùm acuto, ut evacuatorio exhaustis & morti proximis supervenit; sic quotidiè laniones experiuntur ea animalia fortiùs convelli ante mortem, quæ robore majori pollent, ut sues, quàm quæ debiliora, ut agni, & vix ullum est quod jugulatum non convellatur.

Veteres Physices ignari judicabant has convulsiones fieri per nervorum exsiccationem, ut charta pergamena ad ignem admota retrahitur, cum humidum exhalat, qui crassus error vix refutationem meretur : Pseudo-mechanici feliciùs divinare se putant, & existimant ideò convelli exhaustos, quia languente in cerebro circulatione, dum in quibusdam arteriolis cessat motus sanguinis, ille in aliis perseverat, adeòque respectivè celerior est, atque ex celeriori sanguinis per arteriolas minimas cerebri fluxu celeriorem fluidi nervei in nervos influxum, & ex eo convulsionem deducunt, ex hac inanitione & debilitate summâ convulsionis theoriam mechanicam se deduxisse putant.

Hujus theoriæ principia ruinosa sunt omninò, cùm in physiologicis probetur vim fluidi nervei ad musculum v. g. cordis movendum requisitam esse millies majorem quam est vis, quam hoc fluidum à circulatione, seu à corde mutuatur. Vide *dissertat. de febris theoriâ* ad calcem Hœmastaticæ Gallicæ.

Illustris Medicus urbis *Cette* consuevit ad rheumatismum chronicum sanandum viginti libras sanguinis bidui spatio ex ægri venâ mittere. Vide *Observations intéressantes sur la Goutte, à Paris 1747. pag. 334.*

Cùm hæc therapeia adhibetur, non raró accidit, maximè si verminosa putredo sit in primis viis, aut æger phlebotomiam timeat, ut cardialgiæ, syncopes, & demùm fortes convulsiones ipsi superveniant, cum vomitione, sudore frigido, faciei mutatione, quæ omnia mortem præ foribus adesse significant; interea æger aquâ frigidâ adspersus, vel cardiaco potu restauratus, eâdem die uberrimas iterùm phlebotomias experitur cum successu.

Cùm illustriss. Hales ex equâ pintas sanguinis quatuordecim successivè extrahebat, successivè vis sanguinis, seu ejus altitudo in tubo vitreo verticali carotidi aptato decrescebat dimidiâ sui parte; cum verò animal ferè sexdecim libras sanguinis amisisset, sudor frigidus mortem proximam intentabat: verùm in his angustiis fatalem mortis horam procrastinabat natura, excitatis convulsionibus, quarum interventu vis, seu altitudo sanguinis in tubo verticali major evadebat, quippe convulsionum ope magna pars cruoris qui in textu carnium hærebat, ad vitam actualem inutilis, expressus in cor affluebat, & ipsius motum sustinebat; cum demùm octodecim sanguinis effluxissent libræ, quarum viginti sex in corpore supererant, illicò sanguis in tubi verticalis fundum præceps ruebat, & animal mortem subitò obibat.

Hinc patet convulsiones in extremo mortis periculo vitalem cursum sanguinis paululùm sustinere, & ad aliquot minuta vitam prorogare, secus illicò elapsuram. Sequitur ex experimentis Medici Cettensis maximam partem terribilium symptomatum, quæ à profusâ hæmorrhagiâ sequuntur, ab animæ terrore magis quàm à sanguinis jacturâ procedere, cum illi ipsi qui à primâ vel secundâ

phlebotomiâ convellebantur, resumpto animo, uberiores eâdem & sequenti die tolerabant sine ullo infortunio.

2 *Convulsio à nervi puncturâ* Heister. *chirurg. cap.* 2.

Ea est quæ à nervi, tendinis, aponevrosis, membranæ puncturâ exoritur; illæ enim partes eatenus dolent & convelluntur, quia nervi quibus scatent puncti sunt, nisi simul depressus cerebri cortex his convulsionibus ansam præbeat.

Quibus in phlebotomiâ è brachio puncta est aponevrosis, vel punctus tendo bicipitis, dolor in vulnere non statim sentitur, sed duodecim horis post phlebotomiam, isque non in loco puncto, sed altius versus ubi dolor se figit, & ex brachii extensione recrudescit: pars læsa tumorem avellanæ magnitudine contrahit, ex orificio ichor quidam jugiter destillat, quod est præcipuum puncturæ tendinis signum. *Vide* Paræi *chirurg. libr.* 9. *cap.* 38. *Mercur. compilat. pag.* 130. & 147. Sydenhamum *de pleuritide*, qui hoc cataplasma præscribit.

Coque radicum lilii albi uncias quatuor in lactis libr. duabus, misce farinæ lini & avenæ ana unc. tres prius in lacte coctas; fiat cataplasma manè & serò renovandum.

A puncturâ nervi, quod in Carolo nono Franciæ Rege vidit Paræus, illicò dolor vehemens oritur, brachium tonicè convellitur, & intumescit: laxatâ ligaturâ, lintea oxycrato imbuta brachio applicata sunt, & emplastrum ex basilicone vulneri admotum, quod ipsius agglutinationem remoraretur; dein oleum terebinthinæ calens cum aquâ vitæ vulneri infusum est; toti verò brachio emplastrum diachalcitheos in aceto & oleo rosaceo solutum inductum est obvolutâ insuper fasciâ expulsivâ: his post trimestre spatium Rex sanatus est,

dolor verò brevi mitigatus : decreverant autem, si dolor his remediis restitisset, vel oleum fervens in vulnus infundere, vel nervum ipsum transversim rescindere, potiùs quam lethiferæ convulsionis periculo exponere. Paræus *lib. 9. cap. 38.*

3. *Convulsio febrilis* Boerhaavii *aphor. 710.*

Ea est quæ accidit in augmento, vel statu febris tum continuæ, tum inflammatoriæ, quæ enim in agone supervenit, est convulsio ab inanitione.

Si febris sit verminosa, maligna, convulsio solet accidere, quoties phlebotomia celebratur, licet ea phlebotomia in vigore febris fiat, & à pulsûs vigore indicetur; convulsiones enim quæ à phlebotomiâ in febribus accidunt, designant materiem verminosam, vel malignam in primis viis, ut monet Barbeiracius, & expertus sum. Convulsio illa febrilis dependet ab infarctu vasorum cerebri, sanguinisque stasi & inspissatione, quibus obviam ire natura contendit, nec magis mirum est tunc temporis convelli manus aut pedes, quàm ad eas partes jam dudùm amputatas referri dolorem : molestiæ enim quæ sunt in nervorum principio, ad partes quibus hi nervi prospiciunt, referri solent : convulsio febrilis pejor est apyretâ; si post crassam urinam sequatur urina aquosa, limpida, in acutis malum est : significatur enim convulsioni delirium aut soporem acccessurum esse; si viribus jam exsolutis convulsio accidat, ea mortis est prænuncia.

Curatur hic morbus ut febris ipsa, scilicet exigit victum ex liquidis, phlebotomiam è pede, collo repetendam, deinde cathartica; si verò pulsus non vigeat, hyrudines temporibus admovendæ; laudantur etiam vesicatoria dorso applicata, maximè si febris sit typhodes, aut æger ad sopo-

rem vergat: pulli medio secti calidè applicantur per horam capiti raso; sedatâ febre guttæ minerales anodynæ Hoffmanni decem vel quindecim identidem offerantur.

4. *Convulsio à capitis ictu* Boneti, *Sepulchret. de convulsione, observ.* 23.

Ea est quæ tribuenda videtur ictui, contusioni, vulneri, commotionive diversarum capitis partium, ex quibus seriùs, ociùs superveniunt diversarum partium etiam è latere ictui opposito sitarum, ut brachii, cruris, digitorum convulsiones.

Invenerunt in cadaveribus saniem, pus, serum effusum, plexum choroideum cruore turgidum, meningem piam inflammatam, pus in cerebri substantiâ inter meninges, ipsas meninges tumidas, &c. prout citiùs vel seriùs post acceptum vulnus æger perierat.

Si æger ab ictu concidat, vertigine, vomitione biliosâ, aphoniâ laboret, etiamsi nulla fractura sit, metuenda est convulsio, ecclampsia, paraphrosine, apoplexia, &c. unde operatio trepani indicatur.

A largis phlebotomiis & victu liquido ordienda curatio; auxilia chirurgica ex Heistero, & Dionis repetenda.

5. *Convulsio ab hydrocephalo* Boneti *Sepulchret. de convulsione*; passim Willisius *patholog. cerebri*; Carol. Piso *de colluvie serosâ, &c.*

Infantibus hic morbus familiaris est; in horum cerebri sinubus, aliisque in locis post mortem serum effusum reperitur. Novi familiam, cujus infantes circa sextum ætatis annum omnes periere ex hoc morbo, scrophulis huic effusioni ansam præbentibus, febriculâ inconstans cum alterno faciei rubore & pallore, necnon cacositiâ & fasti-

dio omnium divexabat ; ſubitò dein convellebatur vel gena, vel oculus, & poſt paucos dies è medio tollebantur : idem obſervavit Williſius. Convulſione etiam primo aut ſecundo ab ortu menſe infantuli corripiuntur in facie, præcordiis & artubus, fortè propter mollitiem & feroſitatem in cerebro, in quo caſu pulverem de Guttetâ bis in ſeptimanâ per annos præſcribimus, & leves catharſes ex ſyrupo de cichoreo, de floribus perſicorum, caſtorei eſſentiam ad gtt. xij. eſſentiam ſuccini ad gtt. ij.

6. *Convulſio nephralgica* Helmont. *de Lithiaſi cap. 7.*

Duas obſervationes habet Helmontius convulſionum lethalium, quas adſcribit calculis in rene & in uretere poſt obitum repertis, comitante nephralgiâ.

Si in unâ parte irritatur vix expultrix naturalis, ea ſurgit in aliâ, nec ſemper proximâ, ſed etiam in diſſitâ parte, ut totum corpus tantum concutiatur. Schneider. *de catarrhis.*

7. *Convulſio Suecana* D. Linnæi *epiſtol. 1759.*

An ecclampſia typhodes ? Sic videtur, ſi ſenſus abolerentur. Ante aliquot annos in Sueciâ graſſabatur morbus endemius, qui magnam ſtragem intulit ruſticis Smolandiæ, Weſtrogothiæ incolis, regionibus verò magis borealibus pepercit.

Hujus notæ erant ſequentes : ſpaſmo occupantur primò digiti manuum & pedum ; dein manus, genua, cubiti contrahuntur vehementiſſimè ; demùm dorſum & collum flectitur, & per duos vel tres menſes ad mortem uſque ita excruciantur doloribus, ut clament tanquam in ignem projecti.

Paroxyſmus multoties de die revertitur, ruſtici ſoli, iique adulti, nunquam infantes, afficiuntur ;

autumno

autumno tantum viget hic morbus, rarò animalia domeſtica aggreditur; ejuſdem familiæ homines ordine ſæpè ſuo afficiuntur, nullum tamen eſt contagium. Hæc illuſtriſſimus Archiater ſcripſit, ſed de curâ ſiluit; viguit in Sueciâ hic morbus anno 1758. & 1759.

Motus convulſivos pluries in die exacerbantes ſanavit Franklinus repetitis electriſationibus, quos nulla alia auxilia ſedare potuerant. *Vide* hiſtoriam *in Diario medico* D. Vandermonde *Octobr. 1759*. Hunc morbum à decennio durantem intra quindecim dies abſtulit electriſatio octies in die repetita; prima quidem commotio paroxyſmum excitabat, aſt altera auferebat; ſupererat crampus quem trimeſtris electriſatio etiam ſanavit.

8. *Convulſio à rubigine*, *Crankheir*. Germanis; *Morbus epidemicus ſpaſmodicus contagii expers* Mulleri. *Francofurti 1742*.

Eſt morbus initio acutus cum pyrexiâ pauperes tantùm & ſecali rubiginoſo uſos invadens, cujus periodus erat decem circiter dierum.

Initium. Artuum laſſitudo; frigus & horripilatio vaga, capitis dolor, anxietates præcordiorum.

Augmentum. Subſultus ſpaſtici digitorum & pedum imò tendinum & muſculorum ſub cute viſibiles, febris, æſtus, ſtupor, delirium, pectoris conſtrictio, dyſpnœa ſuffocatoria, aphonia, convulſiones ſimul horrendæ in artubus, præeunte formicatione.

Status. Paroxyſmi convulſionum & dolorum atrocium vehementes cum vomitione vel diarrhœâ, vermium rejectione, ſiti, & in juvenibus bulimiâ.

Declinatio. Circa undecimum, aliis vigeſimum

diem ſudores copioſi, exanthemata purpurea, in quibuſdam tabes, in aliis ſtupor capitis, artuum rigiditas.

9. *Convulſio Indica.* Morbi familiares in inſulâ Bourbon, vel Maſcarinâ. Vandermonde *diar.*

A quovis vulnere, quavis punctur â, vulnere ſanato, ſi æger aëri vel aquæ frigidis ſe exponat, is corripitur crampo partis affectæ, qui ſpaſmus inde dorſum & caput impetit, mox triſmus maxillæ à ſtupore incipit, & totum denique corpus convellitur, atque niſi ſuccurratur, miſerè perit æger.

Cura ex cardiacis, ſudorificis, frictionibus cum linteo calido, ligaturis artuum perficitur, verùm ſi hæc fruſtranea ſint, ferro cadenti vulnus aperitur, quo remedio plures evadunt.

In hac regione frequentiſſimi, & diri ſunt morbi convulſivi, à levi vulnere, à colicâ recens nati plures convulſi moriuntur; adulti à convulſione evadentes deformati vel paralytici remanent; epilepſia, hyſteria, hypochondriaſis, ibi frequentiſſimæ ſunt. An eſus teſtudinis, an vinum mellis, vinum ſacchari ſeu Tafiat & Arac, quo abutuntur incolæ regionis calidiſſimæ ad 20. grad. latitud. meridional. in aëre quem numeroſi volcani ſulphureis, bituminoſiſque vaporibus inficiunt, huic morbo occaſionem præbeant?

10. *Convulſio abdominis*, Baglivi *pag.* 202. *prax. medic. lib.* 2.

In quadragenario muſculi abdominis ingenter ſubſiliebant & convellebantur, quod rariſſimè accidit; ſanguine per hæmorrhoidas emiſſo, injectis clyſteribus lactis, & hauſto oleo amygdalarum, & ſyrupo papaveris Rhæados in longo brodio diſſolutis, poſtridie convaluit.

11. *Convulsio universalis. Maladie sacrée, Hieranosos* Patholog. methodicæ.

Hæc species notatur continuâ noctu & interdiu factâ agitatione omnium & singularum corporis partium violentâ & coactâ, cum functionum animæ integritate.

Hanc speciem olim observavi Alesiæ in puellâ pubere nondum menstruatâ, quæ fascinata putabatur, quæque per octo dies continuò capite, oculis, linguâ, collo, trunco, brachiis, digitis, cruribus &c. agitabatur, noctu tamen quandoque paululùm quiescebat, ad interrogata respondere conabatur gestu, & loquelâ, quam tamen convulsiones intercipiebant; cibum & potum avidè, sed ob convulsiones difficulter assumebat, sensus omnes & aliæ animæ functiones in eâ vigebant.

Institutis tribus phlebotomiis & catharsi cum emetico, convaluit.

Similem morbum dein se observasse scripserunt D. Dupont Med. *à Tartas*; D. Sentex Med. *à Condom*; D. Molard Med. Massiliensis, ita ut non ita rara species sit. Dicitur hieranosus, seu morbus sacer, quia à fascino vulgò creditur inducta aut divinitus immissa, & reapse omnibus qui hanc observavere tum Medicis tum idiotis admirationem movit.

12. *Convulsio habitualis; Convulsion admirable* de Marcel Donat. *Convulsiones infrequentes* Schenckii *observ. de spasmo pag. 128.*

Differt à priori quod sit particularis, ut capitis vel pedis, sed habitualis, ita ut menses & annos perseveret, quotidie repetens vel per intervalla revertens cum functionum animæ integritate.

Marcellus Donatus vidit monacham quæ per

plures annos convulsivas commotiones perpessa est, ita ut lecto cubare cogeretur sedendo, diù noctuque capite, collo ac scapulis commotis antrorsum, retrorsumque incessanter, edendo, ac bibendo, concutiebatur, ita ut nec ipsa nec astantes eam continere valerent quominus id pateretur; quod si magnâ vi aliquando id prohibere tentassent, ea in animi deliquium incidebat, maximeque affligebatur: ea nunc alternis diebus, nunc quartâ quaque die id patitur, quandoque per menses maximè æstate immunis est, imò cum somnum quandoque capessit, ab illo motu non vacat omninò; motus autem illi ab spinâ dorsi originem sumere videbantur.

Idem Donatus observavit mulierem, quæ continuò noctu & interdiu pollicem pedis sursum & deorsum alternis vicibus agitare cogebatur, quod invitis omnibus præsidiis per annos ad mortem usque perseveravit.

Vide Donatum *histor. mirabil. lib.* 2. *cap.* 3.

Differunt hæ species à Suecanâ quòd chronicæ sine febre, sine dolore perstent, solummodo à convulsione universali ægri maximopere defatigantur.

13. *Convulsio ab ustilagine* Wepfer. *ephem. natur. curios. observ.* 120. *Convulsion causée par le Seigle ergoté. Convulsio Soloniensis*; Act. Acad. Paris.

Videtur eadem ac Suecana. Incipit à formicatione pedum, manuumque; sequuntur convulsiones in artubus, dorso, capite, deinde dolores atroces cum aliquâ mentis perturbatione, & pyrexiâ symptomaticâ; doloribus evanescentibus, ecclampsia, apoplexia vel inflammatorii morbi superveniunt. Vide *Act. Acad. curios. vol.* 7. *obs.* 41.

Ordo factitius exigeret ut convulsio universalis ad alium ordinem dimitteretur, sed cum non dentur limites fixi inter convulsiones universales & partiales, quippe in eâdem ægritudine sæpè partiales abeant in universales & vicissim, atque genus novum constituendum foret, satiùs est peccare contra ordinem factitium; idem dictum esto de tremore partiali & universali, qui proinde ad idem genus attinent.

14. *Convulsio ab onanismo* D. Tissot, *de morbis à Mastrupatione pag. 196.* Onanias London 1752.
Penduli-faber adolescens ex mastrupatione habituali quæ toties parvam epilepsiam inducebat, cum capitis retrorsum factâ convulsione, gutturis intumescentiâ, sensuum obscuratione, intra annum maximè debilitatus, à fœda libidine licet abstinens, sed seriùs, simili modo per horas plures vulgò duodecim convellebatur periodicè cum doloribus dorsi atrocibus ita ut ulularet, toto paroxysmo nil deglutire posset, pallidus, cadaverosus, inops, sibi infensus, macilentus, diarrhœâ, ptyalismo confectus, stupidus, œdematosus, fœtens, obiit.

XIV. *Tremor*, Tremblement; Græcis *Tromos*.

Est motus depravatus artuum, capitisve in quo per brevissima spatia eunt, & redeunt, involuntario non impedito tamen omninò motu libero eorumdem artuum, sine sensu acuto frigoris.

Ex his ultimis circumstantiis tremor à convulsione differt, nec enim debilitas motûs est tremori essentialis, cum detur tremor vehemens, quem coactum aut convulsivum dicunt, nec in omni tremore pars liberè elevata alternis vicibus pro-

prio pondere deprimitur, cùm tremor etiam vigeat in artu sustentato, adeòque independenter à gravitate. Differt autem à rigore febrili, catarrhali, quod non stipetur sensu summi frigoris ab interno principio oriundi, nec cutis constrictione & corrugatione subitâ, ut in rigore accidit; hujus verò aitiologia adhucdùm in obscuro latet.

1. *Tremor à debilitate* Sennert. 1ª. Species; in curatione ut à venere, morbis evacuatoriis, inediâ.

Ille est qui convalescentibus familiaris est, qui eos etiam afficit, qui equitando, laborando, dura instrumenta tractando, se defatigaverunt, his laboribus non assueti; illa species videtur pendere à debilitate facultatis motricis, quæ non nisi interjectis morulis artus gravitatem superat, adeòque alternatim attollitur à facultate & deprimitur à gravitate pars movenda.

Illa species distinguitur ex eo quod artu sustentato cesset tremor; hæc autem curatur quiete, somno, pastu, analepticis, & moderato exercitio.

Omnis tremor, si coactum excipiamus, cessat, cum conatus voluntarius artùs movendi desinit, aut pars sustentatur, revertitur verò cum artum movere volumus, unde tremor distinguitur ab omni alio genere spasmorum.

2. *Tremor senilis*, Sennert. *de tremore*.

Illa species præter debilitatem habet etiam conjunctam tendinum musculorumque duritiem, quibus fit, ut fluido nerveo forte sint minus pervia hæc organa; sed insanabilis est.

3. *Tremor temulentus*, Plateri.

Illa species à longo & immodico liquorum fermentatorum usu sobolescit, adeòque vinosis familiaris est, & non minùs insanabilis si invetera-

ta, maximè verò vinum jejuno ſtomacho potatum tremorem inducit; oritur etiam ab opio, hyoſciamo, aliiſque inebriantibus, in quo caſu oxicratum, acetumque ipſum optimè conducunt præmiſſis generalibus.

4. *Tremor à Coffeâ*, Baglivi *pag. 76. à ſiccitate, &c.*

Qui potu caffè utuntur immodico, maximè ſi ſicci, ſtudioſi, melancholici, illi in manuum tremorem incidunt, qui abſtinentiâ à caffè, aliiſque ſalſis, piperatis & longo uſu lactis, ſanatur.

Vide curam 2ª. ſpeciei D. Lazerme.

5. *Tremor Metallurgorum*, Sennert. ſpec. 2ª. & quart. *Mil-reeck*. Act. Acad. Scient. Edimburg. *Tom.* 1. Wilſon. Huic ſpeciei ſingulari obnoxii ſunt vulgò qui in plumbi, hydrargyri, aliorumque metallorum fodinis habitant, nudo corpore laborant, vel etiam incautè ſe exponunt aëri frigido; poſt litus mercuriales aut diù tractato hydrargyro, ut ſpeculorum confectores, qui fumum plumbi, aliorumve metallorum fuſorum excipiunt, ut aurifabri. Curatur electriſatione obſervante ill. de Haen, *novâ curandi methodo.* In gradu ſecundo Rachialgiæ Saturninæ maximè ſi jejunus ſpirituoſos liquores bibat, præter gaſtrodyniam colicam, aſtheniam, ſtuporem artuum, accedit conſtipatio, colica rodens, febricula, cephalalgia vertiginoſa, inſenſibilitas, delirium, rabies, extremorum tremor, pulſus intermittens, mors.

Laudantur in hoc tremore decocta ſudorifica ex radice acori, arctii lappæ; lacte cum decocto, buxi, ſchinæ radicis; thermæ ſulphureæ. *Vide* Wilſon *act. Edimburg. ann.* 1759. Requiritur initio cura rachialgicæ.

6. *Tremor coactus*, Sylvii de le Boe *prax. libr.* 1. *cap.* 42.

In illa ſpecie partes tremulæ etiam ſuſtentatæ ſubſiliunt & veluti vibrantur, ita ut nulla laxitas locum habeat; hic tremor quandoque ſubſequitur, quandoque præcedit convulſionem, adeòque ab eodem principio pendere videtur, ſcilicet ab irritatione nervorum tum in ſuâ origine, tum in partibus, atque inde influxu fluidi nervei in muſculos moderatores inordinato.

Hic tremor etiam melancholicos & hypochondriacos aggreditur.

Curatur aquis ſulphureis quales ſunt Montis-aurei, Barregienſes, Bagnaulenſes, deinde uſu juſculorum refrigerantium & edulcorantium, oleis blandis.

7. *Tremor vertiginoſus* Boneti *ſepulchret. T.* 1. *pag.* 67. *Cephalalgia à verme in cerebro*, *obſ.* 116.

In Marcâ Anconitanâ ann. 1571. epidemicè graſſabatur hic morbus cum cephalalgiâ quaſi perterebrante, tremore convulſivo, vertigine per paroxyſmos redeuntibus & intra paucos dies occidentibus. Nulla profuere remedia, inventum eſt in cerebro inſectum vermiforme, rubrum, digito longius, ore acuto, collo piloſo, vivum, latens in cerebri ſinubus. Saxonia *Panthæi lib.* 1. vertigines inter ſigna præcipua vermium in cerebro refert. Vermes quidem in ſinubus frontalibus non rari ſunt; verùm in cerebro, ipſove cranio ſoli teſtantur Bonetus, Gemma, Ballonius, Rolfincius, & Thomas Bartholinus. *Vide* cephalalgiam verminoſam.

8. *Tremor ab Hydrocephalo* Guid. Patini. *Sepulchret.* Boneti *de tremore obſ.* 7. & 9. *ab humiditate* D. Lazerme, *curat.* 3.

Hydrocephali voce intelligo fluidi serosi, sanios, vel similis copiam in ipsa cerebri cavitate. Guido Patinus in cadavere cujusdam Campani qui insolito tremore fuerat correptus, cum febre, hoc extincto invenit in cerebro serum multum subvirescens, cujus pars in medullam spinalem dilapsa erat. Idem testatur Ignat. Thyermair; verùm in vini potoribus hoc ferè tantum observatum est, adeòque hic est tremor temulentus.

9. *Tremor tendinum*, *subsultus tendinum*, *soubresaut des tendons*. Est symptoma febrium malignarum, phrenitidis, & aliorum morborum acutorum capitis.

10. *Tremor scorbuticus*, Sennert. est tremor metallurgorum.

11. *Tremor paralytodes* Juncker. *Conspect. de tremore ab infarctu cerebri & medullæ spinalis.*

Affinis est tremori ab hydrocephalo.

Curatur ut paralysis; huic superveniens, boni ominis est; cathartica, juscula diuretica calida ex cancris, asellis, radicibus antiscorbuticis; aquæ thermales, juscula sudorifica, opiatæ cephalicæ ex rheo, cascarillâ, karabe; fumus aromaticus ex thymo, karabe &c. conducunt.

12. *Tremor à saburrâ.*

Quadragenarius æstate præteritâ, tremore universali spasmodico correptus subitò, sine febre, cum linguæ sorditie, adivit me; præscriptâ phlebotomiâ, meliùs se habuit, sequenti die assumptis ipecacuanæ granis quindecim & mannæ unciis tribus, ano & cato purgatus est, tertiâ die iterata phlebotomia, quartâ iterata catharsis, & sanatus est.

13. *Tremor à plethorâ*, Hippocrat. 2. *Epid. s.* 4. *de Stymargi ancillâ.*

Ex faciei rubore, arteriarum plenitudine, menſium, lochiorum, hæmorrhagiæ aſſuetæ ſuppreſſione, victu lautiori & otioſâ vitâ cognoſcitur, & phlebotomiâ, diætâ tenui, potu infuſi ſalviæ, meliſſæ curatur.

14. *Tremor à pathemate*, metu, irâ, gaudio, libidine &c.

Qui vulnera in præliis paſſi ſunt, aut chirurgicas operationes diras experiuntur, non raro tremore per horas perſeverante laborant; ab ira etiam ſæpius nec non à gaudio, à libidine idem accidit, imò quandoque periodice revertitur ſine pyrexiâ.

XV. *Palpitatio*, Palpitation du Cœur. Vulgò *cordis palpitatio. Cardiogmus* Galen. *in aphor.* 65. *ſect.* 4. *Palmos* Græcis. *Formido* Hollerii.

Eſt major cordis pulſatio quàm ex arteriæ pulſu exſpectandum eſſet, ſeu cum pulſu debili, ſæpiùs intermittenti.

Cor ideò pulſat, vel verſus coſtas arietat, quia dùm ventriculi coarctantur, auriculis tunc turgeſcentibus & ab hac preſſione reſilientibus, baſis cordis impellitur, unde motus ejus *converſivus* evadit fortior, & quoniam in hoc motu aorta paululum intorquetur aut partim via ſanguinis obſtruitur, impetus ſanguinis in arterias, adeòque pulſus minor evadit.

Ideò verò cor reſilit vel 1°. quia fortiùs contrahitur ab influxu fluidi nervei, quàm exigit copia ſanguinis ejiciendi ut in palpitatione hyſtericâ, à pathemate &c. vel 2°. quia ob impedi-

tum ſanguinis per cor tranſitum plus ſanguinis ſolitò congeritur in auriculâ, quæ proinde à corde contracto fortiùs premitur, fortiùſque illud proprio elatere repellit.

In febre pulſatio cordis eſt fortior, ſed nulla inde palpitatio, quia pari paſſu fortior eſt arteriarum pulſatio; in ſyncope debilior eſt arteriæ pulſus, ſed debilior pari ratione eſt cordis pulſatio.

Cauſa eſt conatus cordis obices circulationi oppoſitos, quos ſenſit, per fortiorem pulſationem, ſuperandi; unde principia palpitationis duo ſunt; 1°. conatus cordis violentus ad augendas illius vires, ut in hyſtericis, hypochondriacis, in terrore; 2°. obices in corde, auriculis, arteriis majoribus, pericardio, cum exiguis cordis conatibus. Inde enim colliſio creſcit, minus tamen quam ubi conatus cordis eſt fortior.

1. *Palpitatio ab anevriſmate cordis* D. Senac. *Malad. du cœur pag.* 414. Lanciſii *de anevriſmat.*
Frequentiùs dilatatur ventriculus, auriculaque dextra, quàm ſiniſtri lateris receptacula.

Has dilatationes anevriſmata cordis voco, quæ hæmoptyſes, orthopnœas, aſthma, phthiſim, hydrothoracem ſæpiùs inducunt.

Cauſæ efficientes ſunt impetus ſanguinis abſolutè auctus ab exercitiis immodicis, unde curſores, bajuli, veredarii, crapuloſi his ſunt obnoxii; impetus verò eò major eſt in parietes cordis & auricularum, quò magis ipſi antrorſum reſiſtitur ob valvulas rigidas, concreta polypoſa, terrorem, pathemataque varia, à quibus cor, arteriæve conſtrictæ manent; unde coagulum ſanguinis, polypoſa concretio. Hinc mortes repentinæ, ſuffocantes palpitationes, ruptio anevriſmatum.

Signa pathognomonica ſunt magna palpitationum vis, & frequentia vel recrudeſcentia à levi occaſione cum leipothymiis, ſenſu molis majoris coſtas vel xiphoideam cartilaginem ferientis, &, quod mirum, eſt quandoque pulſus vividus & plenus, cum ſcilicet auricula dextra ſanguinis tranſitui obſiſtit, liberique ſimul ſunt ventriculi, atque tunc temporis palpitatio levis eſt, vixque manu percipitur, adde ſitum palpitationis in latere dextro.

In paroxyſmo phlebotomiæ, narcotica, abſente leipothimiâ, diæta tenuis, quies corporis, & animi mortem protelant.

2. *Palpitatio hyſterica* Sydenhami.

Cognoſcitur ex ſignis hyſteriæ, ſpaſmis internis, magnâ puſillanimitate, pathematum triſtium concurſu, & ex eo quod ex levi occaſione, ut terrore, gaudio, accidat atque recedat.

Magna ſenſibilitas animæ, & corporis debilitas huic anſam præbent.

Curatur quiete corporis & animi, liquorum ſpirituoſorum odore, & cardiacorum potu; ſecus ad fœtida, antihyſterica deveniendum eſt.

3. *Palpitatio chlorotica.*

Quæ chloroſi laborant, ſuppreſſis catameniis, habent paucum cruorem qui denſum thrombum copioſo ſero innatantem relinquit; magna debilitas à fibrarum laxitate oriunda hujus principium eſt; ſtipatur femorum gravitate; ſpontaneâ laſſitudine, dyſpnœâ ad levem curſum, ad ſcalarum aſcenſum, ſæpe picâ; curatur longo uſu martialium.

4. *Palpitatio à pericardii abſceſſu* Lanciſii *de anevriſmate lib. 1. propoſ. 5.*

Vidimus inauratorem qui cordis palpitatione &

dyſpnœâ laborabat ; credebaturque anevriſmate tentatus, non allevatus à phlebotomiis repentè obiit. Abſceſſus inventus fuit liquore meliceride turgidus ad baſim pericardii inter unam, alteramque ejus tunicam.

5. *Palpitatio à polypo* D. Senac *lib. 4. cap. 10.* Signum præcipuum eſt variabilis pulſuum inæqualitas, prout ſedem aut figuram polypus mutat, dolores cordis quaſi divulſorii. Signa dilatationum in ventriculis, ſi ductus arterioſi polypo obſtruantur in auriculis, ſi ventriculi polypo obſideantur, pondus ſcilicet in parte, anxietas incredibilis, pectoris oppreſſio, à motu corporis creſcens, moles.

Polypus in auriculâ vel ventriculo ſiniſtro majorem dyſpnœam inducit quàm qui in dextro.

Præcavetur polypi efformatio, ſi poſt magnos terrores vena tundatur, violenti horrores calido potu curentur, ſi in magnis morbis acutis pulmonum phlebotomiæ repetantur, potus diluens non negligatur. Si in chronicis, ut melancholiâ, aquæ ferrugineæ & martialia uſurpentur.

Dato polypo ſobrietas, quies animi & corporis, phlebotomia conveniunt ; inter diſſolventia polypi ſal tartari & ſapo atque demùm aqua calcis tentanda videntur.

6. *Palpitatio à polypo in cordis ſiniſtrâ parte* D. Senac.

Ille morbus inducit ſymptomata quæ ſanguinis congeſtionem in pulmone majorem ſequuntur, ut *dyſpnœam*, *aſthma* ſine tuſſi, aut *anacatharſim* materiæ pituitoſæ, *hæmoptyſim* ; præter ſymptomata antecedenti ſpeciei communia, ut *dolores* in regione cordis, *anxietates*, *ſuffocationem* à corporis animive motu velociori, *ſyncopes*, *lypothimias*, *aſphixias*.

Obſervandum autem eſt maximam partem polyporum, qui in cadaveribus reperiuntur, in agone mortis ortum duxiſſe, coagulatâ & concretâ ſanguinis lymphâ, ut ſanguis pleuriticus in patellâ coagulatur : multos aperui phthiſicos, hydrothorace, aſthmate mortuos, quorum cor concretiones polypoſæ, ramoſæ obſidebant ; pluries extraxi funiculos polypoſos ex aortâ ad crura & brachia extenſos.

7. *Palpitatio melancholica* Rhodii *libr.* 2. *obſ.* 40. Junior medicus fuſci coloris, & melancholicus animi pathematis diu vexatus, & cibis acidis, acribus abuſus, cordis palpitationem cum ſonitu & arteriæ carpi vehementi pulſatione atque convulſivâ conſtrictione ſeu tenſione paſſus eſt ; is chalybe, cardiacis, purgantibus morbum ſuum exaſperabat, verùm conſilio Lanciſii ſucco pomorum per duos menſes ſumpto convaluit. Lanciſius *de anevriſmat. prop.* 44.

Ex arteriæ aortæ vel pulmonaris conſtrictione ſpaſmodicâ, ea inducitur ; illa verò conſtrictio excitatur à majori ſyſtematis nervei ſenſibilitate, & aliquo vitio in textu illius arteriæ ob victum acrem. *Vide* D. Senac *malad. du cœur libr.* 4. *cap.* 9. §. 3.

8. *Palpitatio ex aortæ anevriſmate* Baglivi *p.* 403. Nobilis vir de Vezenobre ſexagenarius lapſum ex ſcalâ ſuæ Bibliothecæ ante duos annos paſſus, angores in præcordiis, palpitationes, dyſpnœam patiebatur ; metuens ne pro vaporoſo derideretur à ſuo medico, morbum ſuum ſilentio premebat ; demum ſtans & natam ſuam alloquens in nictu oculi mortuus concidit. Medicus ordinarius accurrit & apoplexiam incuſat ; alter catarrho ſuffocanti mortem repentinam tribuit ; ego rupto

anevrifmati juxta cor illam adfcripfi, & præfagium meum confirmavit cadaveris fectio; aperto thorace magnus faccus lividus confpectui fefe offert, erat pericardium cruore diftenfum, aorta quadruplo craffior folito in fuo exortu; lamellis offeis intus erat obducta, extus rimas nigras oftendens; ex illis rimis cruor effluxerat in pericardium; hæc Alefiæ triginta abhinc annis circiter.

Puella paffa eft per duos annos ingentem palpitationem, vertigines, frequentes fyncopes, dyfpnœam, pulsûs inæqualitates, aliaque anevrifma aortæ indicantia, & eventus docuit partes ab arteriâ anevrifmaticâ fanguinem accipientes fæpè corripi formicatione, torpore, impotentiâ ad motum, necnon paralyfi. Baglivi *ibidem*; ubi videre eft quod pronunciat Lancifius in magnis anevrifmatibus, progreffu temporis fupervenire leucophlegmatiam, vel afcitem. Lancif. *de anevrifm. prop.* 140.

In anevrifmatis aortæ majoribus & fphæricis non raro accidunt concretiones polypofæ, lamellatæ, ut vidit idem Lancifius, & D. Marcot, *in Act. Acad. Parif.*

D. de Senès Societatis Reg. Monfpell. Geometra illuftris lapfus erat in dorfum, à duobus annis, exinde conquerebatur de dolore pectus tranffodiente ufque ad quartam dorfi vertebram cum levi dyfpnœâ & palpitatione, aft maximè cum pulsûs periodicâ quovis minuto intermiffione; obiit hæmatemefi: cadaver oftendit mihi aortam defcendentem facci inftar pollicis diametro dilatatam; (*vide* hæmatemefim) Mirabatur Chirurgus Girard cum perfcrutando pectus cadaveris inveniret quæ ibi invenienda fore prædixeram.

9. *Palpitatio ex aortæ anguftiâ* Lancifii *de ane-*

vrism. propos. 53. Willis. *tom.* 1. *pag.* 145. Vieussens *observat. tract. de corde.*

Palaggius Canonicus hypochondriacus reversivâ palpitatione, pulsûs inæqualitate atque intermittentiâ, necnon asthmate ac vertigine vexabatur, maximè ex vehementi corporis motu vel animi pathemate.

Cadaver ostendit *valvulas aortæ osseas* vel cartilagineas, inde angustatam aortam, unde auricula dextra, vena cava & ventriculus dexter, minimè verò sinister ad pugni magnitudinem erant dilatata, quippe cavitates dextræ longè molliores & tenuiores sinistris; non mirum itaque si à renixu sanguinis dilatentur.

Senex cerevisiæ & vini potator assiduus palpitationem pati crebrò solitus erat; cadaver *aortæ truncum* mox à cordis exitu osseum, ejusque latera valdè compressa ostendit. Willis. *de palpit. pag.* 145.

Domina de Castres orthopnoicâ palpitatione & pulsûs inæqualitate dudùm laborabat; cadaver exhibuit *aortam* totam, necnon arterias iliacas, spermaticas, trachæam, &c. ossificatas. Vieussens *de corde observ.*

10. *Palpitatio arthritica* D. Lazerme, Profess. Monspell.

D. Rouzier septuagenarius arthriticus Senator nullos insultus arthritidis à biennio passus, post curas graves vertigine fuit per tres menses conflictatus; successerunt palpitationes cordis; suppressâ vertigine, sanguis caput per intervalla impetebat, ferè suffocabatur in palpitationum paroxysmo, pulsus evanescebat, de polypo cordis vix dubitabant Medici; pulsus intermittebat maximè; post hoc temporis intervallum, seu 18. menses,

menses, doluerunt pedes arthritide, & illicò sanus evasit.

11. *Palpitatio tremula; Tremor cordis* vulgò; *Cordiogmos* Galeni & Erotiani, non Hippocratis.

Character obscurus est. Galenus dicit esse motum quemdam cordis palpitationi similem. Meo quidem judicio est motus quasi tremulus pectoris cum pulsu inæquali & intermittenti, cui ille motus respondet, necnon cardialgiâ ad levissimum corporis motum recurrente, & dyspnœâ.

Ille morbus procedit ab anevrismate auricularum cordis, aut cordis ipsius dilatatione notabili, quâ fit ut vera palpitatio, seu impetus cordis in sinistrum latus non percipiatur, sed motus quidam tremulus in regione cordis, quo pectus ipsum sive inter inspirandum sive inter expirandum exagitatur, quasi à cordis palpitatione subsiliret.

Ex illâ mole nimiâ cordis impeditur respiratio, ita tamen ut æger horizontaliter decumbere queat, nisi hydrothorax comitem se adjungat, quod in fine morbi accidit; premitur etiam œsophagus, unde dysphagia, imò nausea; premitur etiam fortè ventriculus, unde nausea, vomitio, & cardialgia, maximè cùm æger erigitur.

Vidi in augmento morbi supervenire tussim & sputum sanguinis nigricantis, anxietates, œdema pedum, tibiarum, hydrothoracem cum polydypsiâ, urinâ paucâ, rubrâ, & difficultate respirandi, quæ pectus & caput erigere cogebat inter dormiendum: is morbus videtur descriptus & observatus à quibusdam Auctoribus, quos citat ill. Archiatrorum comes D. Senac *de morbis cordis*, *cap. de volumine cordis aucto*.

XVI. *Claudicatio*; *Colotes* ac *Coleia* Græcis, ac *Choloma* Castelli; Ægri *Claudi*; Gallicè *Boiteux*, qui cloche, qui feint.

Est vitiosus gradiendi modus, quo truncus singulis passibus huc vel illuc inclinat, & crus indecorè movetur, vel difficulter trahitur.

In statu sano cùm pedem dextrum antrorsum promovemus, centrum gravitatis corporis leniter loco mutatur, & incidit in basim pedis sinistri, rursùsque reposito pede dextro sinistrum attollimus, & cum centro gravitatis, axis trunci sibi semper parallelus incidit in basim pedis dextri, & sic vicissim; verùm apud claudos axis trunci minimè suum parallelismum servat, sed nunc sinistrorsum, nunc dextrorsum inclinat, ut æquilibrium servetur, & lapsus præcaveatur.

1. *Claudicatio à dolore*; ea est quæ excitatur ab ischiade, arthritide, vulnere, contusione, phlegmone, erysipelate, aliovè quovis affectu, aut morbo cujuscumque partis, cujus dolorem intendit gressus; tunc enim accidit ut non liberè & expeditè possint agere musculi artûs inferioris, quin sequatur dolor; unde ab extendendis aut contrahendis hisce musculis abstinemus: unde artus alter altero brevior evadit aut rigidior, inde verò claudicatio, quæ tamdiù perseverat, quamdiù ipse dolor, imò quandoque sedato dolore prava inducta est consuetudo, aut musculi non sufficientem flexilitatem recuperant; quænam verò auxilia in his casibus indicentur, cuique obvium est.

2. *Claudicatio rachitica.*

Apud infantes claudicatio anatina, seu utriusque lateris, quæ vulgò tribuitur lumborum debilitati,

procedit ex eo quod collum femoris angulum ferè rectum cum axi femoris constituat, unde crura divaricantur, & major evadit distantia unius pedis ab altero, proindeque ut centrum gravitatis transferatur ex uno latere ad alterum, necesse est truncum per majus intervallum transferri à dextris ad sinistras & à sinistris ad dextras, ut anates inter gradiendum solent propter majorem pedum à se invicem distantiam; ea verò claudicatio spontè corrigitur ætate progrediente, modò tamen infantes illi non cogantur progredi maturiùs quam par est.

3. *Claudicatio à fracturâ*; ea est non quæ ob dolorem fracturæ recentis, sed ob brevitatem artûs inde sequentem accidit, cùm fractura non fuit ullatenus aut rectè reposita; quippe si in eo situ v. g. femur repositum fuerit, ut sit rectum, cum debet esse incurvum, totus artus erit longior quàm anteà, unde claudicatio: quippe inter gradiendum centrum gravitatis corporis, quod in statu sano horizontaliter transfertur, jam obliquè nunc descendet, nunc ascendet; si callus fracturæ coalitæ accrescens musculum distrahat, inter gradiendum musculum illum laxum retinebit homo, ne novâ contractione ulteriùs distrahatur, & doleat, unde claudicatio. Si verò fractura restitui nequeat, ut cùm caput femoris fractum est, tunc femur in viciniam, totâ musculorum & ligamentorum vi retractum decurtabit artum, unde claudicatio initio dolentissima, successu temporis indolens ob occallescentiam loci in quem extremum ossis fracti se recipit.

Claudicatio à luxatione.

Quæcumque pars luxationem passa sit in artu inferiori, sive femur, sive tibia, sive tarsus, sive

introrſum, ſive extrorſum, tunc abductores; vel adductores elaſticitate non æquilibratâ artum inflectunt, adeòque decurtant; quippe longitudo cruris & tibiæ eſt maxima, cum recta protenduntur oſſa in unâ lineâ, quàm cum alterum os cum altero includit angulum; idem fiet ſi antrorſum, vel retrorſum factâ luxatione ſuperveniat inflexio coacta; unde claudicatio ob artuum inæqualem longitudinem.

4. *Claudicatio à contractură.*

Artus decurtantur, cum tendines contracturam patiuntur, ut in Rachialgiâ, hemiplegiâ ſcorbuticâ, arthriticâ, aliiſque; quippe flexores muſculi fortiùs contrahuntur quàm extenſores, unde artus flexus remanet, unde claudicatio ſine dolore.

5. *Claudicatio mutilorum.*

Quibus amputatum eſt vel crus, vel tibia, licet artu ligneo in ejus locum utantur, neceſſariò claudicant; quippe cum nullus in tarſo, metatarſo, & digitis poſſit ſervari motus proprius, non poteſt ſucceſſivâ digitorum, metatarſi & tarſi inflexione leniri, & gradatim fieri progreſſus uniformis, qualis apud ſanos integros; ſed coguntur artum ligneum extrorsùm circumrotando transferre, & humi talum ſubitò figere, unde rudis fit deſcenſus centri gravitatis; hinc verò claudidicatio.

6. *Claudicatio à debilitate.*

Si alterutrum crus debilitate paralyticâ, ſeu etiam verâ hemiplegiâ laboret, oritur claudicatio; imò in utroque affecto, ut in paraplegiâ imperfectâ accidit; modus autem progrediendi in utroque morbo eſt diverſiſſimus, ſed vix verbis deſcribi poteſt.

ORDO QUARTUS.

SPASMI CLONICI UNIVERSALES,

Quibus addendæ sunt species quædam convulsionis & tremoris.

CUM cerebrum sit origo communis omnibus nervis, verosimile est ipsi inhærere principium proximum morborum hujusce ordinis; in spasmis partialibus sedes materiæ morbificæ sæpiùs est extra cerebrum, ut in corde, si sit palpitatio, in crure, dum est claudicatio, &c. non mirum proinde, si sæpiùs quædam animi functiones lædantur in morbis universalibus spasmodicis, ut epilepsiâ, ecclampsiâ, &c. quæ sæpiùs intactæ remanent in partialibus.

XVII. *Rigor*, Frisson, Réfroidissement; Græcis *Rhigos* ac *Phrice*, necnon *Phriciasis* Gorræi; *Phricasmus* & *Phricia* Dioscoridis; *Horror*, *Horripilatio*, & *Algor* ac *Frigus* Latinis.

Est succussio tremula coacta cutis cum sensu frigoris; unde differt à tremore, qui quandoque frigus febrile aut catharrale comitatur; nam in tremore artus etiam succutitur, in rigore verò cutis corrugatur & exagitari videtur.

1. *Rigor febrilis* Jonstoni *idea medic.* *Frigus febrile* Boerhaavii *aphor.* 621. *Frisson de la Fiévre.*

Duplicis est indolis, nam vel adest frigus vel nullum est, illiusque loco vel spasmodica vibratio fortior, partium dolor, aut aliud symptoma spasmodicum; vel frigus adest, quod rursus est vel astantibus ad palpum sensibile, ut accidit in tertianâ vulgari; vel frigus est ægrotanti soli sensibile cum calore nativo in eâdem parte quam Medicus palpo explorat, & hoc accidit in remittentibus malignis, ut amphimerinâ, epialâ, imò quandoque dùm friget & horret ægrotans, cutis ipsius paulò calidior est ad sensum Medici quàm in statu sano; distinguendum est itaque frigus *reale* à frigore *sensitivo* quoad solum ægrum.

Rigescentia vasorum minimorum sensum frigoris in ægro excitat. Vidi in amphimerinâ, epialâ, corpus totum vehementissimo tremore concuti cum trismo stridente, suffocativâ dyspnœâ, cum simul æger calebat toto corpore; pulsus verò erat rarus, mollis, inæqualis, & sedato illo rigore, pulsus rarior, minor, magis inæqualis evadebat, ita ut cardiacis opus esset, nec calor increscebat. De hac tarditate & raritate pulsûs in accessu febrili & remittentium paroxysmis videatur Mortonus *de proteiformi febrium intermittentium genio*. *Vide* amphimerinam algidam, febrem algidam Torti. Dividitur rigor febrilis in criticum & morbosum. Criticus seu salubris censetur, si die critico accedat, si corpus ad ipsum incalescat, aut aliqua dejectio sequatur. Insalubris est febricosus.

2. *Rigor catarrhalis*.

Qui amphimerinâ catarrhali, simplici rheumate, coryzâ, anginâ catarrhali corripiuntur, in invasione per intervalla frigus subcutaneum cum rigore patiuntur, huncque motum tremulum spas-

modicum, per vim cohibent, si anhelitum comprimant, & locum in lectulo non mutent, secus frigore & tremulo motu concutiuntur; frigus verò sæpiùs à dorso & medullâ spinali, quandoque è nuchâ procedere videtur, ita ut per nervos hæc sensatio & agitatio serpere videatur.

Frigori febrium intermittentium simplicium succedit calor hujus intensitati respondens; in malignis verò nulla pyrexia aut exigua succedit: pyrexia in simplicibus sudore terminatur, non verò semper in malignis; ast frigori catarrhali nec notabilis pyrexia, nec sudor succedit.

3. *Rigor à purulentiâ.*

Post morbos inflammatorios ut pleuritidem non solutam superveniunt rigores anomali sæpè vespertini, quos sudatiunculæ & pyrexiæ excipiunt, quique suppurationem fientem designant; desiderantur hujus rigoris signa characteristica ex pulsu, proprio gradu frigoris, aliisque circumstantiis.

Rigorem cum tremore universali observavit Ballonius in ægro, cujus sanguis totus albidus erat, quasi chylus aut pus. In summo frigore febrili observavit illustr. de Haen gradum caloris realis descendisse tantùm à 99. ad 97. therm. Fareneithi.

4. *Rigor à pathemate.*

Nonne terrori tribuendus est rigor cum tremore summo quem passus est vir qui in digito à scorpio punctus fuerat; is quidem simul dolores pungitivos quasi formicationem in toto corpore patiebatur, ac applicato ad locum læsum scorpio sanatus est; sed ea non me inducunt ad credendum hos affectus veneno scorpii tribuendos esse, cum in Lusitaniâ ut in Occitaniâ veneno careant hæc insecta. *Vide* Amati Lusitani *observat. 31. centur. 6.*

5. *Rigor à frigore* ; eſt ille qui ab aëre frigido ; morâ in nive, aquâ frigidâ, vento gelido, nudo corpore, &c. accidit. Particulæ igneæ quæ ſe continuò diffundunt è corpore calido in frigidum contiguum, eò uberiùs exeunt è calido, quò majus eſt diſcrimen temperaturæ, majorque contigui frigidi denſitas, uſquequò æqualis ſit ſub eodem corporum pondere particularum ignearum in utriſque quantitas, ut patet experimentis in animalium ſtaticâ factis. *Vide* eximiam ill. Hambergeri *diſſert. de frigore.*

Cineres calefacti ſupra corpus hominis ſubmerſi & frigidiſſimi recens ex aquâ extracti calorem vitalem ipſi reddidere : panni calidiſſimi, quibus involuta eſt puella è puteo extracta, & pro mortuâ habita, marmoris inſtar frigida, eam ad vitam revocaverunt. *Vide* Aſphixiam.

6. *Rigor tertianarius.* Communicabat ill. D. Chaptal D. M. Monſp.

Mulier ſexagenaria per duos annos alternis utplurimùm diebus corripiebatur univerſo rigore, in quo frigus potiſſimum eminebat, quo per viginti quatuor horas algebat cum pulſu parvo & raro, hoc elapſo tempore per diem integrum ſana erat, & vegeta uſquequò alter acceſſus eam frigore congelaret.

Tentata ſunt incaſſùm diverſa à peritiſſimis Medicis remedia, quibus tantummodò quædam identidem per aliquot dies obtinebantur induciæ, & typi mutationes : verùm poſt duos annos ſumpto quotidiè infuſo foliorum ribeſii nigri, vulgò *caſſis* dicti, ſenſim convaluit.

7. *Rigor febricoſus ; Algida febris* Torti *de febribus* ; eſt algor horrendus periodicus à veneno febris intermittentis, vel remittentis procedens,

cum pulsûs depressione, exilitate & frequentiâ, tamque pravis aliis symptomatis, ut æger in agone constitutus videatur: non autem à quovis febris genere, sed ab intermittenti tertianâ duplici, eâque malignâ aut amphimerinâ phricode pendet ille perniciosus algor, è quo potissimùm ætate provecti ægri è medio tolluntur. *Vide* signa & curam phrenitidis, pleuritidis, choleræ, aliorumque morborum, quos febricosos indigitavimus. Est enim eadem cura.

Consulatur Anonymus *de reconditâ febrium naturâ, cap. 19. pag. 106.*

XVIII. *Ecclampsia*, Convulsion des enfans; *Insultus epilepticus*, vulgò Mouvemens convulsifs; *Ecclampsis* Gorræi *definit. Cæterùm ecclampsias morbo comitiali omnes tribuunt, deque eo significari volunt* Gorræus.

Ecclactisma vel *ecclactismus*, agitatio quâ pueri exiliunt & calcitrant propter membranarum cerebri morsum vel dolorem, vel incipientem convulsionem, quâ voce usus est Hippocrates *libr. 3. coacar. aphor. 35.* Gorræi *definit.*

Ecclampsia, vulgò epilepsia puerilis, differt ab epilepsia vulgari quod sit acuta, quandoque remittens, aut omninò continua, ut patebit ex specierum historiâ: definiri potest morbus convulsivus, clonicus, acutus cum sensuum in paroxysmo feriatione.

1. *Ecclampsia typhodes. Vide* Sennert. *de febribus libr. 4. cap. 14. Febris maligna cum spasmo* Sennert. An *Convulsio Suecana?*

Hic morbus in Colonienſi Epiſcopatu & Weſthphaliâ graſſatus eſt anno 1595. convulſionibus, veterno, delirio, ac mentis alienatione, nunc cum febre, nunc ſine febre, homines graviſſimè affligens.

1°. Invadebat ſub formâ vellicationis, formicationis & ſtuporis in pede, vel manu, nunc in uno, nunc in utroque latere.

2°. Dein digiti affecti convellebantur contractione vel extenſione.

3°. Serpebat convulſio ab extremis ad truncum è cubito in humerum, ex genubus in coxendicem.

4°. Tunc æger inſtar globi convolutus vel rectâ extenſus procumbebat.

5°. Aderant ſimul dolores qui clamores horrendos ciebant.

6°. Sæpè convulſio nec opinantes ſubitò invadebat, vomitumque excitabat, atque hic affectus non niſi poſt multos dies caput afficiebat, ſi remedia apta adhiberentur.

7°. Secùs ægri epilepſiâ & ſenſuum amiſſione laborabant, & à paroxyſmo immoti veluti mortui diù jacebant; aliqui amentes, aut veternoſi, aut deliri per aliquot dies erant.

8°. His peractis boulimia cum diarrhœâ accedebat, pleriſque pedes & manus intumeſcebant, aliis pemphigus accedebat.

9°. Morbus contagioſus habebatur, epilepſia ſubinde recrudeſcebat, delirium in ſtuporem inſanabilem abibat, & ſanati ab his morbis quolibet anno menſe Decembri aut Januario aliquid mali ſentiebant.

Eadem ſymptomata peſte infectis ſupervenire ſolent, teſte Cardano *libr. 2. de ſubtilitate*; Valleriola *locor. commmun. lib. 3. cap. 18.* Petro Salio

Diverso *de peste libr. c. 5.* Hæc epidemia sequebatur annonæ caritatem, adeòque victum ex pravis cibis, fructibus corruptis, fungis, &c.

Curabatur ex præscripto Academiæ Marpurgensis; 1°. catharticis; 2°. antispasmodicis; 3°. litu nervino, aromatico, &c. Videtur idem esse affectus qui aliàs à Willischio, Buddæo visus est.

2. *Ecclampsia verminosa; Insultus epilepticus à vermibus.*

Apud infantes vulgaris est, & à convulsione non potest distingui, quia hac ætate functiones animæ facilè obscurantur à gravi quocumque morbo, & infantes facilè somnolenti evadunt.

Curatur verò eodem modo quo convulsio à vermibus in paroxysmo, ab ætate 5. ad 10. annorum. Sic se gerebat Riverius, salis vitrioli drachmam semissem præscribebat, præmisso, si opus esset, enemate purgante; vomitione excitatâ convulsiones sedantur, & si revertantur, catharsis instituitur; deinde verô olei succini, & spiritus vitrioli ana guttæ quinque præscribuntur, sequenti die, fit julepus ex aquæ cardui benedicti & scordii ana unciâ unâ, confection. alkermes drachmâ unâ, salis cardui benedicti scrupulo uno, cum aquâ theriacali, vel aquâ naphæ; vermifuga verò minimè negligenda sunt. *Vide* River. *observ. 28. & 59. centur. 4.*

Vix ullus est morbus qui plures infantes è medio tollat.

3. *Ecclampsia parturientium* Mauriceau *chap. 28. liv. 2. Accouchement accompagné de convulsion.*

Sæpiùs ab ecclampsiâ tum mater parturiens, tum fetus, ac uterque perit, nisi promptissimum feratur auxilium; motus scilicet convulsivi per intervalla redeuntes superveniunt, sive ab ultimis

naturæ periculo commotæ conatibus, cùm scilicet ob immodicam *hæmorrhagiam* accidunt, sive translatione vividiore sanguinis ad cerebrum, ob vehementem quam in molimine partûs patitur commotionem, & ob plethoram, sive demùm ob acriorem uteri distracti dolorem.

Parturiens verò vel in intervallis convulsionum mentis suæ compos est, vel somno sepulta, spumans ore jacet. In hoc secundo casu nulla ferè spes salutis superest; in priore verò unica spes est in embryulciâ, seu promptâ fetûs exclusione, quam natura sola rarissimè, verum obstetricante Medico-Chirurgo adjuta, potest exsequi.

Periculum autem est in morâ, maximè si menorrhagia simul vires auferat, & quantocius more solito manu butyro illitâ, in uterum, si paulisper hiet immissâ, fetûs pedes adducendi, & partus accelerandus.

Si verò minimè hiet uterus ecclampsiâ superveniente, nil aliud tentari potest præter phlebotomiam è brachio vel è pede, (si ecclampsia à menorrhagiâ non excitetur, sed à plethorâ, agitatione, aut dolore,) atque clysmate ex decocto sennæ, cum catholicone, eo fine, ut tormina uterum aperientia cieantur, non neglectis linimentis os uteri lubricaturis, ex oleo, adipe, butyro: in hoc verò casu emeticum præscribere inconsultum est; quippe docente experientiâ, hæc ecclampsia ab alterutro ex prædictis principiis procedit, quorum nullum tolli potest, sed potiùs augetur ab emetico; perniciosum itaque illud medicamentum ablegetur, nisi ex oris fœtore, linguæ spurcitie, nauseâ indicetur, & absit menorrhagia.

Sunt mulieres quæ ecclampsiâ in omni partu afficiuntur, sive ante, sive post exclusionem fetûs;

docet autem obſervatio Mauricæi eas ab hoc morbo evaſiſſe, quæ bis terve in decurſu graviditatis, ſemelque inſtante puerperio ſanguinem ſibi detrahi curavere.

4. *Ecclampſia à doloribus* Helmontii *de lithiaſi cap. 7. Epilepſia nephritica* Frid. Hoffmann. *de epilepſiâ; Ecclampſia ab odontalgiâ, otalgiâ* Hoffmann.

In comite & in moniali vidit Helmontius ecclampſiam lethalem; alter habuit in renibus calculum aduncum & acutum; altera in uretere; uterque poſt diros dolores nephralgicos crudelibus convulſionibus obiit.

5. *Ecclampſia à ſaburrâ* Boneti *Sepulchret. de epilepſiâ puerili, obſ. 9.*

Si nutrices irâ, vel terrore graviter commotæ ſtatim ubera præbuerint alumnis ſuis, hi ſæpiùs haud ita multò poſt, epilepſiâ corripi obſervantur. P. Hoffmann.

Hodiè infans ſexennis ſummo mane ſubito corripitur convulſione continuâ totius corporis cum anæſthesiâ ſine prodromo, pallidulus, macer, aſphictus erat, præſcripſi potionem cardiacam & anthelminticam, in primo cyatho tartari ſtibiati granum; poſt duas horas ſyrupi Glauberiani gutt. vj. dejecit, vomuit virides mucos, & ſtatim ecclampſia receſſit, ſuperſtite febre, & laſſitudine, cras purgandus eſt.

6. *Ecclampſia ab iſchuriâ.* Schneiderus *de catarrhis pag. 244.*

Quibus urina ſupprimitur per aliquot dies febris ardens, ſubſultus tendinum, delirium, ſopor, & varii motus convulſivi ſuperveniunt, urinâ ſanguini remixtâ; quippe ſi injiciatur atramentum per ureteres, illud facilè in venam emulgentem tranſit, ut expertus ſum, adeòque ſimili viâ urina ſanguinem inficit.

In hoc casu si phlebotomiæ repetitæ, clysmata; irrigationes emollientes, potus nitrosi nihil præstiterint, tumeatque hypogastrium, acus tricuspis cannulâ inclusa immitti debet per perinæum in vesicam, si catether immitti non potuerit, & urina eliminanda est.

7. *Ecclampsia plethorica* Schneideri *de catarrhis pag.* 234. *Ecclampsia à plethora* Drelincurtii apud Bonetum *obs. VI.*

In illâ specie à phlebotomiâ pedis repetitâ largâ, à sanguisugis ano appositis, victu tenui salus exspectanda est.

8. *Ecclampsia ab inanitione* Galen.

A sanguinis profluvio convulsio & desipientia malum. Hippocr. *aphor.* 9. *sect.* 7.

Ea ecclampsia est conatus naturæ quo se vertat nesciæ, & præsentem statum intolerabilem quovis alio mutare cupientis; extremo autem huic periculo obviam eundum est cardiacis, aromaticis, & analepticis.

9. *Ecclampsia traumatica* Bonet. *Sepulchret. observ. XXIII. tom.* 1. *pag.* 329.

Quatuordecim casus recenset Auctor convulsionum, cum sopore, delirio, sensuumve obscuratione, ob percussum, fractumve cranium in quâcumque parte, inventis quandoque pure, sero effuso, sanie, abscessu, meninge inflammatâ, cerebro depresso, fragmentis cranii, &c. intra cerebrum. *Vide* Dionis. Heisterum, &c. *de vulnerib. capitis.*

Idem accidere visum est ulcere diaphragma rodente *observ.* 24. Carie vertebrarum spinalem medullam denudatam vellicante *observ.* 25.

10. *Ecclampsia exanthematica. A retrocessione petechiarum, variolarum, rubeolæ, purpuræ* Frid. Hoffman.

Epilepſia ſymptomatica differt ab epilepſiâ exanthematicâ ratione acutiei ecclampſiæ & morborum quibus debetur.

11. *Ecclampſia ab atropâ ; Atropa Belladona* Linn. *vel melanoceraſus ; Solanum furioſum.*

Anno 1750. menſe Auguſto puer ſeptennis manducavit in horto regio Monſpelienſi aliquot baccas Belladonæ, paucis poſt horis evaſit ruber, ſcarlatino rubore, ſine calore, rubedo univerſalis erat, deinde convulſionibus totius corporis per 24. horas fuit divexatus, cum febre notabili & delirio læto.

Manè ſanguis miſſus eſt, unde ſymptomata imminuta ; oleum amygdalarum ſumpſit, & veſperè multum dejecit per inferiora, deinceps ſopore ab horâ ſextâ veſpertinâ uſque ad nonam matutinam detentus fuit, & ſanatus eſt intra 40. horas à morbi initio.

Decocto atropæ leviſſimo diu continuato, & hauſto carcinoma mammæ ſanatum videſis *in obſerv.* Vandermonde 1758. & in ill. Halleri *diſputat. morborum tom.* 2.

12. *Ecclampſia parturientium* Nic. Puzos.

In partu etiam facili quandoque mulier ſubitò conqueritur de ſuffuſione & marmarygis, de gravi cephalalgiâ frontali, vel occipitali, de ſubitâ amauroſi, quæ ſunt proximæ ecclampſiæ prodromi ; illicò una vel duæ largæ phlebotomiæ inſtituendæ ſunt, nec ad extractionem fetûs properandum : ſi his præmiſſis partus ritè procedat, tormina revertantur, & mulier ſui compos evadat ; verùm ſi recurrant convulſiones, cum ſpuma oris & ſignis anginæ convulſivæ, aut ceſſantibus convulſionibus ſopor urgeat, tunc poſt phlebotomias clyſma injiciendum eſt cum lenitivo, diaphenico, in infuſo foliorum matricariæ, artemiſiæ ; & ſi uteri

os non magis ac magis hiet, ad fetûs extractionem recurrendum est.

Non tamen notabile matris levamen à fetûs extractione illicò supervenit, ita ut ægra per unam alteramve diem convulsionibus, sed quidem rarioribus concutiatur, aut caro obruta obdormiscat, sed symptomatum imminutio optimi est augurii : si verò, extracto fetu, symptomata illa non remittant, de muliere actum est. *Vide* D. Puzos *Traité des accouchemens pag. 172.*

13. *Ecclampsia à dentitione ; Convulsion causée par la formation des dents.*

Incisorii minorem, canini majorem, molares maximum dolorem inferre censentur, an quia obtusiores ? dolor minimè à gingivis perforandis oritur, sed à nervo in dentis radice compresso ; gingivæ sine dolore secantur.

Quò accessus ecclampsiæ frequentiores, eò pejus ; quò in intervallis minùs valet, magis stupet infans, eò pejus ; si frequentes sint accessus & in intervallis papillam recuset infans aut sopore tentetur, ferè semper lethale.

Cura. A phlebotomia ineundum est, nisi æger debilis sit ab inanitione, clysmata iteranda, nec enim convelluntur in dentitione quibus alvus est laxa, dein semigranum kermes mineralis identidem in aquâ tiliæ ipsis præbetur, ut alvus laxetur. Interea nutrix refrigeretur aquâ pulli, oryzæ, hordei, sero lactis, imò purgabitur, ut infans inde purgetur ; alumno oleum amygdalarum dulcium perutile est, debilitato dein præscribuntur antispasmodica, ut spiritûs cornu cervi guttæ aliquot, pulveris de guttetâ grana aliquot, in julapio cephalico.

14. *Ecclampsia ab hydrocephalo ;* vulgò *des eaux dans le cerveau.*

Morbus

Morbus eſt frequentiſſimus, & qui magnam partem infantum tollit è medio; certis etiam in familiis gentilitiis, quem utinam prævidere poſſemus, nam cum ſemel factus eſt, nulla ferè ſalutis ſpes eſt.

Accidit infantibus trium, quatuor, quinque annorum, maximè illis qui ſcrophuloſo viru ſunt infecti, quorum parentes ſyphilide laboraverunt, quorum meſenterium glandulis duris eſt obſitum; incipit ab inappetentiâ & faſtidio omnium rerum, etiam crepundiorum; moroſi ſunt, ſeu voluntatibus & averſationibus contra morem, & rationem addicti, pallidi, cum pulſu parvo, languido; alterutra gena per intervalla rubet, aſthenia accedit, capite nutant, languent, dein ſubitò os diſtorquetur, oculuſve uterque fixus & nubilus evadit, vel faciei quædam pars, manuſve agitatur, convellitur, mente obſcuratâ, ſtupidâ, & intra paucos dies cum pulſu frequenti debili & inæquali obeunt.

Secto cadavere ſerum in ventriculis cerebri copioſum obſervatur, idque frequentiſſimè, monente Williſio.

Puer ſexennis Noſocomii generalis videtur ſomnolentus, naribus digitos continuò admovet, febricitat, facies alternatim rubet, & pallet, purgatur cum vermifugis, deinde pulverem de gutteta cum vermifugis, & alternis diebus aquilam albam cum catharticis ſumit quinquies; nulli vermes exeunt, licet videretur interdum velut à vermibus ſtrangulari, dejicit viridia, toto corpore convellitur, tunc hyrudines temporibus admoventur, hinc pejus habet, poſt duodecim ab initio morbi dies moritur. Medicus, qui, me ab-

ſente, hyrudines præſcripſit, febrem malignam incuſabat.

Secto cadavere, nullum in abdomine vitium, cerebrum verò molle, pultaceum, ejuſque ventriculi ſero diſtenti. Veroſimile eſt à materie verminosâ inſpiſſatum ſanguinem in cerebro hæſiſſe, inde ſerum delapſum eſſe, ſed nulli vermes unquam viſi ſunt.

In aliis ſubjectis ſimili morbo peremptis inveni etiam ſerum in ventriculis cerebri, & glandulas meſenterii tumidas, parùm cruoris in vaſis, viſcera mollia, carnes laxas, pallidas; indicantur itaque tonica, martialia, rheum, pulvis de guttetâ, potus roborans ut vinùm ad hunc morbum præcavendum, rara cathartica, quæ vires non infringant, amara, ſi ætas illa vellet admittere: ut plurimum pulvis de Guttetâ diù frequenterque in prophylaxim uſurpatur.

15. *Ecclampſia febricoſa*; *vide* Morton *pyretol. cap. 9. hiſtor. 14. & 15.*

Sunt infantum juniorum utplurimum carotici affectus, in quibus palliduli, attoniti, ſuſpirioſi, anheloſi, ſubfrigidi ſunt, & juxta Mortonum alicubi convulſi, qui ſtatus per paroxyſmos more febris intermittentis revertitur, licet ex pulſu febris dijudicari non poſſit.

Cura incipit à veſicatoriis, linctu pectorali, pulvere de guttetâ in potu cardiaco, & dein pauxillo kinkinæ in julapio cephalico.

16. *Ecclampſia exanthematica*; *à variolis* Sydenhamii *pag. 80. & 661. à Miliari* Allioni *de Miliari. ab achoribus ſuppreſſis* Frid. Hoffmann. *de epilepſiâ.*

Quæ variolæ præludio ſupervenit, boni eſt ominis, licet aliquot dies perſeveret, atque eruptionem puſtularum diſcretarum præcedit.

17. *Ecclampsia ab œnanthe* Journal de Medecine *Novembre 1758. pag. 430.*

Observante D. Rochard Chirurgo Bellinsulæ ad mare.

Œnanthe crocatæ (Linn. spec.) radices carottis similes succo lacteo, dein croceo, sapore acri, ingrato, esitatæ sunt à pluribus militibus.

Hocce venenum latuit aliquot horas in ventriculo, sine noxâ, ast dein in intestinis strages edidit maximas, quippe intestina post mortem sola continebant succum flavum radicis, & tenuia sola erant purpuro-nigra, maculis lividis gangrænosis respersa, cætera vix mutata.

Symptomata, horrendi vomendi conatus, dolores atroces præcordiorum & cardiæ, convulsiones violentæ in oculis, facie, maxillâ, ita ut nihil omnino deglutire possit æger, & quasi in ecclampsiâ mente captus videatur; intelligo autem ex imperfectâ hac historiâ verum risum sardonicum ab hoc veneno excitatum fuisse cum constrictione spasmodicâ œsophagi & maxillæ.

Quibus os per vim aperiri potuit, emetico magnâ aquæ copiâ diluto & deglutito venenum ano & cato rejectum est; clysmata, potiones in usum advocatæ, oleosa, lacticinia, mucilaginosa pinguia adhiberi debuissent, imminuto paroxysmo, quid sentirent priùs ægri eloqui potuere, supererant tamen vertigines, cardialgiæ, syncopes, ast demùm omnes evasere.

18. *Ecclampsia à phellandrio* Wepfer. *de cicutâ aquaticâ.*

Pueri duo & sex puellæ mense Martio comederunt radices phellandrii, quas pro carottis luteis habebant; omnes autem seriùs, ociùs intra paucas horas correpti sunt ecclampsiâ, quâ intra horæ

dimidium duo obiere, cæteri ope vomitionis brevi evasere, ejectis radicum manipulis. Cùm autem maxilla convulsa esset, dentes quibusdam effracti sunt, & theriaca aceto soluta, aliis infusum tabaci has vomitiones salubres concitaverunt. Jacobus Mæder sexennis de cardialgiâ querebatur, vix verbum effatus, humi prostratus urinam ad viri altitudinem eminxit, mox terribili aspectu cum omnium sensuum abolitione convulsus fuit, os arctissimè clausit, ut nullâ arte aperiri valuerit, dentibus stridebat, oculos mirè distorquebat, sanguis ex auribus promanabat, circa cartilaginem xiphoideam quoddam corpus pugni virilis magnitudine patris manum validissimè feriebat, vomiturus quandoque videbatur, nihil tamen ore clauso ejicere valuit, artus mire jactabat & torquebat, sæpiùs caput retrorsum abripiebatur, totumque dorsum incurvabatur in arcum; cessantibus convulsionibus per momentum matris opem imploravit, mox pari ferociâ illis redeuntibus, nullatenus excitari potuit donec viribus deficientibus expalluit, & manu pectori admotâ exspiravit. Post obitum abdomen & facies intumuerunt absque livore nisi pauco circa oculos conspicuo; ex ore cadaveris usque ad horam sepulturæ spuma viridis largissimè emanavit, licet sæpiùs detersa.

Catharina Soror ejus adultior eadem ferè symptomata dein passa est, sed vomuit, imò sumptâ theriacâ aceto solutâ, iterum radices ejecit, dein conticuit, jacuit sine voce & quasi mortua per horas novem, postridie ad mentem rediit, diù de gastrodyniâ querebatur per quatriduum delassata, obambulavit, convaluit omnino. Qui parciùs radicem comederant leviùs afflicti fuerunt. In puero bienni eadem symptomata, palpitatio vehemens,

ſingultus, faciei rubor, oris ſtrictura, artuum jactatio, ſumptâ theriacâ manipulum dimidium radicum evomuit, intra octo horas omninò convaluit.

Puer octennis tardiùs afflictus fuit, ſed vehementiùs, initio quaſi temulentus vacillavit, concidit convulſus, ore ſtricto, corde validiſſimè palpitante, ſumptâ theriacâ ex aceto non vomuit, nec minxit, brevi obiit: omnia in cadavere eadem ac in Jacobo Mædero, ſpuma viridis ex ore, corporis intumeſcentia, livor circa oculos.

19. *Ecclampſia à coriariâ*, Memor. Acad. Reg. Paris. *ann. 17...*

Vir quidam ſiti commotus baccas coriariæ comedit, quæ guſtui minimè ſunt injucundæ, nigræ, ſtriatæ; poſt horæ quadrantem cardialgiam expertus, vertiginoſus in paroxyſmum convulſionum univerſalium cum omnium ſenſuum feriatione concidit; accerſitus chirurgus emeticum propinavit, unde baccas circiter decem evomuit, nec inde ſublevatus eſt, ſed paulo poſt iteratos paroxyſmos expertus eſt; & in Noſocomium devectus è lecto in ſolum lapſus facie lividus obiit.

Aperto cadavere inveni maculas exiguas rubras in tunicâ villoſâ ſtomachi, & undecim coriariæ baccas, ſanguinem fluidiſſimum, cætera benè ſe habentia.

Baccæ à D. Lefevre Medico Ucetienſi Regiæ Scientiarum Academiæ Pariſinæ, amico, chymico egregio fuerunt examinatæ, in illis verò tum guſtu tum analyſi chemicâ nil acris, nil corroſivi deprehenſum eſt.

Idem ac ille vir infortunium paſſos eſſe alios ſex homines diverſæ ætatis circa Aleſiam diverſis temporibus compertum habui.

Capræ annoſiores utcumque fame preſſæ ab ar-

busculis illis sibi cavent : at juniores imprudentiores folia juniora carpunt, & inde velut temulentæ, vertiginosæ, interdum humi procumbunt & convelluntur, sed non minus convalescunt ; minor itaque energia foliis videtur inesse, quàm baccis. Oves si folia edant abortiunt.

XIX. *Epilepsia*, Epilepsie; ab *Epi lambanestaï*, desuper deprehendi, non ab *epi* & *lædo* ut Latino-barbari putaverunt. *Analepsia* Riverii. *Morbus sonticus* Aulu-Gellii. *Viridellus* Paracelsi ; *Mater puerorum* Schneideri; *Morbus comitialis* Plinii; *Morbus Herculeus* Aristoteli; *Divinus* Platoni; *Sacer & major* Celsi ; *Caducus* Paracelsi. *Gallis* Epilepsie, Mal Caduc, Mal de la Terre, Mal S. Jean, Vapeurs Epileptiques. *Die fallende sucht* Germanis.

Genus est morbi spasmodici clonici & chronici intermittentis, cujus accessus subitâ interceptione sensuum, variorum musculorum agitatione & dyspnoeâ notantur.

Distinguitur ab *Ecclampsiâ* ex eo quod morbus sit chronicus, à *Tetano* quod sit etiam chronicus & clonicus cum sensuum feriatione ; à *Catocho* quod agitentur partes & respiratio, in paroxysmo sit frequens, interturbata, sæpè stertorosa ; ab *Apoplexiâ epilepticâ* ex eo quod periodicè recurrat ; ab *Hysteriâ* per animæ extra paroxysmum habitualem securitatem, cùm sint in hysteriâ meticulositas, in paroxysmo strangulatio, globus abdominis, aliæque differentiæ.

Eſt morbus clonicus univerſalis chronicus & periodicus cum ſenſuum feriatione in paroxyſmo, & anteactorum oblivione.

Sunt qui ſpumam oris, qui pollicis fortem contractionem ſymptomatis pathognomonicis annumerant, verùm illi unicam ſpeciem epilepſiæ dari præſumunt, licet omnes Auctores idiopathicam à ſymptomatica diſtinguant, & utramque à principiis omninò diverſis oriri quandoque conſentiant. Naturæ perterritæ & turbatæ conatus ſubitaneus & vehemens ad expellendam vel corrigendam materiem morbificam utplurimum cerebro inſidentem, aut partibus nervoſis infenſam & irritantem, videtur paroxyſmorum cauſa.

Quorum principia ſunt ſæpiùs materialia v. g. glandulæ in cerebro, vaſorum varicoſorum, aut anevriſmaticorum cerebri infarctus à plethorâ, infecta ſinus narium pungentia, meningibus intumefactis infixa; calculi renum, lympha acris, & viſcida, ſemen acre, &c.

Alias mera animi pathemata, ſomnia potiſſimùm terrifica, in ſubjectis valdè ſenſibilibus hyſtericis, teneris, videntur paroxyſmorum principia; ex quibus labefactatur cerebrum, & ad novos paroxyſmos diſponitur.

Nihil magis repræſentat furorem bruti, ut canis, ab æſtro, vel tabano in auribus vel naribus irritati, quàm epilepticus, ut patet ex clamore, mugitu, oculorum truculentiâ, dentium ſtridore, oris ſpumâ, pugnorum conſtrictione, vehementi totius corporis contractione, ita ut miſer epilepticus videatur atrociſſimam in cerebro læſionem experiri, & deſperabundè exagitari.

Hoc ſuadet exquiſitiſſima quæ eſt in origine nervorum ſenſibilitas, ſi quis ſtylo aculo cerebrum

denudatum perfodiat; nullus ſenſus in cortice; verùm cum ad originem nervorum, ſeu medullam oblongatam ſtylus pervenit, illicò animal epilepſiæ inſultum patitur, & ſi ad originem medullæ ſpinalis deveniat ſtylus, illicò toto corpore convulſum dicto citiùs moritur, ut pluries ſumus experti.

In aures & nares intruſa corpora eò majorem & acutiorem excitant dolorem, quo altiùs & altiùs intruduntur hæc corpora etiam molliſſima, ut plumula, ſeu quò magis ad originem nervorum acceditur, nec dubium eſt quin ſenſus in labyrintho ſit multò exquiſitior quàm in tympano, & hîc quam in auriculâ &c.

Si dolor atrox à principio inconſpicuo, & quod removere aut à quo nos liberare nequeamus, nos urgeat in partibus ad vitam quàm maximè neceſſariis; homo quantumvis ſtoicus, (niſi pœnam meritam virili fortitudine exſpectet) eum non ſine involuntariis conatibus, clamoribuſque ſuſtinebit. Vidi nobilem Genuenſem paroxyſmos convulſionis quos præſentiebat, magnâ animi contentione prævertiſſe; viderunt & alii alios, verum exigua erat irritatio, gravioribus autem ſuccumbebat, & demùm maniacus evaſit.

Stultam naturam vocat Heiſterus, quaſi verò novum ſit & inauditum hominem in vehementi pathemate ratione deſtitui & delirare. Nonne delirat ille, qui hominem in ſimili caſu rationis ſuæ ſemper compotem aſſerit? Novi adoleſcentulam quæ bis vel ter in anno epilepſiæ paroxyſmum experitur; interrogata quid experiatur ineunte inſultu, reſpondit ſe inter dormiendum ſomniare, & ipſi præ oculis obverſari phantaſmata terrifica paulò ante hujus morbi invaſionem; dein verò

quid factum sit non reminiscitur; astantes verò eam tanquam terrore percitam & à lecto exilire conantem retinent, ne se præcipitem dejiciat; ab eorum verò manibus ægrota se expedire, oculis torvis & minacibus, brachiis & cruribus convulsis per duas vel tres horas nititur.

Cùm verò accessio appropinquat, ait Aretæus, splendores purpurei aut nigri ob oculos versantur, ut in cœlo iris prætenta videatur; aures sonant, fœdum odorem sentiunt, iracundi sunt, bilis præter rationem accenditur; his porrò fragor quidam redditur perinde ac si lapide verberentur aut ligno; cumque ab humo surrexerunt, commemorant quædam tanquam si vapulassent; hinc in insultu adjutores inclamant, futuramque calamitatem prospiciunt, obsecrant quoque ut membra unde morbus oritur constringant, reflectant, dirigant, quin etiam ipsimet sibi ipsis affecta membra tanquam inde morbum eximentes trahunt, velluntque, atque ita sibimet auxiliantes nonnunquam & nos ad ægritudinis notitiam impulerunt; non nullos utique seu ferâ invadente pavor corripuit, aut phantasmatis imaginatio incessit. Epilepticus tauro jugulato similis est, caput variè distorquetur, corpus seu arcus inflectitur, supercilia nonnunquam ut in illis qui ad iram concitantur, in glabellam attrahuntur, vel ad tempora vehementer revelluntur, verum vox nihil nisi gemitus & suspirium est, respiratio verò suffocatio quædam est, velut in iis qui laqueo strangulantur.

Cæterum qui à morbo quiescunt, ab initio segnes sunt, capitis gravitate premuntur, languidi, pallentes, animo consternati ob lassitudinem, morbique verecundiam contristantur: hæc Aretæus Cappadox.

Quare verò ſenſus ferientur ſeu objecta præſentia non appercipere videantur, ita ut clamoribus non reſpondeant, hoc nemo hactenùs explicuit, nec enim hypotheſis falſa de nervis quibuſdam minimè ſenſiferis quidquam explicat, nervus nullus eſt in homine qui punctus non ſentiat, cùm anima ſenſationis recipiendæ capax eſt, verùm anima ſummo quodam pathemate perculſa ſenſationis alterius eſt incapax, ut docet obſervatio; multi in iræ paroxyſmo vulnerati ſunt, nec vulnus ſenſerunt, niſi deferveſcente pathemate, aut cruore conſpècto, in ſummo terrore, vocem aſtantium non audiunt perterriti; ad appercipiendas impreſſiones objectorum requiritur animæ attentio, vel ſaltem tranquillitas. Qui delirio, ſomnio, ebrietate, catalepſi afficiuntur oculis apertis nihil vident, auribus patulis nihil audiunt, puncturas artuum quos ſtrenuè movent, vix perſentiunt, monente Galeno, & experrecti vix aut obſcuriſſimè eorum quæ peregere reminiſcuntur, ita & epileptici.

Sympathicam epilepſiam vocant Auctores eam quæ initium ſumit à ſymptomatis, quæ ad caput non referuntur, ut à dolore, anxietate, frigore alterutrius pedis vel manus, quas partes ipſimet trahunt, & diſtrahi jubent, aſtanteſque eas etiam ſtrictè ligant, unde paroxyſmi ſæpè prævertuntur.

Verum ea ſymptomata originem habent in ipſomet cerebro, ut dolores imaginarii eorum qui tibiâ dudum amputatâ, digitis pedis acriter dolent, quia cùm anima aſſueta ſit referre objecta tactûs ad cutem, licet extremum alterum in cerebro latens afficiatur, ſenſatio ſemper ad cutem refertur, ut in ſuffuſione, affectâ retinâ objectum ſeu muſca refertur ad aërem. Sympathicam epilepſiam etiam

vocant Auctores, cujus principium in aliam partem refertur, quàm ad cerebrum v. g. *epilepsia uterina*, quæ censetur oriunda primitùs ab utero obstructo, unde sanguis superfluus caput impetit & infarcit; *epilepsia crapulosa*, quæ à saburra stomachi primitùs deducitur. Hippocrates & Galenus repletioni & inanitioni convulsionem tribuebant. Sed Averrhoes dicit theoriam convulsionum suo tempore receptam esse, potiùs verba fabellas canentium quam demonstrantium. Deinceps Sennertus & tota Medicorum schola dixit causam esse irritationem facultatis motricis, quæ utcumque alias libera sit, & non nisi imperante voluntate motus exsequitur, tamen à summâ irritatione contra nutum voluntatis agere cogitur. Motus muscularis, ait Sennertus, nunquam fit citra appetitum aut rationalem aut sensitivum; cum itaque voluntas seu appetitus rationalis non jubeat motum, illum à cupiditate seu appetitu sensitivo juberi manifestum est. Hæc Sennertus de convulsionis causâ.

Inveterata & habitualis epilepsia ideò insanabilis est, quia ob repetitos infarctus cerebri meninges & vasa materiæ morbificæ discutiendæ destinata, debilitata sunt, quæ hæreditaria; quæ ultra 25. ætatis annum perseverat, insanabilis.

Definit in amaurosim, stultitiam, fatuitatem, seu morosim, oblivionem, paralysim, ac lethalem apoplexiam.

Epilepsia perfecta est, vel imperfecta.

Brendelius & Pitcarnius videre epilepticos qui senserant atroces capitis & dorsi dolores intra paroxysmum

Votum Averrhois & Cratonis ut nossent epilepsiæ causam & remedium, adhucdum est votum Medicorum.

Quæ in corpore vivente fiunt operationes ab animâ, ejusque facultatibus proveniunt, unde hos etiam inordinatos motus naturam solam excitare, extra omnem dubitationis aleam est. Schneid. *de epileps.*

Causa. Acerrimum facultatis naturalis expultricis, contra molestias irritantes, in universo musculorum genere excitatum certamen. Schneider.

Qui notam à morbo impressam semel habuerit, ille amplius morbo hoc non corripitur. Hippocrat. *de morbo sacro* Grandiores natu neque interficit, neque contorquet (artus.) Senes vel interficit, vel paralyticos reddit; morbo jam assueti paroxysmos præsentiunt.

1. *Epilepsia plethorica* Bonet. *Sepulchret. Epileps. symptomatica* Frid. Hoffmann. *à sanguine crasso, polyposo* Frid. Hoffmann. *à catameniis, hæmorrhoidibusque retentis; à crapulâ, ebrietate habitualibus.*

Sanguis grumosus, viscidus in sinubus cerebri reperitur, teste Frid. Hoffmann. obs. tres referente, Bonet. *Sepulchr.*

Hæmorrhoidarii huic etiam obnoxii.

Potus vini vaporosi, cerevisiæ nimis lupulatæ, aër vaporibus narcoticis, carbonum fumo inquinatus, usus allii, cæpæ, porri, nimius, quæ caput tentant & calefaciunt, ac narcosim inducunt, ut cæpa, carnes nigræ, leporinæ, indigestæ, hanc excitant.

Solvitur in puellis circa pubertatem, quæ impuberes aggressa est.

Quæ à cephalæâ, vertigine, capiplenio ob austrum & defectum electricitatis in aëre ortum ducit, curatur spontè regionis & loci mutatione, ut docet Hippocrates. Quæ à sanguine spisso, crasso, viscido, quartanâ superveniente solvitur.

2. *Epilepsia cachectica* Frid. Hoffmann. *Serosa*

ejuſdem ; *Seroſa* Carol. Piſon *S. 1. p. 2. cap. 7.* Ballon. *conſil. l. 11.*

Ea eſt quæ etiam recens corpora pallida, chlorotica, obſtructa aggreditur, & à ſero acri, ſalſo, ſuperfluo, ob menſtruorum ſuppreſſionem retento oritur ; ab ulcere manuum, pedum, Plateri.

Ab ſcorbuto Boneti *Sepulchret. obſ. 7. 14.*

Ex lienis, pancreatis, hepatis obſtructione Blaſii, Tilingii.

Indicantur cathartica quibus via ſternatur opiatis, juſculiſque aperientibus, martialibus, tonicis, & cephalicis.

3. *Epilepſia ſtomachica ; A ventriculo* Jonſton. *ideæ. Analepſia* Riverii.

Ea eſt quam fovet & excitat crapula, cardialgiis, ructibus, anorexiâ, dyſpepſiâ, nauſeis, vomitione prægreſſis, quæ tribuenda videtur ſanguinis inſpiſſationi ob chylum craſſum, crudum ; ratione cujus hæret & congeritur in vaſis cerebri prædiſpoſitis.

Indicantur cathartica, emetica, dein verò quæ ſtomachum roborant, ut aquæ Bellilucanæ per triduum hauſtæ, præmiſsâ phlebotomiâ, pilulæ ex rheo, kinkina, enula campana, ſyrupo abſyntiæ, aloë.

4. *Epilepſia uterina* Sennert. *Ab utero* Jonſtoni *univerſa Medic.*

Diſtinguitur 1°. ſexu ægrotantis ; 2°. prægreſſis aut intermixtis inſultibus hyſteriæ ; 3°. inſultus ſequuntur tempus menſtruationis quoad periodos ; 4°. aut à terrore ſimilive pathemate excitantur ; 5°. obſcuriſſimæ ſunt in paroxyſmo ſenſationes non omninò ſuppreſſæ.

In hyſtericâ epilepſiâ inſolitas vires exerunt ægræ, incondita interim & inarticulata quædam

vociferant & pectus feriunt. Feminæ huic magis obnoxiæ sunt temperamenti plusquam solet sanguinei, & habitu viraginum gaudent. Sydenham.

Præter remedia quæ à catameniorum emansione, aut dolorificâ excretione indicantur, juvant in paroxysmo quæ sanguinis fluiditatem & fluido nerveo robur restituunt, ut spirituosa, volatilia, simulque antihysterica.

Spirituosa sunt succini præparata varia, liquor mineralis, anodynus Hoffmanni ad guttas duodecim aut viginti, æther Frobenii; inter antihysterica eminent tinctura & pulvis castorei, oleum animale Dippelii, aquæ Luciæ, spiritus cornu cervi, &c.

5. *Epilepsia simulata* Hecquet, *Naturalisme des convulsions ;* Brueys *Histoire du Fanatisme.*

Fanaticos Gebennenses initio hujus sæculi comitabantur quædam canidiæ fatidicæ, quarum prophetiis cohortum omnes actiones dirigebantur ; illæ verò quasi numine afflatæ tremebant, humi procumbebant, atque anhelitu cohibito, abdomine inflato, spumantes & mirum in modum exagitatæ, demùm ad se reversæ vaticinabantur.

Puella septennis epilepsiam simulabat tam appositè, ut nemo in Nosocomio generali dolum suspicaretur ; interrogata num sentiret auram ex manu ad humerum, inde ad dorsum & femur, ea annuit ; præscripsi usum verberum, quo audito sanata est.

6. *Epilepsia pedisymptomatica* Boerhaav. *consult.* 2.

Adolescens studiosus phlegmaticus corpore, ingenio mobilis, à frigore pedum patiebatur spasmos, doloresque in pede, tendine Achillis sensim ascendentes ad crura, femora, periodicè per duos annos bis vel ter in anno : paroxysmo ad

duas vel tres horas perseverante, deinde similiter à pede, dorso orti spasmi, & dolores altiùs ad latus dextrum & caput ascenderunt, unde paroxysmi epileptici sensibus omnibus abolitis, toto corpore exagitato, succedente stertore, spumâ oris, &c. finito paroxysmo, frigus in dextro crure, frictionibus cedens; æstate pejus, hieme flante boreâ meliùs habebat; præsagiebatur certò insultus ante horas plures, aut diem ex mutatione inexplicabili quam æger in dorso metatarsi persentiebat, colore ejus livescente, nullo sensu auræ frigidæ; ligaturæ cruris dextri paroxysmum retardant.

Curatio Boerhaaviana. 1°. Vesperè per semihoram balneum ex calidâ aquâ ingrediatur æger ad crura usque, partes siccatæ fricentur panno laneo, sicco, calido, rudi; tunc plantæ & dorso pedum applicentur emplastra nocte, dieque gerenda, excepto tempore balnei, ex gummi ammoniaco, bdellio, galbano & oxycroceo. 2°. Manè & vesperè fortis extensio tarsi, ut in luxatione restituenda, interdiù moderata deambulatio. 3°. Bis in mense triduo ante novilunia & plenilunia purgetur haustu qui recipiat cinnabaris gr. x. resinæ guajaci gr. v. rhei drach. semiss. scammon. gr. viij. stibii diaphoret. gr. xv. in syrupi de cichorio composito drach. vi. & aquæ cichorei unc. ii. Iisdem diebus & pridiè paroxysmi post balneum vespertinum inungantur pedes oleo spicæ. 4°. Cæteris verò diebus manè bibat jejunus haustum ex infuso theiformi radic. caryophyllatæ, pæoniæ, valerianæ silvestris ana scrupulo semiss. rut. recent. drach. ii. die verò purgationis horâ 6. vespertinâ paregoricum sumat ex syrupi diacodii drachm. vj. tincturæ opii gtt. viij. in aquâ stillatitiâ papaveris rhæados.

7. *Epilepſia à pathemate* Frid. Hoffmann. *paragr. 15. ex melancholiâ & hypochondriacâ ejuſdem*, nec non Joann. Bauhini.

Vidi puerulum ex denegato quodam quem præfractè petebat cibo, inſtantaneâ epilepſiâ affectum.

Non rarum eſt quod infantes, ſi matres gravidæ pathematis ſævioribus commotæ fuerint, primis ætatis annis fiant epileptici. Frid. Hoffmann. maximè ſi nutrices irâ vel terrore percitæ illicò lac præbuerint alumnis. A libidine vehementi & ſuppreſſâ epilepſiam provocatam plura teſtantur exempla. Qui à viſu epileptici vehementer perterriti ſunt, quidam in epilepſiam incidere; unde rectè mos inſtitutus eſt, ut in templis concidenti epileptico facies velo tegatur. Intemperantia in ſtudiis, quæ cordis palpitationem, extaſim, melancholiamque excitat, epilepſiæ anſam præbet.

8. *Epilepſia ſympathica*; eſt ea quæ initium ſumit à ſymptomatis quæ ad caput non referuntur ab ægris, ut à pedis vel manus dolore, anxietate, frigore, aurâ aſcendente, unde partem affectam ipſimet diſtrahunt, ligant, fricant, inde etiam paroxyſmi leviores prævertuntur.

Ea verò ſymptomata originem habent in cerebro ſeu initio nervorum huic parti proſpicientium, uti dolores imaginarii, quos experiuntur in pede illi qui dudum cruris vel tibiæ amputationem paſſi ſunt, ut affectâ in ſuffuſione retinâ, muſca ad aërem refertur, non verò percipitur macula vel infarctus retinæ, cujus tamen interventu oritur hæc hallucinatio.

An epilepſia ſympathica ſit mera differentia pluribus ſpeciebus communis? an verò ſpecies, non inquiram? ſufficit quod hoc auxilio externo ſcilicet ligaturâ frictioneve, diſcutiatur quandoque

hujus

hujus acceſſus, id autem accidit quia à forti illâ partis irritatione divertitur naturæ ſenſatio ac proinde conatus à cerebro ad artum irritatum, unde prævertitur acceſſus, nam infarctus cerebri non neceſſariò aut mechanicè determinat conatum epilecticum, & natura ſemper urgentiori occurrit. Sic licet quis ad ſternutandum ſe accingat, ſi illicò gravis nuncius, vel contumelia accedat, prævertitur ſternutamentum.

9. *Epilepſia febrilis* de Bornainville *diar. medic. Januar. 1758. pag. 43. Vide* Quotidianæ ſpeciem quartam. Eſt ea ſpecies quæ à veneno febris intermittentis latente producitur.

Miles intermittenti febre laborans ſumpto valido emetico in epilepſiam incidit, quæ intervallis incertis, ſed quotidiè pluries repetitis, initio ad plures dies, dein ad horas plures extenſis afficiebatur ſine ullo pyrexiæ indicio; in paroxyſmo convulſionibus horrendis agitabantur omnes corporis partes, in declinatione pectus follis inſtar violenter agitati movebatur, mente ſtupente, in intervallis gravamen in ſtomacho & anxietas circa cor.

Adhibita fuere incaſſum antiſpaſmodica, narcotica, lacticinia, balnea, demùm præmiſſis generalibus ad kinkinam deventum eſt, quod ad drachmam quater in die, nunc purum, nunc ſub forma decocti & apozemate temperatum morbum hunc ab anno inceptum radicitùs ſanavit.

10. *Epilepſia à dolore* Illuſt. Delii *amœnitat. dec. 3. in præfatione.*

Miles quem fuſtigatum pedibus calcaverat tribunus, atrociſſimè dolebat hypochondrio dextro; acceſſit quotidianus epilepſiæ paroxyſmus cum ſuſurro dentium conjunctus, duranteque ejulatibus

sonoris aërem replet & tumorem hypochondrii digitis ita fricat, ac si perforare vellet, deinde paroxysmi cum efferis vomitionibus & cardialgiâ atroci recurrunt; tertio morbi anno ægrotus perpetuo de ulcere & tumore interno latente loquitur, cultrumque identidem exposcit, quo tumorem dissecet, & si non opem, saltem dolorum finem sibi conciliet. Sub paroxysmo pedibus, manibusque parietis calces, lapidesque, si forte proximè decumberet, deradebat, alvus pertinaciter erat obstructa, febris nulla.

Secto cadavere prope pylorum erat in ventriculo foramen oris callosis, floreni magnitudine.

11. *Epilepsia exanthematica. Epileps. cachectica* Frid. Hoffmann. *symptomatica à retropulsâ scabie, à fistulis resiccatis, ab achoribus* & *tineis repressis.*

Differt ab ecclampsiâ exanthematicâ, quod epilepsia succedit exanthematicis affectibus chronicis, leprosis; ecclampsia verò acutis.

12. *Epilepsia syphilitica* Bonet. *Sepulchret.* Guarinonii *consult. 13. à lue venereâ* Astruc. *lib. 4. cap. 2. paragr. 9.*

Differt ab ecclampsiâ quæ hydrargyrosi vehementiori supervenit & fugax est. Epilepsia à viru syphilitico procedit, & hydrargyrosi methodicâ curatur.

Vide methodum medendi apud Astrucium, *lib. 4. cap. 6. n°. 4.*

Tribuitur gummatis, exostosibus cranii.

13. *Epilepsia traumatica* Borelii *de epileps. diss.* Haller. *disput. Tom. 1. pag. 72. 74.*

Puella decennis & adolescens 17. annos natus epilepsiam patiebantur ictum in capite passi, & foveam habentes à cranio depresso. Sanati sunt omninò admotis dropacibus parti affectæ, quo-

rum ope cranium extrorsùm ductum & elevatum fuit.

Puella verò antequam epileptica fieret per multos dies singulari paraphrosyne laboravit, spectrum scilicet horrendum præ oculis sibi obversari putabat, totumque domicilium stellis illuminatum videre sibi videbatur; præcesserat dolor capitis, cardialgia, visûs obscuratio.

Hac observatione patet, quàm absurda est opinio, in omni epilepsiâ arcanis fidendum esse; & optimum arcanum esse cognitionem principii à quo species dependet.

XX. *Hysteria*, Vapeurs. *Passio hysterica* vulgò; Gallis *Passion hystérique*; *Spleen and vapours* Anglis; *Isterismo* Cochi bagni di Pisa. *Malum hysterico-hypochondriacum* Stahlianis. Mal de Mere, la Mere, L'amarry &c. Occitanis.

Est syndrome symptomatum convulsivorum fugacium sine causâ evidenti; & subitò mutabilium, cùm summâ animæ sensibilitate, pusillanimitate, à pathematis & causis debilitantibus ingravescens.

Symptomata convulsiva sunt globus abdominalis, angina vel dyspnœa strangulans, dysphagia, carus, frigus extremorum, fletus & cachinni, oscitatio, pandiculatio, delirium, pulsus depressus, strictus, urinæ copiosæ, aquosæ. Morbi hysterici sunt symptomata hysterica constantia, & permanentia in subjecto huic syndromi assueto, unde differunt ab hysteriâ; sic carus hystericus, dysuria hysterica, colica hysterica, ab hysteria propriè dicta differunt, quia sunt symptomata permanentia.

Nomine vaporum abusivè alii morbi vel indicantur, ut vertigo, palpitatio, melancholia; vel dissimulantur, ut epilepsia, mania &c.

Sensibilitas animæ tanta est ut levissimus januæ strepitus, dùm clauditur vel pulsatur, illas convellat hystericas, si inopinatò accidat; levissimum malum quod sana non perciperet, hystericam anxiam, mœstam, insomnem detinet.

Ita mutabilia sunt & fugacia symptomata, ut intra pauca minuta, fletus, ejulatus, mox risus ad cachinnum, deliria, convulsiones, furor, sopor, visûs obscuratio, marmarygæ sibi succedant & fumo chartæ fœtidæ, vel uberi urinæ limpidæ proventu evanescant.

Pusillanimitas patet ex animi dejectione, ex salutis recuperandæ desperatione; frequenter medicum mutant, quem querelis continuis, diffidentiâ suâ, inani successu, discruciant, si securitatem & animi fortitudinem simulent, mortem tanquam inevitabilem & imminentem reputant.

Principia hujus morbi sunt mollis, effeminata constitutio, educatio in vitâ sedentariâ, voluptuosâ, otiosâ; dum corpus otio indulget, animæ negotia facessunt pathemata, ira, invidia, zelotypia, amor, tædium, lites, ærumnæ; debilitavere mœrores, partus prægressi, morbi, hæmorrhagiæ, catharses repetitæ, inedia; sæpius præcessit mænostasia, seu catameniorum suppressio, & cautè celatus animi dolor, seu mœror.

Morbus hic cum hypochondriasi valdè affinis est; ast sexus femineus, gulæ strictura, globus abdominalis, invasio post mænostasiam, umbilici retractio, frigus lumborum & occipitis, effectus suffituum fetidorum historiam determinant, ut ex flatulentiâ, inflatione, & dolore hypochondrio-

rum, in viris hypochondriasis designatur; rarò viri hysterici sunt.

Huic morbo sanando prosunt quæ corpus roborant, animum recreant, & à morbi ideâ avertunt, ut exercitatio, itineratio, rusticatio, ut cupitorum obtentio; virgini libidinosæ matrimonium; conjugi zelotypæ vir fidelis; post ærumnas fortuna prospera, si ex his cupiditas expleatur; nihil magis nocet quàm repetita evacuantia, quæ debilitant; quàm medicus humorista, qui bilem, mucum, continuò catharticis abradere, & expellere tentat, eòque magis debilitat & irritat, ubi tantùm sedandum & roborandum.

Principium proximum hysteriæ est summa philautia, seu amor effrænis vitæ & voluptatum, unde minimorum incommodorum intolerantia, exaggeratio, propositi instabilitas, summa sensibilitas, irritabilitas; ex parte corporis systematis nervei teneritudo, juxta nostrates tensio, quæ in nervis nulla unquam observata est; juxta Cheinæum laxitas, juxta Sydenhamum fluidi nervei instabilitas, seu spirituum ataxia, qualitas ipso morbo obscurior.

Pauca sunt genera morborum quos hic proteiformis affectus non mentiatur, hinc tot morbi hysterici dicti; quod commune est syphilidi, febri putridæ, scorbuto &c. ita ut si morborum genera à principiis & causis peterentur, immensa foret classis hystericorum morborum.

1. *Histeria verminosa* Delii *amænit. Acad. p. 341. casus 3us. Vermes malum hystericum mentientes.*

Mulier 46. annos nata, in menstruis inordinata leucorrhœa, colicâ, cardialgiâ, vomitu identidem excruciatur, ischias ossis sacri, pectoris angustiæ, tumor abdominis; inde concluditur ab

ipsâ, & à Medico hysteria; adhibentur carminativa, castorina, balsamica, temperantia, sed frustra; tandem adhibito purgante glomus vermium ejicitur per anum, quo facto sanitas redit.

Duo alia exempla hysteriæ à vermibus lumbricis & ascaridibus excitatæ refert ill. Delius.

Cardialgiam, colicam, ileumque pro hypochondriaseos syndrome habuere Medici, & omnia vermibus alvo excretis cessavere, idem *pag. 341.*

2. *Hysteria chlorotica* Raulin. *cap. 13.* Sydenham. *process. integr.*

Huic catameniorum retentio ansam præbet; verum hæc retentio in viraginibus quandoque hysteriam *plethoricam* excitat, antequam chlorosis accedat, imò cum plethoræ signis, ut faciei rubore, pulsus plenitudine, vertigine, dyspnœâ, & in hoc casu à largis phlebotomiis vidi hystericas sanatas, & phlebotomias non meritò reprobat Sydenhamus in hysteriâ, quæ tantum in quibusdam hysteriæ speciebus nocent; in plethorica verò repetitæ prosunt.

Cùm verò pallor faciei, labiorum livor, pedum œdema, inappetentia, lassitudo, dyspnœa ad levem scalarum ascensum, cardialgia, cephalalgia, crurum gravitas accedunt, tunc præmissâ unâ phlebotomiâ, & unâ alterave catharsi, martialia usurpanda sunt, vel mitia ut juscula cum radicibus aperientibus atque nodulo rhei & limaturæ martis ana drachmam unam continente, quæ juscula per novem dies iteranda, dein limatura ferri ad grana octo intra offam per mensem est repetenda, & si virgo sit temperamenti calidi, sicci, biliosi, aquæ ferrugineæ æstate per novem dies ad libras quatuor vel sex sunt assumendæ, præmissâ & subsequente catharsi.

Si verò chlorotica sit mollis, laxa, frigida, tunc jusculа fortiora, pillulæ emmenagogæ, opiatæ martiales sunt adhibendæ, aquæ thermales etiam autumno vel vere per triduum bibendæ, si salinæ sint, aut sæpiùs repetendæ, si sulphureæ.

Jusculis incoquentur radicum rusci, rubiæ, dentis leonis ana uncia una, rhei & limaturæ ferri in nodulo ana drachma una, quovis triduo renovanda, folia cichorei, boraginis, flores cheiri, calendulæ cum cinnamomi frustulo.

Bolum ingredientur croci martis grana decem, pulveris sennæ, rhei, salis absinthii, jalappæ, diagridii, myrrhæ, croci, cinnamomi ana grana duo; castorei, assæ fœtidæ ana gran. I. cum syrupo de cichorio, vel de floribus persicorum, fiat bolus quovis mane per novem dies sumendus superbibendo jusculum foliis cichorei alteratum.

Simplicius est ex limaturæ martis & cinnamomi pulveris ana gran. X. ac myrrhæ vel galbani aut castorei pulverati gr. IV. ac alternis diebus additis scammonii granis tribus parare bolum; his succedant aquæ bellilucanæ per triduum potæ ad libras sex.

In delicatioribus aquæ sulphureæ calidæ, ut de *Cauterets*, *Bagnauls*, *S. Laurent* possunt ebibi per triduum ad libras quatuor, dein quartâ die ingrediatur balneum; ex illis aquis iterùm bibat, iterum balnea usurpet, & sic alternis vicibus per mensem aut ultra.

3. *Hysteria à menorrhagia* Raulin; *à partu difficili* Sydenhami; *à morbis acutis, repetitisque phlebotomiis ac catharticis.*

In hac specie robur est quantociùs restituendum ope victûs fortioris, aromatisati, eupepti; gelatinæ, ova sorbilia, offæ ex carnibus gallinæ,

bovis &c. quibus reſtaurentur vires, miſſis longè catharticis, phlebotomiâ imò clyſmatis, uſque quò ægra poſſit lac integrum caprinum vere, aſininum autumno, aut vaccinum quâvis tempeſtate aſſumere ſervatis ſervandis; diæta verò lactea non ſolum abigit hyſteriam, ſed etiam ſi à longis menorrhagiis immineat, aſcitem fugat & vires reficit; ſi tamen ventriculus huic ferendo impar foret, præmitteretur decoctum ex rhapontico vel myrobalanis cum ſyrupo de cichorio compoſito & mannâ, atque paulo ante lac, bolus abſorbens ex terra catechu, oculis cancrorum, cretâ, coralliis & conſervâ roſarum ingereretur.

4. *Hyſteria à leucorrhœâ* Raulin. *cap.* 14. *tom.* 1. Si leucorrhœa hyſteriæ fomes pendeat ab humorum acrimoniâ & viſcoſitate, quam ſiccitatem vocant, præmiſſa unicâ phlebotomiâ, cathartica mitia ſunt uſurpanda, maxime ex aquis mineralibus acidulis dictis, ut *de Vals*, *d'Alais*, *Lodeve* &c. dein juſcula pulli refrigerantia cum nodulo ſeminum frigidorum, foliis pimpinellæ, agrimoniæ, radicibus pentaphylli, fragariæ, & pugillo fumariæ, vel naſturtii aquatici, ſunt uſurpanda; inde ad ſerum lactis deveniendum extincto priùs lateris candentis fruſtulo: & ante hauſtum ſeri lactis præſtat bolum ſubaſtringentem & abſorbentem præbere, qualis in gonorrhœa veteri uſurpatur; ſi verò ſit pruritus vaginæ, fætor fluoris, ſiccitas, pervigilium, aquæ acidulæ per novem dies æſtate ſumendæ, & dein balnea domeſtica vigeſies iteranda.

Verùm ſi leucorrhœa pituitoſa fuerit, ab obſtructionibus frigidis, & vaſorum atoniâ pendens, tunc præmiſſis catharticis tonicis aſtringentibus ad duas vices & juſculis aperientibus, cum lima-

turâ ferri, rheo, cancris fluviatilibus, radicibus aperientibus, foliis hederulæ, pimpinellæ, numulariæ, &c. ptisanâ ex leviſſimo camphoratæ infuſo, deveniendum eſt ad bolos ſtomachicos, tonicos ex theriacâ, aurantiis, zinzibere, nuce moſchatâ conditis, diaſcordio, oculis cancrorum, malicorio, radice angelicæ, terrâ lemniâ, bolo Armenâ, corallis rubris, gummi Arabico, quæ excipiantur ſyrupo de roſis ſiccis; ſumat electuarii hujus drachmam ſemel vel bis in die per menſem ſuperbibendo vini abſinthii aut enulati pauxillum; vinum Hiſpanicum gentianâ, angelicâ, abſinthio, centaurio, corticibus aurantii, cinnamomo infuſis medicatum, ad aliquot cochlearia ter in die uſurpetur.

Conveniunt & martialia, ut vinum tenue, album, intra quod ferrum, vel lapis medicamentoſus, vulgò *globus chalybis* infuſus fuerit, aquæ ferrugineæ vallenſes, aleſienſes, modò non ea doſi ſumantur & repetantur, ut hyſtericæ vires imminutas ulterius infringant; demùm ad lac etiam confugiendum eſt.

5. *Hyſteria emphractica; ab obſtructionibus viſcerum abdominis, ut hepatis, lienis, pancreatis,* Raulini *cap. 5.*

Differt à plethoricâ per pallorem cachecticum, phlegmaſiam, pulsûs debilitatem, frigus. Curatur per aperientia martialia, tonicis amaris, ſtomachicis juncta: ſi verò ægra ſit temperamenti ſimul calidi & ſicci, ſeu ſi humorum acrimonia, ſiccitaſque adſit, ea ſunt juſculis, ſero lactis temperanda, additis millepedibus, croco, aquâ ferrugineâ, huc pertinent aquæ minerales ſpiritu rectore turgidæ, cautè tamen uſurpandæ martiales vitriolicæ.

6. *Hysteria libidinosa ; Hysteria à semine acri ; retento , ovariis infarctis*, Frid. Hoffmanni.

Monialis illicò sensum amittebat , & convellebatur toto corpore cum dyspnœâ , dein ad se revertens exiliebat , & per cameram saltando currebat, inde lætas & obscœnas cantilenas, verbaque similis farinæ proferebat , vomitu bilis atræ pauxillum rejiciebat ; mox sui compos facta anteactorum erat immemor ; clitoridis titillatio à barbitonsore impudico instituta paroxysmum aliquoties solvebat : tales sunt plures hystericæ quas matrimonium sanasse dicitur ; catameniis suppressis vel imminentibus turgent genitalia , calentque ; unde salacitas major ; major ad hysteriam proclivitas.

7. *Hysteria stomachica. Vide* Raulinum *cap. 4. de hysteriâ ab obstructione & vitio vario stomachi.*

In hysteriâ stomachum malè se habere vulgatissimum est ; hinc affinitas hysteriæ cum hypochondriasi ; verùm in specie , de quâ agitur , præcessere vitia stomachi , & subsecuta est hysteria.

XXI. *Scelotyrbe* , Danse de St. Guy ; *Sceletyrbe* Castelli *Lexic.*

Scelotyrbe Galeni *Isagoge libro finition.* quasi » *cruris turba* & perturbatio , species est reso» lutionis , quâ erectus ambulare homo non po» test , & latus alias in rectum , quandoque sinis» trum in dextrum , vel vicissim circumfert ; in» terdum quoque pedem non attollit , sed attrahit, » velut ii qui magnos clivos ascendunt : hæc Ga» lenus ; « quâ descriptione idem expressisse mihi videtur quod Neoterici choræam Viti nominant.

Choræa sancti Viti , docente Sydenhamo , convulsionis species quædam est pueros , puellasve

à decimo ætatis anno ad pubertatem invadens; prodit ſe claudicatione, vel inſtabilitate alterutrius cruris, quod æger poſt ſe trahit fatuorum more, manum ejuſdem lateris vel pectori vel alii alicui parti applicatam nequit continere in eodem ſitu horæ momento; ſed in alium ſitum & locum convulſione diſtorquebitur quidquid æger contranitatur, antequam poculum ad os poſſit admovere, mille geſticulationes circulatorum inſtar exhibebit, non enim rectâ lineâ ori admovet, ſed deductâ à ſpaſmo manu, huc illuc aliquando verſat, donec tandem fortè fortunâ labris propiùs apponens, liquorem derepente in os injicit, & avidè haurit, deditâ tanquam operâ, ut ſpectantibus riſum moveret. Hæc Sydenhamus.

Nullus eſt autem morbus hodiè cognitus, qui ad ſcelotyrbem aptiùs referri queat quam choræa Viti Sydenhamiana, quæ multùm diſcrepat ab ſpecie tarantiſmi, cui hoc ultimum nomen aptius convenit.

1. *Scelotyrbe choræa Viti*, *la Danſe de St. Guy*; *Choræa ſancti Viti* Sydenham.

Curatur juſculis leviter tonicis & cephalicis, infuſis theiformibus ex floribus gallii, lutei, tiliæ, kinkinâ, caſcarillâ, pulvere de Gutteta, necnon aquarum thermalium embrochationibus; ægros quatuordecim obſervavit & ſanavit D. Chaptal.

D. de Haen plures hoc morbo laborantes repetitâ electriſatione ſanatos vidit.

Curatio Sydenhamiana quoad phlebotomias & catharſes nimiùm repetitas minimè conducit ſaltem in pueris & puellis à me obſervatis, qui ab his fuiſſent exhauſti.

Principium hujus morbi videtur in origine nervorum, & mentem aliquatenus non ſecus ac cor-

pus debilitare, quas enim vidi puellas hoc morbo affectas cum aliquali artuum rigiditate debiles simul & velut attonitas, aut mente imbecilles vidi.

Ad idem genus morbi altera species rarissima ab Auctoribus prætervisa referenda videtur, quam non aptiùs nominari posse putem quàm scelotyrbem festinantem, seu festiniam.

2 *Scelotyrbe festinans*; est peculiaris scelotyrbes species in quâ ægri solito more dùm gradi volunt currere coguntur, quod videre est apud D. Carquet, & observavit Leydæ illustr. Gaubius *Patholog. instit.* 751. & in loquelâ hæc *volubilitas* dicitur quâ lingua præcurrit mentem. Video actu mulierem sexagenariam hoc affectam morbo siccitati nervorum tribuendo; laborat enim rheumatismo sicco, seu ab acrimoniâ sanguinis, dolores noctu à calore recrudescunt, à thermis non sublevantur: ei præscripsi phlebotomiam, & præmissis jusculis ex lactucâ, endiviâ, & collo arietis, lene catharticum, inde verò lacticinia.

Est affinitas cum scelotyrbe, choreâ Viti; deest flexibilitas in fibris musculorum; unde motus breves edunt, & conatu seu impetu solito majori, cum resistentiam illam superare nituntur, velut inviti festinant, ac præcipiti seu concitato passu gradiuntur. Choræa Viti pueros, puellasve impuberes aggreditur; festinia verò senes, & duos tantum hactenus observare mihi contigit. Quàm multos autem videmus morbos, paucissimosque observamus. De theoriâ & praxi nihil habeo quod dicam; etenim sola experientia praxim cujusvis morbi determinat, & ex hac pro felici vel infausto successu theoria dein elicienda est.

Quid scelotyrbe commune habeat cum scorbuto non video, nisi hoc nomine scelotyrbe astheniam scorbuticam quis velit intelligere.

XXII. *Beriberia*, le Beriberi; *Beriberi* Jacob. Bontii *Medic. Indiæ Oriental. lib.* 2. *cap.* 1. Mangeti *Biblioth. pract.* ubi Erasistrato hunc morbum fuisse cognitum asseritur; Tulpii *observat. lib.* 4. *cap.* 5.

Genus est morbi spasmodici ideò beriberii seu *ovis* dicti, quia ægri genubus retractis elevando crura tanquam oves progrediuntur.

1. *Beriberia Indica* Bontii *libr.* 2. *de Medic. Indorum.*

Cognoscitur ex motu tremulo manuum, pedum, & quandoque totius corporis, simulque stupore quodam dolorifico harumce partium, cum tactûs obscuratione, aut hebetudine: dolor verò est similis formicationi quam apud Europæos frigus in digitis excitat. His adde vocis exilitatem & raucitatem, ut vix prope assidentes ægrum loquentem intelligant; accedit non rarò pectoris musculorum crampus, qui anhelitum, ac vocem intercludit.

Hic affectus lethalis non est, sed chronicus & curatu difficilis, principium procatharticum est frigus susceptum calente corpore; si pectus adoriatur, lethum non rarò infert.

Curatio exigit ut lympha frigore inspissata resolvatur & discutiatur. Cavendum ne æger se lecto affigat, exercitio quantum & cui potest, indulgeat, frictionibus utatur, fomenta ex herbis resolventibus adhibeat, ex oleo chamæmeli, meliloti, potissimum petroleo litus instituat; intus verò, præmissâ catharsi, sudorifica ex ligno guayaci, salsaparilla, chinâ radice, theriaca, mi-

thridatio adhibeantur. *Vide* curam in Europâ à Nicol. Tulpio institutam *observ. libr. 4.*

2. *Beriberia spuria* Thom, Bartholini; *Beriberi spurium* ipsi dictum.

Hic affectus non satis distinctè descriptus invasit mercatorem ex Indiâ Orientali reducem, eumque dimidii corporis à diaphragmate ad pedes stupore, ac debilitate, forte tremore conflictavit cum enuresi, simulque alvi constipatione, & doloribus abdomen & pectus molestantibus. Si desit in hoc morbo motus tremulus & anomalus extremorum, is ad paraplegiam dimittendus videtur.

CLASSIS QUINTÆ SYNOPSIS.

ANHELATIONES.

ORDO I. Anhelationes spasmodicæ. Sunt insultus fugaces, sed sæpiùs iterati spasmodicorum motuum pectoris cum exspiratione sonorâ.

I. *Ephialtes*, anhelatio difficilis, querula cum insomnio terrifico.

II. *Sternutatio*, concussio violenta pectoris cum exspiratione veloci narium interiora everrente & sonorâ.

III. *Oscedo*, repetita, lenta, profunda inspiratio, ore hiante sæpiùs cum pandiculatione.

IV. *Singultus*, concussio diaphragmatis cum inspiratione subitò interruptâ, sonorâ.

V. *Tussis*, concussio sonora, violenta pectoris cum exspiratione ad pulmonem quodam obice liberandum.

ORDO II. Anhelationes oppressivæ, *difficultés de respirer*. Sunt non fugaces, sed constantes respirandi difficultates cum pectoris non rarò oppressione, frequenti anhelitu, difficultate illius suspendendi, sine metu suffocationis.

VI. *Stertor*, respiratio inter inspirandum, sonum gravem, tremulum in gutture edens sæpè cum alterno sibilo.

VII. *Dyspnœa*, est difficultas respirandi chronica, ut in asthmate, & non intermittens, unde ab asthmate differt.

VIII. *Asthma*, est morbus chronicus vel diuturnus, cujus præcipuum symptoma est periodice recurrens respirandi difficultas.

IX. *Orthopnœa*, est præceps utplurimùm & acuta respirandi difficultas, unde ab asthmate & dyspnœâ discrepat.

X. *Angina*, differt à præcedentibus per sensum angustiæ in gutture.

XI. *Pleurodyne*, est anhelationis genus, cujus præcipuum symptoma est dolor pectoris, & utplurimùm lateris sine febre acutâ, unde à pleuritide differt.

XII. *Rheuma*, cognoscitur ex difficultate respirandi cum sensu gravitatis in pectore, quam comitantur vel præcedunt coryza, sternutatio, raucedo, &c.

XIII. *Hydrothorax*, differt à dyspnœâ faciei pallore, manuum & pedum œdemate, symptomatis ephialticis, decubitûs horizontalis difficultate, &c.

XIV. *Empyema*, differt ab hydrothorace per febrem hecticam magis evidentem, maciem, & prægressam pulmonis inflammationem suppuratam.

CLASSIS

CLASSIS QUINTA.

ANHELATIONES,

Morbi dyſpnœici, Eſſouflemens.

ANHELITUS, ut vocat Ettmullerus, *vel anhelatio*, ut loqui amat Plinius, eſt frequens & difficilis reſpiratio, ſeu agitatio pectoris pluries intra datum tempus repetita. Sic anhelant qui velociter ſcalas aſcendunt, aut qui currunt, ita ut cum ſani & quieti vigeſies in minuto inſpiremus, ſi cucurrerimus velociùs, quadrageſies eodem tempore reſpiratio iteratur.

Reſpiratio anheloſa eſt neceſſariò difficilis, ſeu laborioſa; quippe cùm vires motrices ſolito majores requirat, adeòque abſumat, animaque à virium motricium impensâ ſolito majori metuat debilitatem, ſi paulò diutiùs perſeveret, ſeu ſi coacta ſit, hinc moleſtiam percipit: moleſtia autem percepta à reſiſtentiis motui cupito oppoſitis, aut à perceptâ neceſſitate motûs, cui exequendo vires non ſufficiunt, vocatur *difficultas motûs*; ergo anheloſa reſpiratio quæ à libertate non excitatur, ſimul difficilis eſt.

Difficultas reſpirandi creſcit in majori ratione quam frequentia; ſic ſi reſpiratio duplo, triplove frequentior evadat, difficultas major evadit, quàm dupla vel tripla; quippe difficultas creſcit ut virium impenſa, ſi cætera ſint paria; ſed virium

impenſa creſcit ut quadratum velocitatis motûs; cùm itaque frequentior duplo non poſſit eſſe reſpiratio ſub pari altitudine, quin motûs velocitas ſit dupla, ſeu quin muſculi reſpiratorii intra idem tempus bis idem ſpatium ſe contrahendo percurrant, omninò neceſſum eſt ut vires impenſæ quadruplo majores ſint; & cum reſpiratio ſub pari altitudine triplo frequentior eſt, vires novies majores impendi neceſſum eſt, quod ſummam ſecum importat difficultatem.

Difficultas ſub pari virium impensâ eò major eſt, quò anima vel propriæ debilitatis, vel periculi imminentis ſive realis, ſive imaginarii, magis eſt conſcia; nam cum difficultas ſit moleſtia, & anima eò magis moleſtiam ſentiat, quò magis propriæ debilitatis, & ſimul agendi neceſſitatis eſt conſcia, necnon quò magis eſt meticuloſa, evidens eſt reſpirandi difficultatem ex hiſce principiis intendi debere: ex hoc ultimo principio potiſſimum pendet dyſpnœa hyſterica & hypochondriaca, ſeu quam animi pathemata excitant ex levi obortâ in organis reſpirationis reſiſtentiâ; ſic ſi ſomniemus nos à corpore quodam, aut fele, aut cacodæmone opprimi, ut ephialticis accidit, inde exſurgit difficultas reſpirandi maxima, quæ tamen evaneſcit ſtatim atque ſomnium illud diſcutitur, cùm difficultas à ſolo metu procedat.

Reſpiratio *velox* dicitur ea in quâ magnum ſpatium in pectoris vel dilatatione, vel conſtrictione intra datum tempus percurritur, aut cum intra minus temporis intervallum major eſt pectoris dilatatio & conſtrictio; illa verò tantò majorem virium impenſam exigit, quò majus ſpatium percurritur, & quò minus temporis intervallum adhi-

betur, ejuſque proinde difficultas creſcit ut velocitatis quadratum.

Si itaque reſpiratio creſcat quoad frequentiam, ſeu numerum reſpirationum in dato tempore, & ſimul quoad velocitatem cujuſvis inſpirationis vel exſpirationis, maximoperè creſcet virium impenſa, proindeque difficultas; quæ quidem ſcrupulosè attendenda ſunt, ut intelligamus angorem, & miſerrimam aſthmaticorum moleſtiam, cum vel minimum, vel velocitatem, vel frequentiam jam nimiùm magnam coguntur intendere, ut cum fores occluduntur, aut ignis accenditur, vel pectus ſtragulo ponderoſiori cooperitur, aut pectoris cavitas ſitu incommodo vel minimùm anguſtatur, illi non minùs diſcruciantur metu, ac ſi animam illicò exhalare ſe perciperent.

Aſthmaticus in paroxyſmo ita metuit ne reſpirationem intendere cogatur, ut altâ voce loqui non audeat, ſed loqui coactus voces per anhelitus ſuos tantùm exprimat, ac morulis interpolet; quippe ad tonos vocis exprimendos neceſſum eſt velocitatem majorem aëri, adeòque organis reſpirationis imprimere, & ut preſsè loquamur, velociùs reſpirandum eſt quàm ut interpoſitis morulis verba proferamus: rauca eſt ejus vox, ob laxatum chordarum vocalium tonum; ideò autem laxantur chordæ vocales, ut glottis ſit magis patula, adeòque ut reſpirari poſſit aër faciliùs, non adauctâ ejus velocitate, quæ certè adaugeri non poteſt, quin vis muſculorum reſpirantium augeatur, inde vox quidem tantùm gravis eſt; ſed in hac laxitate ſimul rauca evadit, quia negligenter laxatæ chordæ vocales uniformem tonum obtinere vix poſſunt, cujus defectu diſſonant; vox autem gravis & diſſonans rauca eſt.

Aſthmatici expuere, nares emungere, deglutire metuunt; quippe ad hos motus edendos neceſſum eſt reſpirationem intendere; verùm jam nimis eſt intenſa præ robore ſuperſtite potentiæ motricis, & ſi ultra augeatur virium diſpendium, metus eſt ne facultas exhauriatur, proindeque ne mors accedat, unde nonniſi coacti ab aliâ neceſſitate, & ut majus malum fugiant, cautèque ſimul exſpuunt, nares emungunt, cibos deglutiunt.

Si intra tracheam cadaveris aqua immittatur quantùm pulmones capere poſſunt, mirum certè eſt quot aquæ urcei infundantur antequam aqua regurgitet; verùm pro diverſo corporis ſitu major eſt, vel minor illa copia; nam ſedenti cadaveri multò minor ingurgitari poteſt copia, quàm ſtanti, quia ſedentis diaphragma multò minùs deorsùm delabitur; ſi exenterato abdomine & ſtante cadavere aquâ repleatur thorax, videbimus diaphragma, cujus poſitura erat antea in lineâ ambas mammarum papillas jungenti, non ſolum ad epigaſtrium & ad coſtarum ultimarum finem diſtendi; verùm etiam ejus ambo latera veluti magnas nates hæmiſphæricas ſenſim deorsùm protrudi, ita ut ultra umbilicum delabantur; ſi verò funiculo conſtringatur tunc trachea, & horizontalem ſitum cadaveri conciliemus, minùs quidem deorsùm protuberabit diaphragma; ſed trachea multò magis erit diſtenſa, adeòque intùs compreſſa.

Ex hoc experimento ſequitur multò majorem eſſe pectoris ampliationem, quæ fit à diaphragmatis deſcenſu, quàm quæ à coſtarum diductione dependet, adeòque multò magis ſublevari dyſpnœicos à diaphragmatis liberâ depreſſione, quàm

ab aliâ causâ; inde necessitas positur æ corporis, vel saltem pectoris verticalis; quippe in situ verticali viscera abdominis deorsùm proprio pondere delabuntur quantùm fieri potest, & simul arcus abdominis quantùm maximè fieri potest, extrorsùm eminet; hinc tantò majus diaphragmatis descensui spatium conceditur, hinc partim fit ut miser asthmaticus in lecto residere nequeat, & per multos dies, imò menses erecto saltem trunco dormire cogatur, atque quandiù facultas constat ut initio accessûs stet, è lecto exiliat, & usquequò robore deficiente jacere necessum sit, à decubitu abstineat, atque decumbens situm verticalem trunci sustineat.

In illo situ pulmones suspensi non magis premuntur ab uno latere quàm ab altero per suum pondus, adeòque liberiùs ab aëre expanduntur, seu plus aëris recipiunt; si verò æger pectus inclinet, illicò unus pulmonis lobus proprio pondere alterum aggravat, unde difficultas respirandi major; ast omnium maxima est difficultas si pectus resupinetur, quia in illo situ horizontali supino, non solùm proprio pondere pulmo versus dorsum gravatur; verùm, quod majus est incommodum, abdominis pondus diaphragmati incumbit, visceribus hac illac proprio pondere diffluentibus & diaphragma acclivè potissimum prementibus: in illo scilicet situ diaphragma est planum inclinatum, cui pars ponderis incumbit.

Ex his intelligitur quare asthmatici somno victi, adeòque aliquoversùm inclinare coacti, antrorsùm inclinent, & in cathedrâ dormientes coram tabulâ, vel fulcro, caput antrorsùm supra illud fulcrum reponant; in hoc etenim situ non solùm proprio pondere abdomen deorsùm labitur, sed

etiam pulmones ſuo pondere diaphragma deprimunt; adeòque quantùm fieri poteſt, maximum, ſuſtentato corpore, conceditur pulmoni ſpatium; circa quod obſervare eſt naturam à nullo Doctore inſtructam indicationibus invicem pugnantibus, qualis eſt neceſſitas decumbendi ad ſomnum, & ſimul ſtandi ad reſpirandum, ſolertiſſimè conſulere, ita ut mechanices & anatomiæ peritiſſimus nunquam commodiorem pro utroque ſcopo poſituram à priori excogitare potuiſſet: ſic & faber lignarius licet ignoret quæ de centro percuſſionis detexere nuperi Mathematici, in eo manubrii puncto aſciam manu corripit, quo manus maximum cùm minimo incommodo ictum incutere valet, ſolius naturæ ductu directus, ſeu experientiâ confuſè perceptâ veluti manu ductus: ſic canis qui fores aperire conatur, non juxta cardines eas pedibus & trunco apprimit, ſed longè à cardinibus ubi vecte longiore utens, opus ſuum feliciùs & faciliùs abſolvit, quaſi mechanicam edoctus fuiſſet.

Ex dictis iterùm patet, cur aſthmaticus quietem pro viribus ſervet, & à motu abſtineat etiam vigilans; cùm enim ambulare, aut ſeſe è loco movere vix poſſit, quin ſanguis ex muſculis contractis expreſſus velociùs ad cordis ventriculum dextrum, indeque in pulmones affluat, & quin illicò celeriori influxu vaſa pulmonis diſtendat, aërique ſpatium paululum eripiat, ſimulque quin virium ſuarum novam partem impendat, ille novi & frigidi, copioſique aëris avidiſſimus, & virium ſuarum parcimoniæ ſtudioſus, à motu minùs neceſſario abſtinere debet.

Quanta ſit aſthmaticis, dyſpnœiciſque in genere aëris novi & copioſi inſpirandi cupiditas, in theoriâ hujuſce claſſis fusè expoſuimus; illa autem avi-

ditas aëris procedit ex perceptione confusâ necessitatis ejus ad vitalem facultatem sustinendam, adeòque ex metu debilitatis cordis, quæ in his circumstantiis imminet: hoc patet ex pulsu parvo sæpè intermittenti, extremorumque frigore, quæ in asthmatis accessu, si aliquandiù perseveret, & fortior sit, observantur; interea dùm pulsus cordis frequentia omninò destituitur, & respiratio crebra & sublimis est: novi quidem scholasticos hanc pulsûs debilitatem repetere, ex eo quod sanguis parcè ex pulmonibus in cordis ventriculum influat; verùm minimè illis assentior, dùm existimant hunc parciorem sanguinis in cor influxum pendere à vasorum sanguiferorum pulmonis angustiâ, quæ si adesset, febrem, & peripneumoniam excitaret, non verò asthmaticum accessum; illa cordis debilitas ex eo dependet, quod natura vires in pulmonibus agitandis impendens parciùs cordi movendo incumbat, & tantùm exiguâ, quæ ad vitam sustinendam vi sufficit; si enim plus virium cordi impertiret quam ad vitam qualemcumque sustinendam opus est, cùm facultas jam sit exhausta, ea ad pulmones exagitandos non sufficeret, adeòque mors in promptu esset, cùm eatenùs sanguis per pulmones circulari possit quatenùs sustinetur respiratio, atque ad eam in casu asthmatis sustinendam multùm virium impendi necessum sit; non secus autem ac cum vasa sanguifera obstruuntur, natura cordis vires intendit, & vires avertit inutiles ab artubus, ut urgentiori necessitati occurrat: ita cùm infarctis bronchiis respiratio difficilis evadit, cum ea sit ad vitam necessaria, natura non solum motus artuum inutiles supprimit, sed etiam motus cordis fortiores detrahit, & exiguis contenta ferè quidquid su-

pereſt virium obicibus bronchiorum removendis impendit, ita ut aſthma ſit febris, ſi fas ſit ita loqui, pulmonum, ut febris eſt velut aſthma cordis.

Quod autem natura hoſce motus dirigat & exſequatur, illud evincitur ex effectibus narcoticorum, & ex obſervatione aſthmatis hyſterici. Aſthmatici, ut docet Floyerus, & experientia confirmat, cautâ & prudenti narcoticorum doſi mirè ſublevantur, ita ut qui prius velociter & frequenter anhelat, jam ſopitus reſpiret, lentè & raro ut in ſanitate, quia ſenſatione omni ſopitâ, natura minùs percipit neceſſitatem accelerandæ reſpirationis, & opus ſuum remittit: econtra verò hyſterica vigilans, & ad minimum ſtimulum in pulmonibus expaveſcens, à levi fumo, vel odore gravi, illicò pectus ſuum exagitat, ut hunc levem ſtimulum, obicemve eliminet, & tanto impetu reſpirat, ut præfocari videatur; quod ita pendet ab animâ, ut ſolum animæ pathema inſultum illum excitet. Sic obſervante Helmontio mulieres hyſtericæ ex contumeliâ, vel jurgio ſæpè aſthmatis acceſſum incurrunt, proindeque ſine materiali principio, & pituitâ viſcosâ pulmones infarciente, quam Humoriſtæ Scholaſtici in omni aſthmatico præexiſtere ſupponunt; licet obſervante Helmontio, Horſtio, Floyero, aliiſque in aſthmaticorum, ut epilepticorum cadavere, nulla quandoque organorum, aut humorum labes reperiri poſſit, & hic uterque morbus in motu vitioſo ſolum ſæpè conſiſtit.

Fusè explicuimus in theoriâ hujuſce claſſis quid naturam ſollicitet ad reſpirationem in fugacibus anhelationibus magnam & velocem, in diuturnis verò frequentem & parvam inſtituendam: majori ſcilicet virium parcimoniæ conſulit, cùm fa-

cultas eſt imminuta, vires verò liberaliùs expandit cùm integra eſt; & ſimul quantum fieri poteſt, & opus eſt, aëris novi, frigidiuſculi, ſeu elaſtici copiam inſpirationi ſuppeditat; ea autem aëris frigidiuſculi quantitas tantò major eſſe debet, quò major eſt pulmonum calor, & iterari debet eò ſæpiùs inſpiratio, quò ſingulis vicibus minùs aëris, aut minus elaſtici, excipitur.

Sive aëris ſpirulæ elaſticæ cum ſanguine miſcendæ ſint, ut putat Borellus, ſive fluidum electricum in aëre elaſtico copioſum, & fluidi nervei veluti pabulum ſit per pulmones hauriendum, quod veroſimile eſt; ſive demùm ope aëris pulmones debitè expandentis promovendus ſit in cordis dextrum ventriculum, & ſic conſervandus ſanguinis circuitus; natura reſpirationis pro neceſſitate augendæ, vel iterandæ eſt avidiſſima; quaſi ſenſu quodam confuſo ejus neceſſitatem perciperet, ut perſuaſiſſimus ſum, & Galenus fusè docuit: cùm nemo ſit qui ſtatim ab ortu & millies in vitâ non ſit expertus quod à retardatâ, ſuppreſsâ, imminutâ reſpiratione in præcordiis naſcatur moleſtia, quæ ab obice ultra pauca ſecunda perſeverante creſcit, & brevi tempore intolerabilis evadit, ut experiri quiſque poteſt in animali, cui reſpiratio ultra aliquot temporis ſecunda præcluditur: illud enim totis viribus ad hunc obicem removendum inſurgit, quod certè machina inanimis nunquam faceret, & nullus mechanices vel leviter gnarus unquam ex legibus motûs ſine principio ſentiente & movente intelliget.

Abſit ut quis judicet me in morbis conſtantibus, animæ tantùm conatus & impetus, exceptis morbis hyſtericis, ſimilibuſve incuſaturum eſſe; quippe illi conatus naturæ ferè ſemper principium

materiale & labem in organis, fluidisve supponunt, cujus occasione illi excitantur; verùm non inde sequitur, ut mechanistæ contendunt, nullam habendam esse principii sentientis & moventis rationem, & tantummodò de restituendo fluidorum & solidorum statu cogitandum esse, cùm ne quidem ille ultimus scopus attingi queat sine principii sentientis & moventis concursu; natura siquidem prima sæpè sola, sed artis etiam auxilio adjuta, morbis medetur; ut febris est opus naturæ materies morbificas è viis circulationis removere, easque corrigere conantis, ita & anhelatio est conatus ejusdem principii vitalis obices respirationi & aëris susceptioni oppositos abigere satagentis, nihil perniciosius est quàm si febris desit ubi ob sarcinam materiæ morbificæ eliminandam per sudores & perspirationem requiritur, ut in pestilentialibus & gangrænosis morbis; ita nihil est funestius, quàm aspnœa seu quies organorum respirationis, ubi circulatio sanguinis languet in pulmonibus & vivifici aëris inspiratio est necessaria; unde pro inaudito habetur apud omnes si æger aspnœâ affectus & inde in syncopem lapsus, ac pro mortuo habitus quandoque revivixerit, quippe vix centesimus lethum effugit, quia respiratio ad vitam uti signum, ita uti concausa, omninò natis animalibus non amphibiis est necessaria.

Verumtamen observandum est respirationem aliqualem superesse posse, quæ tamen in sensus Medici non incurrat, ut jam dudum Pitcarnius ostendit, quippe cognoscimus respirationem potissimùm ex spatio quo pectus dilatatur vel constringitur intra breve tempus; illud verò spatium est ad volumen aëris hausti in ratione subtriplicatâ, ita ut si spatium illud crescat duplo, triplo, oc-

ties, vigesies septies crescat volumen aëris hausti; ergo potest illud volumen crescere aut decrescere quàm maximè, vel saltem sufficienter; intereadum spatium, quod est index respirationis, ita exiguum est, ut in sensus non incurrat; præterea sicuti motum indicis in acu horarum horologii non percipimus, quia intra longum tempus exiguum spatium percurritur, ita si tardior fiat inspiratio vel exspiratio quælibet, licet æque ampla ac in statu sano, illa dùm fit, nullatenus à nobis percipietur.

Contemplemur hominem qui liberè priùs & expeditè pectus suum amplians & constringens subitò extasi vel catalepsi corripitur; illicò ob nimiam animæ aliò attendentis diversionem, ita retardatur pulsus, & respiratio, ut vix pulsus, nullatenus verò respirationis motus percipi possit. Nec mirum persistere vitam cum respiratione tam exiguâ, quippè sanguis in illis casibus veluti frigidus & coagulatus lentissimè circulatur, adeòque friget in pulmone; cùm autem sanguis friget in pulmone, vix ullâ respiratione indiget animal; sic qui summum frigus in aquis immersi experiuntur, respiratione omninò destituti, possunt tamen aliquandiu vivere, & quâ proportione calor, & sanguinis velocitas restituuntur, eâdem crescit necessitas velociter & frequenter inspirandi, ut clamantibus, currentibus accidit.

Hinc fit ut asthmatici à refrigerantibus juventur, à calidis verò lædantur, ut expertus docet Floyerus; quæcumque enim calorem sanguini, eive velocitatem novam conciliant, ea pari passu novi aëris, ejusque copiosioris inspirandi necessitatem imponunt; sed difficillimum est inspirationem ultra certos limites accelerare aut adaugere

ut vidimus in theoriâ hujuſce claſſis, ſeu magna virium impenſa ad hoc requiritur, ergo & periculum exhauriendæ facultatis, ſeu mortis obeundæ imminet, quod natura mirum in modum horret & averſatur, hinc moleſtia & angor incredibilis. Interea tamen refrigerantia quæ ſanguinem inſpiſſant aſthmaticis noxia ſunt, quippe, ſi hinc juvent, aliunde nocent, moram ſanguinis circulo injicientia, cruorem inviſcantia; adeòque huic duplici ſcopo ſatis eſt faciendum, ſcilicet ut fervor ſanguinis contemperetur, qui auget dyſpnœam, ut accidit in febribus & phlegmaſiis omnibus acutis, & ut ſimul fluxilitas ejus conſervetur, vel augeatur, quod propriâ experientiâ didicit Floyerus.

Errant itaque illi in therapeiâ aſthmatis qui falsâ theoriâ ducti nihil aliud exiſtimant ſibi agendum eſſe quàm ut pulmonalium vaſorum laxitatem tonicis augeant, & ut viſcoſa phlegmata calidis & incidentibus reſolvant, cùm econtra ſæpiùs robur eſt facultati & ſolidis detrahendum, & fervor ſanguinis compeſcendus, & impetus quandoque fluidi nervei narcoticis refrænandus; felices ſunt ægri quod natura eos ſapientiùs ſæpe dirigat quàm Medici falſâ theoriâ imbuti; & eatenus illi Medici felices ſortiuntur eventus quatenus empyrici ſunt in praxi, ſuæque theoriæ vel immemores, vel iterato errore eam ad praxim inflectunt, ut qui non regulæ parietem, ſed parieti regulam accommodat, cùm tamen regula parietis extructionem dirigere deberet.

Theoria vera ea eſt quæ ex obſervatione repetitâ, accuratâ & ſolido inde ratiocinio tanquam corollarium deducitur, ut norunt mathematici, qui theoriam Aſtronomiæ, hydraulices, mechanices

callent, & continuis observationibus scrupulosè emendant; falsa verò est quæ non consultâ experientiâ nec adhibito rigoroso ratiocinio excogitatur, quales erant in physicis fermè omnes theoriæ Cartesianæ, in scholis Medicis exceptæ; paucissimorum morborum theoriam veram possidemus, & tamen omnes morbos explicare temerè præsumimus, ne coram ægris & semidoctis hærere aut ignorantiam nostram fateri cogamur; quantò dignius foret probo viro errorem suum, ignorantiamque profiteri, ut de asthmate agens profitebatur Helmontius: *agnosco*, ait ille, *me larvas & pallia morbis obtendisse, sanasse neminem, delusisse vero quotquot se meæ ignorantiæ confisi sunt, & impensè demiratus sum, quod scholæ tantorumque ingeniorum acumina, falsis priorum persuasionibus nondum valedicere potuissent.*

Theoria Antiquorum, ut Galeni, Sennerti, Riverii, in hisce morbis multò simplicior & solidior, seu mechanices principiis magis erat consona quàm neotericorum; illi quippe ubi motus pectoris citatiores, vehementiores cernebant, ægrumque exspectoratione, aëris frigidi inspiratione levari percipiebant, naturam in his morbis hosce conatus moliri, & in bonos fines dirigere intelligebant. Galenus tria in respiratione considerabat, *facultatem* scilicet motricem, quam à voluntate animæ non distinguebat, ita tamen ut eam à necessitate cogi putaret, dein *utilitatem* seu necessitatem respirandi ad vitam; tertio demùm instrumentorum seu organorum *dispositionem*.

Omnis motus, ait ipse, fit à facultate animali, velox autem motus supponit eam facultatem integram, robustam, quæ ad agendum excitatur à perspectâ utilitate, modò tamen instrumentorum

diſpoſitio non repugnaverit, ſi verò urgeat utilitas velociter reſpirandi, tunc ſi facultas paulò debilior fuerit, ea non magnitudine, ſed in frequentia auget reſpirationem, maximè ſi doleant organa, quia votum ſuum explet facultas per denſam reſpirationem, nec tamen dolorem ita intendit ac per magnam intenderet, & quod deficit ex reſpirationis magnitudine, numero reſpirationum adaucto compenſat. *Vide* ejus doctrinam libro *de dyſpnœâ & de pulſibus*, ubi clariſſimè explicat cur in dolore pectoris reſpiratio ſit frequens & parva, in delirio & vacillatione mentis rara, & magna ac inordinata. Floyerus verò cum per viginti annos aſthmatis ſui curandi gratiâ conſuluiſſet tum neotericos omnes tum veteres, demum iſtorum praxi adhærendum ſibi eſſe cenſuit, tentatis priùs ſingulis, quod oſtendit Medicinæ reformationem à Carteſianis inſtitutam tùm in theoriâ tùm in praxi, artem illam potiùs retardaſſe, quàm promoviſſe, quoad multos morbos.

Qui morborum claſſes à ſede anatomicâ repetunt, morbos hujuſce claſſis ferè omnes pulmonibus tribuunt, ut aſthma, dyſpnœam &c. Verùm ſola theoria vera poteſt præcipuam morborum ſedem aſſignare, & licet ſymptomata in morbis ejuſdem generis conveniant; non certum eſt ſpecies ejuſdem generis eamdem ſedem obtinere, quod exemplo aſthmatis apparet; cùm enim aſthma humidum facilè omnes pulmonum vitio tanquam ſedi principii morbifici adſcribant, aſthma tamen ſpaſmodicum hyſtericumque muſculis ipſius thoracis convulſis & irritatis tribuere non dubitant plurimi, ut Williſius, aſthma ſtomachicum ipſi ſtomacho, ut aſthma nocturnum ſeu ephialtem cerebro alii tribuunt; pluries etiam accidit ut

pro aſthmate pulmonari habiti ſint morbi quorum principium poſt cadaveris ſectionem vel in cavo thoracis, vel in mediaſtini, vel in ſtructurâ ipſius pectoralis caveæ adeòque intra pulmones inventum eſt; nihil itaque difficilius eſt quam ſedem morborum ante cadaveris ſectionem determinare; ergo valdè temerarium eſt morbos à ſede cognoſcendos præbere.

Quoniam in dyſpnoicis morbis frequens eſt, vel velox reſpiratio ſeu muſculorum pectoris contractio, eaque involuntaria ſeu coacta, evidens eſt eatenus eos morbos ab ſpaſmodicis diſcrepare, quatenus organa reſpirationis, non verò organa motûs localis artuum afficiuntur; itaque illi morbi à convulſivis non eſſentialiter diſcrepant; ergo indicatio claſſis eadem eſt, ſcilicet conatus naturæ; ſi effrænes ſint, & inutiles, ut accidit in anhelationibus hyſtericis, à pathemate animæ oriundis, illi compeſcendi narcoticis; ſi auxilia moralia & exſpectatio in his valdè neceſſaria non ſuffecerint; ſi verò illi motus langueant, utileſque cenſeantur ad corrigendam vel eliminandam materiem morbificam, excitandi ſunt & ſuſtinendi per auxilia diætetica, & pharmaceutica; ſi verò inutiles ſint, ut cùm à gibboſitate, aut pravâ pectoris conformatione dependent, illi conatus ſunt emollientibus, laxantibus anodynis compeſcendi; maximè verò ſi effrænes ſimul & noxii ſint, in quo caſu phlebotomia, diæta tenuis, & narcotica conveniunt; aſt ſi moderati ſint & utiles, tunc juvandi ſunt, in quo caſu potus diluens, medicamina materiem morbificam concretam reſolventia, viſcoſam diluentia potiſſimum bechica tum incidentia, tum lenientiâ conducunt.

ORDO PRIMUS.

ANHELATIONES SPASMODICÆ,

Gallicè Soufles convulſifs. *Paſſiones ſpiritualium partium* Gordoni ; *exſpirationis vitia* Etmulleri ; Leſions de l'Expiration ; Eſſouflemens convulſifs.

SUnt morbi ſeu potius ſymptomata minoris momenti, fugacia, ſed repetita, quorum maxima pars conſiſtit in ſonoris & ſpaſmodicis exſpirationibus ; ſolus enim ſingultus ſonitum edit inter inſpirandum. Ambigunt illi morbi inter ſpaſmodicos & anheloſos morbos, atque plurimi ut tuſſis, oſcedo, ſtertor, ſternutatio alios morbos comitantur, nec proinde ſunt ſymptomata horum præcipua.

Theoriam hujuſce claſſis Hippocraticam & verè mechanicam tradidit Duretus in annotatione ad Hollerium *de Aſthmate & de tuſſi*, quæ Neotericorum ætiologiam longè antecellit, & ſimpliciſſima eſt.

I. *Ephialtes*. Cochemar.

Sic dicitur ab *epi* & *allomai* ſupra inſilio, quia æger ſomniat quoddam animal ſupra ſuum pectus inſilire.

Pnigalion à Themiſone vocatur à ſuffocatione comitante, item & *Pnigamon*, ut ab Aureliano *Epibole* quaſi jactum deſuper ; ſunt enim qui ſe ſuffocari ſomniant à ſuperinjecto pondere ; à Dioſcoride

Dioscoride *Pnygmon upo ephialton*; à Plinio *Ludibria Fauni*; quod enim Faunis tribuebant Romani, nostrates quibusdam maleficis noctu vagantibus geniis tribuunt, ut Antiqui dæmonibus lascivis incubis, succubisve adscripserunt, unde *incubus* & *succubus* etiam hic morbus vocatur, Gallice *Incube*, Lugduni *Chauchevieille*, aliis, ut Galeno, *Epilepsia nocturna*, *asthma nocturnum*, &c.

Genus est morbi periodici noctu vel dormientes afficientis, cujus præcipua symptomata sunt summa anhelatio cum insomnio corporis cujusdam pectus comprimentis.

Illius morbi insultus potissimum aggreditur eos qui supini dormiunt; & respiratione querulâ, gemebundâ, anxiâ sese manifestat, & statim atque æger è somno excitatus est, somnium & morbus evanescunt.

Anima, ait Hippocrates, dum homo somno indulget, vigilat & cuncta corporis munia obit, hoc apparet in ephialte; quippe non secus ac anima inter dormiendum admonita de seminis acrimoniâ in vesiculis hanc sensationem versans conjungit cum ideis sociis seu eam sensationem concomitari assuetis, nec non consequenter libidinem explere cupiens mentulam erigit & actum venereum exsequitur, ita statim atque est in organis respirationis quidam obex, quo respirationi resistitur, facilè deluditur phantasia & conjungit cum hac sensatione ideam vel cacodæmonis insilientis, vel felis aut canis pectus opprimentis, aut maleficæ vetulæ strangulantis, unde excruciatus metu somnians, sese exagitat, sudat, ejulat, quantum somnus gravis permittit, quo somno excusso errorem suum agnoscit ephialticus & convalescit.

In hoc caſu obex pectoris motui oppoſitus determinat ſomnium, aſt certum eſt à ſomnio quandoque prævio determinari ſuffocationem; & memini me pluries ſomniaſſe, dum junior eram, felem lectulum meum conſcendere, nec ullatenus me ſuffocari niſi poſtquam imaginatus forem illum canem à pedibus ad pectus meum inſilire; adeòque ab illo ſomnio determinabatur ea ſuffocatio, non à ſuffocatione ſomnium, ut vulgò putatur; atque ex hac obſervatione ſequitur imaginationem ſine ullo vitio corporeo in pectore ſufficere ad graviſſimam dyſpnœam inducendam cum febre, ſudore, angore multò majoribus quàm ſi cauſa, quam imaginamur, reapſe in nos ageret.

Illud etiam notatu dignum quod illis qui nos ſuſpenſos diù detinent, & ſimul valdè attentos per ambages ſermonis quemdam gravem caſum prænunciantis, exprobrare conſuevimus quod nobis ephialtem excitent, quia ſcilicet attentio animæ gravior ita reſpirationem in nobis cohibet aliquandiu ut dein anhelosè & anxiè reſpiremus cum pectus & attentionem laxamus.

1. *Ephialtes plethorica* Craanen; ea eſt quæ à plethorâ commotâ, calore lectuli, ſtragulorum pondere, auſtro potiſſimum flante, ſupinè dormientibus accidit; maximè ſi à victu lautiori, & ſimul ſanguifluxuum ſuppreſſione, plethora intendatur; nihil enim eſt facilius quàm quod ſub illis circumſtantiis ſanguine cerebrum impetente excitentur ſomnia quæ in aliis panophobiam, in illis libidinoſam gonorrhœam, in iſtis ephialtem inducent, maxime ſi propter debilitatem præviam pulmonum ſanguis in illis ſtagnet.

Ea ſpecies phlebotomiâ, victu parciori, abſtinentiâ à cœnâ, decubitu laterali, capite magis erecto prævertitur.

2. *Ephialtes stomachica* Riverii. *Epilepsia nocturna* pluribus; ea est quam pondus ventriculi alimentis nondum digestis turgidi diaphragmati incumbentis, cerebro simul per chylum crassum, copiosum, quo sanguis inspissatur infarcto, determinat; qui excitantur ab accessu linguam habent sordidam, ructus, nauseas, capitis gravitatem. Illa accidit crapulosis qui statim à pastu cubitum eunt, maximè si capite horizontali, truncoque resupino jaceant; hic affectus pueris est magis familiaris quàm adultis; potissimùm verò voraces infestat; quoad verò objectum somnii, illud variat pro moribus ægri; si quis enim ab ancillis exceperit fabulas quæ de pravis geniis, lemuribus & faunis narrant vetulæ, is à similibus monstris se opprimi, conculcari, aut libidinem expleri somniabit; qui de felibus, simiis, aliisque malignis animalibus simile metuebant in vigiliâ, ab hisce impeti se somniaturi sunt.

Cura exigit emeticum, catharticum, victum parcum, abstinentiam à cœnâ, vino, carnibus leporinis, liquoribus spirituosis, & si langueat vis coctrix stomachi, stomachica amara, kinkina, rheum, aloë optimè conducunt.

Ista species ab ebrietate & voracitate, potissimùm à vespertinâ crapulâ procedens est omnium frequentissima, & pro diverso ægri charactere, variant insomnia & sedes symptomatum Lascivi venereum actum. Militaris à Tymæo observatus ab hoste strangulari; amicus quidam meus in angustiori scalarum calle à parietibus comprimi, aliique alia somniant; affectus autem fugax est & tantum prophylacticam curam exigit.

3. *Ephialtes ex hydrocephalo* Lotichii *obs. l. 4. observ.* 3. Boneti *Sepulchret. Tom.* 1. *pag.* 180.

observ. 1. Lower. *de corde cap.* 1.

Post nocturnos terrores, incubique insultus varios juvenis melancholicus vertiginosus capite & visu debilis obiit, repertum cerebrum quoad venulas nigricans, sanie suffusum, & eâ cum muco turgidum sinistrum sinum cerebri; æger capite semper in latus sinistrum inclinabat. Duas alias observationes refert Bonetus de ephialticis in quorum cerebro sinus aquâ distensi erant, inde orta opinio sedem ephialtes esse quartum cerebri sinum in quem supino capite serum illud influens morbum inducit; verùm rarissimum esse hoc ephialtes principium judico, nihil vulgatius quàm serum in sinubus cerebri reperire, si longo post mortem tempore aperiatur cadaver, quò longius, eò uberius invenietur serum. Academicus oxoniensis, quem memorant, hydrothorace simul laborabat & incubo, in quo casu signa hujus speciei faciliùs obtineri possunt. Hydragoga autem setacea, diuretica conveniunt: Lowerus verò qui semper in ephialticis hydrocephalum suspicatur à vero procul abesse videtur.

4. *Ephialtes verminosa* Ettmulleri *de incubo.*

Illa species in ipso ventriculo sedem habet quatenus infans in cujus ventriculo vermes repunt, facilè somniare potest adesse in epigastrio quidpiam quod ipsum perterrefaciat; terror autem vehemens à simili phantasmate verum ephialtem inducit, suffocantur enim qui subito terrore percelluntur.

Indicatio curativa per se patet.

5. *Ephialtes tertianaria* Foresti *libr.* 10. *obs.* 52.

Pavor & symptoma quoddam mirabile partim incubum, partim epilepsiam imitans, tertio quo-

que veſpere recurrens, ab horâ nonâ ad undecimam perſeverans. Puella novennis tertiâ quaque die febris inſtar corripiebatur paroxyſmo, ſcilicet totius ventris & thoracis conſtrictione cum reſpirandi difficultate, oculis manentibus apertis & in unum locum continuò converſis, manibus quid fortiter arripiebat, ut faciliùs reſpiraret, interrogatis non reſpondebat, interea mente conſtare videbatur, vigilabat, multùm ſuſpirioſa erat, venter attollebatur cùm maximâ thoracis anguſtiâ, difficili reſpiratione, anhelitu frequenti, oppreſſa, loqui non poterat.

6. *Ephialtes Hypochondriaca* Ettmuller. *de aëris inſpiratione. Vide* Schenckium. *Incubus vigilantium* Rhodii *centur. 1. obſerv. 54.*

Familiaris dicitur ephialtes hypochondriacis, melancholiciſque & talem fuiſſe illum ſacrificum puto, qui minimè ſuum errorem agnoſcens, firmiter perſuaſum habebat ſe à vetulâ ſibi cognitâ qualibet nocte adiri, & ad ſuffocationem uſque comprimi. Affinem hiſtoriam & hanc ipſam ſatis curioſam *vide* apud Foreſtum *libr. 10.* In illâ ſpecie emetica nociva cenſentur, maximè ſi hyſteria adſit; ſi flatulentia & ſiccitas inteſtinorum; illi quidem flatus poſſunt diaphragma premere, & in cerebro ad delirium prono, apud homines meticuloſos, non benè mentis compotes, inducere delirium, quod noctu incipit & in dies extenditur. Illa ſpecies antiepilepticis curatur, maximè ſemine pæoniæ, cinnabari, nec non aniſi ſemine.

Hæc ſpecies non ſemper triſtia menti objicit phantaſmata. Raimondus fortis curavit puellam, quæ à viro minimè ipſi ingrato comprimi ſe ſomniabat, ſed ab hoc imaginario concubitu evigila-

bat cum ſenſu ponderis in pectore, voce, reſpiratione interceptis, magnâ anxietate, madore faciei & cervicis gravitate. Similem in viro caſum narrat Craanen; de ſe ipſis Heurnius, Foreſtus, &c.

Silimachus quidam narrat plurimos iſtâ paſſione veluti lue contagioſâ Romæ quondam fuiſſe interfectos, ut refert Cælius Aurelianus de incubone quem inter tardas paſſiones recenſet; hæc autem ſpecies non ſatis certa eſt.

II. *Sternutatio*, Eternument.

Violenta, ſonora, & ſubitanea exſpiratio in nares poſticas immiſſo aëre, quo nares everruntur, cum convulſiva capitis & trunci concuſſione. *Sternutamentum* eſt cujus interventu natura quidquid membranam pituitariam moleſtat excutere, & cum muco narium eliminare contendit; ſternutamentorum verò tum intenſitate, tum frequentiâ incommodorum ſeries morbum conſtituit, *ſternutationis* nomine deſignatum.

Sternutatio plures varietates admittit.

1°. *Sternutatio catarrhalis*, ſeu à cohibitâ internâ narium perſpiratione, ut à frigore. 2°. *Sternutatio rubeoloſa* à puſtulis morbilloſis intra nares germinantibus. 3°. *Sternutatio à ptarmicis* violentis, ut à ſucco elaterii, quem ruſtici quandoque infauſtè attrahunt naribus ad auriginem ſanandam, unde viſi ſunt ad mortem uſque cum hæmorrhagiâ narium ſternutaſſe; puſtulæ quandoque acres, & rodentes intra nares obortæ diriſſimam ſternutationem proritant. 4°. *Sternutatio à vermibus* intra ſinus frontales genitis etiam aliquando obſervatur, cujus ope ipſi vermes, aliaque peregrina foras excutiuntur. Datur & 5°. *Sternutatio ſpon-*

tanea cujus principium nos in praxi ſæpè latet, ut patet exemplis ab Hildano, Amato Luſitano, aliiſque relatis. Talis etiam 6°. *Sternutatio periodica* qualem videre eſt apud Mangetum in bibliothecâ practicâ, apud Ephemerides nat. curios. Olim etiam viguit 7°. *Sternutatio epidemica* ita violenta, ut homines è medio ſæpiùs tolleret, unde mos ſternutantes ſalutandi irrepſit. 8°. *Sternutatio critica*, ſeu ſalutaris eſt in febribus malignis, teſte Hippocrate & Riverio, atque rebus etiam deſperatis ſalutem promittit. Hyſtericæ mulieri aut etiam difficulter parienti ſi ſternutatio accidat, bonum ex Hippocrate, attamen quandoque præmaturum fetum excludit, & menorrhagiam ciet importuna ſternutatio, necnon hæmorrhagiam narium. Sternutatio inſalubris eſt in morbis inflammatoriis pectoris, cujus dolores intendit; raro ſternutatio à ptarmicis excitata ſoporoſis prodeſt utcumque uſitata ſit.

Cura. In omni morbo primo quantum fieri poteſt removendum eſt principium, deinde naturæ conatus, ſi effrænis ſit, ut in hoc caſu, compeſcendus eſt, vel aliò divertendus. In ſternutatione violentiori phlebotomia apprimè conducit; vapor aquæ tepidæ lactis tepidi inſpiratio, litus ex butyro, decoctum emolliens inſpiratum, ut ex ſeminibus mucilaginoſis, radice althææ in uſum vocanda ſunt, prodeſt etiam plumbum uſtum naribus intruſum quod acre abſorbet.

Conatus effrænes compeſcunt odor opii, naribus exceptus, ipſius etiam tinctura naribus inſpirata, aut doſis ſufficiens deglutita; in ſternutatione periodicâ ad kinkinam, karabem, aliaque antiſpaſmodica recurrendum eſt.

Divertunt verò naturam ab his conatibus ve-

ficatoria alibi applicata, ut fermentum vetus karabe pulverato adſperſum nuchæ applicatum, ligaturæ & frictiones extremorum, graves nuncii ſupervenientes; ſi verò halitus acidi acres ex materie verminosâ à primis viis in nares aſſurgant, antihelmintica conducunt.

III. *Oſcedo*, Bâillement; Græcis *Kaſmodia*, plurimis *Oſcitatio*.

Eſt repetita oſcitatio; oſcitatio verò eſt diutina, lenta, naturalis exſpiratio cum magno oris hiatu convulſivo facta, & ſæpiùs pandiculatione corporis & artuum ſtipata, quam brevis & utplurimum ſonora exſpiratio ſequitur.

De oſcitatione fusè ſcripſerunt illuſtr. Comes Buchner *anno* 1758. Michaël Alberti 1737. Frid. Walther 1738.

Præcedunt corporis gravitas, laſſitudo, pectoris languor, ſeu inertia, mentis ſtupor, tædium, ſomnolentia, totius corporis torpor, & ignavia, quæ omnia lentâ, profundâ, diuturnâ inſpiratione, ſeu oſcitatione diſcutiuntur.

Inter oſcitandum profundâ, ampliſſimâque inſpiratione omnes veſiculæ pulmonares multum expanduntur, circulatio per pulmones acceleratur, viſcera abdominis premuntur, oculi illacrymantur, uber fit ſalivæ proventus, auditûs gravitas cum aliquali bombo intra caput accedit, tuba euſtachiana diducitur, loquela impeditur, perſpiratio uberrima cietur, quâdam voluptate anima recreatur, ad functiones corporis & animæ homo expeditior redditur.

Mirum certè quod oſcitationem ſimulantes, & pro lubitu incipientes, interea eum motum in

progressu invitum, coactum, verèque convulsivum esse sentiamus, quod qui alios oscitantes cernunt, velint, nolint, inscii, conscii ad oscitandum determinantur: natura itaque sola oscitationem à libertate inchoatam exsequitur, ipsa tamen libertas eam vel paululum retardare, vel forti nixu prævertere aut coercere potest; imò animi pathema superveniens potest eam omninò supprimere; hinc patet quantùm motus convulsivi ab animæ facultatibus dependeant.

1. *Oscedo partûs* Roederer. *dissert. de oscitatione in enixu 1759.* exitiosum symptoma in parturitione superveniens, cari funesti prodromus.

2. *Oscedo febrilis.*

Oscitationes repetitæ *intermittentium* febrium accessus prænunciant, catarrhales & exanthematicas febres invadere designant. Sternutationem quondam Romæ epidemicam & funestam comitabatur etiam oscedo sæpè lethalis, unde mos accessit os inter oscitandum signo Crucis communire ex Polydoro Virgilio; in morbis hæmorrhagicis oscitatio metuitur, & ut patet ex Canicidiis convulsiones lethiferas præsagiunt observante illustr. Buchnero post Schroderum. Hic conducunt antispasmodica & kinkina.

3. *Oscedo stomachica.*

A largo pastu somnolentia & oscitatio sæpè succedunt; cardialgici & colici affectus oscitationem sæpè prodromum habent; non pauci sunt tamen qui priùs apepsiâ & anorexiâ laborantes ex oscitatione se melius stomacho habere cognoscunt. Veteres oscitationem fieri per distensionem ventriculi & œsophagi à vaporibus credidere; mirum quantum sola experientia in errores inducat. Paulinus observavit oscedinem & epilepsiam

à vermibus ſtomachi, ſaburrâque verminosâ pendentes, & vermifugis ſanatas; infantes recens nati multùm & utiliter oſcitant; ſtomachica, cathartica indicantur in hac ſpecie quæ à vitio ſtomachi dependet.

4. *Oſcedo hyſterica.*

Paroxyſmum hyſteriæ ferè ſemper præcedunt oſcitationes repetitæ. Hoechſtetterus & Riedlinus memorant caſus puellarum, quibus ob ſuppreſſa catamenia oſcedinis paroxyſmi quotidie per longum tempus datâ horâ repetebant tantâ vehementiâ, ut capite dolerent, ægrotarent, & alteri mandibula luxaretur; gravidis tùm ob catamenia ſuppreſſa, tùm ob malaciam & ſtomachi ægritudinem, tùm ob hyſtericam diſpoſitionem familiaris eſt oſcedo: in hac ſpecie antihyſterica, in gravidis phlebotomia præcipua ſunt auxilia.

IV. *Singultus*, le Hoquet; *Lygmon* ac *Lyngon* Græcis; *Hiccock* Anglis; *Singhiozzo* Italis.

Eſt præceps, repetita, ſonora & convulſiva inſpiratio.

Cauſa eſt conatus naturæ per repetitas diaphragmatis depreſſiones, quæ circa cardiam moleſtant, excutere contendentis; juxta Galenicos conatus facultatis expultricis ventriculi ejus cauſa eſt.

Principia ſunt quæcumque ventriculum, ejus potiſſimum cardiam, œſophagi extremum, ipſum diaphragma irritant, moleſtant, impediunt, vel cum vel ſine dolore: in quibus etiam tantùm valet conſuetudo, ut ſingultus voluntariò excitatus poſſit deinceps naturalis & coactus evadere:

nec major irritatio ad hunc ciendum, quam ad pandiculationem, aut oſcitationem requiritur; & ut gravis nauſea ab imaginatione, ita gravis ſingultus ſæpè fovetur aut renovatur, unde patet quam obſcura adhucdum ſit ejus ætiologia.

1. *Singultus accidentalis*, *Hoquet leger & paſſager.*

Ille eſt qui à cibo non ſatis maſticato, à paſtu ſicco, ſeu in quo non ſatis bibitur, apud pueros à lacte copioſius ingeſto, ex riſu, ex frigore ſuſcepto, potu frigidiori, &c. ortum ducit.

Ille ſingultus cohibitâ aliquandiu reſpiratione, lentâ, ſed uno anhelitu aquæ deglutitione, tollitur: ſed quod animæ imperium clarè denotat nuncio quocumque gravi, aut ſermone ſingultientis admirationem, verecundiam, aut pathema quodvis excitante illicò ſiſtitur: non ſecus ac eâ arte ſiſtitur oſcitatio, pandiculatio, aliæque levidenſes convulſiones; imò ſternutatio ſimiles ſingultus tollit.

2. *Singultus à gulâ* Fel. Plateri; *Hoquet des gloutons; ab alimentorum nimiâ quantitate* Frid. Hoffman. *pag. 124.* Foreſt. *libr. 18. obſ. 12.* Epiphan. Ferdinand. *hiſt. med. 43.*

Qui tuburcinantur, illi ſæpè ſingultiunt; unde prophylaxis eſt diù cibos maſticare antequam deglutiantur, ſufficienti potu cibos diluere, & non ſatiari cibis, ſed edere ad ſobrietatem. Si diutiùs perſeveret hic ſingultus, nec remediis cedat, levia cathartica, imò leniſſima emetica proſunt, à domeſticis auxiliis incipiendo, ut aquâ tepidâ, digitorum intra os immiſſione, clyſmatis, &c.

3. *Singultus ab acrimoniâ* Fel. Plater. *ab inimicâ qualitate aſſumptor.* Fr. Hoffman.

Ille eſt quem materiæ quæcumque acres formâ cibi, potus aut medicaminis aſſumptæ excitant.

Lactis corruptio infantibus singultum excitat; Bartholin. *Act. Hafniæ.*

Cicuta comesta Guldenklec. *lib. 7. cas. 4.* Euphorbium, *Id. ibid.* Cæpæ, allium, zingiber, gattinaria *pag. 81.*

Oleum vitrioli, Barbette *prax. med.* Cathartica acria & emetica inopportunè, ventriculo nimis sensibili non satis præparato recepta, Hoffman.

Idem accidit si materia morbifica dysenteriæ, diarrhœæ torminosæ fuerit suppressa, aut non edulcorata & eliminata.

In his ultimis casibus indicantur modò edulcorantia, sedantia, ut aqua pulli, serum lactis; modò anodyna, ut laudanum, diascordium; & si suspicio sit saburræ acris in ventriculo, priùs illa lenibus catharticis est evacuanda, dein narcoticis & antispasmodicis tumultus est pacandus.

4. *Singultus arthriticus* Welschii *hecatost. 11. obs. 54.*

Ille est qui sequitur suppressam arthritidem, vel metastasim materiæ acris rheumatismalis, podagricæ ad stomachum aut diaphragma.

5. *Singultus exanthematicus* Ephem. natur. cur. synopsis. *Erysipelati, exanthematis, sudoribus repressis superveniens* Frid. Hoffman.

Qui miliari eruptioni deficienti jungitur, eâque etiam sanatâ per dies aliquot perseverat, & pro ratione redintegratarum ægri virium spontè tandem evanescit. Ex hoc nihil ægro periculi incumbit, nisi officiosè nimis & inutiliter multa remedia ingerantur, quod si fiat, mors pro Medico est. Sydenham. *de nov. febr. p. 515.*

6. *Singultus inflammatorius* Frid. Hoffman. *paragr. 15.* Hippocr. *aph. 17. lib. 7.* est ille qui supervenit cystitidi, paraphrenitidi, dysenteriæ ma-

lignæ, enteritidi, cephalitidi, phrenitidi, nephritidi.

In hepatico ſingultu dolor ad jugulum aſcendens ſignum eſt.

In cerebri vel meningum inflammatione ſingultûs ſignum eſt rubor oculorum; ſingultus & oculorum rubor ſi vomitui ſuperveniant, malum Hippocr. *aphor.* 3. *ſect.* 7. In apoplexiâ, in cyſtitide lethalis ſingultus cum vomitu ſopitur puppâ potui inditâ, ex ſemine papaveris & anethi. Heurnius *comm. in eum aphoriſm.*

In peſte ſi carbunculus diaphragma, aut ſtomachum obſideat. Diemerbroek. *cap.* 13. & 15. In ileo à bubonocele peſſimus ſingultus. Foreſt. *lib.* 18.

Si tamen ille ſingultus ſub finem morbi viribus exſolutis ſuperveniat, alterius ſpeciei eſt, ſcilicet ab inanitione, ſed non multò magis pernicioſus, maximè ſi morbus inflammatorius ſit malignus, in quo hepatis, ventriculi, & ſimilium viſcerum inflammatio eſt gangrænoſa, ita ut ex dolore, pulſu, vix pars inflammata dignoſci poſſit.

7. *Singultus typhodes*, *Hoquet des fiévres malignes* Moron. *director. de ſingultu*; *Singultus febribus junctus* Frid. Hoffman. *paragr.* 16. Foreſt. *lib.* 5. *obſ.* 15. *Febris lingodes ſeu ſingultuoſa* Poterii *cent.* 3. *cap.* 47. Ballon. *conſ.* 25. Act. Acad. natur. curioſ. *ann.* 4. *obſerv.* 48. & Ephemerid. *ſynopſ. de ſingultu*, ubi plures referuntur hujus febris obſervationes.

Hæ febres acutæ ſunt tritæophiæ, quas ſingultus comitatur, & quibuſcum per morbi decurſum exacerbatur.

In hocce morbo ſi adſint ſigna terrifica, ut magna ſitis, debilitas inſignis, vigiliæ, delirium,

ardor inextinguibilis, tremor maxillæ, convulſio, vocis interceptio, urina diluta, mortiferum; ſi verò ſingultus febribus malignis ſuperveniens circa dies criticos occurrat, ac reliqua ſigna maximè coctionis in urinâ fuerint bona, is ſingultus nil mali portendit, ſed vomitum aut alvifluxum criticum prænunciat. Hoffman.

Si quinto die in febre tritæophiâ ſingultus & aurigo ſuperveniant, lethale ex Hippocrate; ex quo tamen nuper vidi convaleſcere Cuſtodem Franciſcanorum Monſpelienſium.

8. *Singultus ab inanitione* Hippocrat. *aphor.* 39. *S.* 6. *aphor.* 3. *ſect.* 5.

Sunt ultima naturæ quò ſe vertat, neſciæ conamina. Ridicula prorsùs eſt Veterum theoria, cùm putant hanc convulſionem fieri eâdem de ratione, quâ corium exſiccatum retrahitur: inde nervos ab inanitione retrahi ſeu convelli dicunt; omnis convulſio à fluidi nervei in partes influxu violento procedit. Non minùs eſt falſa & hydrodynamicæ legibus repugnans theoria, quæ hanc convulſionem ab inæquali vaſorum cerebri preſſione deducit.

Singultûs ea ſpecies ſupervenit poſt evacuationes profuſas per alvum, vomitum, hæmorrhagias potiſſimùm, ileum, choleram, & diſtingui debet à ſingultu quem acrimonia catharticorum & emeticorum excitat. Ingenuè fatetur Sydenhamus ſe ſibi ipſi de hujus ſingultûs causâ diſquirenti, ſatisfacere non potuiſſe; nihil autem melius putat quam largam diaſcordii doſim, nempe drachmas duas præſcribere, & fruſtrà anethi ſemen, aliaque pro ſpecificis celebrata adhibuiſſe. Sic in ſingultu grana duo laudani feliciter præſcripſit Riverius. De hoc ſingultu *vide* Frid. Hoffmannum *ſpec.* 17.

9. *Singultus epileptico-maniacus* Hecquet, *Naturalisme des convulsions part. 2. pag. 113.*

Puella 23. annos nata affligebatur violento & continuo singultu canis latratum referente, vix ob diaphragmatis & intestinornm convulsiones poterat jusculum haurire; hæc in Nosocomio degebat vicina aliis quatuor puellis, quæ tertio die omnes singultire cœperunt, alterâ cessante per semihoram tres singultiebant, & hoc tempore elapso quatuor simul convulsionibus agitabantur, quibus vix quatuor viri resistere poterant; post quadrantem horæ convulsionibus impensum, omnes quietæ, & quasi sine respiratione alterum horæ quadrantem remanebant; tunc verò sui compotes per semihoram benè se habere videbantur; quo elapso tempore iterùm apud omnes simul & singultus, & dein convulsiones, & quies & valetudo eodem ordine revertebantur intervallis æqualibus: sanato singultu, priores quibus tres ultimæ decumbebant, morbi evanuere; hæc anno 1698. in urbe Villamagna Novæ Franciæ. An singultus hystericus Augenii *tom. 2. lib. 7. pag. 105.*

10. *Singultus à pressione* Frid. Hoffman. *de singultu, n. 19. à xiphoideæ cartilaginis prolapsu* C. Segeri. Fernel. *lib. 6. pag. 568. à costæ luxatione* Fernel. *ibid. de part. morbis, c. 3.* Schenckii *p. 356. à dorsi vertebrâ* Rhodii *centur. 2. obs. 61.*

Auxilia chirurgica hamuli cartilaginem extrorsum ducentes, cucurbitulæ similiaque indicantur.

Eumdem effectum excitare potest hepatis lobus ventriculum premens, si skirrosus, necnon observante Vesalio epiploon skirrosum in molem stomacho incumbentem convolutum.

11. *Singultus periodicus* Ol. Borrichii. D. Hazon. *Diar. Med. Jul. 1756.*

Quolibet anno revertebatur & ſingulis vicibus quatuordecim dies perſeverabat, phlebotomiis ceſſit, æger pacatè noctes ſomno tranſigebat, primo mane ad uſque veſperam ſingultiebat. *Vide* Manget. *biblioth. Med. pr. pag. 558. tom. 4. Vide* ſingultum nocturnum Frid. Hoffmanni *obſ.* 1[a].

12. *Singultus à vulnere* Bonet. *Sepulchret.* A vulnere ventriculi ſingultus & vomitus cum pulſu parvo intra duos vel tres dies è vivis eripit hominem, ut obſervavi.

Ab ulcere ventriculi etiam oritur, ſed quibus ſignis cognoſci poteſt?

Species ſingultûs tam contraria exigunt remedia, ut quæ unam ſpeciem excitant, ut emetica, illa eadem alteram ſpeciem ſanent, ſcilicet ſingultum à ſaburrâ, à gulâ, ut accidit Platero, Riverio &c. ità quæ ſingultui ab acrimoniâ proſunt, ut emulſiones, illa alteram ſpeciem excitent, referente Frid. Hoffmanno; nec non ut compreſſio thoracis pro remedio ſingultûs accidentalis laudetur ab J. Hartmanno, cùm compreſſio ventriculi à coſtis, cartilagine mucronatâ alium ſingultum excitet, verùm tamen certum eſt in genere quod ſi ſingultus non foveatur à ſaburrâ, apprimè indicentur narcotica, ut monet Riverius *obſ. 78. centur. 4.* Sydenhamus *de ſingultu in febre continuâ*, nec non quæ vi anodyna pollent, ut anethi ſemen, ac antiſpaſmodica, ut guttæ minerales anodynæ Hoffmanni, Karabe, ejuſque ſyrupus, caſtoreum & ſimilia.

13. *Singultus cachecticus* Frid. Hoffmann. *Cautelâ 5[a]. de ſingultu.* Eſt ille qui cachecticis & hepate obſtructis accidit.

Curatur remediis bilem acrem corrigentibus, infuſis reſolventibus, hepatis obſtructionem ſolventibus,

ſolventibus, amaris, attenuantibus, ſaponaceis, evacuantibus, in quo cenſu aquæ thermales & acidulæ reponendæ ſunt. *Vide* Bonetum *Medicinæ Septentrionalis libr. 3. ſect. 3. obſ. 6.*

14. *Singultus hypochondriacus* Frid. Hoffmanni *cautela 6. de ſingultu*; eſt ſingultus chronicus qui hypochondriacis, flatulentis, hyſtericiſque accidit, ſuppreſſis hæmorrhoidibus, catameniis.

Curatur ut morbus, quem comitatur, potiſſimum balneis thermarum ſulphurearum, aquis Vallenſibus, Aleſienſibus cum lacte mixtis, lacte aſinino.

V. *Tuſſis*, la Toux. *Bex* Græcis. *Toſſe* Italis. *Cough* Anglis.

Tuſſicula eſt minus præcipuum ſymptoma in benè multis morbis quos comitatur ut in Pleuritide, Peripneumoniâ, Hepatitide, Paraphrenitide, Cynanche, nec non in Empyemate, Hydrothorace, Aſthmate, Anginâ, in Coryzâ, Catarrho, Phthiſi, Hæmoptyſi, Aſcite, Rachitide, Hyſteriâ, &c. Præcipuæ ſpecies quæ ſingularem merentur attentionem enucleatè proponuntur à Nicol. Roſen Sueciæ archiatro *in diſſert. de Tuſſe.* Sed differentias cum ſpeciebus confundit illuſtr. Auctor. Tuſſis humida eadem eſt in fine morbi ipſius in cujus initio ſicca fuerat, nec inde ſpecies diverſa eſt. Tuſſis idiopathica & ſympathica plures involvunt ſpecies, proindeque vix ſpeciebus diſtinctis deſignandis inſervire poſſunt.

Tuſſis definiente Dureto eximio Hippocratis interprete » nihil aliud eſt quàm concuſſio thora-
» cis ſtudentis excutere quod ſibi moleſtum eſt;
» concuſſio verò fit irritatâ naturâ à causâ mor-

» bificâ ; etenim omnibus partibus officialibus » infita eft quædam facultas vernacula concutien-» di fefe ad excutiendum, quod illis moleftum » eft, quod naribus fternutamentum, ventriculo » fingultus, id thoraci tuffis eft. Eamdem quoque » facultatem indidit natura renibus, veficæ, lie-» ni, hepati, diaphragmati ». Dureti *annotatio in Hollerium de tuffi.*

1. *Tuffis catarrhalis* N. Rofen. *Differt.* Frid. Hoffman. *Spec.* 9. *Tuffis ferofa* ac *mucofa* aliis dicta.

Diftinguitur levitate fymptomatum, & ortu ex impeditâ perfpiratione per frigus fufceptum, adeòque raucitate ftipatur, præeunte coryzâ, fternutamento, horripilatione, &c. fi febris vivida accedat, jam rheumatica eft, ultra duas, trefve feptimanas non extenditur.

Cura. Si vehemens fit, phlebotomia inftituenda eft & diæta tenuis, verùm utplurimum fufficit frigus vitare ; pectus laneâ fubuculâ munire, potum calidum manè forbillare, calidam in paftu quovis bibere, fyrupo edulcoratam extra paftus, noctu ovi vitellum cum faccharo in calidâ diffolutùm, haurire, pomum excavatum melle impletum & coctum edere, aut aliquot theriacæ grana noctu vorare.

2. *Tuffis hyfterica* Nicol. Rofen *differt. de tuffe.* Sydenham. *de hyftericâ paffione.*

Non folum hyftericæ tuffim ficcam pertinacem quandoque experiuntur, quæ lacticiniis, exercitio, narcoticis eft debellanda, fed & epileptici tuffi non raro extra epilepfiæ paroxifmos vexantur, de quâ tuffe confulatur Willifius *in pathologiâ cerebri.*

3. *Tuffis ficca*, Nicol. Rofen.

Illa propriè dicitur in quâ nec initio, nec in decurſu quidquam exſpuitur, talis eſt phthiſis à calculo pulmonum. *Vide* Borellum *centur.* 1. *obſ.* 6. Zacutum *libr.* 1. praxis admirandæ *obſ.* 95. Talis eſt ea quæ à pulmonum Skirro excitatur. *Vide* phthiſim ſiccam. Convulſivæ tuſſes hyſtericarum, hypochondriacorum ſiccæ ſunt, ſed aliis ſignis diſtinguendæ.

4. *Tuſſis accidentalis*; ea eſt quæ à principiis externis evidentibus pendet, ut à micâ panis, guttulâ aquæ ridendo in tracheam illapſis, à riſu, à clamore, ab acidis aſſumptis, ſive etiam notabilis ſit, ut à fumis acribus, à pulvere tenui inſpirato, unde etiam aſthma vel phthiſis deinceps imminet. Tuſſim diuturnam in vaccâ obſervavit Bartholinus à jaculo ipſius diaphragmati infixo.

Species tuſſis determinare & cuique propriam diagnoſim, medelamque aſſignare difficillimum eſt, potiſſimas indicaſſe ſufficiat.

5. *Tuſſis ſimulata* Benedicti Stein *diſſert. de tuſſi ſtomachali.*

Ea eſt quæ nullum planè organorum reſpirationis incommodum ſui principium habet, ſed ex liberâ mentis determinatione, moralis cujuſdam motivi impulſu excitatur. Sic tuſſiunt v. g. malitioſi quidam mendici coram iis à quibus ſtipem rogant, ut miſericordiam concitent, nec non comœdi ægri, aut ſenis decrepiti perſonam agentes, atque gonorrhoïci, ut ſub larvâ tuſſis diætam & medicamina morbo vero propria adhibeant, gonorrhœamque celent &c. quæ ideò rheumâ quibuſdam vocatur.

6. *Tuſſis ſtomachalis* (humida) Benedicti Stein *diſſertat.* ea eſt cujus principium morbificum eſt in ſtomacho, & quæ copioſâ anacatharſi ſtipatur,

Cognoſcitur ex eo quod 1°. ea ſatis frequens & vehemens ſtatim poſt paſtum fortior & pertinacior fiat, ex eo quod eo tempore non ſolum mucoſa & viſcoſa fiat exſpectoratio, ſed etiam cum tuſſi vomitio aſſumptorum jungatur; 2°. quod fames ſit imminuta, quod nauſea & vomituritio accedant; 3°. quod dolor gravativus & tuſſiendi ſtimulus in cordis ſcrobiculo ſenſibilis ſit, quibus ventriculi inflatio non rarò adjungitur; 4°. æger profundiùs inſpirare juſſus ex hoc peracto tuſſire non cogitur, ut in pectorali tuſſi; 5°. mediocris eſt muci anacatharſis ante paſtum aut vacuo ſtomacho, in pectorali inſignis eſt anacatharſis etiam jejuno ventriculo, ſi humida; 6°. rariùs vexat ægrum quàm ſtomachico-pectoralis; 7°. & recentior eſt quam complicata ſeu minus contumax.

Principium hujus eſt ſaburra acida, alkalina, viſcoſa aut alia in ventriculo collecta; huc pertinet cacochymia mucoſa, temperamentum pituitoſum, ventriculi & pulmonum debilitas; hinc tuſſis illa infantibus eſt familiaris, maximè quia exſpectorata deglutiunt, nec non ſenibus.

Principia procatarctica ſunt voracitas nimia cibi viſcidi ex farinoſis non fermentatis, caſeo &c. aër humidus & frigidus autumnalis præcipuè, perſpiratio ſuppreſſa, refrigeratio corporis, pedumve, vita otioſa, abuſus mucilaginoſorum in tuſſi pectorali.

Hæc tuſſis ſemper gravis eſt, & ſibi relicta pertinacior, gravior ſi febri ſit conjuncta; infantes non rarò ducit in atrophiam; quo tenacior mucus exſpectorandus, eò majores conatus, qui hæmorrhagiam, convulſiones, hernias concitant; facilè in ſtomachico-pectoralem tranſit, quâ faciliùs curatur; demùm emollientibus & oleoſis, mucila-

ginosisque augetur & habitualis evadit.

Curatio. 1°. Saburra ventriculi evacuanda est, 2°. pituita tenax ventriculo adhærens resolvenda est; 3°. tonus ejus visceris est restaurandus.

Primæ indicationi satisfaciunt lenia vomitoria, præmisso clysmate, nisi alvus sit laxa, sic: ipecacuanhæ pulveratæ grana IV. vel VI. cum pauxillo pulveris cinnamomi & salis absinthii gran. ij. infunde in aquæ cochleari; sumat infans triennis, vel oxysacchari emetici Ludovici gr. VI. in aquâ cinnamomi aut buglossi.

Secundam indicationem adimplent salia media, ut arcanum duplicatum, tartarus vitriolatus, nitrum antimoniatum, terra foliata tartari, sal absinthii, centaurii minoris, tamarisci v. g. radicis calami aromatici & ari drach. ii. iridis florentinæ, corticis aurantior. ana drach. I. salis tamarisc. oculor. cancror. tartari vitriolati ana scrupul. I. ol. destill. fœnicul. gutt. IV. misce; fiat pulvis ad cultri cuspidem manè & vesperè sumendus.

Saburram resolutam expurgant identidem mercurius dulcis, sal polychrestum, sal catharticum amarum, pilulæ verò beccherianæ ac stahlianæ resolvunt, laxant & simul roborant.

Tertiam indicationem adimplent stomachica, ut macis absinthium, cortex citri, elixir proprietatis, tinctura vitrioli martialis, Ludovici, liquores spirituosi, qui vulgò cinnamomum, oleum veneris &c. dicuntur, balsamus peruvianus & similia.

Diæta exigit ut potus frigidus, acidus, aut acescens vitetur, potus sit ex infuso radicum graminis, scorzoneræ, salsæ parillæ cum pauxillo anisi & cinnamomi, aër sit purus, temperatus, alvus libera servetur, & perspiratio juvetur.

7. *Tussis stomachalis* (sicca) Frider. Hoffmanni *tom.* 4. *part.* 3. *sect.* 2. *cap.* 3. *pag.* 112. *Hypochondriaca* ejusdem *observ.* 3. & 11ª. ea est quæ à saburrâ stomachi dependet; ea cognoscitur 1°. quod stimulus tussis referatur ad scrobiculum cordis; 2°. quod præcessit indigestio, voracitas nimia, cibi incongrui, acris, acidi usus; 3°. vomituritio; 4°. ætas infantilis; 5°. levamen à catharticis; an saburra agat subiens sanguinem & inde glandulas bronchiales inficiens, an œsophagi tunicam ad guttur usque irritans, an tussis concussione natura ipsum ventriculum ab hac sarcinâ liberare conetur? ea si diuturnior fuerit, atrophiam inducit.

Cura. Victu & medicamentis saburra corrigenda est, vel evacuanda; ipecacuanhæ grana aliquot, totidemque salis absinthii ad vomitum ciendum usurpentur. Si tutò id fieri nequeat, rhei pulvere & mannæ dosi conveniente saburra eliminetur, vel fiant pilulæ ex succi liquiritiæ, aquilæ albæ & aloës ana scrupulo semisse, horum grana duo, tria vel quatuor singulis diebus vorentur, sebum candelæ fusum scrobiculo cordis inungatur, aut applicetur crusta panis spiritu vini, & aromatibus aspersa.

Primus Lindanus tussim stomachalem descripsit & ex sonitu profundo à pectorali & gutturali distinxit.

8. *Tussis gutturalis*, *Rascatio* Arabum.

Est ea quæ ad guttur à phlegmate viscoso aut altero quodam molesto liberandum instituitur. Visa est tussis quam calculi in tonsillis nati excitabant; tussis anginæ & cynanche ejusmodi est, catarrhalis etiam quandoque guttur afficere videtur, difficile est quandoque tussim phthisicam à

gutturali distinguere, quippe in phthisi æger sæpiùs stimulum in guttur, seu summam laryngem tantum refert: maxima pars ægrorum hanc tussim tribuit aquis salsis quas è cerebro destillare putat: sonus tussis gutturalis est utplurimum acutior quàm pectoralis, omnium gravissimus sonus est in stomachali, nisi tussem hæmoptoicam, quæ quandoque vix sonora est, annumeremus.

9. *Tussis hepatica*, Albert. *de hæmorrhoidibus*. D. Venel *quæstion. agonisticæ, pag. 27. 1759.*

Tussis hypochondriaca Nicol. Rosen.

Tussis est ferocissima, intermittens, in cujus intervallis nulla omninò respirandi difficultas, nullaque febris initio.

Ea si lacticiniis, bechicisque edulcorantibus tractetur, ut tussis vulgaris, abit in tabem hepaticam ex hepatis abscessu cum febre amphimerinâ.

Initio avertitur feliciter fundentibus aloëticis, jusculis aperientibus, ptisanis nitratis.

Differt ab hepatitide per absentiam pyrexiæ acutæ, diuturnitatem; in hoc morbo naturæ conatus videtur vergere ad removendum obicem quem hepar obstructum respirationi opponit.

10. *Tussis ferina*, Frid. Hoffmanni spec. 12ª. *Pertussis* Alleni, *Cocluche*.

Tussis clangosa, Cl. Bourdelin 1752. *Coqueluche* vulgò; est tussis sæpius epidemica puerulos infestans per paroxismos *quintas* dictos revertens, in quibus ferè suffocatur per aliquot secunda, cum facie livescente, & sæpiùs vomitione, totiusque corporis vehementi concussione.

Pueri quidem in his accessibus pituitam spumosam, albam, viscidam demum expectorant, ast infantes deglutiunt, nec quidquam extussire norunt; accedit inappetentia, lassitudo, asthenia, macies, & vitæ periculum imminet. K iiij

Si lacteat infans, nutrix ptisanâ edulcoranti ex decocto oryzæ, gruti utatur, à vino & cibis salsis abstineat; infans lacte solo vescatur, & ex pauxillo mannæ identidem purgetur, manna in lacte dissolvatur, oleo amygdalarum etiam misceatur. Si infans natu major sit aut provectior, phlebotomia in usum vocetur, vesperè grana aliquot theriacæ deglutiantur, potu calido theæ, capillorum veneris utatur, & catharsis repetatur. Paulò provectioribus puerulis emesim suadet Bourdelinus.

11. *Tussis à dentitione* etiam oritur sive ob materiem verminosam quæ sæpè cum hoc morbo exaltatur, ut patet ex narium pruritu, halitu subacido, sive sympathicè à gingivarum distractione oriatur, ea autem minimè confundenda est cum tussi clangosâ, seu ferinâ, de qua egimus.

12. *Tussis metallicolarum* Frid. Hoffmann. *de tusse artic. 9.* est comes asthmatis metallici, quod vide

13. *Tussis gravidarum* Mauriceau *libr. 1. cap. 16.* Quæ fetus suos gerunt altius cæteris, tussi & dyspnœæ sunt magis obnoxiæ, cùm inde pectoris cavitas magis arctetur.

Huic verò principio quandoque alia tussis principia adjunguntur, ut frigus susceptum, inde perspirabile acre retentum & in bronchiis secretum, irritans, sanguis à peripheriâ ad interiora pectoris repressus, his accedit ventriculus alimentis, flatibusve nimis distensus, quæ singula distinguenda sunt, & oppugnanda.

Curatio. Gravida bono regimine victûs utatur, vitetque omnia salita, piperata necnon acida, ut acetum, limonia, mala granata, à quibus tussis augetur; utatur bechicis, edulcorantibus, ut gly-

cyrrhizâ, paſſulis, jujubis, hordeo mundato &c. clyſmatis alvus laxa ſervetur.

His irritis ad phlebotomiam quovis graviditatis tempore confugiat, major enim eſt metus abortûs à tuſſi, quàm detrimenti à phlebotomiâ. Contra frigus ſe muniat in cubiculo ſe continens, muccinio aut villoſa pelle collum tegat.

Syrupus vini aduſti ſic paratur.

Recipe vini optimi uncias octo, cinnamomi drachmas duas, caryophyllos n°. vi. ſacchari unc. IV. bull. in ſcutellâ, dein accendatur vinum uſquequo ad ſyrupi conſiſtentiam devenerit, ſumat ante ſomnum cochlear. I. aut 2.

Caveat gravida ne veſtibus nimis arctetur abdomen & pectus, à coitu abſtineat, levibus hypnoticis ſomnum ſibi conciliet, à fortioribus abſtinendo.

13. *Tuſſis gravidarum* Moriſor Deſlandes *in præfat. tractatus*; Nicol. Puzos *de partubus pag. 43.* Frid. Hoffmann. *obſ. 12.*

Eſt in gravidis ſymptoma formidabile; procedere poteſt à multis principiis, ut; 1°. à plethorâ gravidis familiari; 2°. à ſenſibilitate uteri quem fetus calcitrat; 3°. à ſitu fetûs altiori; 4°. à ſuppreſsâ leucorrhœâ, factâ in pectus metaſtaſi; in his omnibus caſibus laxantia, edulcorantia, bechica vel noxia, vel inutilia fermè ſunt.

Prodeſt in primâ varietate phlebotomia cum regimine 1°; quod valet etiam in 3°. caſu, ſed in quarto nocet; nimis adhærent Medici, in tuſſi, & vomitu gravidarum, auxiliis ex phlebotomiâ, & catharſi petitis; quid ni audent quandoque tentare ſemicupia, tonica, antiſpaſmodica, imò narcotica, forte ea remedia in gravidis diffamata

sunt, quia ab imperitis præposterè usurpata. Hæc D. Deslandes. Vidi puellam quæ syphilidis gratiâ balneabatur, sed in lipothymiam ducebat quodvis balneum; scortum verò illud gravidum erat: uxor tamen Chirurgi gravida à balneis aliunde indicatis nullum incommodum patiebatur.

14. *Tussis hæmoptoica; Tosse contumace, con sputi cruenti in feminâ debole, emaciata* Del Papa *consulto* 29.

Tussis contumax per quam identidem sanguinis quædam guttæ exspuuntur in subjectis jam emaciatis & debilitatis, est phthiseos sæpè prodromus; in hac itaque humorum & maximè succi bronchialis acrimonia est incusanda; docet autem observatio succos digestivos à febriculâ aut à pure, si jam confectum sit, ita vitiari, ut digestio vitiosa succedat, & metus diarrhœæ periculosæ concurrat.

In simili casu auctor laudatus, 1°. interdicit omnia cathartica, necnon phlebotomiam; clysmata ex lacte vel aqua hordei cum saccharo & pauxillo salis suadet; deinde ut sputum sanguinis sanetur, astringentia varia præscribit, ut terram sigillatam, corallia rubra, fungum melitensem; ad tussem verò compescendam lambitiva, seu looch ex saccharo & amylo, succum urticæ & hederæ terrestris cum julapio de rosis siccis, necnon serum lactis distillatum, in quo cocta fuerint herbæ centinodiæ, hedera terrestris, necnon bugulæ folia, cum cancris fluviatilibus & jujubis; præscribitur etiam lac asininum manè, & vaccinum vesperè; pro potu verò aqua di nuocera, vel aqua cum pane tosto & pauxillo cinnamomi infusis; laudatur etiam gelatina cornu cervi, nec omitti debent papaveracea noctu usurpanda.

15. *Tussis à polypo* D. Samber *Philos. transact. n°. 398. ann. 1727.*

Violentam tussim expertus erat quinquagenarius; demùm post sanguinis exspuitionem copiosam, polypum priùs bronchiis adhærentem expectoravit; superfuit verò phthisis à quâ absumptus est.

Tulpius *obs. 7. lib.* 2. expectoratum polypum venæ pulmonari ramosæ similem observavit, post tussim hæmoptoicam: similem polyposam concretionem pariter expectoratam vidit D. Nicols *Philosoph. transact. n°. 419. anno 1731.* Videatur icon in libro citato.

16. *Tussis phthisica* Morton. *de Phthisiologiâ lib.* 2. *cap.* 3. *Toux de renard* vulgò, quia ducit ad foveam.

Est ea species quæ phthisim incipientem designat, & quam sæpiùs ægri cum catarrhali tussi, seu rheumate confundunt, atque ob titillationem gutturis procedere credunt à pituitâ acri, quam à cerebro delabi judicant. Differt autem ab illâ, 1°. quod tussis phthisica stipatur sensu quodam ponderis in pectore gravantis, utpotè quæ excitetur à tumore glanduloso, seu tuberculis pulmonum. 2°. Quod in primo limine tussis phthisica sit difficultate respirandi stipata, & ab ipso initio arida, arida inquam habitualiter per aliquot menses; rarò enim & accidentaliter muci, salivæque gutturalis exspuitionem inducit, ast non expectorationem quæ intra aliquot dies, vel septimanas catarrhali tussi supervenit cum levamine, anhelationis imminutione. 3°. Tussis phthisica verè perennis est, & licet per intervalla molestior evadat, nunquam omninò ad fatalem mortis terminum; cessat, atque tunc sedatur, cùm verum pus suppurato tuberculo ejicitur. 4°. Tussis phthisica initio morbi mitis est, sine insigni irritatione, longis & incertis inter-

vallis sæpiùs recurrens; econtra catarrhalis in primo limine ferox & ferè continua est. 5°. Tussi phthisicæ ferè semper inappetentia jungitur cum siti, & post cibum vomitio supervenire solet, ut pueris accidit in tussi clangosâ. 6°. Vox rauca est, vel clangosa & exilis; quod ob pulmonis obstructionem accidit; tubus enim eò acutiorem sonum edit, quò brevior est. 7°. Huic tussi comitem se præbet respiratio difficilis, molesta & anhelosa, præsertim ab ambulatione. 8°. His demùm accedunt pectoris oppressio, hypochondriorum gravitas insolita, iracundia & tristitia, ita ut nec sibi nec aliis placere & facere satis possint. 9°. Dein pectoris in aliquo loco gravitas major, major tussis ex decubitu in alterutrum latus. 10°. Potissimum signum est etiam febris sensim crescens pulsu frequenti, urinâ rubrâ vigiliis, inappetentiâ, calore manuum & pedum stipata, cum rubore fixo genarum; febris, inquam, mitis, lenta post pastum discernenda, cæterùm homotona, usquequò suppuratio facta sit; nunc verò hectica vesperè exacerbans evadit. 11°. Tandem tabes, seu insensibilis statim & gradatim crescens consumptio, aut extenuatio incipientis phthiseos, adeòque tussis phthisicæ signum est, & ultra procedente morbo phthisis est confirmata, nullumque dubium superesse potest.

17. *Tussis convulsiva* Theod. Forbes. *dissert. Edimburg. 1759.* est ea sæva, cita, violentaque tussis, quam acuta quædam & sonora inspiratio, galli cantui similis, unà cum vomendi nisu comitatur.

Vocatur Gallicè *Coqueluche*; Anglis *Kink-cough*; Græcis *Bex theriodes*; aliis *Tussis ferina*; Paroxismi *Quintes*.

Incipit utplurimùm cum febriculâ, sensim crescit conatus tussiendi cum sono gallicinii, dein mucus sincerus tantùm expectoratur, paroxysmos præcedit vel titillatio gutturis, vel suffocatio; in paroxysmo venæ tument, arteriæ fortiùs pulsant, caput dolet, oculi prominent, lacrymæ fluunt, palpebræ tument, facies turget, rubet aut livescit; æger veluti suffocatus citò moreretur, nisi vel è naribus, vel è pectore sanguinem funderet, aut vomeret: qui vomunt melius habent: si neutrum accidat in vehementi tussi, metuendæ convulsiones, aut apoplexia; ex diuturnitate morbi metuenda phthisis.

Hæc tussis epidemica est, & contagiosa creditur; semel in vitâ quosque aggreditur, sæpiùs infantes.

Quænam sit sedes principii proximi ignoratur.

Curatio. Arcendum frigus, arcenda humiditas; quo natura vergit, eo ducere oportet, adeòque phlebotomia præmittenda, dein lene vomitorium præscribendum; infusum ex pulegio, hyssopo sit pro potu: purgatio bis in septimanâ iteretur, cùm mannâ, rheo, granis aliquot aquilæ albæ; pro vomitorio oxymel scilliticum detur cum syrupo de althæâ.

Tussilago, althæa, capilli veneris, semina lini cum kinkinæ pauxillo coquantur pro potu.

Vesicatoria à multis suadentur.

Laudantur specificè lichen pyxidatus in lacte decoctus, necnon saccharum saturni ad grana duo, tria, & demùm kinkina parvâ dosi, item succus pulegii pro specifico habetur à Boyleo.

18. *Tussis rheumatica* Nicol. Rosen. *dissert. de tussi.* Frid. Hoffman. *spec. 11.*

Dicitur etiam inflammatoria, illa quæ febrem

comitem habet, & à phlogosi pulmonum pendet.

Horripilationes & febriles commotiones, cum tussiculâ siccâ ab initio sentiuntur, quæ vesperi cum pulsu & calore acutis ingravescunt, accedit dyspnœa, pulsus celer, & duriusculus, dolor pectoris tussiculâ exacerbans cum doloribus vagis thoracis; cruor extractus est phlogisticus. Differt à *catarrhali* defectu coryzæ, sternutationis, anginæ; à *febrili* simplici per dolores rheumaticos pectoris, crassam sanguinis crustam, &c. Indicantur phlebotomiæ repetitæ, potus theiformis, diluens, calidus ex passulis, glycyrrhizâ, hordeo, ficubus, julapia ex syrupis capillorum veneris, althææ, &c. juscula ex rapis, brassicâ rubrâ, pulmone vituli vel vervecis, additis sebestis, vel dactylis, aut jujubis, &c.

19. *Tussis arthritica* Musgravii *cap. 12. hist. 1.* Ea pendet ab arthritide repulsâ, & nisi materies arthritica pedes iterùm afficiat, frustra bechicis impugnatur, ac periculosa est.

ORDO SECUNDUS.

ANHELATIONES OPPRESSIVÆ,

Gallicè Oppreſſions de poitrine, Eſſouflemens; *Inſpirationis vitia* Ettmulleri; *Reſpirationis læſiones* Mangeti; *Difficultas anhelitûs* Mercurialis.

HIc ordo continet morbos, quorum maxima pars lædit conſtanter reſpirationem, maximè verò inſpirationem ſine febre inflammatoriâ; quare diſtinguuntur à pleuritide, peripneumoniâ, hepatitide, in quibus ſcilicet phlegmaſia eſt præcipuum ſymptoma; difficultas quidem reſpirandi multorum morborum diverſæ claſſis eſt comes, ut febrium, hydropum, ſpaſmorum; verùm in hac claſſe reponimus eas anhelationes quæ ægritudinis præcipuum ſymptoma conſtituunt, de quo ægri primo & potiſſimum conqueruntur.

VI. *Stertor*, Ronflement, Sterteur, Râlement; Occitanis *le Râle*; *Renchos* & *Renxis* Hippocratis; *Ronchus* Slevogtii, *Diſſertat. de Roncho*; *Rattling* Anglor.

Eſt anhelatio ſonora, ſeu ſono involuntario ſæpiùs rauco quandoque ſibiloſo ſtipata, qualis apud bene multos ſanos dormientes obſervatur.

Stertorem pro lubitu effingit quiſque laxatis chordis vocalibus, & aëre velum palatinum, ac uvulam in tremulos motus agente.

Ita & pro lubitu ſtertorem, *raſationem* Gordonio dictum effingimus, quoties gargariſma in gutture volutamus, & aërem efflatum intra aquam agitari cogimus.

Stertor qui fit ore clauſo, cujus proinde ſonus naſalis eſt, cum alternâ genarum inflatione & detumeſcentiâ, qualis obſervatur in illis qui fumum tabaci alternis vicibus efflant, Gallis dicitur *Ronflement*; qui verò ore patulo qualis in agonem ducentibus, propriè *Râlement*, Occitanis *Râle* nuncupatur; alternat ſæpè in aſthmaticis ſtertor ſono gravi & rauco, cum ſtertore ſibilante, ſeu *ſibilo*: horum verò omnium ſonorum theoria adhuc deſideratur. Stertor apoplecticus eſt cum reſpiratione ſublimi quidem, ſed rarâ; unde differt à ſtertore aſthmatico, qui eſt cum reſpiratione frequenti: an à chordarum vocalium motu tremulo ſenſibili pendeat ſtertor agones non auſim decidere; motus vibratorius homotonus ambarum chordarum ſonum edit ſuavem; aſt ſi alterutra ex his chordis ſenſibiliter tremat, nec cum alterâ conſonet, tunc ſonus edetur raucus & diſſonans; ſtertores hactenus citati ſunt aliorum morborum ſymptomata ſecundaria.

Num verò ſtertor ſit quandoque ſymptoma primarium dubito; niſi forte ſtertor ille qui infantulos quandoque continuò & per multos menſes affligit, qui ronchus Slevogtio nominatur. Vide *Tom.* 2. *diſputat.* D. Halleri, *de morbis pectoris.*

VII. *Dyſpnœa*, Dyſpnée, courte haleine; *Diſnia* Gordonii lilium; *Difficultas reſpirandi* Latinis; *Sanguiſugum* Gordonii *de Aſthmate*; *Aſthma continuum* Caroli Piſonis

Pisonis & Floyeri; *Pseudo-Asthma* Alexandri Benedicti *lib.* 3. *cap.* 33. *Asthma spurium* Riverii *pag.* 99.

Est morbus cujus præcipuum symptoma est anhelatio frequens, cum ægritudine chronicâ, non intermittenti, sine signis hydrothoracis, nec empyematis.

In febribus & phlegmasiis est anhelatio frequens, respondens pulsûs ipsi frequentiæ, sed quæ non est præcipuum symptoma. In *orthopnœâ* ægritudo est acuta, in *asthmate* intermittens, in hydropibus, ut ascite, tympanite præcipuum symptoma est abdominis intumescentia, ut in phisconiâ & graviditate; hinc patet quomodo *dyspnœa* genus sit ab aliis distinctum; verùm quo pacto ab hydrothorace & empyemate possit distingui, dictu difficile est. *Vide* Hydrothoracem, &c.

Dyspnœa sumitur à Veteribus, ut asthma ab Arabibus, pro designandâ hac classe, seu anhelitûs difficultate.

1. *Dyspnœa pituitosa, Edeme du poumon;* est ea species quæ à pituitâ, seu lymphâ pulmonem relaxante & infarciente pendere creditur.

Difficile est eam ab hydrothorace distinguere, nisi tamen in hydrothorace percipiatur fluctuatio aquarum, agitato ægri thorace, quod signum in dyspnœâ non adest: de cætero adest pallor faciei, pedum vespertina intumescentia œdematosa, copiosa muci expectoratio, temperamentum pituitosum, levamen ab expectoratione: difficultas respirandi crescit à situ horizontali, maximè à supino; præcesserunt morbi pectoris inflammatorii, catarrhosi.

Cura. Indicantur levia aperientia, quæ phlegma

viſcidum pulmonum vaſa infarciens reſolvant, & diuretica quæ foras ſerum luxurians educant; caveatur à catharticis quæ nimium commovendo anhelationem augeant : convenit itaque gummi ammoniaci drachma cum octo granis tartari vitriolati, in pauxillo vini albi : ſolvatur gummi, & omni manè ſumatur, ſuperbibendo uncias tres decocti baccarum juniperi, foliorum marrubii, & pulmonariæ Italorum; veſperè adhibeatur tartarum vitriolatum cum aquâ hyſſopi ; ad anacatharſim juvandam ſyrupi de tabaco cochlear unum, vel ſperma ceti in oleo amygdalarum ſoluti, aut cum ſaccharo contriti ad ſcrupulum ; dein pilulæ balſamicæ ad drachmam uſurpentur ex balſamo Peruviano, extracto florum hyperici, gummi guayaci & ſucco glycyrrhizæ, ſuperbibendo juſculum, vel levem offam deglutiendo.

Æger alternis utatur offis, & juſculis, aër incenſo ſtorace, benzoino, thure ſalubrior reddatur, &c.

2. *Dyſpnœa à tuberculis* Boneti *Sepulchret. obſ.* 39. 40. *&c.*

A skirro pericardii Diemerbroeck.

A calculis pulmonum Fabricii Hildani *cent.* 2. *obſ.* 29.

Ab exſiccatis pulmonibus Sennert. *prax. libr.* 2.

Tuberculum voco skirrum pulmonis ; quippe dantur ſimiles tumores qui nunquam in ſuppuratum abeunt, & tubercula cruda vocantur. Memini me vidiſſe in cadavere mendici dyſpnœici, qui nullum pus unquam exſpuiverat, de cætero emaciatus, & hecticâ dudum laborans obierat, totum pulmonem nigrum & skirroſum. *Vide* Phthiſim ſiccam.

3. *Dyſpnœa calculoſa* Bonet. *Sepulchret. obſ.* 44. 46. *&c.*

Ut skirri obsident non rarò glandulas bronchiales, ita quandoque in illis glandulis generantur calculi durissimi, inæquales, scabri lentis magnitudine, qui tussiendo ejiciuntur, nec semper phtisim inducunt.

Qui dyspnœâ paulatim contabescunt, si eorum pectus aperiatur, illis nullum ulcus in pulmone apparet, sed pulmones veluti fumo exsiccati conspiciuntur, ait Sennertus de *pulmonis intemperie siccâ*. Cognoscitur verò is affectus respiratione parvâ & frequenti, siti continuâ, sputo pauco. Huic obnoxii sunt Aurifabri & Chymici ob halitus, quibus pulmones exsiccantur; hunc morbum Paracelsus vocat *Bersuchx*, & memorat Schenckius, *Epist.* 72.

In pulmone dyspnœici lapillos minutos, friabiles, casei veteris fragmentis similes inventos dicit Salmuth. *centur.* 1. *obs.* 7. Ego veros calculos gypseos expectoratos habeo; similes in Cardinalis Cajetani pulmone visos narrat Crucius. *Vide* numerosas observationes similes apud Bonetum *Sepulchret. observ.* 46. Huc pertinet dyspnœa à metallis in pulmone concretis, ejudem *observ.* 44. ex Gregorio Horstio *lib.* 7. *observ.* 25. & ex Sennerto.

In his casibus lacticinia tanto magis indicantur, quò frequentius est maciem & hecticam accedere: pro dissolvente vero calculorum sapo videtur convenire; ast in concretis metallicis Mangetus & Horstius laudant mercurium dulcem.

4. *Dyspnœa ab hydatidibus* Boneti *Sepulchret. obs.* 33. 36.

Vix cognoscitur hæc species ante extispicium; adest respiratio celer, frequens, difficilis; inspiratio tamen difficilior, accedit sitis, pervigilium,

rubedo genarum, febris hectica, sputum paucum, salsuginosum, non purulentum; secto cadavere inventæ sunt vesiculæ in toto pulmone, aqua flava turgidæ, observante Lælio à Fonte *consult. 8.* vel humore lento pellucido instar albuminis ovi turgent hydatides, ut vidit Mangetus.

5. *Dyspnœa à steatomatis* Boneti *Sepulchret. obs. 34. obs. 5. à carcinomate* Jacotii *in coacas; à glandulis*, &c. *Vide* orthopnœam à lipomate.

Differunt steatomata pulmonum à tuberculis duris, ex eo quod tubercula skirrosa glandulas bronchiales obsideant in angulis bronchiorum; steatomata verò alibi enascantur, nec dura sint.

Steatomata quæ in cavo bronchiorum crepant, & suum sebum effundunt, vomicam pulmonum constituunt, de quâ inter species phthiseos agemus; sæpè verò nulla sui signa characteristica præbent steatomata.

6. *Dyspnœa à vomicâ* Boneti *Sepulchret. tom. 1. obs. 23. pag. 565. Vomique du poumon; Vomica pulmonum* Willisii, Bellini, &c.

Vomica dicitur cystis, vel folliculus materiâ puriformi turgidus, nec proinde discrepat ab steatomate nisi paulò majori fluxilitate materiæ contentæ, & quod steatoma vocetur, cum partes externas obsidet; differt verò ab apostemate quod materies sit ab inflammatione oriunda in apostemate, verumque pus; ast in vomicâ & steatomate mucus quidam adiposus, calore liquefactus, qualis in vesicis hydatidosis viscerum toties observatur: cum itaque folliculus glandulosus, vel capsula vasis lymphatici dilatatur, vel cellula adiposa turgescit, sensimque crescit, fit vomica, quæ in pulmone genita nullam vel exiguam febrem excitat, parvam, lentèque per annos crescentem

dyſpnœam creat, cum tuſſiculâ ſiccâ uſquequo demùm rupto folliculo, vel pus copioſum foras anacatharſi expectoratur, & fit phthiſis à vomicâ dicta, vel in cavum pectoris effunditur, unde empyema, vel intervallis coſtarum protuberans extrorſum aperitur, vel confeſtim pulmones intus aggravans pure viſcido obſtruens ægrum ſubitò enecat.

Signa dyſpnœæ à vomicâ pendentis ſunt obſcuriſſima: æger languet, tuſſit, lecto non affigitur, dolorem obſcurum alicubi in pectore percipit, maximè cùm vehementer tuſſire conatur, quandoque ſub finem pauxillùm puris fœtidi expectorat ſine febre, aut cum febre exiguâ, anxius, triſtis: ſunt qui quotannis vomica minori ruptâ pus cum febre expectorant, & convaleſcunt in intervallis: ſunt qui ſubitò pus & ſanguinem confeſtim expectorant ad plures libras, & tunc phthiſici evadunt, ex quâ tamen phthiſi ſpeciali evadunt, ſi folliculum expectorent, imò non expectorato ſenſibili folliculo, ut Williſii obſervata docent, & ipſe vidi. Qui ſuadent emetica ad rumpendam vomicam, minimè timent ne æger ruptâ ſubitò vomicâ ſuffocetur, ut accidit Vaugelaſio aliiſque.

7. *Dyſpnœa à phiſconiâ.* Vide *Sepulchret.* Bonet. *titulo de dyſpnœâ ob molem hepatis, ejuſque protruſionem verſus diaphragma, obſ. 12. & 172. ob renis molem nimiam, obſ. 141.*

A maſſâ carneâ crinitâ in abdomine, obſ. 143.

Ab omento craſſiori, obſ. 158.

Ab inſigni meſenterii tumore, obſ. 156.

8. *Dyſpnœa à graviditate* Bonet. *Sepulchret. obſ.*

9. *Dyſpnœa tympanitica* Bonet. *Sepulchret. obſ. 147. 148. 150.*

A flatu in inteſtinis, abdomine, &c.

10. *Dyspnœa rachitica* Bonet. *Sepulchret. ob.* 116.

A costarum extremis osseis Plater. *pr. lib.* 1. *cap.* 4.

A sterni pravâ conformatione Riolan. *Enchirid.*

A cartilagine ensiformi, osseâ, longâ Diemerbroeck. *lib.* 9. *cap.* 14.

A gibbo latente Hildan. *obs.* 74. *cent.* 6. Bonet. *Sepulchret. obs.* 25.

Ab ossificatâ plevrâ Theod. Schenckii.

Ab ossificatis bronchiis D. Deidier. *observ.*

11. *Dyspnœa à corde* Boneti *Sepulchret.*

A corde capitis magnitudinem adepto Ballon. *epidem. libr.* 2. *p.* 144.

A corde polypis farcto Ballon. *ibid.* Willis. *tract. de hysteriâ.* Tulpius *lib.* 1. *obs. cap.* 17.

A corde adiposo nimis amplo Bonet. *Sepulchr. obs.* 103.

A pericardio indurato, incrassato ejusd. *obs.* 97. 99.

Ab auricularum anevrismate Horstii. P. de Marchettis.

12. *Dyspnœa à pneumatiâ* Riolan. *Enchirid.* *Pneumatia* Hippocratis est flatuum collectio intra thoracem, vel tympanites thoracis.

Ab emphysemate pulmonis Boneti *Sepulchret. obs.* 132. *Vide* asthma equinum Floyeri *appendic.*

13. *Dyspnœa ab stomacho* Bonet. *Sepulchret. obs.* 141. 142. 143.

Ab ægagropilâ in ventriculo Charleton. *de lithiasi.*

Ab abscessu ventriculi Pison. *de morbis à colluvie serosa* 3. *C.* 4.

14. *Dyspnœa à liene* Bonet. *Sepulchret. observ.* 154. 155.

Ab abscessu juxta lienem.

A lienis mole adauctâ, duro, luxato, &c.

15. *Dyspnœa traumatica* Tulpii.

A læso magno pectorali musculo Mery. *Act. Acad.* 1713.

A contuso, icto thorace.

A vulnere pectus subeunte, & infuso cruore intra cavum thoracis. Vide Heister. *Vulnus thoracis; Empyema sanguineum* Chirurgorum.

16. *Dyspnœa scorbutica* Lind. *de scorbuto.* Sennert. *de scorbuto.*

17. *Dyspnœa Galenica;* est ea quam inducere per elegans experimentum Galenus tentavit in brutis; ligatis scilicet aut resectis nervis diaphragmaticis, vidit ille dyspnœam supervenire; cum enim sic debilitato diaphragmate totum respirationis opus incumbat exsequendum ab aliis musculis, isti sociis destituti difficiliùs opus exsequuntur.

Idem accidit intactis nervis, si minor sit fluidi nervei quantitas, ut in convalescentibus; actionis enim difficultas crescit, prout potentia motrix minor est sub eâdem resistentiâ; hinc fit ut convalescentes non possint solitæ amplitudinis respirationem perficere, minores, sed tantumdem frequentiores respirationes instituunt.

18. *Dyspnœa à gastrocele* Vandermonde *Novembr. 1758. pag. 518.* D. Bonnet *Chirurg.* à Limoux. *Collect. Acad. tom. 3. pag. 697.*

Monialis à quindecim annis laborabat dyspnœâ post pastum recrudescente, & sæpè assumptorum vomitione.

Inventus est post mortem stomachus intra cavum pectoris.

In adolescente qui à sumptâ liberaliùs cerevisiâ turbidâ multum ejecerat materiæ pici similis, & obierat, inventus est stomachus ab ortu in cavo sinistro pectoris locatus, ita ut pilorus ad claviculas usque ascenderet; mirum autem quod respiratione liberâ gavisus esset, nec nisi post libe-

raliorem potationem momentaneâ ſuffocatione premeretur.

Vide hujus hiſtoriam apud Thom. Bartholinum, *centur.* 6. *hiſt. anat.* 55.

Civis Monſpelienſis *Rat* dictus ab ortu etiam gerebat ſtomachum in pectoris cavitate ſiniſtrâ, licet exiguâ difficultate reſpirandi oppreſſus, ita ut militiam ſatis commodè exercuiſſet; in eo vero pectoris cavo pulmo deerat. Riverii *obſ.* 67. *centur.* 3.

Aleſiæ ſimilis gaſtrocele obſervata eſt in prægrandi muliere, quam rectè valentem vidi.

19. *Dyſpnœa ſcorbutica* Sennert. *de ſignis ſcorbuti*; Eugalen. *obſ.* 6. 7. 8. *&c.*

Difficilis reſpiratio & pectoris anguſtia, frequens ſcorbuti ſymptoma eſt, cujus principium ipſi ægri in abdomine indicant quaſi flatus diaphragma ſurſum pellerent, tanta eſt illa anguſtia, ut ægri unicè de hac conquerantur, lipothymiamque ex eâ metuant, necnon viſus obſcurationem jam patiantur, & animam ſtatim reddituri videantur: ea dyſpnœa brevibus intervallis recurrit, dein augetur, vel remittit; nulla tamen adeſt tuſſis, nullus ſtertor, ſibiluſve; poſt validum exercitium illa dyſpnœa augetur ad lipothymiam, & viſûs obnubilationem; ita ut ægri non agnoſcant aſtantes. Lindius addit ab hac dyſpnœâ ſcorbuticos quandoque ſubitò è medio tolli ſine ullo pectoris dolore.

VIII. *Aſthma*, Aſthme, Pouſſe; dicitur ab *aazo* Græcè, *anhelo*; *Suſpirium* Celſi & Senecæ.

Eſt chronica, periodica reſpirandi difficultas aſthmatis præcipuum ſymptoma.

Differt à dyſpnœâ, quod iſta continua ſit; ab orthopnœâ, quod iſta ſit acutus morbus.

Aſthmatici dicuntur Gallicè *Aſthmatiques*; de jumentis verò dùm agitur, *pouſſifs*, Anglicè *Broken-Winded*.

Aſthmatis in genere principium morbificum & proximum eſt obex periodicè recurrens pulmonum alternæ dilatationi & conſtrictioni oppoſitus, circulationi verò ſanguinis vix noxius; hunc obicem natura fortioribus reſpirandi conatibus removere, corrigere, ſputum ſæpè viſcidum tuſſis interventu expectorare contendens paroxiſmos efficit principii morbifici, & conatuum eorum naturæ concurſus cauſam morbi conſtituit; cùm conatus naturæ pacati vel interpolati ſunt, nec ita vehementes ut virium vitalium magna jactura ac diverſio ſubſequatur, morbus diuturnus eſſe poteſt, non verò acutus; morbus verò diuturnus eſt potiùs aſthma quàm chronicus, cùm in genere vix vitæ periculum portendat, ſaltem aſthma vulgare, quod utplurimùm cum ægro conſeneſcit.

1. *Aſthma humidum*, Riverii *praxi; aſthme ordinaire; aſthma flatulentum* John. Floyer. *treatiſe of the aſthma; aſthma ſpitting or humid* ejuſdem; *aſthma pneumonicum* Williſii; *humorale* Baglivi.

Floyerus Medicus Anglus cum triginta annos hoc morbo laboraſſet, de eo ſcripſit librum eximium ex quo morbi deſcriptionem eruere conſultum duxi.

Prœludium. Pridiè acceſſûs ſtomachi plenitudo, ructus inſipidi, præcordiorum anguſtia, flatibus ſtomachi expanſis tribuenda, ſuccedit fervor ſanguinis, calore enim lectuli angitur æger, vino, igne, tabaco ſe incaleſcere percipit, frigido potu ſtomachus ejus ſublevatur, cauterium ſi adſit,

dolet, calet, cruentatur, caput ſtupet, leviter dolet, ſomnolentia, pandiculatio, oſcitatio, & noctu copioſæ urinæ aquoſæ mictio, quæ intensè colorata poſt acceſſum cum ſedimento; accedit artuum gravitas, anxietas, caput veluti fumo plenum videtur; inſpiratio difficilis perſentitur, rauceſcit vox, diaphragma ægrè deſcendere videtur, laborem in aëre inſpirando exerit æger, tuſſis convulſiva ſicca, vel quid paucum viſcidum extrudens, in fine verò acceſſus multum.

Invaſio. Horâ circiter ſecundâ matutinâ, pectus conſtringi, diaphragma ſurſum trahi, rigeſcere videtur, non niſi cum labore deprimitur, aſt multò major eſt difficultas coſtas elevandi pectuſque dilatandi, ad quod concurrere opus eſt muſculos lumborum & ſcapularum, æger è lecto ſurgere cogitur, inſpiratio difficilis eſt, multò magis quam exſpiratio, quæ ideò lenta & tarda; aſthmaticus vix poteſt tuſſire, exſpuere, nares emungere, aut loqui; ſtertor vel raucitas in exſpiratione apparet; alterutri lateri difficilius incumbit, & dein ex eodem pulmonis latere ſputa procedunt; flatulentia ſtomachi creſcit, & inſpirationi partim obſtat; ſi acceſſus ſit intenſus, vomitio birioſa concurrit; frigida appetuntur, calida ut vinum flatulentiam augent, ſæpiùs acceſſus invadit vacuo ventriculo poſt catharſim, jejuniumve; ſi verò ſtomacho benè paſto accidat, diutiùs durat, & intenſior eſt. Aſthmaticus incaleſcit ad ſudorem uſque cum pulſu celeri licet inæquali; febricula illa à lacte intenditur; ſurgens è lecto alvum pluries dejicit cum flatibus.

Acceſſu perſeverante pulſus debilis & intermittens eſt, manus & pedes frigeſcunt, facies liveſcit, accedunt cardialgiæ & palpitationes, deglu-

titio difficilis evadit & ſonora, ructuoſa. Labia ſugentis inſtar diſponuntur, oculi prominent, & lacrymas profundunt ſine mærore; oculorum ambitus cutaneus livet, muſculi ſubſident, motus artuum languet, dein caput dolet, turgidum eſt, & phantaſmatis ut in inſomnio deluſum, ſomnolentia ægrum invadit, ſed erectus vel in ſedili ſedens vix ſomno indulgere valet, in alterutrum latus vel antrorſum inclinato capite, non verò retrorſum. A cubiculo anguſtiore ab igne, à pulvere multùm læditur, nec non à pravis odoribus, à vino, ab illis quæ pectori incumbunt, dantur acceſſus ephemeri ſeu qui intra paucas horas ſputo viſcido terminantur, quales accidunt initio morbi antequam periodos ſtabiles acquirat; acceſſus utplurimum tres, quatuor, vel quinque dies divexant, quibus elapſis æger expectorat uſque ad ſequentem acceſſum; acceſſus ſexaginta hieme, viginti circiter æſtate patiebatur Floyerus, æſtivi acceſſus intenſiores erant, & longiores hibernis, quò longiores acceſſus fuere, eò intervalla longiora & reciprocè; ad phaſes lunæ nunc has nunc illas intenduntur acceſſus, regelaſcentibus aquis nec non vento orientali flante, revertuntur quibuſdam.

Cura aſthmatis humidi ſeu flatulenti juxta Floyerum alia in paroxiſmo, alia extra paroxiſmum.

1. In paroxiſmo, clyſmate præmiſſo, vomitorium lene ex oxymelitis ſcillitici ſemiunciâ cum oleo amygdalarum, vel ex ſeminum raphani drachmâ ſemiſſe, ventriculum exonerat, & acceſſum aſthmatis ſæpè fugat; fortiora emetica anhelationem intendunt. Phlebotomia mirè levat, ſed in extremâ anhelatione eſt adhibenda, non in vulgaribus acceſſibus, ne ſucceſſu temporis hy-

dropem accersat. Potus refrigerans & diluens adhibeatur, ut infusum panis tosti, aqua levissimè acidulata sale prunellæ, vel nitro, vel sale ammoniaco, vino, limonata, serum lactis, decoctum hordei; vesicatoria humeris, tibiisve apponunt Angli ad serum derivandum. Hora somni vel syrupus papaveris vel laudanum liquidum parvâ dosi propinetur: primâ saltem die jusculis aut cremoribus tantum utatur imò duabus sequentibus diebus, si vehemens sit anhelatio, dein offis, ovis cum multo aceto, pane, vino aquato utatur. Linctus sit ex oleo amygdalarum & syrupo papaveris ana unciâ, oxymelitis scillitici semiuncia, sacchari candi drachmis duabus, capiat cochlear bis vel ter in die, pro syrupo asthmatico misce syrupi de althæa, de erysimo, de prasio ana uncias duas, oxymelitis scillitici, & aquæ bryoniæ compositæ ana unc. unam, balsami peruviani drachmam semissem, sumat manè hujus cochlear. Copiosus usus aquæ cum pauxillo nitri & salis ammoniaci atque vespere semicochlear aceti scillitici cum oleo amygdalarum pectus utplurimum sublevat.

Zechius in vehementi accessu laudat croci grana decem, moschi granum unum in cyatho vini optimi.

2. Ad paroxismos prævertendos.

Vomitio ope aceti scillitici cum oleo, vel decocti seminum raphani, vel cardui semel in mense, si accessus frequenter recurrant, secùs semel vel bis in anno; sed vesperè emetici vel cathartici paregoricum non est omittendum; clysma semel in hebdomada iteretur; catharsis vulgaris est in usum semel, bisve post vomitorium vocanda, vel semel intra quatuordecim dies, si intra illud

tantùm intervallum recurrat aſthma ; ſi aſthma catarrhale fuerit, decoctum ſudorificum leve adhibeatur. Diuretica minùs videntur indicata cum aſthmatici in diabetem ſæpè vergant ; ad corrigendam mucoſam & flatulentam cacochymiam potus ſit ex decocto hordei, ſero lactis pro junioribus ; lac aſininum ſputa ſæpè incraſſat ; rari ſunt, quos potus aquarum bathenſium juvet. Optimus victus eſt ex carne elixâ vel aſſâ, potus ex aquâ, addito pro ſeneſcentibus vini pauxillo ; veſtimenta denſa calorem intendunt, frigus ſputa incraſſat, mœror acceſſus excitat, exercitium minimè negligendum. Amara ſtomacho proſunt, ſed leviſſima uſurpanda ſunt. Plures urinæ ſuæ potus aſthmaticos juvat, ſatius eſt ſal ammoniacum adhibere multâ aquâ dilutum ; chalibeata, vitriolica omnia aſtringentia nocent aſthmaticis. Galenus laudat aloem in aceto ſolutam, & recte monet morbum eſſe potiùs in paroxiſmo blandiendum quam curandum ; ita ut abſtinendum ſit juxta Septalium ab emeticis, ne ægrum ſuffocent, à catharticis, imò ab enematis : ipſemet Floyerus tentatis omnigenis remediis minimè convaluit.

Aſthma vulgare quod in ſcholis humidum dicitur minimè pendet à laxitate pulmonum ut vulgò dicitur, & ratione temperamenti ægrotantis poteſt dividi in pituitoſum, & in ſanguineum ; aſt in pituitoſo ipſo, calefacientia, exſiccantia ſæpè nocent, ut patet ex hiſtoriâ aſthmatis Floyeri.

2. *Aſthma Convulſivum* Williſii *de aſthmate cap.* 12. Baglivi *lib.* 2. *pag.* 203. *aſthma occultum ſiccum* Ettmulleri *pag.* 162. Aretæi *lib.* 3. *cap.* 11. ex Frider. Hoffmanno.

Diſtinguitur ab humido 1°. quod ſubitò acceſſus ægrum corripiat ; 2°. quod à dolore ſeu cram-

po cujusdam partis pectoris ineat, maximè si quædam pars pectoris olim vulnus vel ictum passa fuerit; 3°. quod violenta sint symptomata; sed nullum est certius signum quam si aliarum partium convulsio adsit, aut præcesserit; illud verò asthma vix ullam anacatharsim accersit. Willisius putat materiem hujus morbificam non esse in pulmonibus, sed in nervis musculos thoracis adeuntibus, unde illud asthma non esse pulmonare contendit.

Hanc speciem Helmontius vocat *caducum* pulmonis, id est *epilepsiam pulmonis*, ut ait Baglivus. *Vide* Helmontium *de asthmate n°. 14. Vide* descriptionem ab Aræteo traditam. *Vide* crampum diaphragmatis Lindani.

3. *Asthma hystericum* Baglivi *lib. 2. pag. 202. & 204.*

Ea species afficit mulieres hystericas, de salute recuperandâ desperantes; resistit remediis vulgaris asthmatis, stipatur sensu frigoris in vertice capitis cum aliquali dolore. Illam speciem sanavit Baglivus sale jovis in aquâ melissæ, nec non apposito emplastro matricali Mynsichtii, sal jovis recipiente in regione umbilici.

Vide Hortium *libr. 5. obs. 32.* Floyerum *de asthmate pag. 113.* vocatur *asthma muliebre* Ettmulleri.

4. *Asthma hypochondriacum* J. Rhodii, Ettmuller. *pag. 162. asthma nothum* Riverii. *hypochondriaco - spasmodicum* Frid. Hoffmanni *obs. 3.* E. Wolfii *dissert. de hac specie anno* 1754.

Illa species ex hypochondriorum vitio primam trahit originem, hæmorrhoidarios, flatulentos, suppressis solitis sanguinis effluxibus, aggreditur.

Exigit lenia laxantia, clysteres, catameniorum aut fluxûs mariscarum revocationem; juvant ther-

males aquæ leviores ut *de Cauterets*, *de Bagnauls*, nec non æſtate acidulæ cum lacte mixtæ, quales ſunt Vallenſes; in inveterato aſthmate, ſuperveniente œdematiâ, mira præſtant grana duo vel tria ſcillæ cum nitro contritæ & intùs ſumptæ; fluxum mariſcarum revocant pilulæ balſamicæ ut de gummi ammoniaco, ſagapeno.

Vide de hac ſpecie Baglivum *pag.* 214. River. *prax. cap.* 1.

5. *Aſthma arthriticum* Muſgrave, Zelſt *p.* 42. Dureti in Holler. *aſthma convulſivum à materie podagrica* Frid. Hoffman. *de aſthmate artic.* 13. *& obſ.* 1. *Orthopnœa* Dodon. *obſ. cap.* 20.

Eſt ea ſpecies quæ arthriticis, rheumatiſmo obnoxiis, ſcorbuticis, ob repulſam podagram, aut retentam materiem artrihticam accidit; affinis eſt convulſivo & hypochondriaco; primas regiones afficiunt flatus, moleſtiæ, anxietates; ſcapulas moleſtant pungitivi dolores, cor conſtringitur.

Conducunt præter auxilia generalia pulveres ex bezoartico & nitro, cum cinnabari, camphorâ, croco; pediluvia extra paroxiſmum poſſunt revocare materiam morbificam ad pedes, nec non ſinapiſmi, veſicatoria ſuris, femoribuſve applicanda, uſus thermarum Bagnolienſium etiam in prophilaxi confert.

Aſthma orthopnoïcum obſervavit Dodonæus in juvene mercatore qui per intervalla & multos annos ſuffocatus fermè erat, ſublevabatur multis phlebotomiis, catharticis, aquis acidulis, ſed demùm obortis doloribus podagricis & nephralgiâ calculoſâ illicò áb aſthmate immunis fuit. *Vide* Orthopnœam apud Schenckium.

Duretus in aſthmate arthritico putat cauſam eſſe adhæſionem majorem diaphragmatis cum hepate,

obſervatam in cadavere Polemarchi de Thermes.

6. *Aſthma à Polypo cordis.* Diemerbroeck; Floyer. *de aſthmate*; Pezoldus *obſ.* 58. Ephemer. natur. curioſ. Carol. Piſon. *de morbis à colluvie pag.* 214. Scultet. *in append. obſ.* 31. *Vide* orthopnœam à Polypo cordis.

Cognoſcitur autem ex vehementi palpitatione, pulsûs intermiſſione, aliiſque, ſed potiſſimum cadaveris ſectione, tunc enim frequenter ſatis concretiones polypoſæ in auriculis, ventriculiſve cordis, illæſis omninò pulmonibus oſtendunt aſthmatis principium, in quo certe caſu quàm periculoſa ſint emetica, inutilia cathartica, neceſſaria verò quies, phlebotomia, &c. quiſque videt.

7. *Aſthma pulverulentorum* Ramazzini *de morbis artificum.* Ephem. Germanic. *Vide* Synopſim Buchneri.

Lapicidæ, gypſarii, muratores, granorum cribratores, molitores plures huic aſthmatis ſpeciei ſunt obnoxii ob hauſtum copioſum ſingulis diebus pulverem, in aëre volitantem, quo bronchia eorum infarciuntur, unde anheloſi, tuſſiculoſi, pallidi evadunt, & ſæpe phthiſici. Signa & remedia inquirant quibus dabitur otium & occaſio.

Vide Hecquet *Maladies des Artiſans*, *tom.* 2. *Vide* Frid. Hoffmann. *lib.* 3. *pag.* 106.

8. *Aſthma ſtomachicum* Baglivi *appendic. de aſthmate.*

Magnam aſthmatum humoralium crudorumque partem à ſtomacho pendere obſervat Baglivus; hinc uti ſolebat pilulis de hiera cum agarico, & ſale vitrioli initio acceſſûs à ſcrupulo uno ad drachmam cum aquæ hordei unciis ſex ad vomitum ciendum ſingulo manè præſcribebat: in hac ſpecie quæ humoralis eſt, & non multum diſcrepat

ab

ab humidâ, cochlear oxymelitis ſcillitici edulcoratum ſucco malorum, ſuperbibendo juſculum ex cichorio cum pauxillo ſaſſafras coćto, vel granis ſex ligni aloës. Gummi ammóniacum, oxymel ſcilliticum, ſperma ceti, & julepus tabaci quatuor ſunt quæ in aſthmate humorali & ſtomachico cæteris omnibus antecellunt: Baglivi. Syrupus de althæâ conjungi debet julepo tabaci, qui ad drachmas duas datur: gummi ammoniacum ad drachmam diſſolvitur in pauxillo vini albi, & calidè bibitur cum aquâ hyſſopi in graviſſimis & deſperatis caſibus; nos calidiſſimo juſculo diſſolvimus ſperma ceti cum aliquot granis Benzoini.

9. *Aſthma à gibbo* Hippocratis, Floyer *p.* 109.

Non ſolum gibbi ex aſthmate fiunt quidam, quod ſi accidit, illi ante pubertatem moriuntur; verùm ex gibboſitate multi in aſthma deducuntur præterquam quod ferè omnes gibbi dyſpnœa laborant. *Vide* dyſpnœam.

10. *Aſthma equinum*, Soleyſel. *La pouſſe.* Floyer. *appendic.*

Equi cognominantur *Pouſſifs.*

Illi identidem tuſſim profundam pećtoralem patiuntur, & ilia ducunt; ſpecies verò iſta in eo ab aliis diſcrepat quod textus cellularis pulmonis ſit omninò emphyſematoſus, ut in equæ aſthmaticæ cadavere obſervavit Floyerus. Idem obſervavi in pulmône vaccæ aſthmaticæ; pellucebant interſtitia lobulorum pulmonis, & tusâ membranulâ illâ aër copioſus exhalabat.

Nonne illa violenta aëris intruſio per veſiculas in textum interlobularem fit cum equi magno impetu currunt, in illis enim violentis conatibus magnâ vi aër in pulmonibus compreſſus, in veſiculas reagit, eaſque diſrumpere valet.

Potiùs ea species asthma emphysematosum vocanda foret, nec enim existimandum eam solam equos afficere, & ab eâ homines immunes esse. Desiderantur ejus signa & remedia, quod fermè de omnibus morborum speciebus dicendum est.

11. *Asthma exanthematicum* 13ª. species Frid. Hoffmanni *f.* 2. *c.* 2.

A Scabie Junckeri; *ab erysipelate*, *variolis*, maximeque *morbillis*, *purpurâ*, seu *miliari*, *maculis*, *pustulisque scorbuticis* ad corporis superficiem pulsis, & crasso astringentium usu retroactis, à scabie, *tineâ*, vel achoribus capitis, crustâ lacteâ per oleosa pinguia, aut linimenta sulphurata præposterè exsiccatis, à pedum fœtore suppresso, à perspiratione subitò cohibitâ, ab ulceribus chronicis, vel fonticulis inopportunè consolidatis.

Illa species est vel varietas asthmatis convulsivi, quod non à motu inordinato fluidi nervei, sed à materiâ acri, causticâ, subtili, sæpè virulentâ, quæ originem suam repetit ab exanthematum, impetiginum ex quacumque seri acris excretionum impedita, non sufficienti evacuatione, in cutem depositione aut improvidâ repressione.

Atque ex illâ historiâ facile est intellectu quænam indicationes ad ejus morbi curationem sint adimplendæ; illa enim acris materies est eliminanda per fonticulos, diuretica, cathartica, sudorifica; modo tamen sanguinis æstum non intendant, quod asthmaticis perniciosum est; illa materies simul est edulcoranda per diluentia, thermas sulphureas, lacticinia, serum lactis, ptisanas bechicas; formulas verò ac processus integros in hac specie curandâ videsis apud Hoffmannum, nec non *in tabula* 31ª. Junckeri *de asthmate p.* 274.

12. *Asthma metallicum. Vide* Etmullerum *de*

asthmate; Ilseman *de colicâ saturninâ.*

Est species spasmodica sicca, quæ à fumis metallicis, saturninis, sulphureis, venenatis, arsenicalibus, carbonum fossilium, aquæ fortis, antimonii exhalationibus oriuntur, quo quidem morbo in præparando antimonii clisso tactum se fuisse narrat Etmullerus. Eo laborant sæpius metallicolæ & plura fabrorum genera. *Vide* metallurgicam morbiferam Frid. Hoffmánni. Tetri hujusmodi vapores inspirati constringunt, vellicantque teneras pulmonum vesiculas quibus adhærent, & sic hanc speciem producunt.

Curatio aliquatenus convenit cum curâ Rachialgiæ metallicæ, colicæ saturninæ, tremoris metallurgorum &c. Vinum lithargyrio dulcificatum induxit hoc asthma.

Vide Ephem. Nat. cur. *dec.* 3. *ann.* 4. *obs.* 30.

13. *Asthma cachecticum* Frid. Hoffmanni *spec.* 16. Est illa asthmatis spasmodici varietas, quod in cachecticis à sero acri pectoris organa exundante proficiscitur absque tamen hydrothorace, quale vulgò vocatur œdema pulmonum, tale supervenit ab œdemate pedum repulso, maximè sub frigore febris intermittentis; illud asthma ingentem spirandi difficultatem infert, quæ per intervalla decrescit, aut obortâ copiosâ diuresi intermittit. Historiam vide *in casu* 62. *consultation.* Frid. Hoffmanni *tom.* 1. *sect.* 2.

14. *Asthma venereum* Junckeri *conspect. med. tab.* 31. *n°.* 15. sanatur hydrargyrosi.

15. *Asthma plethoricum* Poweri à Physician's Legacy &c. *Asthma sanguineum* dictum Frid. Hoffmann. *libr.* 3. *pag.* 95.

Cognoscitur ex signis & causis plethoræ, faciei rubore, febre ephemerâ illius primos accessus

comitante, ſuppreſſis evacuationibus ſanguineis; varietas eſt aſthmatis humoralis, in quâ potius phlebotomiæ conveniunt quàm emetica; cùm ventus orientalis flat, illud miteſcit & ægri expectorare incipiunt, ait Power.

16. *Aſthma catarrhale* Scholtzii.

Ambigit inter rheuma & aſthma humidum, dignoſcitur per coryzam, raucedinem, anginam, ſternutationem, dolores catarrhales ipſum initio potiſſimum comitantes, & curatur ut rheuma à quo differt per periodos &c.

17. *Aſthma pneumodes* Aretæi *lib. chr.* 1. *c.* 12. *Pneumodes* Mercurial. *prax. de difficultate anhelitûs pag.* 250. *Pulmonaria* Hippiatrorum.

Eſt aſthma in quo humor excernendus è pulmonibus mutatur in grandinem, vel veluti lapideſcit; de quo egerunt Galenus & Alzaravius. Hic affectus rariſſimè accidit hominibus, aſt frequenter in brutis, quæ rariſſimè tuſſiunt, & idcircò retinent humorem bronchialem, qui ideò juxta Ariſtotelem in gypſeam materiem abit.

Aretæus ait hunc morbum eſſe aſthmatis ſpeciem, nam ſpirandi anguſtia & tuſſis & vigilia & caliditas utrumque comitatur morbum, item in cibos odium & totius corporis extenuatio; id malum anni ſpatium non excedit, pulſus parvi, crebri, infirmi ſunt, ut in aſthmate, privatim verò pulmonarii ſeu pneumodes tuſſiunt tanquam aliquid expulſuri, cum tamen irritus eorum labor ſit, nihil enim rejiciunt, aut tantummodò quid exiguum, album, rotundum, grandinoſumque; pectus in his latius utique eſt, non obtortum, non ulceratum, tametſi verò pulmo non ſuppuret, humorum tamen veluti concretorum plenus eſt. Temporis intercapedines inter hujuſce morbi

accessiones, longiores sunt; nonnulli suffocantur citò, alii in ascitem, aut anasarcam labuntur. Hæc Aretæus. De grandinatione brutorum ut porcorum, *Vide* Chalazosim *class.* 10.

18. *Asthma hypochondriacum* Leopold. Wolfii *dissertat. Argentinæ* 1754.

Est difficultas inspirandi, quæ ab hypochondriacorum viscerum, hepatis potissimum resistentiâ & infarctu procedit.

Consulatur de ea specie Riverius. *lib.* 7. *cap.* 1. Vosterdyk Schacht. *institution.* Juncker. *tabul.* 32. Helvetius *Traité des malad. pag.* 177.

Signa specifica sunt regio hepatis renitens, elata, tensa cum faciei flavedine & alvi constipatione, nec non tussi siccâ, hepaticâ dictâ.

Quamvis ejus morbi principium constans videatur, interea paroxysmos patitur æger cum tempestas mutatur, quoad hygrometrum & barometrum.

Curatio verò minimè exigit bechica, edulcorantia lenientia, sed efficacia, aperientia, martialia, resinosa, aloëtica, laxantibus interpositis.

Differt ab asthmate flatulento per obstructiones hepatis, licet pluries hæ duæ species combinentur.

Fusam hujus morbi theoriam & praxim vide *in dissertatione* L. Wolfii *de asthmate hypochondriaco*, quod rectiùs *hepaticum* dicas.

19. *Asthma convulsivum* Boerhaavii *consult.* 3.

Adolescens illustris, dives, caseo tosto ad cœnam uti solitus, à cœnâ lectum petens, post primum somnum expergefactus immani dyspnœâ & anxietate correptus, moriturus statim videbatur, intra horam sine medicamine, sine evacuatione immunis evasit; multos tales paroxysmos

quotannis ſub autumni initium patiebatur : hæc Londini paſſus , Belgium reverſus , ibi paroxiſmi, frigore ſuſcepto , revertebantur , aſt expectoratione ſuperveniente levabatur , uſus exercitio & medicamentis pectoralibus ; paroxyſmus typum fixum induens per octo vel decem dies perſeverat intervallis omninò variis ; phœnomena paroxiſmi ſunt ingens coarctationis ſenſus circa ſcrobiculum cordis , inflatio per reliquum abdomen , ſyncipitis artuumque dolor gravativus , præcordiorum anxietas , tuſſis arida , febris , alvus conſtricta , urina ſolitò paucior , rubicundior , pulſus frequens , inæqualis , calor , aliquando rigor paroxiſmum pejorem denotans ; hæc perſtant ſymptomata ; tandem tuſſis evadit humida , phlegma viſcidum copiosè ejicitur , urina copioſior , ſedimento lateritio copioſo , ex anacatharſi & diureſi copioſis , majus levamen , à paroxiſmo breviore phlegma dilutius , extra paroxyſmum hilaris eſt æger , appetitus viget , facillimè ſpirat , ultimis ſex annis aſthma evaſit hypochondriacum , animi ſcilicet ingenti dejectione ſymptomatis prægreſſis in paroxiſmo adjunctâ.

Curatio Boerhaaviana.

Diaphragma convulſum ob irritationem nervorum ventriculi à caſeo toſto ſuffocabat ægrum , aſt debilitas orta ex hoc malo mortem ſuffocativam avertit , laxatis nervis , muſculiſque tenſis , dùm vis vitalis urgebat , dein viſcera chylopoetica debilitata infarctui ſuſcipiendo apta facta ſunt, horum actio vitiata , atrabilis genita , hinc ſuadeo 1°. ut omni manè jejuno , omni veſperè horulâ ante cœnam abdomen , præcordiaque pannis ſiccis calidis per horæ quadrantem perfricentur ; 2°. quotidiè ante prandium jejunus , & veſperi biho-

rio ante cœnam equitet; 3°. manè à frictione deglutiat pilulas ex ſaponis veneti drach. III. & ſem. m. f. pilulæ gran. IV. harum ſumat V. & id repetat quinquies interpolans ſemper decem minutorum ſpatio; tum ſuperbibat de potione ſequenti unciam, ſcilicet herbæ acetoſæ, bellidis prat. chærophylli, cochleariæ, hederæ terreſtris, naſturtii aquat. taraxaci, ana q. ſ. ut lotis, ſciſſis, tuſis, expreſſis ſucci puri unc. VI. exprimantur, quotidiè recentes horâ VI. exhibeantur, interim deambulet; 4°. ante decimam veſperè cubet, matutinus ſurgat; 5°. cibum ſicciorem coctu facilem, perfectè maturos fructus præcipuè vacuo ventriculo, cum pauco panis biſcocto, laudo, æſtate præſertim; carnes recentes aſſæ, piſces aſſati, olera cichoracea, lactucæ, proderunt; 6°. his ſedulò factis bimeſtri ſpatio, æſtate de acidulis ferratis cogitandum una cum exercitio corporis aſſiduo, & vacatione animi à ſeverioribus ſtudiis.

IX. *Orthopnœa*, Suffocation, orthopnée. *Catarrhus ſuffocativus* Auctorum; *Suffocatio* Ettmulleri; *Meteoriſmus* Hippocr. *Coac.*

Eſt morbus acutiſſimus ſubitaneâ anhelatione ſublimi & ferè ſuffocatoriâ ſtipatus.

Differt ab aſthmate, cujus paroxiſmos vehementes mentitur ex eo quod per periodos non recurrat.

A dyſpnœâ, quod ſit morbus acutus, dyſpnœâ verò chronicus vel diuturnus nec ſubitò ſuffocationem intentans.

Perperam hæc tria genera confuderunt Auctores, iisque etiam anhelitum addidit Ettmullerus, quasi anhelitus, dyspnœa, asthma & orthopnœa forent diversi gradus ejusdem morbi; quod si ita sit, quidni omnium aliorum morborum gradus nominibus genericis insigniantur, quod numerum generum quadruplo majorem sine fructu faciet. Sic plebs incassum multiplicat nomina generica plantarum, piscium, quadrupedium; sic vaccam, vitulum à bove mare, adulto, genere distinguunt rustici; sic idem sparus prout major, minorve est, apud Occitanos diversa nomina sortitur auratæ, *Mejane*, *Sauquene*, &c. quod à sanâ ratione & legibus Icthyologiæ quàm alienum sit, facilè percipiunt Methodici.

Hujus generis species determinare perarduum est; suffecerit indicasse observationes individuas, ex quarum pensitatione quondam sagaciores illas eruere valeant.

1. *Orthopnœa peripneumonica; Catarrhus suffocativus* Baglivi, Ettmulleri *pag. 155.*

Maxima de nihilo facta est historia, ait Hildanus, & reapsè Veteres eâ opinione occupati omnes ferè morbos fieri à destillatione seri ex capite, seu à catarrho omnem morbum qui subitò ægrum suffocando enecaret, catarrhi suffocativi nomine salutabant. Insulsissima est sententia oriri catarrhum suffocativum ex illapsu feri vel lymphæ, non dico à cerebro, quod absurdum est, sed ne etiam à vasis pectori vicinis lymphaticis; quippe non nisi gradaria fieri potest congestio, non verò morbum illicò præfocans, unde Helmontius Scholasticos meritò deridet in capitulo cui titulus est, *Catarrhi deliramentum.*

Oleum sulphuris injecit Ettmullerus in venam

cruralem canis, qui per ſemihoram admodùm anxiè reſpiravit, ſenſim difficiliùs, & demùm ſuffocatus ſpumam ex ore & auribus copioſam emiſit; aperto cadavere omnes viæ aëreæ erant turgidæ ſimili ſpumâ ſanguinolentâ, pulmones verò ſanguine nigro farcti. Hæc eſt idea catarrhi ſuffocativi.

Michaël refert exemplum catarrhi ſuffocativi, qui ferè ſtrangulavit coquum, qui ab igne calens ſubitò frigidiſſimam cereviſiam hauſit, unde tamen evaſit ope ſucci expreſſi ex Bellide, qui ſanguini reſolvendo eſt aptiſſimus.

2. *Orthopnœa cardiaca; Syncope cardiaca* Caſpar. Hoffmanni.

Ea eſt ſpecies orthopnœæ, quæ vulgò pro apoplexiâ habetur, quia ſatis ſubitò cum ſtertore ſuffocat & enecat ægrum, quæ tamen ab infarctu ventriculorum, vel auricularum cordis procedit; quippè ſi quâvis de causâ, ut polyposâ concretione, grumo cruoris obturetur alterutrum, potiſſimum verò ſiniſtri cordis orificium, illicò ſanguinem continuò in pulmones appellentem in ipſius venis, arteriiſque aggeri neceſſum eſt; quod fieri non poteſt, niſi arctatis viis aëreis, illicò difficultas reſpirandi continuò, ſubitòque creſcens, & cordis palpitationes, & pulsûs intermiſſiones, & extrema naturæ adverſus mortem luctantis conamina convulſiva ægrum in extremum diſcrimen conjiciant; hinc mors repentina, quæ catarrhus ſuffocativus apud multos vocabatur. *Vide* Aſphixiam; *vide* Bartholini *centur. 2. epiſtol. p. 683.*

3. *Orthopnœa ſpaſmodica* Baglivi; *Orthopnœa ſicca* Ballonii *epidem. pag. 198. Convulſio laryngis* Bartholini *centur. 4. epiſt. 454.* Solenandri *conſil. 14.* eſt illa ſuffocatio quæ à convulſivâ pul-

monum, aut potiùs laryngis constrictione, aut diaphragmatis spasmo accidit, citra tamen hysteriam.

Sic refert Platerus *observ. pag.* 182. virum robustum quoties coitu uteretur, toties suffocarionem expertum esse, quâ demùm obiit; coitus autem meritò ab Avicennâ dicitur parva epilepsia; sed ille morbus gradu tantùm videtur differre ab asthmate convulsivo.

4. *Orthopnœa hysterica* Willisii *de nervis cap.* 26. *à terrore* Foresti *lib.* 6. *observ.* 10. *Præfocatio uterina* Auctorum, vel *Strangulatio uterina; Suffocatio hysterica* Frid. Burlen *dissert.* 1698. *Asthma uterinum* Helmontii *de asthmate; Caducus matricis* Paracelsi; *Hystericepnix* Græcor.

Hoc nomine intelligo non hysteriam in genere, in quo multi Veteres errarunt confundentes sub eodem nomine generico diversos morbos hystericos, sed tantùm symptoma hystericis familiare, quod sæpè pertinax est, & in præfocatione consistit, sive anginam hystericam vehementem, sive cingulum hystericum simulet; prima varietas à convulsione tonicâ musculorum laryngis, altera verò à diaphragmatis tensione spasmodicâ dependet.

Discrepat à caro hysterico, ex eo quod in caro nullus sit respirandi conatus; econtra ægræ velut in aspnœâ constitutæ vix respirare videantur; ast in orthopnœâ respiratio fit velox, laboriosa, præceps, frequens, cum spasmodicâ pectoris agitatione, voce raucâ vel obscurâ, & summo suffocationis metu. Mulieres à veteribus Medicis hausere absurdam opinionem, quod uterus in gulam ascendat, ibique ægram suffocet; mirum quamdiu hæc insulsa fabula apud Medicos

viguerit. Dyſphagia hyſterica ab hoc ſymptomate diverſiſſima eſt. *Vide* Aretæum *de vulvæ ſtrangulatu.*

5. *Orthopnœa ab hydrothorace* Rhodii *obſerv. 27. centur. 2.*

Mirum quandoque quàm cito aquæ in cavo pectoris colligantur, illas vidi tantâ mole collectas, ut ſecto cadavere ſurſum è vulnere pectoris exilirent. *Vide* Hydrothoracem, & *obſerv. 15. Sepulchreti.*

6. *Orthopnœa à pinguedine* Theodor. Kerckringii *obſ. 66.*

In puero trienni qui ſuffocatus perierat, invenit Kerckringius copioſiſſimum adipem extùs & intùs; ſed adeps exterior mollis erat, & quaſi œdematoſus; cor erat ita adipe obvolutum, ut deficere videretur; venter non niſi adipem purum continere videbatur, intra quem exigua immerſa erant viſcera, cæterum ſana; cerebrum erat flaccidum, aquam inſipidam continens in ſinubus cum hydatidibus juxta plexum choroideum. Similem orthopnœam in muliere vidit Fabricius Hildanus, *centur. 6. obſ. 97.* à pinguedine monſtruosâ oriundam; itidem Bartholinus *anno 1671. obſ. 74.* Vide plura in *Sepulchreto* Boneti *appendice de ſuffocatione.*

7. *Orthopnœa à vomicâ* Boneti *Sepulchret. de ſuffocatione, obſ. 40. 37.* Dodonæi *obſ. cap. 19.*

Abſceſſus in ipſis pulmonibus juxta diaphragma, in abdomine diaphragma ſurſum pellens, in axillis, aliiſque pectoris locis aliquoties obſervati ſunt apud eos qui orthopnœâ extincti fuerant, natura hiſce conatibus ſpaſmodicis vomicas illas rumpere contendente. Sæpiùs Auctores tribuunt orthopnœam cauſis minimè illam per ſe producentibus, ut jecoris moli adauctæ, adhæſioni pulmonis cum

coſtis, cùm ea ſint principia naturam ad validos ; eoſque ſuffocatorios conatus edendos incitantia.

A vomicâ ſuffocationem refert Guillemau, &c.

8. *Orthopnœa ab anevriſmate* Bonet. *Sepulchret. obſ. 28.*

Ab anevriſmate aortæ ortam vidit Petr. de Marchettis ; Horſtius cor duplo vel triplo majus ſanguine diſtenſum, & cruore grumoſo turgidum in ſuffocato invenit; Zacutus *prax. admirab. lib. 2. obſ. 63.* Fontanus *reſponſ. pag. 59.* Plura vide apud Lanciſium *de cordis anevriſmatibus*, Horſtium *obſ. 1. libr. 9.*

9. *Orthopnœa à deglutitis* Bonet. *Sepulchret. pag. 579. & obſ. 1. 483.* Ettmuller. *pag. 157.* Marcell. Donatus *hiſtor.* Foreſt. *libr. 15. obſ. 28.* Bartholin. *cent. 1. obſ. 11.*

Ea eſt quam corpora duriora aut craſſiora, vel ſemideglutita, & in œſophago hærentia, vel quod pejus eſt, in glottidem illapſa, & bronchium alterum obſtruentia inducunt ; proſtant de his nuper recenſitæ hiſtoriæ in Actis Academ. Chirurg. Pariſinæ, lectu digniſſimæ ; videatur etiam Morton. *de phthiſi ab hæmoptyſi*; Boneti *Sepulchret. de ſuffocatione, obſ. 6. 7.* Vidi duos convaleſcentes in Noſocomiis fruſto panis ſuffocatos.

10. *Orthopnœa à bronchocele* Boneti *Sepulchret. de ſuffocatione obſ. 9.* Exempla proſtant apud P. de Marchettis & Thom. Kerckringium ; idem à thymo intumefacto ortum Fr. Plater. *obſ. l. 1. pag. 184.*

11. *Orthopnœa à gaſtrocele.*

Equi nimium in curſum concitati non raro patiuntur gaſtrocelen, quâ ventriculus ſciſſo diaphragmate intra thoracem adigitur. Similem olim caſum vidi in muliere quæ hinc ſuffocabatur,

dein verò vomitu habituali absumpta est; orthopnœam memorat Bonetus *in Sepulchreto de suffocatione obs.* 41. in quâ per vulnus diaphragmati inflictum à cultello intestina tenuia intra thoracem irrepsere, & pulmones ac cor suffocavere.

12. *Orthopnœa ab hydropneumoniâ* Barrere *observ. anatom* 1. pag. 109.

Miles viginti quinque annos natus magnâ oppressione, tussi violentâ, & febre detentus Nosocomium appulit, septies in triduo phlebotomiam passus, sublevabatur; ast recidivante morbo, orthopnoicus sudore frigido, asphyctos fermè, huc & illuc anxiè se jactans obiit, frustra tentatis pluribus auxiliis.

Aperto cadavere, pulmones tumidi, pleuvræ agglutinati, maculis roseis hinc inde notati, à pressione digiti fluctuatio, remoto digito, fovea evanescebat illicò, sectis diversis pulmonis locis aqua copiosa effluxit; nulla tamen erat in thorace effusa, nullum ullibi vitium, nec in corde, nec in pulmone ullum tuberculum.

13. *Orthopnœa ab empyemate. Vide* Empyema.

14. *Orthopnœa traumatica* Bonet. *Sepulchret. obs.* 31. *de suffocatione.* Frid. Hoffman. *de asthmate n.* 15.

Ictus vehemens in pectore juvenem humi prostravit attonitum, cum anhelitu gravi, vomitu frequenti, voce suppressâ, spumâ confertim ex ore emanante.

In cadavere pulmo habebat plurimas maculas lividis maculosas, à lapsu fractum erat cranium. Tulpius *lib.* 1. *obs.* 6.

Orthopnœam etiam inducunt vehementes costarum, aut sterni contusiones, luxationes, vel fracturæ, cartilaginis xiphoideæ intropressio.

15. *Orthopnœa ab antipathia* Zacuti *prax. obs.* 103. *lib.* 3.

Condiſcipulus Zacuti caſeum ita averſabatur, ut ſyncopem ab ejùs odore ſæpè incurreret; à ſociis per jocum oblato hoc cibo, ſtatim cum livore faciei, ſtertore ſuperveniente cum pulſu parvo, mortis imaginem repræſentabat; at ſpumâ excretâ ex ore more epilepticorum, ad vitam revocatus eſt.

16. *Orthopnœa à vaporibus* Ettmuller. *de ſuffocatione pag.* 159.

Ex fumo ſulphuris vehementer conſtringuntur pulmonales veſiculæ, unde ſuffocatio. Idem præſtant vapores vitriolici, pulvis lycoperdonis, ſeu crepitûs lupi, ſi inſpiretur, calcis & ſimilium.

Longè verò alium effectum producunt vapores mephytidum, vini fermenteſcentis, cellarum diù clauſarum; illa verò nullam orthopnœam excitant, ſed ſubitò enecant, quaſi homo fulmine perculſus foret, adeòque ad aſphixiam pertinet ille morbus.

17. *Orthopnœa à vermibus* Ephem. nat. cur. *dec.* 3. *ann.* 3. & 8. *obſ.* 188.

Suffocatio à vermibus in ventriculo, & in œſophago potiſſimum.

Differt orthopnœa à cynanche & ab *anginâ*, quia deficit in orthopnœâ ſenſus ſtrangulationis in gutture; ab *aſphixiâ* ſuſpenſorum, ſubmerſorum, mephitide infectorum per anhelationem præcipitem, cùm in aſphyctis nulla reſpiratio, aut vix conſpicua; ab *apoplecticis* differunt orthopnoici, quod ſentiant; à *peripneumonicis*, quod ſubitò præfocati videantur.

18. *Orthopnœa à lipomate* Philoſophical. tranſact. Abridg. *tom.* 3. *pag.* 157. Vanſwieten. *aphor.* 75.

Steatoma ultra ſex libras pendens in cavo pectoris repertum, poſt enormes calamitates, tandem ſuffocavit ægrum.

Vide ſimilem caſum *in obſ.* 4. Boneti *Sepulchret. de ſuffocat. pag.* 591.

19. *Orthopnœa ab inanitione* Platner. *inſtit. chirurg. Aſthma convulſivum* Gernhardi *diſſ. de ſpaſmo ab inanitione*, Lipſiæ 1755.

Puerperæ magnam ſanguinis jacturam paſſæ, aut quarum ſtatim à partu non vincitur faſciis abdomen; necnon hydropici quibus citra hanc cautelam aqua tota ſimul detrahitur, quandoque ſuffocati, & convulſi pereunt, teſte Platnero, Heiſtero, Lamotte, quod accumulato in pulmonibus ſanguini tribuunt Lipſienſes, & aſtma convulſivum vocant.

20. *Orthopnœa febricoſa* Mortoni *de febribus*, *pag.* 139. *hiſt.* 7. *& pag.* 74. eſt paroxyſmus febris tritæophiæ aut tertianæ duplicis, ſimplicisve, ſed larvatæ & proteiformis, qui inter dira ſymptomata cardialgica, ſpaſmos pectoris & ſuffocationem infert, quovis die repetentes; non ideò aſthmati annumerandus eſt morbus acutiſſimus, cum aſthma chronicum ſit.

Mortonus ad ſimilem ægram advocatus, eam invenit vomitione perpetuâ penè confectam, atque præ ſpaſmis thoracis & abdominis perpetuò ejulantem, & tantùm non ſuffocatam, febre nullo modo ſe prodente, præ vehementiâ ſymptomatum; urina etenim erat clara & tenuis; temperies mitis extrema frigeſcebant, pulſus erat celer, ſed debilis & inordinatus.

Præſcripto leni emetico, aqua pulli copioſa offerebatur, bolus ex theriacâ & pulvere abſorbente ſequebatur cum antiemetico Riverii; in remiſſione urina erat lateritia, kinkina non poterat aſſumi propter vomitionem; die ſequenti miſella virgo ſuffocata penè, & delira præ atroci

dolore totum thoracem & abdomen occupante; sese jactabat, & perpetuò vociferabatur, nec vomitio cessabat.

Præscriptâ phlebotomiâ, & clysmate, febrifuga narcoticis juncta quâque horâ quartâ adhibita sunt, decocto albo Sydenhami, julapiis perlatis, anodynisque suppressi sunt illi horrendi paroxysmi.

21. *Orthopnœa pseudoperipneumonia, fausse Péripneumonie; Peripneumonia hiemalis* Sydenhami *process. p.* 656. *Peripneumonia notha* Vanswieten. *aphor.* 867. Fortè *Peripneumonia catarrhalis* class. tertiæ.

Morbus hic à solo Sydenhamo & Boerhaavio ferè descriptus, differt à peripneumoniâ, cujus imaginem refert ex defectu febris acutæ; differt juxta Sydenhamum ab insultu asthmatis sicci, quod in isto nusquam comparent febris indicia; in hac verò dyspnœâ, manifestè se prodat febris, licet longè minor, & magis obscura quam in peripneumoniâ verâ.

Hic morbus primo fallaci lenitate opprimit, nec opinantes; quippe levi defatigatione, debilitate, prostrato ferè omni motu, anhelitu, oppressione pectoris incipiens, adeò leves motus excitat, ut vix caloris, febrisve indicia moneant periculi; mox vagæ horripilationes, leviusculi febris insultus adsunt, unde subitò crescente anhelitu & debilitate, mors, cujus in urinâ & pulsu vix ullum adfuit præsagium.

Ingruente hieme, & sæpè initio veris emergit, insultu primo nunc incalescit, nunc friget æger, ex motu quolibet vertiginosus est, rubent & calent genæ, oculique; tussit & inter tussiendum capitis dolor lancinans premit, poculenta vomitu rejicit,

rejicit, urina turbida eſt, & intensè rubet, ſanguis pleuriticorum æmulus, anhelus crebrò & celeriter ſpiritum ducit dolente thorace.

Morbus ille ſenibus pituitoſis, frigidis, catarrhoſis frequens in borealibus præſertim regionibus; orthopnœis adſcribitur, quia acutus eſt morbus; non peripneumoniæ accenſetur, quia febris non eſt acuta, ut in verâ peripneumoniâ; ad rheuma accedit quam proximè; & *fluxio in pectus* vulgò vocatur, nobis peripneumonia catarrhalis, à quâ tamen differt defectu coryzæ, ſternutationis, aliorumque rheumatis characterum.

Curatur juxta Sydenhamum duabus, tribuſve phlebotomiis, & præſcripto alternis diebus cathartico quod ingrediatur ſenna, agaricus; verum qui in hiſce regionibus acrior videretur; deinde diebus vacuis, decoctum pectorale, eclegma & oleum amygdalarum uſurpantur.

Boerhaavius verò phlebotomiam unam tantum ſuadet; dein quotidiè repetitum clyſma, victum tenuem ex juſculis, potum tenuem, ſubacidum, mellitum, vapores & ſuffitus emollientes; demùm balnea crurum pedumque, & ampla veſicatoria cruribus admovenda: quam diverſa à Sydenhamianâ curatio!

22. *Orthopnœa ſcorbutica* Eugaleni *obſ. 11. 41. Strangulationis metus in ſcorbuto* Sennert. *de ſignis ſcorbuti.*

Plurimi ſcorbutici conqueruntur de obſtructione ventriculi ad os uſque inſtar pali totum œſophagi meatum obturante, & ſuffocationem minante: id imprimis cibum ſumpturis accidit, qui cum primum bolum deglutituri ſunt, in præſentiſſimo ſuffocationis periculo verſantur; Sennertus vidit qui hoc non minùs metuebat quàm ſi carnifex

laqueo eum ſuffocaturus præſto eſſet; is ut ab hoc morbo ſe liberaret, januæ parte ſuperiori manibus prehensâ, pedibus pendulis totum corpus concutere neceſſum habebat.

Hanc orthopnœam in ultimo gradu ſcorbuti vidit Lindius.

23. *Orthopnœa ab hydrocephalo* Ballonii, Boneti *Sepulchret. de catarrho ſuffocativo obſ.* 14. 15. 16.

Illum morbum eſſe convulſivum veroſimile eſt, atque huic convulſioni ſubitò lethali anſam præbere ſubitam ſeri in ventriculis cerebri exundationem.

Barbeyracius qui vidit hanc ſpeciem, pro apoplexiâ habuit, eâque pituitosâ; quæ cum ſtertore ſtipatur, pro catarrho ſuffocativo habebatur. Veteres aquas è cerebro in pectus delapſas ægro ſuffocando pares eſſe putabant; hinc nata fabula.

24. *Orthopnœa varioloſa* Sydenham. *pag.* 595. Baglivi *pag.* 569. ea eſt quæ undecimo die, rariùs 14. vel 17. in variolis confluentibus accidit, cum febris ſecundariæ exacerbatione, jactatione, &c.

Vena illicò in pede ſecanda, dein emeticum præſcribendum, veſperè paregoricum, imò narcoticum; ſequenti mane lenis catharſis adhibenda.

Hæc orthopnœa à materiâ varioloſâ retenta accidit.

X. *Angina*, Mal de gorge, Angine, ab *angendo* dicta; *Paracynanche* & *Paraſynanche* Græcis.

Eſt difficultas reſpirandi, cum ſenſu obicis in gutture, & ſæpè deglutitione difficili, ſine phlegmaſiâ.

Differt à cynanche, quia nullâ febre inflammatoriâ ſtipatur angina ; à cæteris anhelosis morbis, quod ſenſu ſtrangulationis, aut dolore gutturis ſtipetur.

Differt à dyſphagiâ, quia angina comitem ſæpè habet difficultatem deglutiendi ; ſed dyſphagia nunquam habet notabilem reſpirandi difficultatem quam habet angina. Si confundatur angina cum cynanche, pari jure ſub eodem genere confundi debent mania & phrenitis, hæmoptyſis, & peripneumonia, nephralgia & nephritis, ſeu morbi claſſe diſtincti.

Falſum eſt anguſtiam laryngis ſemper eſſe eſſentialem anginæ, cùm non ſit eſſentialis difficultati reſpirandi ad guttur relatæ ; ſi etenim quoquo modo reſiſtant organa reſpirationis in gutture poſita, ſeu ſi doleant, rigeant, cùm ad reſpirationem ſive tacitam, ſive velocem & loquelam moveri debeant, inde difficilis erit reſpiratio cum ſenſu moleſto in gutture ; ſic anginæ frequentiſſimæ ſunt in tonſillis, & velo palatino, intactâ larynge.

Anginam non ſemper comitatur reſpiratio frequens, quandoque pacatiſſima eſt, niſi quod doleant organa inter loquendum, clamandum, ridendum, aut fortiùs reſpirandum.

Cum Scholaſtici clarioris doctrinæ gratiâ, ad unum principium ſimplex volunt referre plures ſpecies ejuſdem morbi, neceſſum habent ſpecies multas ab eo genere procul amandare, oblivioni tradere, & hiſtoriam infidam, mancam tradere ; aſt hiſtoria morbi cujuſvis debet ſcribi, ſepoſitâ omni theoriâ, & ſatius eſt ignorari ſpecierum theoriam quàm earum hiſtoriam.

1. *Angina bronchus*, *Angine catarrhale*, *fluxion*

ſur la gorge ; Angina pituitoſa ; Catarrhus ad fauces ; eſt ea ſpecies quæ à lymphâ intra organa gutturis congeſta dependet, atque cognoſcitur ex raucedine, tuſſi, ſternutatione, coryzâ, vel prægreſſis, vel concomitantibus, cum tumore & dolore colli, tonſillarum, parotidum, aut maxillarium glandularum ſine febre acutâ, & à frigore ſuſcepto, dum potiſſimum corpus æſtuat.

Hæc ſpecies *Bronchos* Græcis dicitur, vulgò dicitur fluxio in fauces, à Boerhaavio *angina catarrhoſa tenuis, aph.* 791. Etiamſi verò tumor externus colli, ſi adſit, cuti concolor ſit, & vix acutè doleat, tumor tamen tonſillarum, gargareoniſque rubet, quia hic eſt nativus ferè harum partium color ; Boerhaavius exiſtimat affici in hac ſpecie membranam mucoſam, quæ nares internas, fauces, œſophagum inveſtit, & muco illo infarciri, quod dein matureſcente anginâ, plorat, ubertim exprimitur, ſub formâ viſcoſi phlegmatis, quandoque acris, vicina excoriantis, & quamvis, addit illuſtris Vanſwieten, in catarrho ſit levis, & ſuperficiaria hujus membranæ phlogoſis, ad hanc anginæ ſpeciem, non verò ad cynanchen, hic morbus pertinet, cum cynanche longè gravioribus ſtipetur ſymptomatis, iiſque diverſis.

Cura exigit unam ad ſummum phlebotomiam ; dein verò potum calidum, leviter ſudorificum ex theâ, capillis veneris, decocto ſcorzoneræ, ſcabioſæ, fomenta calida, aërem ſiccum, calidum, diuretica, diætam tenuem, vel mediocrem, gargariſmata reſolventia ex aquâ vitæ, uvulæ, aut tonſillarum ſcarificationem, ſi nimis tumeant. De his *vide* illuſtr. Vanſwieten. 796.

2. *Angina Loweriana, Angine édemateuſe* Boerhaav.

Anginæ eſt ſpecies artificialis à Lowero inſtituta *lib. de corde cap. 2. pag.* 123. quæque ad theoriam hujus morbi illuſtrandam multum confert; venas ſcilicet jugulares filo ligabat in cane vivo, poſt aliquot horas partes omnes ſupra ligaturam mirè intumuerunt, & intra biduum canis anginâ ſuffocatus eſt; per totum illud tempus lacrymæ, ſaliva ubertim effluebant, ptyaliſmi mercurialis inſtar; poſt mortem canis cutim à partibus tumefactis ſeparans miratus eſt Lowerus minimè rubere partes turgidas, & tumidas, ſed muſculos & glandulas ſero pellucido tantùm eſſe diſtenſas.

Hoc experimento docemur quid agendum ſit in anginâ, quam excitat venarum collo vicinarum compreſſio facta ab skirro, ſteatomate, ſtrumâ, hygromate, calculo adnato, quorum exempla videſis apud illuſtr. Vanſwieten *n.* 793. *de anginâ aquosâ;* ea enim agunt uti ligatura Loweri: cùm enim in venis ſanguis liberrimè fluit, tunc vix agit in oſcula venarum lymphaticarum ex venâ oriundarum, parciùſque lympha ea ſubit; aſt retardato motu progreſſivo cruoris, tunc ille cruor latera verſus quæ diffluit, fortiùs diſtendit, oſcula lymphaticorum diducit, unde & lympha ea uberiùs ſubit, diſtendit, quæ omnia, ſublatâ ligaturâ aut reſiſtentiâ, ſolent evaneſcere; angina autem illa dicitur œdematoſa, cùm œdemate tument partes externæ, membranâ ſcilicet adiposâ cutis loco adipis copioſam lympham, aut ſerum perſpirabile retentum excipiente; ideò verò fiunt illa œdemata, quia retardato motu progreſſivo cruoris, ut accidit chloroticis, preſſio lateralis ſanguinis in parietes venarum & arteriarum adaugetur, ut in anginâ Lowerianâ, atque ut ea œdemata prævertantur, nihil eſt aptius quam ut mar-

tialibus, millepedibus & exercitio sanguinis viscositas solvatur, fluxilitas ei concilietur, roburque vasis restituatur; sudorifica, fomenta resolventia, spirituosa, fumi aromatici extùs in eumdem finem conspirant.

3. *Angina calculosa* Riverii *obs. 7. pag. 127.* Similes calculos aut concrementa dura in faucibus, tonsillis, initio tracheæ, in larynge observarunt Felix Plater, *obs. l. 1. pag. 180.* Ballon. *ephemer. libr. 2. pag.* 197. *&* 201. Kerckring. *obs.* 27.

Sexagenarius gutturis inflammatione frequenter corripiebatur præcipuè à cantu, sedabatur hic morbus phlebotomiâ & gargarismate ex exycrato; demùm Medicus quoddam extraneum juxta finem mandibulæ dextræ in faucibus imis infixum vidit, globulum sclopeti referens, quod extractum nihil aliud fuit quam lapis durus & compactus ad pyri formam compositus, caudâ suâ musculis massesteribus infixus; ulcus, quod superfuit oenomelite detersum & consolidatum fuit. Pomaret Chir. Monspel.

4. *Angina à deglutitis* Tulpii *lib. 2. obs. c. 7.* *Ab infixo asperæ arteriæ ossiculo* Bonet. *Sepulchret. de dyspnœa obs. 1.* *Angina à spinâ piscis in faucibus hærente* Schenck.

Vidi & dolores gutturis cum difficultate canendi, loquendi, tussi, dysphagiâ ab aciculis intra guttur hærentibus, modò nulla febris inflammatoria enascatur, hic morbus intra anginæ aut dysphagiæ limites continetur.

Vide Dysphagiam.

Curam hujus speciei & historiam *Vide* apud Forestum *obs. 27. libr.* 15.

5. *Angina à laqueo; Strangulatio suspensorum.* *Vide* Forestum *obs. 25. libr.* 15.

Frequens eſt obſervatio melancholicorum, maniacorum furore percitorum, qui ſe laqueo ſuſpendunt, ita & in bello non rarò ab hoſtibus milites capti, quandoque ad ramum arboris fune ſuſpenduntur, nec ſtrangulati relinquuntur, illis omnibus opem ferre non eſt inutile, etiam ſi aliquandiù ſuſpenſi jam demortui videantur; verùm nulla ſpes eſt ad vitam revocandi eos quibus tortor ita pede caput detorſit ut vertebram colli luxaverit.

Ipſe opem tuli quondam miſero, qui vitam æris defectu redimere non potuit à publicanis, reſecto à pœnitentibus fune delatus eſt in ipſorum ſacellum, ubi intra duas horas tres phlebotomias paſſus eſt, pulſus ante primam nullus micabat, aſt fluente ſanguine præſertim poſt alteram ſenſim ſeſe explicuit, ita tamen ut rariſſimus eſſet, & vix quadrageſies intra minutum perciperetur; vitæ reſtitutus miſer caput erexit, rauciſſimâ voce aquam petiit, multa ſputa cruenta rejecit, aquam ex urceolo affatim bibit, tunc paulò clarius locutus, antea altero pede feretrum, in quo jacebat invitus percutiebat convulſione repetitâ, tunc verò pacatus fuit, pulſus ad frequentiam ſanis ordinariam pervenit, reſpiratio nunquam frequens fuit, aſt collum priùs ad pollicem laqueo depreſſum intumuit, & cum nullus Chirurgus metu frivolo deterritus vellet venam juguli ſupra tumorem tundere, miſer placidè obdormivit ſine ullâ dyſpnœâ, pulſu ſenſim rariori & depreſſiori facto ob impeditum ſanguinis à cerebro reditum, & ſic obiit; pulſus vix trigeſies ſexies in minuto micabat, & reſpiratio raritate, & parvitate erat vix conſpicua paulò ante mortem.

Auctores in hoc caſu præſcribunt emetica &

cardiaca, verùm multò præstantius est phlebotomias largas promptas instituere, frigidâ sitim horrendam sedare, & carum à jugularibus compressis per inflammationem sulci à laqueo effecti prævertere, nam caro reapse pacatissimè & sine dyspnœâ moriuntur, quibus, laqueo resecto, vita restituta est.

6. *Angina Skirrosa* Boerhaavii *aph.* 797. *Dyspnæa à tumore carcinomatoso asperæ arteriæ adnato*, Boneti *Sepulchret. obs.* 5. *à sarcomate in posticâ parte palati*, Ruyschii *obs.* 48. *pag.* 45. Galen. *de locis affect. lib.* 5. *cap.* 5. Tulp. *obs. lib.* 1. *cap.* 44.

Skirrosus tumor sæpè sequitur cynanchem non resolutam, scrophulosus, bronchocelosus sine cynanche prægressâ sensim oritur, dantur etiam excrescentiæ seu sarcomata, quæ jugulo adnata anginam excitant.

Rarò verò nisi recentes skirri resolventibus sanantur, adeòque superest tantùm ut cultro exscindantur, cùm vix erodi possint cathereticis.

7. *Angina suppuratoria* Boerhaavii *aphor.* 814. de la Mothe *Chirurg. tom.* 1. *pag.* 193.

Est duplicis conditionis, vel scilicet apostematosa, de quâ Boerhaavius & ill. Vanswieten fusè egerunt, quæque cautè lanceolam admotam exigit ut pus foras effundat præmissis emollientibus intus ore detentis, extùs cataplasmatis forma admotis, & illa utplurimum faustum sortitur eventum.

Vidi nuper abscessum intra quatuor dies efformatum & spontè ruptum in textu veli palatini; qui verò plures cynanches passi sunt, illi posteriores habent mitiores, & non ita constringitur via aëris, imò ferè sine febre abscedunt tumores.

Si verò exulcerentur fauces, ulcus illud modò non ſit venereum, nec cancroſum, detergentibus ſanatur, exiguam difficultatem loquendi, & reſpirandi ſecum infert, cum anhelitûs fetore, copioſo ptyaliſmo; nunquam vidi ulcus ibi profundum, ſola epithelis ſeu membrana mucoſa excoriata eſt, & locus excoriatus eſt coloris griſacei.

8. *Angina venerea, Ulcere vérolique au gozier, Chancre au gozier.*

Nihil eſt frequentius in venereorum praxi quam ulcuſcula ſuperiùs deſcripta, leviſſimè exeſa, griſea, ſed circa laryngem, pharyngem, uvulam ſerpentia cum voce raucâ, naſali, ptyaliſmo aquoſo, mucoſo, fœtido, exiguo dolore, nullatenus frequenti reſpiratione, ſed cum ſenſu impedimenti inter deglutiendum, inter loquendum, clamandum. Mitto loqui de cynanche mercuriali ſeu quam hydrargyroſis excitat, quæque non eſt hujus loci.

9. *Angina hyſterica*, Riverii *obſ. 26. centur. 2.* Frid. Hoffmann.

Ea ſpecies periodicè ſingulis diebus revertitur, cum ſopore, nauſeâ, ſuffocatione, doloribus vagis, difficultate deglutiendi, quæ omnia ſymptomata poſt aliquot horas evaneſcunt, an febris intermittens licet ſine pulsûs frequentiâ eum morbum foveat, qui complicatus eſt cum hyſteriâ, ſuſpicatus eſt Riverius, & non obſtante ſopore magnam laudani doſim ante acceſſum exhibuit, quo morbus ſanatus eſt. *Vide* dyſphagiam hyſtericam, & orthopnœam hyſtericam.

10. *Angina hydrophobica.*

Puerulus Monſpelienſis à fele rabidâ demorſus in tibiâ, benè ſe habuit per duos menſes, demùm febriculâ cum difficultate deglutiendi & reſpiran-

di, ac aquæ horrore correptus, paçatus & minimè furens languit, nec ullum cibum capere voluit, sicque intra undecim dies obiit. Rusticus ante quadraginta dies à cane rabido demorsus, quem memorat in act. Acad. Monspel. D. Haguenot, querebatur tantùm de anginâ antequam furor, & mordendi cupiditas eum invaderent, hactenus nulla, aut exigua febris. In cadavere hydrophobicorum vidi summam rubedinem in posticâ parte tracheæ arteriæ juxta glottidem; caveant Medici ne digito in guttur ægri adacto malum explorent, ut accidit peritissimo Chirurgo.

11. *Angina nasalis.*

Est ingurgitatio catarrhalis membranæ pituitariæ, quæ nares posticas succingit cum difficultate loquendi, deglutiendi, & per nares respirandi, nec non doloribus noctu adauctis velum palatinum ejusque columnas, nec non tubas Eustachianas distrahentibus, pervigilio, odore singulari cupri in naribus. Terminatur intra aliquot dies per excretionem & emunctionem copiosi muci albi, flavescentis, insipidi, qui non ex supremâ narium parte, sed tantum ex naribus posticis juxta fauces procedit. Hanc passus sum & in aliis observavi; Auctores verò minimè recensent.

Distinguitur à coryzâ 1°. sede in paristhmiis; 2°. odoratu superstite; 3°. dolore ad aures externas protenso, vivido; 4°. continuâ exspuitione muci faucium viscidi; 5°. deglutiendi difficultate; 6°. veli palatini rubedine; cùm solvitur morbus mucus viscidus & sanguinolentus ex naribus & ore circa sextum, septimumve diem affatim rejicitur, adest ut in coryzâ vox nasalis, sternutatio & sensus obstructionis in naribus ita ut æger noctu, ore aperto dormire cogatur ad respirandum.

12. *Angina exanthematica* Frid. Hoffmanni. *symptomatica* dicta n°. 8. *variolosa* Sydenhami. *pag.* 661. 659. & 96. *Morbillosa. Vide* Hist. Rubeolæ.

In variolis confluentibus apud adultos non rarò circa undecimum diem saliva gutturis eousque viscida est, & excocta ob calorem præcedentem & pustulas adnatas, ut tantum non suffocetur æger, gargarisma necessario in usum trahatur, & syringâ in fauces sedulò sæpè die, noctuque injiciatur, quod componatur ex aqua hordei cum melle rosarum, sed si æger eo redactus fuerit, ut singulis momentis à suffocatione periclitetur, stupore obrutus, & spiritu ferè undique præcluso, non satis est si ptyalismus accedat ægro ad has incitas redacto, feliciter nonnunquam exhibetur dosis emetici stupori proportionalis, interea quotquot undecimâ die in hac specie variolarum intereunt, ferè hoc symptomate jugulantur.

Angina verò rubeolosa potissimùm in morbi initio ægros divexat, cum tussi, dolore faucium, sternutatione, sed factâ eruptione cessat: succedit etiam angina erysipelati repulso, arthritidi.

13. *Angina scorbutica* Frid. Hoffmanni n°. 6. Bartholin. *Med. Dan. Die bosen halse* Germanorum.

Est levior colli & interiorum faucium phlogosis cum tumore & dolore glandularum, quæ frequens admodum est scorbuticis.

14. *Angina tymica* Boneti *sepulchret. obs.* 2ª. Simon. Paulli.

Videtur pertinere ad dyspnœam, procedit à thymi intumescentiâ.

15. *Angina polyposa* Albuchasis *Chirurgiæ lib.* 2. *cap.* 36. Baglivi *prax.*

Est difficultas respirandi ac deglutiendi à polypo

narium in gulam usque protenso, hujus observatio & curatio apud Albuchasim, nec non in Schenckio & apud Baglivum reperitur. *Vide* Schenckium *pag.* 223.

16. *Angina anevrismatica* Boneti *sepulchret.* Est angina orta ab anevrismate arteriæ majoris laryngem aut tracheam prementis.

17. *Angina bronchocelica* Petri de Marchettis & Fel. Plater. *à strumâ interna circa jugulum. Vide* orthopnœam, nec non dysphagiam.

XI. *Pleurodyne*, Douleur de poitrine. *Pectoris*, *laterum*, vel *dorsi dolor* Boneti *sepulchret. lib.* 2. *sect.* 4. *Pseudopleuritis*, Nouvell. classes des maladies. *Pleuritis spuria* Auctorum. *Vide* Vanswieten *comm. aph.* 875.

Est genus morbi cujus præcipuum symptoma est pectoris, laterisve dolor pungitivus cum difficultate respirandi citra phlegmasiam acutam.

Non minus differt à morbis inflammatoriis ut pleuritide quàm mania à phrenitide, & hysteralgia ab hysteritide; præterea hoc genus includit species, quæ à pleuritide, quam vocant falsam, alienæ sunt, nec ad aliud genus aptiùs referri possunt.

1. *Pleurodyne plethorica*, *pseudopleuritis* Zacuti *prax. Pleuritis spuria* River. *centur.* 1. *obs.* 73. Species illa dolore lateris pungitivo, tussi & sputis raró cruentis, cum difficultate respirandi sine febre acutâ cognoscitur; oritur à plethorâ utplurimum frigore suscepto aut simili errore concurrente.

Curatur vel spontè obortis catameniis, aut sudore adjuvante, diætâ tenui, resolvente; vel curatur phlebotomiis, potu diaphoretico, litu partis affectæ cum unguento de althæâ, fotu ex linteis calidis, ex ovorum intritâ, cataplasmate ex avenæ granis frixis cum foliis petroselini, cicutæ &c.

2. *Pleurodyne verminosa* Quercetani *pharmac. lib.* 4. Vernæ *de pleuritide pag.* 89. *Dolor pleuriticus ex lumbricis* Riverii *centur.* 1. *obs.* 75.

Illa species cognoscitur ex febre vagâ, continuâ vel remittente, sed non inflammatoriâ, cum tussi siccâ, dolore lateris pleuritico, lumbricorum excretione, singulari oris fetore, in infantibus potissimum.

Curatur catharticis & emeticis nec non vermifugis, licet phlebotomia una ob vehementiam febris sit quandoque præmittenda; cathartica tamen mitia sint, julepi ex aquâ portulacæ, decocto graminis canini, infuso seminis santonici; foliorum tanaceti, oleum amygdalarum &c. cæteris præstant.

3. *Pleurodyne rheumatica* Ballonii; *dolor lateris* epidem. *libr.* 1.

Est dolor qui à rheumatismali materie fovetur, quique stipatur crustâ albâ, crassâ, sed molli supra sanguinem in patellâ effusum. Sanatur ut rheumatismus potissimùm phlebotomiâ, & ptisanis sudoriferis: æger in latus affectum jacere non potest.

4. *Pleurodyne flatulenta* Ballonii *epidem. pag.* 7. & 8. 18. 54. *Dolor lateris à flatu* Bianchi *p.* 235.

Est ea species quæ subitò partem pectoris corripit & diro dolore excruciat, dein verò subitò recedit, nec per plura minuta tolerari posset, quippè præfocat, crampum pectoris merito dice-

res, & reapsè Veteres crampum à flatu omnes deduxere; ùtrum verò flatus in carnium interstitiis geniti id producant, valdè dubium est, potiùs spasmum incusarem; hic dolor melancholicos, hypochondriacos, studiosos, sæpiùs à frigore suscepto corripit, pulsus lentus & contractus est, nulla tussis urget, sed oppressio in loco dolente quæ respirationem intercipit. Rarò eatenùs durat, ut remedia queant adhiberi præter lintea calida. A potu frigidæ sub noctem, à crudis fructibus excitatur.

5. *Pleurodyne venerea* Ballonii, *lateris dolor epidem. lib.* 1. *pag.* 8. Moroni Direct. *Gallicus morbus.*

Sunt dolores lateris perpetui, sed qui de nocte urgent magis, nullisque cedunt remediis, præter hydrargyrosim; illi verno tempore recrudescunt cum febriculâ.

Similem tamen dolorem noctu recrudescentem memorat Riverius *obs.* 8. *centur.* 2ª. Dolores erant vagi circa thoracem, qui post primum somnum in quinquagenario recurrebant, tantâ vehementiâ ut nullo decubitu consistere posset, sed surgere cogeretur; Riverius eum dolorem à cacochyliâ deduxit, & decocto chinæ per quindecim dies, præmissis phlebotomiâ & apozematis eum abstulit.

6. *Pleurodyne hysterica* Vanswieten *comm. aphor.* 633. & 675. *Hypochondriaca* Vernæ *c.* 11. *pag.* 87. *de pleuritidis nothæ signis.*

Ea est quæ etiam flatulenta Veteribus dicitur, & quæ hystericas vel hypochondriacos afficit.

Phlebotomia minimè competit, observante Ballonio *epidem. libr.* 1.

7. *Pleurodyne à cacochyliâ* Vernæ *cap.* 11. *de pleuritidis nothæ signis pag.* 90.

Ea à cacochylia primarum viarum ſanguinem inſpiſſante, & pleuram infarciente procedit, & licet ſynochum aut febrem meſentericam comitetur, tuſſi, abdominis tenſione, genarum rubore, dolore ad hypochondria extenſo, purgare potiùs oportet quàm ſanguinem mittere. *Vide* Hippocratem *libr. de diœta acutor. n°. 12. & libr. prænotion. n°. 25.*

8. *Pleurodyne phthiſica* Guarinonii, Vernæ *cap.* 11. *pag.* 92. Dodonæi *obſ. cap.* 22. *fol.* 40.

Ea eſt pleurodynes ſpecies quæ in pulmonis vomicâ, empyemate, tuberculo, cum febre miti, identidem exacerbatur, quoties novum tuberculum inflammatur, ita ut tuſſis acrior, ſputa cruenta, pectoris oppreſſio major accedant, ita ut venam tundere non raró neceſſum ſit ad ſuffocationem avertendam, deinde narcotica veſperè ſunt exhibenda; in illis verò caſibus inſula cruoris cruſtâ albâ, ſæpiùs flavâ tegitur, & ſero copioſo ſubluteo innatat; illa ſpecies mitigatur obortâ novâ puris anacatharſi.

9. *Pleurodyne à ſpaſmate* Vanſwieten. *Comment. in aphor.* 675.

Spaſma non eſt ſpaſmus, ſed diſtractio, divulſio, qualis accidere ſolet à vehementi muſculi niſu, contractione, extenſione, ut inter luctandum, onera geſtanda, currendum; illos autem vehementes niſus ſequuntur poſtridie dolores pectoris cum ſenſibilitate partis affectæ, ita ut tactum recuſet, non ſecus ac ſi pars contuſa fuiſſet.

Curatur autem phlebotomiâ, fomentis, humectantibus, linimentis oleoſis, intritâ ex ovis frixis; ea ſpecies eſt utplurimùm ſine tuſſi.

10. *Pleurodyne ex anevriſmate* Riverii *prax. lib.* 11. *cap.* 5. Paræi *lib.* 6. *cap.* 18.

Ab anevrismate aortæ, arteriæve pulmonaris aut auriculæ dolore, quandoque pectoris pulsatione & palpitatione cordis dignoscuntur.

Pleurodyne verò symptomatica observatur in multis morbis, quos vide suo loco, ut dyspnœa, empyema, phthisis, orthopnœa, palpitatio, hepatalgia, rachialgia, lumbagines, nephralgia.

11. *Pleurodyne scorbutica. Vide* Lindium *de scorbuto pag.* 367. *pleuritis scorbutica* Sennert. *de scorbuti signis.*

Adest tussis cum anacatharsi viscosâ, dolor locum mutat, crescit à tussi; ast progrediente morbo figitur in alterutro latere; tunc vividissimus evadit ad sternum & respirationem prepedit, cum periculo vitæ; si accedat diarrhœa, lethalis est; vesicatoria quæ multis aliis speciebus pleurodynes utiliter parti dolenti applicantur, hic tuta non sunt.

Juvant potus sudorifici ex aceto theriacali, ipsâ theriacâ, spiritu Mindereri, maximè verò repetitus usus aceti scillitici, parvâ copiâ; phlebotomia verò nocet.

Acetum scilliticum præscribitur ad drachmas duas ter in die, cruor extractus omninò dissolutus est, sudor feliciter proritatur sumpto scrupulo semisse nitri & camphoræ, superbibendo infusum salviæ. *Vide* Bartholini *Medicinam Danorum.*

12. *Pleurodyne arthritica* Baglivi *pag.* 43. Stahlii *de morbis ætatum*, Vanswieten *aphor.* 875.

Salia volatilia cornu cervi, & narcotica suadentur, nec non synapismi pedibus admoti.

13. *Pleurodyne rachitica* Buchneri *de rachitide.*

14. *Pleurodyne catarrhalis. Vide* Catarrhum.

Differt à rheumaticâ per coryzam, raucedinem, sternutationem, &c.

15.

15. *Pleurodyne febricosa* Mortoni *de febrib. p.* 93. Febris intermittens sub larvâ doloris punctorii lateralis. *Vide* curationem, & historiam loco citato.

16. *Pleurodyne miliaris* Allonii *de miliari. Vide* pleuritidem.

17. *Pleurodyne ex abscessu* Willisii.

Vir quidam Monspelii laborabat à duobus annis dolore lateris cum febre lentâ, tussi siccâ, decubitu in latus dolens impossibili, demum sub mammâ inter costas apparuit tumor, qui ad pomi aurantii molem excrevit; hoc secto fluxere puris libræ plurimæ, & æger convaluit, observante Barbeyracio.

Willisius vidit etiam similem morbum ex abscessu inter musculos thoracis.

18. *Pleurodyne ab ossiculo* W. Giffard *transf. philos. nº.* 395. *anno* 1726.

Tussis, dyspnœa, magna inspirandi difficultas, cum sensu ponderis & doloris in latere dextro pectoris, diù defatigaverant ægram, quæ demùm peripneumoniâ occubuit. Inventa sunt in pectore ossicula, quorum unum sex pollices longum, tres latum, costarum dextri lateris periostæo annexum, ubi dolor & pondus.

Multas alias pleurodynes hujusmodi rariores videsis in Boneti *Sepulchreto*, *titulo doloris pectoris.*

XII. *Rheuma*, Rhûme de poitrine; *Raffreddatura* Italis; *Romadizo* Hispanis; *Catarrhus ad pectus* Capivaccii. *Vide* Schneider. *lib.* 1. *cap.* 5.

Est difficultas respirandi aëris quoad frigus &

calorem viciſſitudinibus ſuperveniens, tuſſi, raucedine, ſternutatione, coryzâ, doloribus vagis, intumeſcentiâ partium aëri expoſitarum, &c. ſtipata.

Per hanc ſyndromem diſtinguitur rheuma ab omnibus aliis pectoris morbis, & à morbis aliis catarrhalibus, ut tuſſi catarrhali, quia in rheumate pectoris, oppreſſio & difficultas reſpirandi ſunt præcipua ſymptomata; à peripneumoniâ catarrhali, ex eo quod non ſit febris inflammatoria.

Veteres inepté definierunt rheuma & catarrhum, alii per *deſtillationem*, aut *defluxionem*; alii per *decubitum* humoris; cùm illa deſtillatio foret imaginaria, hypothetica, *decubitus* nomen abſurdum, & morbi omnes definiri tantum debeant per phœnomena. Immenſa verò diſputatio Schneideri de horum verborum ſignificatu integrum librum comprehendens, eſt opus hominis ſuâ eruditione, ſuo otio abutentis.

In rheumate membrana mucoſa, quæ vias aëreas pulmonum obducit, levi phlogoſi afficitur, tum quia frigore conſtrictis ejus poris, perſpiratio acris & copioſa, quæ ex his continuò exhalare debet, retinetur, & ſenſibile illud organum irritat; tùm quia frigore coagulata lympha, quæ illac fluit, obicem aliqualem ponit lymphæ retro ſecuturæ, unde congeſtio, ipſi ſanguini per vaſa minima circulanti reſiſtens; natura verò tùm tuſſi repetitâ hoc coagulum reſolvere, tùm febriculâ excitatâ obicem tollere conatur; hinc calor qui ſenſim creſcens, diù applicatus oſcula excretoria diducit, lympham ad excretionem diſponit; tùm demùm fit muci illius viſcidi quandoque acris anacatharſis morbum ſolvens.

Perſpirabile quod è pulmonibus quotidiè exhalat, ad uncias circiter viginti duas aſſurgit, experimento Haleſii; hoc ergo ſuppreſſo, infarciuntur vaſa excretoria, ſecretoria pulmonum, tumet textus cellularis, imminuitur viarum aërearum capacitas; inde verò reſpirandi difficultas, anguſtia, dolor.

Cura eſt potiſſimum opus naturæ, quæ debito caloris gradu per longum tempus continuato fovet, coquit, & demum reſolvit hanc pituitam quâ membrana interna viarum aërearum turgeſcit; huic Medicus ferens ſuppetias, præſcribit victum parciſſimum ex juſculis, panatellis, offis, cremoribus, potum calidum diaphoreticum ex infuſo capillorum veneris, florum papaveris rhæados, decocto furfuris cum melle, vel ſaccharo, vel ſyrupo capillorum veneris.

Si tuſſis acris, ſicca, dolor vividus, pyrexia, pervigilium, ætas florida ſint, phlebotomia utilis eſt, potus magis emolliens imperandus ex decocto radicum althææ, infuſo florum malvæ, violarum, julapia ſint ex ſyrupis de althæa, de violis, & ad ſomnum conciliandum veſperè ex ſyrupô de nymphæâ, papavere albo, aquâ liliorum.

Si tuſſis facilior, dolor gravans, pyrexia nulla, ſputa viſcida, ſenſibilitas pulmonis minor, ſenſus frigoris &c. ptiſanæ ſint diaphoreticæ ex floribus papaveris rhæados, foliis ſcabioſæ, radice ſcorzoneræ, addantur deterſiva ut ficus, mel, ſyrupus de hyſſopo, tuſſilagine, pede cati, eryſimo, potentur calidè infuſa horum florum, ſalviæ; juſculis incoquantur cæpæ, porra; noctu grana pauca theriacæ aſſumantur.

Interea frigus, aura ex rimis illapſa, loquela;

cantus, vespertinus potissimùm ros, fugiantur; morbi omnes catarrhales vesperè intenduntur; proindeque aëris humiditas lucido igne dissipetur, caput & pectus paulò curatiùs tegantur; perspiratio potissimum capitis cautâ pectinatione, laneis tegminibus, pectoris calor similibus indusiis, foveantur; quæ dùm calida sunt & sicca humiditatem combibunt, perspirationi proinde favent; abigenda verò vestimenta & indusia quæ frigori & humiditati auferendis non conducunt, ut pellicea.

XIII. *Hydrothorax*; Hydropisie de poitrine; *hydrothorax* Gorteri *compend. prax. hydrops pectoris* Auctorum; *hydrops pulmonis* Hippocrat. *lib. 2. de morbis.*

Genus est anhelationis seu difficultatis respirandi, quæ crescit pro gradu inclinationis trunci, cum faciei pallore, manuum & pedum phlegmasiâ, subitâ in somno suffocatione, alterutrius brachii stupore, & ægritudine chronica non intermittenti.

Cum dyspnœâ ab hydropneumoniâ facilè confunditur, nec distingui solet nisi per eventum infaustum in hydrothorace, quandoque faustum in hydropneumoniâ seu œdemate pulmonis. Si tamen aquarum fluctuatio percipiatur, commoto ægri humeris prehensi pectore hydrothorax certiùs cognoscitur.

Signa ex Hippocrate sunt febris, tussis, respiratio frequens, pedum tumor, unguium contractio, symptomata empyematis, cum majori diuturnitate, minorique intensitate, sonus quasi

ebullientis fluidi in pectore, dein diarrhœa quâ æger aliquandiu sublevatur, sed dein in pejus, ruit; ascites, hydrocele, faciei œdema subsequuntur.

Empyema distinguitur à prægressis signis peripneumoniæ vel pleuritidis suppuratæ.

In utroque affectu si latus dextrum aquâ turgeat, æger cogitur decumbere inclinando versus latus oppositum: si utrumque afficiatur, in neutrum latus inclinare potest, quin tussi & dyspnœâ majori, imò si paulò celerius inclinet, cordis palpitatione, tremore corripiatur; tussis utplurimùm sicca est, febricula anomala; cùm omnia symptomata hydrothoracis absque effusione seri in thorace quandoque observata sint, malè in ejus morbi definitione reponitur hæc effusio, cum enim ipsa effusio seri est reapse hujus morbi principium morbificum, malè in definitione hujus reponitur, cùm nullâ notâ innotescat, & si quâ innotescat, ea nota in definitione reponenda est. Is erat pravus mos Veterum causam in morbi definitione reponere, sic satis ridiculè definiebatur syphilis per intemperiem occultam hepati inhærentem, illiusque sanguinem, ac spiritus nativâ quadam antipathiâ inficientem &c. ut aiebat Varandæus.

1. *Hydrothorax chilosus. Vide* Willisii *cap. 13. de hydrope pectoris pag. 113. tom. 2.*

Adolescens immodicis deditus exercitiis tandem in thorace velut inflationem quamdam persensit, ut tumescere pulmonem sinistrum, & cor extra locum protrudi ipsi videretur cum maximâ pulsatione. Deinde quasi vasis ruptionem & seri cujusdam stillicidium in pectore percepit, quod ab

aſtantibus audiri potuit, attonitus ſtatim rei novitate, interea, quia aliunde quoad vires, ſomnum, famem benè ſe habebat, ſecurus vixit; poſtmodum à quovis corporis motu fluctuationem in corpore perſenſit; creſcente morbo illuſtr. Williſius & Lowerus paracentheſim pectoris ſuaſerunt, interventu cauterii inter ſextam & ſeptimam coſtam applicati, poſtridiè foramini facto canalis inditus eſt, ex quo ſtatim unciæ ſex liquoris craſſi, albidi, chiloſi extractæ ſunt, poſtridiè tantumdem, & ſic per longum tempus, relictâ cannulâ, æger identidem fluere ſinebat humorem deinde ſeroſum, interea vegetus vultu & viribus valens ambulabat, equitabat adoleſcens, decocto vulnerario utens.

Numne veroſimiliter ruptum eſt quoddam vas chiliferum ex ramis canalis thoracici?

2. *Hydrothorax ab omento* Rhodii *obſerv. 24. cent. 2.*

In hoc morbo ſunt hydrothoracis vulgaris ſymptomata, nulla verò effuſio in pectoris cavo, ſed omentum mole suâ, & convolutione diaphragma premens & dyſpnœam inducens, quæ pro hydrothorace vero imponit.

3. *Hydrothorax vulgaris;* Carol. Piſon. *de morbis à colluvie ſeroſâ, hydrops thoracis pag. 215.*

Vel ſuccedit morbis acutis ut pleuritidi, peripneumoniæve, de quâ varietate infra.

Vel obſtructionibus pulmonis, hepatis supervenit, vel ab aſthmate, dyſpnœâve procedit, verbo à cauſis morbi chronici, & iſta varietas non ita citò ægrum jugulat. Plures obſervavit Piſo, qui per annum unum aut alterum hoc laborabant, & dubium erat inter Medicos, num la-

borarent ephialte, quippe solemne est in hydrothorace circa horam unam aut alteram ab ineunte somno subitò expergefieri, & aëris captandi gratiâ fenestram aperire, quæ difficultas respirandi manè remittit, & vesperè revertitur; ita ut in noctes suspiriosi, anhelosi, animam agere videantur; ægri utplurimum præcedente morbo minimè possunt in lecto decumbere, sed in cathedrâ sedent & dormiunt capite paululùm ad antica inclinato, pedibus œdematosis, sitibundi.

Cavendum est à fortibus catharticis ne suffocentur; præmissis levibus hydragogis, diuretica adhibenda sunt, qualia sub formâ jusculorum ex balneo mariæ paratorum adhiberi solent, potissimum cum facultas ægri est fracta à morbis prægressis, in quo etiam casu vix potest suaderi sectio pectoris, cùm viscera sint priùs labefactata, nec principio mali obviam ire possibile sit.

Ubi vires integræ, morbus recens, color ægri bonus, nulla labes vetus in visceribus, lateris sectio faustos successus sortiri potest, & laudatur à multis; prosunt etiam cauteria tibiis inusta, vel leves, & cutaneæ scarificationes ex suasu Hecquetii, sed curativum processum fusè delineatum videsis in curationibus ill. D. Lazerme.

Riverius hydrothoraces aliquot sanavit tum usu calomelani, tum decocto sudorifico.

Baglivus decocto plantarum aperientium, & oxymelite scillitico inveteratum hydrothoracem abstulit.

Paracenthesim ope acûs tricuspidis maturè instituendam suadent eximii Auctores, modò nulla labes prævia & insanabilis visceribus insideat, inter quos illustrissimi Senacus, Bourdelinus,

Bergeron, Morand, Duverney felices ex hac operatione eventus observarunt.

Signa hydrothoracis juxta eruditum D. Bouillet sunt primaria, difficultas respirandi, difficultas in hoc vel illo situ jacendi, tussis sicca vel humida, pondus supra diaphragma, pulsus depressus, urinæ paucitas, & œdema vel palpebrarum inferiorum vel extremorum: signa secundaria sunt anorexia, vigiliæ, anxietates, syncopes, vox debilis, orthopnœa, urinæ lateritiæ, tumor hypochondrii, cingulum dolens in imo pectore, sputa cruenta &c.

4. *Hydrothorax acutis succedens* D. Varnier. D. M. M. *diar. Med. Octobr. 1757. pag 261.*

Crandalius Nosocomii Velencianarum Medicus plures pleuriticos inter 6. & 11. morbi defunctos dissecuit, inque omnibus hydrothoracem, ac pleuræ cum pulmone adhærentias invenit. Ejus *tract. de morbis pectoris*, Paris. 1739.

Duo fratres circiter novennes synocho levi cum parva pectoris oppressione & tussiculâ, misso bis vel ter sanguine obiere.

Pectus sero limpido plenum repertum est, pulmonibus sanis. Ego verò in infantibus Nosocomii generalis multoties minimè prævisum hydrothoracem inveni, licet cadavera fere calentia exenterassem, unde apud eos rarissimè phlebotomiâ utor.

Signa imminentis hydrothoracis ista proponit D. Varnier. Si pleuriticis, peripneumonicis, catarrhosis, febris valdè remittat, nec sudorifica adhibeantur, aut quod pejus, phlebotomiæ iterentur, si sanguis in patellâ non est sebaceus, sed multo sero circumdatus, si lingua humida,

calor exiguus, tuffis parva, ficca, inutilis, oppreffio etiam parva, quæ tamen in quovis pectoris motu crefcit, continua, fenfus fluctûs aquæ pulmonem prementis &c. in his cafibus timendus hydrothorax, adhibenda fudorifica fomniferis juncta.

In hac fpecie cum vires non funt fractæ, nec eft ulcus, skirrus, vel fuppuratio in vifceribus; cathartica hydragoga poffunt adhiberi, ut fuccus iridis, fyrupus de rhamno, item optimè conveniunt diuretica, ut fuccus copiofus cherophylli juxta methodum Geofrœi, decoctum fructuum paliuri; vel femina ad drachmam unam deglutita, jufcula aperientia cum millepedibus, acetum fcilliticum ad drachmam pluries repetitum, vel ejus radicis pauca grana, ut duo vel tria.

5. *Hydrothorax hydatidofus* Carol. Pifon. *hydatides pulmonis pag.* 226. *obferv.* 53. Lælii à Fonte *confult.* 8.

In adolefcente anhelatione fublimi à multis annis laborante cum febre, dein repentè fuffocato, inventus eft hydrothorax in uno tantum latere, & pulmo ejufdem lateris refertus erat veficis humore pellucido vifcofo plenus.

Ideò æger in hydrothorace truncum erigere cogitur ad facilè refpirandum, quia in hac pofiturâ, aqua proprio pondere deprimit magis diaphragma, quàm in alio quocumque fitu, adeòque cavitatem pectoris tantumdem ampliat; econtra in fitu horizontali pondus aquæ fuftinetur à coftis & in longum fpatium diffufæ aquæ minori ex altitudine ponderant in diaphragmatis ambitum, non verò in centrum, adeòque in eam partem, quæ minus deprimi poteft, ergo

capacitas thoracis non ampliatur, & aquæ in pulmonem gravitant, unde oppressio; jam verò si hydatides amplæ, molles, flaccidæ sint, & in thorace pendulæ, eæ debent pari lege gravitare ac si fluidum constituerent, proindeque hydrothoracis phænomena exhibere.

6. *Hydrothorax mediastini* Riverii *cent.* 1. *obs.* 60. Columbi *anatom. lib.* 2. *cap.* 3. D. Bouillet *dissert.* 1758.

Morbus est qui conjuncta habet symptomata asthmatis, peripneumoniæ & palpitationis. Vidua, cujus historiam refert Riverius, intra mensem hoc morbo obiit; initio patiebatur paroxismum asthmatico similem, tussi magnâ difficultate respirandi, sed cum febre, sputo cruento, faciei rubore, quæ phlebotomia sedabantur, accessit pondus grave in medio pectoris, ardor internus, pungitivus in diversis thoracis locis; intra quatuor dies quatuor phlebotomiæ cum levamine celebrantur, vespere febris creicit, ast in regione cordis violenta percussio instar mallei, seu palpitatio vehemens, pulsus depressus; medicamina antihysterica præscribuntur catamenia copiosa accedentia sublevant, levis alvi fluxus, vomitioque spontanea accedunt, juvant; ægra vigesimo die convalescere videtur, vigesimo nono subitò moritur; aperto cadavere, mediastinum fuit plenum sero sanguineo, pulmoque purulentus, ovaria nigra: Ranchinus optimè judicavit initio hujus ægritudinis adfuisse pleuritidem mediastini.

Hydrothoracem mediastini ab hydrothorace pericardii distinguere difficillimum est, in pericardino tamen, si fides Vieussenio, æger sedens

caput ad anteriora inclinat, & ratio eſt quia in hoc ſitu diaphragma horizontale evadit, adeòque preſſio ſuperincumbentis pericardii ſero turgidi eſt ipſi perpendicularis, proindeque ad illud deprimendum & thoracis cavum ampliandum efficacior, unde levatur difficultas reſpirandi.

7. *Hydrothorax pleuræ* Frid. Hoffmanni *c. 14. de hydrope*; Bergeron *diſſert. de hydrope pectoris.*

Eſt morbus quem cenſent pendere à collecto ſero inter laminas pleuræ & coſtas, vel diaphragma; ſed qui nullis ſignis certis ante cadaveris ſectionem ſe prodit.

In adoleſcente ſanguineo, minimè abſtemio dolor fixus in latere ſiniſtro pectoris, difficultas reſpirandi, cum tuſſi, quæ in dies creſcebant ita ut aſthmatici inſtar feneſtras aperire cogeretur, acceſſit œdematia pedis, cruriſque ſiniſtri cum hydrocele, pulſus debilis, inæqualis, tuſſis cruenta, cita mors. Secto cadavere ſeptem circiter ſeri libræ in latere ſiniſtro pectoris, quas rupta veſica ſacciformis parti poſticæ adhærens continuerat; hæc Hoffmannus.

Dolores punctorii in latere dextro pectoris cum tuſſi ſiccâ notabili, febre hectica, & macie ſucceſſivâ, poſt triduum difficultas reſpirandi creſcens à decubitu in latus ſiniſtrum, nullum pondus in diaphragmate, levis tumor dextri lateris, & dolor à preſſione inter ſextam & ſeptimam coſtam, creſcente admodum anhelatione & debilitate, tricuſpide acu in partem dolentem adactâ, quatuor ſeri libræ eductæ ſunt; unde ſtillante continuo ſero ſublevatus plures menſes ſupervixit, hæc D. Bergeron, qui ſectione cadaveris pleuram à coſtis in tota lateris dextri longitudine ſejunctam invenit.

8. *Hydrothorax pericardii*, *Hydropisie du pericarde*. *Hydrocardia* Hildani *obs.* 19. *Hydrops pericardii* Zacuti Lusitani *centur.* 3. *obs.* 19. Vieussens *Traité du cœur*. Illustrissimi Senac *de corde tom.* 2. *pag.* 361. D. Bouillet *dissert.* 1758.

Signa hydrothoracis simplicis.

1°. Eadem principia prægressa, quæ in hydrothorace pectoris, pallor, palpebræ infimæ, manuumque tumor œdematosus, urina pauca, lateritia, sitis, tussis sicca.

2°. Pulsus juxta ill. Archiatrum duriusculus parvus, inæqualis, intermittens.

3°. Palpitatio cordis cum sensu ponderis, doloris, ustionisve.

4°. Syncopes frequentes maximè erecto capite.

5°. Oppressio pectoris cum decubitu tamen horizontali usquequò in thorace facta fuerit effusio.

6°. Motus pectoris tremulus vel undulatorius inter costam tertiam & quintam conspicuus pulsationi cordis respondens.

Accedit difficultas deglutiendi, tussis, œdema inferiorum artuum crescit, striæ sanguinis expectorantur, summa debilitas, necessitas pulvinarium ad erigendum caput, decubitus supinus, anxietas, orthopnœa, mors; sub finem autem aquæ in pectoris cavum exundant.

Hydrothorax alius est acutus, seu qui intra mensem ægrum trucidat, alius verò chronicus, in quo mitiora sunt symptomata, & juxta observata non pauca æger sedens caput ad anteriora inclinare cogitur.

Vidi hydrocardiam in adolescente prægnante ortum à rheumate pertinacissimo neglecto, re-

cidivo, ægra continuis animi deliquiis per multos dies continuò jacebat supina horizontalis, erecto paulisper capite, animo linquebatur, pulsus erat intermittens, subdurus initio, inæqualis, parvus, cum ægra foret hysteriæ obnoxia, ea non multum terrebant, nec œdematia pedum & tibiarum; interea peperit, & post biduum lochia evanuere, œdematia subitò increvit cum siti, urinâ paucâ lateritiâ, tunc pulsatio tremula pectoris & palpitatio cordis accessere, syncopes frequentiores evasere, pallor maximus, nulla tussis interea, quæ in rheumate tandiù defatigaverat, quæ tamen deinceps accessit fuitque cruenta, tum pulvinaria adhibita sunt; livor sub axillâ apparuit inter costas, difficultas deglutiendi, ardor & dolor in regione cordis, nausea, abdomen tumidum, delirium obscurum, dyspnœa major, mors. Cadaveris apertio denegata fuit, an anevrisma cordis vel auriculæ simul adfuerit dubium est.

Pluries inveni hydrothoracem, & hydrocardiam maximè apud infantes cachecticos, sine prægressa difficultate respirandi, sed effusio illa seri in cavum pectoris sæpissimè accidit paulò ante & post mortem; imò quò seriùs à morte reseratur pectus, eò major est seri copia. Paracenthesim in hoc morbo suadet illustriss. Archiater, vulgo diuretica, catharticaque adhibentur & semper incassum.

XIV. *Empyema*, Empyeme.

Est difficultas respirandi à pectoris reclinatione crescens, quam præcessit phlegmasia non

resoluta, sed suppurata, & comitatur febris hectica, macies, decubitus in latus sanum difficilis, gravitas supra diaphragma cum plurimis denique hydrothoracis signis.

Principium materiale morbificum est copia puris in cavo thoracis, sive sacco pleuræ, sive mediastini, sive pericardio includatur, sed utplurimum pus illud in cavo thoracis effusum est, diaphragma premit, respirationem difficilem, & in dies crescente puris copiâ, difficiliorem reddit.

Initio morbi facies minimè pallet in empyemate, ast pallet in hydrothorace, latus pectoris affectum sæpè sub finem tumet, remollescit in empyemate; in quibusdam casibus, anacatharsis datur, purulenta, sæpiùs puris confectionem renovata febris, cum horroribus vagis, paroxysmis vespertinis comitata fuit.

Apostema quo rupto fit collectio puris in cavo thoracis quocumque sequitur, vel 1°. peripneumoniam, hæmoptysim, rheuma; vel 2°. pleuritidem vel paraphrenitim, contusionem, vulnus, vomicam latentem, quæ sine prægressâ inflammatione à steatomate incipit, dein foris, vel intrò crepat, & in hoc casu signa ferè desunt, quibus cognoscatur vomica & dignoscatur empyema subsequens. Puriformem pultem in steatomatis seu vomicis hujus generis produci citra inflammationem haud dubium est.

Si inflammatio pulmonis pleuræ, mediastini, diaphragmatis, pericardiive duravit per viginti dies absque anacatharsi vel metastasi materiæ purulentæ, tunc hîc pus latere certi sumus, maximè si signa suppurationis simul adfuerint,

rupto apostemate, symptomata sublevantur; dolor, febris minuuntur, remanet tussis, dyspnœa, quæ crescit in dies, decubitus in dorsum erecto sensim magis capite, & pectore, illis est commodus; si latus dextrum pure turgeat, illi insident; in opposito, citò tussiunt, suffocantur. In corporis circumversione, quandoque fluctuatio puris persentitur, imò strepitus auditur; febricula hectica, pulsus frequens, rubor genarum, sitis, anorexia, tabes, sudor nocturnus, diarrhœa colliquativa, mors.

Certè distingui debent tanquam tótidem species empyema thoracis à phlegmasiâ & à vomicâ pulmonis; empyema pleuræ pure intra ejus duplicaturam contento; empyema mediastini; empyema pericardii; verùm non satis adhuc dum provecta est harum specierum historia diagnostica, prognostica, nec specialis curatio. Interea

1. *Empyema à peripneumoniâ* Vanswieten; *aphor. 1183.*

Designant symptomata peripneumoniæ prægressæ aut pleuritidis cum pectoris gravitate, sputo cruento.

2. *Empyema à vomicâ* Vanswieten *aphor. 1183. &c.*

Inquirenda sunt ulteriùs illius signa.

3. *Empyema pleuræ* Boneti *sepulchret. p. 619. tom. 1.*

Vidi in cadavere pleuritide extincti magnam puris copiam inter pleuram & costas lateris sinistri, minimè effuso pure in cavo pectoris.

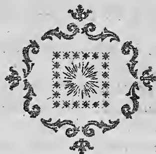
4. *Empyema mediastini* Boneti *sepulchr. p. 609. tom. 1.*

Sequitur pleuritidem mediaſtini ſuppuratam, cujus ſigna vide ſuo loco, & curam in *Enchiridio* Riolani.

5. *Empyema diaphragmatis* Bonet. *Sepulchret. tom. 1. pag. 619.*

Præceſſit paraphrenitis, aut pus ex pleura coſtas ſuccingente repſit inter diaphragma & ejus tunicam ſuperiorem, ut mihi videre contigit.

Harum ſpecierum hiſtorias videſis in *ſepulchreto* Boneti *tom. 1. libr. 2.*

CLASSIS

CLASSIS SEXTÆ SYNOPSIS.

DEBILITATES.

CARACTER. Impotentia clarè & distinctè sentiendi, appetendi, consuetâ vi artus organave movendi nec non imaginandi, vigilandi, &c.

ORDO I. DYSÆSTHESIÆ, impotentia clarè ac distinctè sentiendi.

I. CAtaracta, visûs debilitas ob maculam opacam pone pupillam.

II. *Caligo*, visûs debilitas obicibus opacis citra pupillam positis

III. *Amblyopia*, visûs debilitas respective ad situm, gradum lucis, distantiam objecti, oculis pellucidis.

IV. *Amaurosis*, visus debilitas absoluta sine ullâ organorum opacitate inassuetâ.

V. *Anosmia*, odoratus debilitas aut olfaciendi impotentia.

VI. *Agheustia*, gustûs debilitas aut gustandi impotentia.

VII. *Dysecœa*, auditûs debilitas, obicibus extra labyrinthum positis.

VIII. *Paracusis*, voces articulatas distinctè audiendi difficultas vel impotentia.

IX. *Cophosis*, sonos etiam simplices percipiendi vel audiendi difficultas vel impotentia, obice intra vel ultra labyrinthum posito.

X. *Anæsthesia*, tactûs in toto corpore debilitas vel obscuritas sine stupore, & sopore.

ORDO II. ANEPITHYMIÆ, appetituum sensitivorum debilitas notabilis, vel suppressio insolita.

XI. *Anorexia*, appetitûs esculentorum suppressio seu famis feriatio.

XII. *Adipsia*, appetitûs potulentorum suppressio seu sitis feriatio.

XIII. *Anaphrodisia*, appetitûs venereorum, motuumque ei famulantium, seu libidinis suppressio.

ORDO III. DYSCINESIÆ, aut impotentia motûs ac sæpè sensus in organis libertati subditis ut lingua, larynge, artubus.

XIV. *Mutitas*, voces articulatas edendi impotentia.

XV. *Psellismus*, quasdam syllabas pronunciandi impotentia.

XVI. *Paraphonia*, vocem solitam edendi impotentia.

XVII. *Paralysis*, motûs aut tactûs vel utriusque debilitas in artu alterutro cum hujus laxitate.

XVIII. *Hemiplegia*, debilitas motus aut tactus vel utriusque in alterutro corporis latere dextro vel sinistro.

XIX. *Paraplexia*, debilitas motûs ac tactûs in utroque latere corporis, exceptis partibus superioribus.

ORDO IV. LEIPOPSYCHIÆ, motuum, viriumque vitalium debilitas.

XX. *Asthenia*, totius corporis gradaria seu successiva debilitas sensubus integris.

XXI. *Lipothymia*, virium muscularium totius corporis subitanea imminutio, pulsu superstite.

XXII. *Syncope*, motuum vitalium subitanea debilitas cum frigore, pallore, sensuumque obscuratione.

XXIII. *Asphyxia*, omnium motuum & sensuum apparens cessatio mortem ferè referens.

ORDO V. COMATA, sensûs omnis, appetitûs, motûs liberi, phantasiæ, memoriæque feriationes seu morbi soporosi.

XXIV. *Catalepsis*, status soporosus cum artuum flexilitate & ad quosvis novos situs retinendos aptitudine.

XXV. *Extasis*, status soporosus à gravi pathemate subitò ortus ægrum in eodem situ quo prehensus est retinens, sine aptitudine cataleptica.

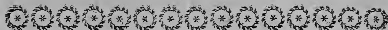
XXVI. *Typhomania*, status soporosus facilè excitabilis cum frequenti mussitatione, seu somnio, & vividitate imaginationis ac memoriæ.

XXVII. *Lethargus*, status soporosus facilè excitabilis cum summo imaginationis & memoriæ torpore, ac febre.

XXVIII. *Cataphora*, status somnolentus facilè excitabilis sine febre, delirio & oblivione.

XXIX. *Carus*, est sopor profundus sine stertore.

XXX. *Apoplexia*, est sopor profundissimus cum stertore, vel sonorâ respiratione.

CLASSIS SEXTA.

DEBILITATES,

SEU

MORBI PARALYTODÆI.

DEBILITAS est vires solitas exerendi impotentia; Græcis *Adynamia* vocatur, ut facultas seu potentia agendi *Dynamis* dicitur.

Ad sanitatem requiritur non actio quæcumque; sed cuique generi animantis, cum adolevit, vigor actionum proprius; qui vigor sub eadem ætate & eodem sexu respondet circiter corporis moli & animæ activitati, seu audaciæ.

Duplex est facultas; alia *animalis*, seu cujus actiones ad animam referuntur, seu sunt animæ meræ modificationes, ut facultas cognoscendi & appetendi; altera ad corporis mutationem refertur, & est facultas motrix aut *loco motiva*.

Facultas cognoscendi seu ideas excitandi est eò fortior, quò sæpiùs, diutiùs, tenaciùs, ideas simul clariores & distinctiores producere potest anima; quò verò ideæ sunt obscuriores, magis confusæ, rariùs, breviùs, fugaciusque excitantur, refricantur, eò debilior est facultas & ea animæ actio.

Anima diutiùs actionibus delassata vires somno & quiete resarcit; somnus verò idem præstat quoad vires animæ, quàm quoad vires motrices,

quas restituit; somnus itaque est tempus quo minimas vires impendit facultas cognoscens & movens, seu quies utriusque; involvit itaque actualem debilitatem, eòque majorem, quò somnus est & altior & pacatior, intereadùm facultas utraque majores vires recuperat, & ad fortiùs agendum, discusso somno, disponitur. Facultas *appetendi* semper proportione respondet ideæ bonum repræsentantis vividitati aut acumini, ita ut quò idea boni fortior, eò cupiditas intensior; quò idea mali vehementior, ita ejus aversatio validior.

Ergo debilitas actionum animalium repetenda est ex impotentiâ cognoscendi & appetendi, & ex obscuritate, & confusione tum cognitionis tum appetitûs, proindeque ex sopore tum totius, tum artuum & organorum.

Jam intelligitur in amaurosi esse majorem visûs debilitatem, quàm in barycoiâ. Ita in anorexiâ datur debilitas facultatis, quæ alimenta appetit, & in anaphrodysiâ, libidinis feriatio.

Appetitus determinat motum, nec enim ulla musculi actio fit sine motivo animam ad agendum excitante; motus autem sunt *liberi* vel *naturales*, prout anima determinatur ad agendum à voluntate, seu, ut aiebant Duretus Dulaurentiusque *cata proairesin*, ex electione; vel determinatur à cupiditate, seu *cata ormen*, ex instinctu. Voluntatem scilicet movet intellectus, seu cognitio distincta, proindeque clara boni vel mali; cupiditatem verò instinctus seu cognitio confusa aut obscura boni vel mali.

Motus muscularis supponit vim impressam ab animâ fluido nerveo sufficientem, hujus fluidi debitam copiam, nervorum permeabilitatem,

musculorum flexilitatem, structuram sanam, artuum nexum, figuram, molem, quales à sapienti architectonico creatæ sunt, ita ut non resistant viribus fluidi nervei ultra quam par est.

Debilitas motûs muscularis pendet itaque vel à debilitate cupiditatis eum determinantis vel à fluidi nervei defectu, nervorum immeabilitate, musculorum & artuum majori resistentiâ.

Cùm penes animam sit regimen corporis seu œconomia animalis machinæ, cujus conservationi seu tutelæ, ac medelæ invigilare amat illud principium movens & cognoscens, illa debet vires suas juxta quasdam leges distribuere, & diversis organis ita erogare, ut urgentiori necessitati occurrat; cùm itaque primum sit vivere, nec vita sine cordis & pectoris motu possit servari, cordis & pectoris motibus primùm ea prospicere debet continuò & omni tempore quamdiu ad vitales motus sustinendos ipsi penus virium superest. Hinc fit ut cum languent, imò abolentur fermè actiones organorum sine quibus vita sustineri potest, ut artuum, interea motus cordis & respirationis, pro ratâ necessitatis & vigoris superstitis ratione, exerceantur.

Aisthesia Græcis dicitur facultas cognoscendi per organa visûs, auditûs, tactûs, olfactûs, & gustûs, eo fine ut quæ jucunda hisce sensibus videntur, sectari possimus, quæ ingrata removeamus: horum sensuum obscuratio, confusio, debilitas *Dysaisthesia* est; si nulla est cognitio, reminiscentia colorum, sonorum, saporum, odorum, nulla pariter est corporum, quæ ab his repræsentari solent, cupiditas; adeòque *Dysaisthesia* secum inducit sæpiùs imminutionem aut abolitionem appetitûs horum objectorum. Præcipua

objecta quæ vehementiùs appetimus sunt objecta famis, sitis, libidinis; horum appetituum debilitas videtur ideò accensenda inter appetitûs debilitates, Græcis *Anepithymias*.

Kinetiche dynamis dicitur Græcis loco-motiva facultas, hujus debilitatem *Dykinesiam* vocabimus, & in hoc ordine referemus morbos qui tollunt facultatem a tus movendi, qui simul combinati sæpiùs sunt cum obscuratione sensûs & appetitûs, à quibus illa facultas ad agendum determinatur; sic anaphrodisia cum atechniâ vulgò conjungitur, & amaurosim mydriasis, & immobilitas pupillæ sequitur; & ageustiam mutitas non raró comitatur. Genera itaque morborum ne frustra multiplicentur, debent quandoque involvere & anaisthesiam & dyskinesiam ejusdem organi.

Graviores sunt morbi qui universi corporis debilitatem important, proindeque à partialibus prius indicatis diversi, quorum alii soporosi sunt, seu feriationem sensûs omnis, motûsque arbitrarii inferunt: alii verò sine sopore totam machinam, imò ipsum cordis motum debilitant; prioribus soporis vel *comatis* nomen tribuimus, posteriores animi deliquiis seu *lipopsychiis* accensemus; quippe docet experientia animam à tanto vitæ periculo perterritam & veluti dejectam ita prosterni ut vitæ regimen desperabunda abjicere videatur, quod in negotiis moralibus, extremis scilicet ærumnis, quandoque facimus; à quibus, defectu spei & animi, attentionem avertimus, cum maximè attendendum, & invigilandum esse suadet ratio.

Lypopsychia, Gallicè *Découragement*, animi debilitatio, est remissio illius facultatis quæ ad la-

borem utcumque improbum viriliter ſuſtinendum nos excitat, illa verò animi abjectio accidit, vel cum poſt iteratos conatus ſucceſſum nullum aut ſpem fruſtratam percipimus, vel cum reſiſtentias tantas & improviſas viribus noſtris majores fore timemus; ſeu noſtris viribus indubitamus; metus itaque qui obices & mala exagerat, puſillanimitas quæ diffidentiam ſuarum virium auget, hanc lypopſychiam inducunt.

Exemplum abjectionis animi à causâ morali nobis exhibet hiſtoria ab illuſtri Nicholls relata, inter bene multas à Berrichio, Pechlino, aliiſque traditas. Caliſta ſcilicet pulcherrima mulier, cùm in adulterio deprehenſa fuiſſet, tanti, tamque excelſi animi erat, ut repudii ignominiam ſpontaneâ vitæ derelictione commutaret; hæc cùm præ dolore & ſollicitudine ita febre opprimeretur, ut de morte nemo dubitaret, à nobili marito impetravit promiſſum ut morienti condonaret; cùm autem ſpe plena, Medici curâ, convaluiſſet, non dubitans quin ſuis gratiis, ſuaque pulchritudine & pœnitentiâ commotus maritus exorari ſe pateretur, & ipſa domi retineretur, rus abiens maritus ipſi nunciavit ſe ſatis egiſſe, qui, promiſſâ veniâ, vitam conſervaverat & præter repudium nunc nihil velle; ad hæc mulier reſpondit, *ſibi itaque moriendum eſſe*, & pulſu per gradus concidente, ſupervenienteque pectoris oppreſſione intra paucas horas vivere deſiit. Nicholls *oratio de animâ Medicâ pag. 17.*

Qui malè intellectâ hominis definitione, quod ſcilicet ſit *animal rationale*, inferunt animam nihil niſi juxta rectæ rationis leges acturam eſſe, illi mehercule ineptire mihi videntur, quippe nulla eſt inſania, protervia, ineptia, quæ in animam

rationalem non cadat ; homines ſiquidem non corpore ſed animâ ſunt obſtinati, ſuperbi, iracundi, ultionis cupidi, iniqui, leves, moroſi ; hæc vitia non corpori ſed animæ à Theologis & juriſperitis imputantur, atqui tamen his pathematis excæcata anima pro bono & malo reali, apparens ſumit, errat millenis modis, allucinatur, & contra rectæ rationis leges peccat quotidiè ; qui itaque *Animiſtas* deridet quod animæ errores in regimine vitæ tribuant, ſeipſos ignorare, quid ſit anima neſcire videntur, & ipſi primi deridendi veniunt. Numquid verbis opus eſt ut probetur humanæ animæ fragilitas, moroſitas, protervia, inconſtantia, error multiplex ? Si verò in rebus ad intellectum pertinentibus erret, quid mirum ſi in negotiis vitalibus, ſeu regimine penetralium corporis ſenſibus abditorum & inſtinctui tantùm perviorum à rectâ viâ recedat ? » talis profectò » videtur anima, quæ hominis corpori præpo- » nitur, quæ, ſi penitùs ſaperet, ſi rejectis nu- » gis & ineptiis, ſoli corporis conſervationi in- » vigilaret, venientibus malis occurreret, ſe- » nectutem diù retardaret, vitamque quatenus » ab internis cauſis tolleretur, in milleſimum for- » tè annum produceret ; quæ ſi ab officio deeſſet » moderatrix, non milleſima hominum pars » unius anni damna & incommoda perferret, ut » navis ſine rectore proceloſo mari jactata inter » ſcopulos. Tali dominæ inſervit Medicus, quæ » ſi molliter, ſi timidè res ſuas, & ſegniter ge- » rat, Medicis artibus allicienda, excitanda at- » que provocanda eſt. » Nicholls.

Ea ſæpè eſt naturæ infirmitas atque imprudentia ut ab externis rebus perturbata corporis curam vel remittat vel deſerat ; ea ait Galenus

libr. 3. de crisibus, cùm à morbo superatur, ne pugnare quidem adversus eum aggreditur: sic cum in abdomine gangrænam resolvere aut prævertere non potest, subitò à febrili motu abstinet, & æger, nullo dolore lacessitus, torvo tamen atque perturbato vultu, sollicitam animam, atque inevitabili corporis ruinâ, perterritam, indicat, hinc accidit etiam ut pridiè mortis fontanellæ, antiqua ulcera, quibus natura se à pravis ichoribus exonerabat, exsiccentur.

Qui debilitatem motûs cordis, soporem, aliaque symptomata funesta semper existimant, nec à remissione spontaneâ facultatis sentientis oriri posse putant, attendant ad sequentia. Mulierem horrendis doloribus in abdomine cruciatam curabam, eò vehementiæ devenerunt illi, ut subitò ægra animi deliquium passa sit, & paulò post sui compos facta omninò à dolore immunis evasit absque ullo medicaminis aut evacuationis spontaneæ auxilio, felicem judicavi hanc syncopem instantaneam, quæ tanti doloris finem fecit.

Soporem in variolæ, aphtæ, rubeolæ, miliaris præludio pertimescimus, quia malum malo additum putamus, interea nunquam felicius in pustulas prorumpit materia morbifica, quàm cùm laxatâ per somnum cute, libenter huic veneno paratur exitus.

Symptomata terrifica sunt quandoque naturæ saluti nostræ prospicientis conamina vel artificia, sic ineuntibus variolis, si somno foras extrudi non possit venenum, per vim natura illud ejicere tentat, febre adauctâ & convulsionibus etiam adscitis, atque postridie summo manè eruptio felix est exspectanda, observante Sydenhamo.

In negotio partus, fetus maturus semper præ-

ſens eſt, uterumque pondere premit, verùm quàm impar foret ea vis ad ſuperandas reſiſtentias! natura, quaſi intelligeret fibras uteri ſenſim diſtractas ſine rupturâ extendi poſſe, identidem conatus edit, ſucceſſivè vegetiores, atque cùm quod caret alternâ requie, durabile non ſit, illa identidem conatus omninò intermittit, ut ſuas & fetûs defatigati vires reficiat, quod ſomnus interpolatus exſequitur: ſuſpendit itaque, ubi id res poſtulat, omnem in corpore ſenſum, auctoque dein ad ſummum impetu, fetum extrudit, peracto opere, rejectis ſecundinis, anima rurſus ſomno ſe recondit, ut ſuis rebus attentiùs incumbat, ſtagnantia diſſipet, confuſa reſarciat. Nicholls *p.* 26. Anima enim, ut ait Hippocrates, etiam dùm corpus quieſcit, vigilat, & habitaculo ſuo proſpiciens cuncta vitæ obit munia.

Nuper & antea pluries obſervavi in febribus malignis ſtatim à morte abdomen portentoſè intumeſcere antequam novæ putredini flatus rarefacienti id adſcribi poſſet, cum frigus mortiferum hanc putredinem ſubitò nedum intendat, potiùs cohibeat, ergo cum nulla alia hujuſce ſubitæ intumeſcentiæ ſit ratio quàm quod anima non amplius obnititur adverſus materiei putreſcentis expanſilitatem, jure infertur quod, durante vitâ, anima, nobis etiam inſciis, tonum partium, ut ſphincterum, aliorumque muſculorum vim, contractionemque ſuſtinet, quâ ceſſante, intumeſcit abdomen, feces è recto elabuntur, mucus ſæpè ſpumoſus è bronchiis exundat.

In ſomno itaque ut ut anima otioſa videatur, non minus illa negotiis vitalibus incumbit, ut cordis & reſpirationis motibus, quin etiam impreſſionum externarum ſatagat, ſic ſani ſomno

oppreſſi ſentiunt obſcurè muſcas faciei incumbentes, eaſque manu abigunt, incommodum ſitum percipiunt, & commodiori mutant, quin evigilent; ſed ſi interiora corporis graviſſimè & periculoſiſſimè lædantur; tunc ea iis ſolummodò intenta, externas impreſſiones non curat, nec percipere videtur; hinc ſopor apparens.

Verum quidem eſt quod dormientes etiam gravibus morbis oppreſſi, licet quandoque ſomnient de illis quæ cum ſtatu ſuo affinia ſunt, utplurimùm à ſuo morbo longè aliena, mente revolvunt; unde quis facile concluderet animam regimini vitali non incumbere; ſed advertant, quæſo, animam conſueta munia obire, licet ſe obire non percipiat, & de aliis cogitet, aliaque negotia tractet; quoties enim accidit cuique, ut dùm conſuetas ad Deum fundit preces, & labiis pronunciat, tamen de diverſiſſimis rebus meditetur, & ſe preces fundere non advertat? Ergo nil mirum, ſi dùm ſomnio deſtinetur imaginatio, natura, quæ altera eſt animæ facultas, operi non animadverſo incumbat; quippe ut multa agimus quæ viſu, auditu, memoriâ non novimus, ut nictare, deglutire, in ſomno ambulare, ita facultas motrix independenter à pluribus animæ aliis facultatibus operatur.

Aliæ ſunt intermiſſiones motuum quæ *coactæ* ſunt, aliæ verò quæ *ſpontaneæ*; intermittit motum & ſenſum anima coacta, cum organum, quo utitur, vitiosè ſe habet; ſic obſtructo, reſecto, compreſſo nervo optico, coacta eſt cœcitas, nervis linguæ reſolutis, coacta eſt mutitas: verùm aliquando ſpontanea eſt viſûs & tactûs intermiſſio, ut apud illum Sacerdotem Hypponenſem, qui, teſte Divo Auguſtino, omnes

ſuos ſenſus pro lubitu ſuſpendebat, & Chiliarco Townschend, qui, teſte Cheynæo, omnem ſenſum & vitalem motum in ſe pro lubitu ſupprimebat : plura *vide* in hiſtoriâ catalepſeos.

Mirum eſt quod narrant de anaphrodiſiâ magicâ, ſed quotidianâ obſervatione firmatum; ita inepta eſt anima eorum qui hiſce vanis maleficorum præſtigiis fidem adhibent, ut ex eo quod ob præjudicium, metum, pudorem primâ vice debitum reddere nequiverint, dein id ſibi minimè licere & impoſſibile reputent, atque ex eo maleficiati, frigidi, & reapsè veneri inepti fiant.

Vidi hominem qui præ ſingulari moroſitate, aliunde vegetus & ſanus, per menſem nullum cibum deglutire voluit, nec hujus anorexiæ unquam ullam rationem protulit; pridiè mortis mihi obſequioſus juſculum facilè deglutivit; aſt paulò poſt cum me receſſiſſe putabat, ſedens in lecto illud ad ſex pedum diſtantiam ridens, & uno filo evomuit, placidèque ſequenti die expiravit; quare verò id ageret, & interrogatis nullis unquam reſponderet, nunquam devinare potui; cerebrum verò firmiſſimum, & veluti exſiccum, aperto capite deprehendi.

Cùm itaque facultas motrix animæ ſit primum virium omnium hominis principium movens, illius adynamia, exhauſtio, infirmitas, naturæ à motibus feriatio, pigritia, ſtupor, non rarò in morbis hujus claſſis, incuſanda ſunt.

Deinceps fluidi nervei defectus, exhauſtio, ineptitudo inter principia morborum poteſt accenſeri; unde debilitas ſenilis, convaleſcentum, longis, vel acutis morbis potiſſimum evacuatoriis exhauſtorum, longo jejunio, anginâ, vomitu inanitorum; unde etiam debilitas eorum qui me-

phyticos halitus haufere, & qui fubitò, velut fulmine tacti, viribus deftituuntur, ut patet ex hiftoriâ Afphixiæ.

Alterum debilitatis principium eft nervorum immeabilitas, cerebri, medullæ fpinalis obftructio, compreffiove, ut intelligitur ex hiftoriis apoplexiæ, paraplexiæ à cafu, lapfu, luxatione ortæ; demùm in ipfo mufculo movendo vitium hærere poteft, fi obftructus, rigidus, fluido nerveo, vel cruori impervius fit.

Si tamen impotentia movendi non fit præcipuum fymptoma ægritudinis, tunc morbus ad alteram claffem eft referendus. Sic in febribus acutis tum continuis, tum remittentibus, maximè verò in typho & fynocho, in hemitritæis, & tritæophiis, delirio, fomnolentiâ ftipatis, necnon in phlegmafiis verfus morbi finem, fumma eft debilitas.

Eft etiam impotentia movendi fymptomatica, ut aiunt, in morbis dolorificis, fracturis, luxationibus, fed ea à dolore ipfo dependet; quippe natura & libertas abftinent à motu, quoties motivum ad agendum debilius eft, quàm detrimentum à motu metuendum.

Auxilia in debilitate requifita funt vel moralia, vel phyfica, vel mechanica.

Moralia funt quæ agunt in animam, ejufque vitiofum ftatum mutant; animam effe omninò mutationis expertem docent Cartefiani; eam verò in continuo ftatûs fui mutandi conatu verfari docent Wolfiani, quibus experientia adftipulatur, licet ignoremus, aut imaginari nequeamus unde pendeat diverfitas ftatûs inter animam mœrore, pudore, pœnitentiâ, defiderio proftratam, lætitiâ excitatam: fcimus apprimè non omnes ejus

diversos status à machinæ prævio statu determinari, qui Materialistarum error est; sed partim semetipsam mutare, partim corporearum mutationum occasione, diversimodè affici, sunt verba & voces quibus lenire dolores animæ vel, eam exhilarare, spem ejus erigere, vires addere, stuporem excutere possunt amici, Philosophi: non inanis est mos jubere ut bono animo sint illi, quibus à mœrore impendet syncope; pauper in lectulo suo æger, derelictus, omni solatio destitutus, sæpè ita animo despondet, ut nec cibos appetat, nec è loco ad victum sibi parandum & vitam sustinendam se movere queat, pulsus deficiat, mors impendeat; ast si quævis externa impressio, si sonus, tactus eum moneant, præsto adesse manum auxiliatricem, amicum qui ejus misereat, illicò sensus, motus, pulsus redeunt. Sic ad nomen Thysbes oculos jam morte gravatos Pyramus erexit; sic adolescens, cujus historiam narrat Tulpius, omni sensu, motuque destitutus, jacebat morti proximus, & mœrore repulsæ ferè exanimatus; sed ad vocem Amasiæ à quâ repulsam passus erat, subitò revivixit. Sic non dudum mulier, cujus maritus ære alieno obrutus effugerat, cùm sola domi, apparitores residuam suppellectilem, Magistratûs auctoritate, correpturos cerneret, concidit velut exanimis; recesserunt apparitores, accersitus Chirurgus frustra cardiacis eam servare conatur, phlebotomiam non admittebat pulsus depressus vix conspicuus, nec ullum potum dentes invicem appressi; frigebat misera, cùm accersitus accurro; ea vocem meam cognoscit, aureum offero, & statim, spe redditâ, vitales motus redierunt.

Ea sunt itaque auxilia moralia, quorum actio-

nem ex motûs legibus explicare velle ſuperfluum eſt, forte impoſſibile, niſi animam cum omnibus antiquis dicas eſſe principium quo vivimus, ſentimus, & loco movemur, penes quod eſt vitæ & vitalium motuum regimen.

Auxilia mechanica ſunt ea quæ frictionibus, percuſſionibus, geſtatione fluorem & motum ſanguini fluidoque nerveo conciliant, & ſic vires reſtituunt, & anaiſtheſiam ab horum fluidorum quiete dependentem tollunt, in quo ſenſu quandoque phlebotomia quatenus reſiſtentiam cordi oppoſitam tollit, eſt reponenda; ſuccuſſiones etiam corporis vulgò adhibentur.

Auxilia verò phyſica ſunt ea medicamina, quæ principium debilitatis tollunt, analeptica inanitione, cardiaca, cephalica in ſanguinis tarditate, ſpiſſitudine, organorum atoniâ, ſtomachica omnia agunt, ut auxilia phyſica ſimul, & ut moralia, vel ut mechanica, qui omnes agendi modi ex ſingulorum morborum curatione patebunt.

ORDO PRIMUS.

DYSAISTHESIÆ,

Pertes de ſentiment, *ou* Foibleſſes des ſens.

AISTHESIS, ſeu *aiſthetica dynamis* eſt facultas quâ anima percipit objectorum impreſſiones ſenſuum organis illatas, ſeu *ſenſus* eſt; inde *dyſaiſtheſia* intelligitur difficultas, vel impotentia ſentiendi.

Duplex eſt percipiendi modus, alter per *inſtinctum*, alter per *intellectum*; inſtinctus brutis

hominique communis comprehendit ſenſum & phantaſiam, illius actio *ſenſatio* dicitur; iſtius verò *imaginatio* nuncupatur.

Senſatio ſupponit ex parte *materialis* motum impreſſum fibris nerveis organorum, qui interventu fluidi nervei, ſeu vaporis electrici nervos pervadentis illicò ad *aiſtheterium*, ſeu *ſenſorium* tranſferatur: ex parte verò *formalis* ſupponit animam fortiori ideâ, aut cupiditate non detentam, & quò magis eſt ab alienis cogitationibus immunis, cæteris paribus, eò vividior ſenſatio.

Imaginatio ſupponit vel actualem ſenſationem, ſeu impreſſionem forinſecus accedentem ad ſenſorium commune, ubi fibræ medullares cerebri in motum aguntur; en novæ ideæ à ſenſatione diverſæ, & phantaſmata inde in animâ exſurgunt occaſione ſenſationum externarum; vel abſque externis impreſſionibus, ut in ſomno, delirioque, ab arteriarum pulſu, capitis ictu, ſeri illapſu moventur fibræ medullares emporii. Demum penes nos eſt jure libertatis, abſque ullâ præviâ corporis mutatione, quaſdam ideas mente refricare & imaginari actualia, præterita, vel futura; inde imaginatio anamneſis & prognoſis, quæ ultima in brutis *ſimilium eventuum exſpectatio* dicitur.

Non omnis itaque imaginatio eſt *paſſiva*; datur etiam *activa*, quæ à libertate dependet, uti & *anamneſis*, ſeu reminiſcentia, vel memoria; pendet ſcilicet à nobis, cùm benè valemus, pro lubitu Romam, Londinum, Cæſarem, Alexandrum imaginari, &c.

Intellectum quod attinet, is eſt facultas ideas diſtinctas, univerſales, abſtractas formandi, quæ facultas ſupponit ideas à ſenſu & phantaſiâ priùs acquiſitas: ex his ſequitur ad dyſaiſtheſiam attinere imminutiones

imminutiones & ſuppreſſiones non ſolum ſenſuum, ut viſûs, auditûs, tactûs, &c. ſed etiam imaginationis, memoriæ, & prævifionis, quæ objecta viſûs, auditûs, tactûs, &c. nobis repræſentant veluti actualia, præterita, vel futura; atque etiam ſequitur quod his quoad maximam partem læſis vel abolitis, intellectus inde ſuas ideas mutuans multum detrimenti ſit paſſurus; inde ſumma affinitas inter dyſaiſthefias, & quaſdam veſanias, ut dubium ſit an ad has, an ad illas pertineat memoriæ imaginationiſque imminutio, ſeu moroſis, & oblivio.

Cùm autem ſuppreſsâ ſenſatione & imaginatione ſupprimatur appetitus, ſeu nativa bonorum cupiditas, & malorum averſatio ſaltem ſenſitiva, dein etiam rationalis, alterum claſſis ordinem ingrediuntur illæ appetitûs imminutiones, ut anorexia, adipſia, anaphrodiſia.

Quò organa ſunt magis utilia, magiſque cognita, eò accuratiùs eorum morbi à Medicis inveſtigati ſunt, & eò major morborum illis inſidentium numerus in medium prolatus, ut patet conferenti numerum morborum viſûs, cum numero morborum olfactûs; genera itaque morborum omnia non ſunt ita cognita & definita, quin nova in dies aſſignari queant, imò debeant, ut individuorum morborum plenior notitia acquiratur.

I. *Cataracta*, Cataracte; *Glaucoſis* Hippocratis; *Hypochiſis* Galeni; *Suffuſio* Kumphii, Jonſtoni; *Glaucoma* quorumdam; *Gutta opaca* & *Aqua* Arabum.

Definitur rectè à Boerhaavio viſûs abolitio, quæ ſenſibili opacitate pone pupillam conſpicuâ ſtipatur.

Lis fuit inter ophtalmographos an in membranulâ, an in cryſtallino ipſo reſideret illa opacitas, ſed bona definitio ab omni theoriâ & opinione libera eſſe debet.

Differt cataracta ab *amauroſi* per labem pupillæ conſpicuam, ſeu maculam ſubrotundam ſæpiùs albam in regione & loco pupillæ; à *caligine*, quod obex viſui oppoſitus in caligine ſit citra pupillam, ut in corneâ, palpebris, &c. cùm in cataractâ lens cryſtallina quoad nucleum ſuum, aut quoad alterutram capſulæ laminam anticam ſcilicet, poſticamve ſit opacata, eaque proinde omnes reflectat, nullos ferè tranſmittat lucis radios, evidens eſt nullam objectorum imaginem in retinâ depingi poſſe, proindeque viſum ſuppreſſum iri, hujus obicis culpâ, licet optimè ſe habeant retina, cæteraque viſûs organa.

Lens cryſtallina non ita arctè involvitur ſuâ capſulâ, quin inter nucleum & capſulam guttula una aut altera humoris viſcoſi intercedat, cujus interventu, illa capſula figuram mutare poteſt, & convexior planiorve fieri per actionem coronæ ciliaris, quâ actione ceſſante, fortè capſulæ elaſticitas nititur ad figuram ſphæricam lenti cryſtallinæ conciliandam, & reapsè in extractis cryſtallinis cataractoſis hæc ſphærica figura ſæpiùs obſervatur.

Opacitas cryſtallini raró accidit ſubitò à cauſis ſaltem internis, ſed per gradus creſcit, veroſimile autem eſt pari paſſu laxatâ coronâ ciliari, lentem illam in corpus ſphæroideum, proindeque magis convexum mutari ſimul & magis opacum.

Idem itaque accidit in cataractâ recenti, quod oculis trans lentem magis convexam objecta ref-

picientibus, illi scilicet non nisi propiora, & ad determinatam non ultra, citrave distantiam posita distinctè cernunt, seu visus in dies decurtatur, præterea quoniam crescit sensim opacitas illa maculæ, quæ initio nebulam repræsentabat in fundo oculi posita, sensim magis albescens corneæ propior, seu minus profunda videbitur ophtalmiatro illam inspicienti, objectum enim idem propius positum videtur quod majorem lucem reflectit; quâ ratione quò majorem lucem reflectit illa macula, eò minorem transmittit ad retinam, ergo successu temporis obscurior evadit in cataractâ visus, & cùm non ampliùs crescit obscuritas, *cataracta matura* dicitur, quo quidem tempore lucem solarem à tenebris ægri distinguunt, sed corporum colores & figuras distinguere nequeunt. Sunt cataractosi, qui initiò suffusione, seu muscarum, filorum in aëre suspensorum visione apparenti defatigantur ob vitium retinæ conjunctum; sed hæc suffusio quandoque cataractam minimè comitatur, nec inter ejus indicia reponi debet, errantque illi qui ex suppositis in crystallino striis, vel punctis opacis similes apparentias deducendas esse supponunt, quos meritò deridet Deschales in opticâ; cataractosi illibatâ retinâ gaudentes vident objecta quasi uniformi nebulâ involuta, nulla verò vident objecta distincta, seu certis limitibus circumscripta in aëre volitantia.

Auxilia cataractosis afferenda sunt vel physica vel mechanica, eaque Chirurgica & dioptrica.

Auxilia physica sunt Medicamina intus sumenda quæ lymphæ crassitiem, spissitudinemque dissolvant, tum externa quæ fluxilitatem ipsi concilient, sic juscula & serum lactis, asellorum succo mixta, balneaque repetita plurimùm prosunt.

Auxilia dioptrica ante operationem Chirurgicam sunt vitra concava, utplurimum parvi usûs propter opacitatem crescentem, licet indicentur à myopia seu brevitate visûs conjunctâ, post cataractosæ lentis detractionem, elapsis tribus mensibus non antea, perspicilla, quæ conveniunt, sunt utrinque convexa, foci brevissimi seu aliquot pollices extensi, ut quatuor vel quinque.

Auxilia verò Chirurgica sunt crystallini 1°. depressio, quæ fit ope acûs apice ancipitis juxta canthum temporalem ad unam à corneâ lineam immissæ pone uveam cujus ope crystallina lens desuper incidatur, & dein & crystallinus & capsula deorsum in imâ vitrei parte recondantur, & longâ quiete per novem dies servatâ, oculis fascia obductis etiam ambobus, detineantur; 2°. ejusdem crystallini & capsulæ extractio, quæ fit incisa in orbem corneâ ad tres quartas circuli partes, ab imâ parte incipiendo, quod fit ope forficum curvorum præmissâ incisione ex lanceolâ, interea speculo sub palpebris posito fixus detinetur oculus, molliterque facta incisione premitur, atque illicò ferè crystallinus sese obviam offert foramini, aut si cataracta maturitatem non adepta sit, ope auriscalpii vulgo *curette* foras educitur, dein laciniæ capsulæ & flocci mucosi è capsulâ ruptâ elapsi per vices extrahuntur.

In primâ methodo exspectandum donec cataracta perfecta, seu matura sit, timendum ne, ut aiunt, crystallinus depressus resurgat aut potiùs ne capsulæ mucus opacus supersit qui cataractam recidivam inducat; in altera methodo metuendùm ne fortiori pressione oculi, cum aqueo etiam vitreum foras prorumpat, & quod frequentiùs accidit, ne choroidæa graviter inflammetur, fortè

quia dùm cryſtallina lens foramen pupillæ tranſit, aut aurifcalpio educitur, uvea & corona ciliaris diſtrahuntur, illa autem ophtalmia per quindecim aut viginti dies perſeverat, quâ ſuperatâ, mira ſuffuſio, ſed fugax accidit, æger ſcilicet objecta omnia quaſi nive reſperſa & in medio quaſi nigram avem videre ſibi videtur. Statim ab utravis operatione collyrium albuminoſum, ſeu ex albumine ovi & aquâ roſarum commixtis oculo debet apponi, ſed præterea in ultimâ methodo, ne tuſſi, vomitione aut ſternutamento oculus ſectus omnino vitreo ſuo evacuetur, oculus vinciri debet, ſaltem per quatuor dies.

1. *Cataracta vera* Maitrejan; *Cataracte vraye*. S. Yves *des maladies des yeux cap. 14. Glaucoma* Wolhouſii *de cataractâ pag.* 30.

Eſt ſpecies hactenus deſcripta & matura. Dividitur in virgatam, luſcatam, purulentam, exſiccatam, & protuberantem.

2. *Cataracta virgata* S. Yves *pag.* 288. *Cataracte barrée.*

Eſt ea in quâ cryſtallinus opacus eſt interſectus unâ vel pluribus lineis coloratis quomodocumque diſpoſitis. Rarò hæc varietas cryſtallinum gerit maturum ut poſſit acu deprimi, pertuſa enim lens cryſtallina fundit mucum albidum, vel flavum, quo turbatur humor aquoſus; unde viſus obſcurus remanet, niſi ſpontè reſideat ille mucus, aut iteratâ operatione deorſum acu dejiciatur.

3. *Cataracta purulenta* Antonii Maitrejan, *Cataracte purulente, un abſcès au cryſtallin.*

Eſt ea quæ producitur à cryſtallino intus ſuppurato; ſuppurationem illam præcedit dolor in ipſo oculo, cum ophtalmiâ quandoque externâ, & hemicraniâ frontali, accedit nebula cryſtallini,

facto pure dolor sedatur, cryſtallinus albeſcit, inæqualiter tumet licet volumine minori gaudens, effuſo pure turbatur humor aqueus, iridis color mutatur, pupilla multùm anguſtatur, viſus admodum obſcuratur. *Vide* ophtalmiam ab Empyeſi, & caliginem à myoſi.

4. *Cataracta argyrias* Wolhouſii & Mauchartii. Eſt ea in quâ ſupra cryſtallinum eſt tantum exigua macula reſplendens inſtar argenti, quæ creditur à S. Yves fieri à partiali & exiguo abſceſſu, in ſuperficie cryſtallini, interea illud punctum album quandoque per totam vitam perſeverat & tantùm paululum viſum obſcurat, æger quòcumque verſat oculum, umbram ſeu nubeculam objectis affuſam videt, ait Maitrejan.

5. *Cataracta clavata* Wolhouſii *de cataracta pag.* 21. *albula* & *tophus* Veterum. *Peroſiæ*, *calli* & *clavi* oculorum; an *Grando* Mauchartii.

Eſt ſpecies ſoli Wolhouſio cognita, quam canibus ad ignem diù aſſidentibus evenire obſervavit, & ea fit à fibris albis, quæ veluti clavi è conjunctiva proficiſcentes, ubi nodum efformant, in oculum penetrant, & cryſtallinum veluti perforant, ac colligant.

6. *Cataracta luxata*, *Cataracte deplacée* Maitrejan & S. Yves.

Eſt ea quæ pendet à cryſtallino opaco, ſed à nativâ ſede dimoto.

Cognoſcitur 1°. à cauſa, ictu ſcilicet in oculum, cum cruoris effuſione, ſeu hæmalope. 2°. A pupillæ immobilitate, & magnâ mydriaſi. 3°. Cryſtallino albeſcente, & uveam quam premit extrorſum trudente. 4°. Exſiccatur dein illa lens & decreſcit; tunc verò æger corporum luci & oculo interpoſitorum umbram cernit.

Hos cryſtallinos attingere inutile cenſet Maitrejan.

7. *Cataracta à ſynchyſi*, Mauchart. *Cat. viva* Wolhouſii. *Cataracte branlante* d'Antoine Maitrejan ; *fonte & diſſolution du vitré*, *Glaucoma* Heiſteri.

Eſt visûs abolitio cum maculâ albâ, vel luteâ à cryſtallino opaco & ſimul mobili, ad quemvis capitis motum, cryſtallinum illud mole minuitur, induraturque.

Procedit hoc malum à vitrei diſſolutione in ſerum ſubluteum, putre ; præceſſit ophtalmia interna quæ in ſuppuratum abiit, cum diris doloribus, & tunc albeſcit initio pupilla, quandoque diſſolutio fit putredinoſa ſine pure, initio dolet oculi fundus, & pars anterior capitis, dein viſus obſcuratur, vel omninò aufertur ; cryſtallinus turbatur, albeſcit, & flaveſcit, pupilla dilatatur, iris ſuum colorem nativum amittit, corrugatur, & cum cryſtallino adhærens introrſum vel extrorſum flectitur uvea.

Hæc autem diſſolutio putredinoſa, malum eſt inſanabile viſum tollens, ſed nullum aliud damnum oculo inferens.

Wolhouſius hanc ſpeciem tribuit globulis hydrargyri in cryſtallinum deductis *pag. 62.* vel ſpumæ humoris aquei.

8. *Cataracta antiglaucoma* Anton. Maitrejan *l'Antiglaucome.*

Differt à glaucomate quod 1°. cryſtallini moles major videatur, quæ minor etiam in glaucomate ; 2°. quod pupilla dilatetur ; 3°. quod cryſtallinus protuberet, & colorem cornu politi, ſplendentis, referat, licet inæqualis ſit ejus ſuperficies ; 4°. quod pupillæ ambitus inæqualitatem cryſtallini referat ; 5°. nulla demùm eſt viſio, nulla pu-

pillæ contractilitas; 6°. nullus dolor præcessit; vel comitatur, ut præcedit glaucomatis exortum.

Differt à cataractâ verâ; 1°. quia in cataractâ pars antica capsulæ crystallini dissolvitur, in antiglaucomate induratur & incrassatur; 2°. unde crystallinus major apparet; in glaucomate verò minor est; 3°. crystallinus in glaucomate variegatus profundus, in antiglaucomate coloris puri, ut cornu albidi & protuberans.

Morbus est insanabilis.

9. *Cataracta glaucoma* Anton. Maitrejan & S. Yves. *Le Glaucome* de Maitrejan, non de Wolhouse.

Differt juxta S. Yvesium à verâ, quod glaucoma sit stipatum amaurosi seu guttâ serenâ.

Est cataracta exsiccata seu cognoscitur 1°. colore subcæruleo seu glauco, vulgò *Verd de mer*; 2°. volumine minori, amissâ diaphaneitate, auctâ duritie, visu penitùs ablato, juxta S. Yves; 3°. rarò præcedunt dolores nisi ab ophtalmiâ internâ vel ab ictu cataracta oriatur, quod frequentissimè fieri putat Saintyves; 4°. pupilla rotunda est & diametri nativæ: at juxta Saintyves adest mydriasis; 5°. visûs initio nebulosus est ut in cataractâ, à cantho tamen majori clariùs videt; 6°. colorem mutat, initio glaucus est, sed dein griseus, perlatus, vel viridescens, flavus, imò luteo nigricans crystallinus. Malum est insanabile, si combinetur cum amaurosi, seu cæcitate à retinæ paralysi, ut putat Saintyves.

10. *Cataracta membranacea* Wolhousii *de cataractâ* 1719. Freitagii *thesis Tiguri* 1721. *à tela* hist. Acad. Parif. 1718. *pag.* 18. *cataracta vera* Veterum. *Cataracta membraneofloccosa* Mauchart. *diss.*

Mucus ex margine pupillæ seu uveæ exudans

apud equos obſervante Lowero concreſcit quandoque in membranam quæ pupillam obturat. Num in homine talis cataracta membranoſa detur, dubium eſt, licet eximii ophtalmiatri hanc ſe aliquoties inveniſſe aut acu depreſſiſſe putent.

Signa ejus diagnoſtica nondum ſunt diſtinctè comperta.

11. *Cataracta ſecundaria* Hoin *Acad. Chirurg. tom.* 27.

Depreſſo cryſtallino cataractoſo, nec deterſa capſula cryſtallini non rarò accidit, maximè ſi æger incuriâ ſuâ, vel Chirurgi ophtalmiam internam patiatur, ut pars capſulæ illius quæ adhæret vitreo opacetur & albeſcat, tum propter ophtalmiam quæ pariter corneam opacare conſuevit, cùm externa eſt inflammatio, tum propter mucum ipſi capſulæ adhærentem, & exſiccatum vel collectum, quippe ea cataracta ſecundaria non accidit cum cryſtallinus fuit methodo Davielis extractus, & capſula muco ſuo deterſa, licet ophtalmia interna ſæpiùs huic operationi superveniat. Similem cataractam ſecundariam Hilmero examinandam præbui, ſed operationem minimè ſucceſſuram recuſavi; color hujus cataractæ eſt merè nebuloſus, ſitus videtur profundus, ſola operatio Davielis quâ auriſcalpio detergeretur hæc capſula ſuccedere poſſe videtur, ſed nondum tentata eſt, quantum ſcio.

Si operationis Davielis uſum reſpiciamus, cataracta in duas tantum varietates eſt dividenda, ſcilicet in *ſimplices* quæ extractione cryſtallini ſanari poſſunt, hactenus autem vix quarta pars ab operatione viſum diſtinctum recuperat; & in *complicatas* cum amauroſi, atrophiâ, ophtalmiâ &c. quæ operationem fruſtra aut minimè, patiuntur.

II. *Caligo*, Obſcurciſſement de la vûë.

Eſt morbus cujus præcipuum ſymptoma eſt viſûs imminutio partialis vel totalis propter repagulum opacum citra pupillam oculo inhærens.

In Amblyopia & Amauroſi nulla eſt opacitas.

In Cataractâ opacitas eſt ultra pupillam.

Repagula lucem intercipientia in caligine ſunt vel vitia contentorum in camerâ anticâ, vel vitia continentium ut corneæ, palpebrarum.

Plura ad viſionem diſtinctam requiruntur, 1°. ut radii ab objecto videndo emiſſi oculos ad retinam uſque pervadant, quod repagula impediunt; 2°. ut coeant apices penicillorum lucis ab eodem puncto objecti proficiſcentes in eodem retinæ puncto, non in diverſis, nec ultra citrave retinam, ut accidit ſæpiùs in amblyopiâ; 3°. ut ambo oculi conſpirent & axes ſuos opticos ad idem punctum objecti, quod cernitur, dirigant, quod in ſtrabiſmo fieri nequit, & in pluribus caliginis ſpeciebus difficile eſt; caligo itaque nocet viſioni, & intuitui objectorum; *intuitus* enim eſt directio amborum axium opticorum verſus objectum videndum.

Opacitas eſt corporum ea diſpoſitio, quâ fit ut vel radios omnes reflectant, unde albiſſima corpora opaca ſunt, vel ut radios abſorbeant, & non tranſmittant, unde corpora ex lamellis ſeorſim pellucidis conflata, ſi craſſiora ſint, vix pelluciditatem ſuam ſervant.

Opacitas pendet ab iteratis refractionibus radiorum in diverſas plagas, & illæ iteratæ refractiones accidunt quoties moleculæ, vel laminæ quibus conflantur corpora ſunt heterogeneæ ſeu

diversæ gravitatis specificæ, ut ostendit Newtonus.

Cornea eò plures in lamellas dividitur, quò industria anatomici major est, verosimile est fluidum lymphaticum, quo imbuta est, esse ejusdem cum ejus lamellis gravitatis specificæ, si verò actione caloris adaucti paulo rarior evadat illa lympha, pari passu non rarescente parte solidâ, opacabitur, & eò major erit opacitas quò albidior erit macula, & quò crassities membranæ major.

Qui caligine laborant illi obscuriùs vident in minori luce quàm in majori, nam quò major est claritas lucis, eò major est radiorum lucis numerus, adeòque cùm è majori radiorum corneam ferientium numero major pars subit interiora oculi, quàm cùm minor est numerus, fieri potest ut qui minimè videbat in luce minori, sufficienter videat in majori; adeòque ut caliginosus sit hemeralops seu indigeat luce meridiana ad videndum, & in crepusculo cæcus fiat.

Si macula vel repagulum luci oppositum sit è directo pupillæ, tunc æger tantum objecta lateraliter versus alterutrum canthum oculi posita visurus est; in utroque scilicet cantho magis recedunt limbi palpebrarum quàm supernè & infernè à pupillâ: ergo per hanc rimam radii ad oculum possunt accedere, cùm vix ullus desuper aut inferiùs illabi potest in oculum; si pariter ex alterutro cantho fuerit macula opaca, eò versus dirigi non poterit axis utriusque oculi, ut ad intuitum decentem opus est, unde strabismus orietur.

1. *Caligo à symblepharosi* Mauchart. *dissert.* inter Halleri disputat. Chirurgicas. *Prosphysis* Mauchartii.

Symblepharosis est palpebræ potissimùm superioris coalitus cum oculi globo, nocet autem vel visui, vel intuitui; intuitui verò quatenus oculi mobilitatem tollit hæc adhæsio, unde oculus huc & illuc converti non potest, potissimùm nocet symblepharosis visui objectorum dissitorum, quibus cernendis maximè confert palpebræ superioris elevatio, ut docet experientia, cum econtra ad objecta proxima cernenda palpebræ conniveant ut scilicet majorem lucem à proximis objectis reflexam arceant.

Symblepharosis procedit à Græcis verbis *syn* cum, & *blephara* palpebra; ea est vel congenita seu ab ortu, vel acquisita, ut ophtalmiæ, ulceri gravi succedens ob oculum diutiùs clausum.

Curatur operatione Chirurgicâ ut Anchiloblepharum.

2. *Caligo ab Anchiloblepharo* Heister *Chirurgia*.

Anchiloblepharum est coalitus palpebræ superioris cum inferiori, unde connivent palpebræ & vel omninò vel partim intercipiuntur lucis radii.

Coalitus est vel à lemis glutinosis, ut accidit in ophtalmiis humidis potissimùm palpebris ulcerosis, & tollitur lacte tepido, pulvere absorbente, potissimùm tuthiæ.

Vel coalitus est intima concretio palpebrarum inter se, & sæpè cum oculo, qui tollitur ope scalpri peritâ manu ducti, qui parcat potiùs palpebris quam scleroticæ, dein lamella plumbea tenuissima interponitur, cavendo ne rursùs succedat coalitio.

3. *Caligo à blepharoptosi. Vide* S. Yves *ch*. 9.

Ptosis est lapsus palpebræ superioris, ita ut corneam obumbret; tribuendus est ille lapsus vel

resolutioni musculi palpebram attollentis, & illa ptosis est vel continua, vel intermittens, ista sanata fuit Monspelii irrigatione aquarum balerucanarum. *Vide* Philosophic. transact. *n°.* 449. *anni* 1735. In continuâ frustranea sunt medicamina exsiccantia, resolventia, ad excisionem cutis deveniendum est ut docet Heister. *Chirurg. cap.* 45. Methodus Bartischii crudelior videtur.

Intermittens nocte qualibet per duodecim horas durabat cum lippitudine; vel lapsus pendet à pacheablepharosi.

4. *Caligo à Pacheablepharosi. Pacheablephara* Gorræi. *Pachytes* Zelleri. *Ptilosis* Græcis.

Pacheablepharosis est incrassatio palpebræ à tuberculis, verrucis, & excrescentiis, grandinibus, hordeolis, vel atheromatis limbo palpebræ adnatis.

Si excrescentia interiori, ut mos est, palpebræ superficiei, aut verruca major ejus limbo adnascatur, modò lancinatio & durities nulla sit, quæ cancri suspitionem moveat, ea si petiolata sit, filo vincienda, si exigua, cathæretico absumenda, si sessilis, forficibus resecanda.

Si verò grando, si hordeolum leviter rubens & dolens adsit, illud resolventibus aut suppurantibus est diù fovendum, aut scalpello è suâ cystide avellendus ejus nucleus. Si majusculum sit atheroma, illud est aperiendum, dein capsula levibus corrosivis absumenda cum cautelâ, ne oculus lædatur. *Vide* Heisteri *Chirurg. cap.* 43. & 44.

Alii tumores palpebrarum pertinent ad ophtalmiam, ad anasarcam, erysipelas, variolam, carcinoma, &c.

5. *Caligo à nephelio. Nuage de la cornée.*

Macula corneæ subpellucida vocatur Latinis ne-

bula, Græcis *Nephelium*, *achlys*, & *ægis* quarum discrimina videsis apud Mauchartium *de maculis corneæ dissert.*

Si nebula pendeat à guttulâ aquæ inter corneæ lamellas congesta, ea ope optimi perspicilli distingui potest, & ope acûs inflictæ aqua effundi, ea nebula vocatur *Aquula.*

Si à lymphâ opacatâ ut accidit post variolam, ophtalmiam, macula illa resolvitur sponte successu temporis, vel ope sacchari pulverati, tuthiæ in pollinem redactæ, addito dein vitrioli pauxillo, vel aquâ feniculi, succo expresso ex anagallide; vino emetico, &c. vel remediis leucomatis.

6. *Caligo à leucomate*, *Tache de la cornée*, *taye.*

Leucoma à *leucos* albus, est macula sæpiùs albescens & minimè pellucida in cornea, unde differt à Nephelio.

Vocatur *Paralampsis* seu *Margarita* macula albo-cærulea, crassa, opacissima & resplendens.

Albugo est propriè *leucoma* si alba, prominens, coloris cretacei ad margines sæpiùs inflammata & dolens.

Gerontoxon Mauchartii, seu *arcus senilis* est macula alba vel fusca arcuata in limbo corneæ, senibus familiaris, sed visui vix officiens.

Oule seu cicatrix est macula corneæ ab ejus cicatrice.

Albugo Saintyvesii est species ophtalmiæ.

Glaucosis Aetii est macula alba opaca totius corneæ sine phlogosi.

Differt ab exulceratione defectu excavationis, puris, doloris acris, &c.

Curatio, si sit dolor, calor, siccitas, præmittenda phlebotomia, fomenta emollientia, ano-

dyna, ex croco, albumine ovi, &c.

In leucomate multâ humiditate ſtipato laudantur ſuffumigia ex aloë, myrrhâ, baccis juniperi, prunis injectis, fumo è longinquo ad oculum adducto, dein applicetur unguentum de tuthiâ, cum pauxillo gummi arabici.

Laudat Bidlous lambitionem oculi ope linguæ, feminibus anifi, feniculi, ſaccharoque priùs maſticatis addito vitrioli pauxillo.

Mauchartius ſuadet vapores ex herbis hiſſopi, cherophylli, chelidonii majoris, ſerpilli, origani, roris marini, baccis juniperi, coffeæ, radice valerianæ, maſtiche, camphorâ in aqua, vino, aquâ calcis coctis, aut lavacro ophtalmico, ex horum decocto oculus immergatur.

Collyria ſicca fiunt ex ſaccharo, teſtâ ovi calcinatâ; oſſe ſepiæ, iride florentinâ, agarico albo, tartaro matularum in pollinem redactis.

Acriora ſunt camphora, fel piſcium, tauri, axungia viperæ, crocus metallorum, ſuccus chelidonii, oleum buxi, carthæ, linteive cum melle mixta; cavendum à vitriolo puro, ærugine, alumine.

Boerhaavius præſcribit repetitam catharſim ex aquilæ albæ & diagridii ana granis ſex, cum pulte vorandis ab infante.

7. *Caligo à lupiâ* Saintyves *pag. 119. pladarotes* Mauchartii.

Atheroma, ſteatoma, Meliceris, &c. ſunt lupiæ ſucco pultaceo, ſebaceo, vel melleo farctæ, quæ non raro palpebris adnaſcuntur ſine dolore, rubore, periculo, avellanæ aut nucis magnitudine; aſt viſui aut intuitui nocent, faciemque dedecorant.

Reſolventia nil proſunt, ſola extirpatio ſanat

præparetur itaque æger phlebotomiâ & catharsi; dimidia pars cystidis juxta rugarum palpebræ directionem forsice denudetur, dein hamulo perfossum atheroma ope cultri curvi à viciniis eximatur, radix forficibus resecetur, curatur deinde vulnus ope digestivi, superimponatur emplastrum diapalma.

Si suppuratio capsulam non omninò auferat, lapide infernali tangatur pars & capsula sensim absumatur.

Lipoma seu excrescentia adiposa cantho temporali juxta glandulam lacrymalem enasci solet, id à pressione recedit, mox revertitur. Curatur excisione, dein vulnus recipit collyrium ex aloë, tuthiâ & saccharo saturni in aquâ rosarum.

8. *Caligo à sarcomate*, Saint Yves *cap. 18. Mures.*

Excrescentia carnea inter palpebram & oculum nascens, lævigata, *sarcoma* est, si sit granulosa & fungosa ac rubra vocatur *morus*, Gallicè *mure*, si sit coloris plumbei, *enchantis.*

Utraque maturè tractata periculo vacat; duplici verò methodo tollitur sarcoma, excisione & causticis; 1°. tangitur lapide infernali, cavendo ab oculis; 2°. tumor filo trajicitur sericeo, interventu acûs, ut extirpatio cultro vel forfice fieri possit; 3°. levia corrosiva vulneri dein admoventur, talis est pulvis ex unâ aluminis usti parte, & octo sacchari partibus; pulveris hujus semigranum serò & manè radici sarcomatis applicatur.

9. *Caligo à cancro*, S. Yves. *Vide* ophtalmiam cancrosam.

10. *Caligo ceratocele*, *staphyloma* Gunzii *differt.* Ceratocele seu hernia corneæ, est tumor exiguus

corneæ, ut caput aciculæ, qui rectà inspectus, in medio pellucidus, sed subobscurus videtur ac subrotundus, obliquè inspectus, opacus est, & annulum opacum suâ peripheriâ refert. Fit ab exesione seu exulceratione puncti in tunica interiori corneæ, unde lamina externa paululum prominet ab aqueo pressa. Curatur vel tonicis astringentibus vel laminâ plumbeâ appressâ.

11. *Caligo ab staphylomate* Mauchartii.

Melon quasi parva bacca, *Myocephalum* quasi caput muscæ, *Elos* quasi clavus vocatur staphyloma pro diversa mole, tumor in corneâ enatus, à prolapsu uveæ intra fistulam vel foramen ipsius corneæ, qui tumor est subrotundus, rubro lividus. Hujus verò existentia negatur à Gunzio qui contendit uveam prolabi non posse eatenùs ut foramen illud subire queat.

Illius verò tumoris basis filo vel crine vincitur, usquequo excidat tumor.

Sclerocelem admittit Saintyves, seu tumorem conjunctivæ prominentis ab humore aqueo, per rupturam scleroticæ subtus effuso, in parte albâ oculi, unde tumor ejus sphæricus, qui pressione recedit.

12. *Caligo à pterygio. L'Onglet des yeux, le Drapeau.*

Pterygium quasi *ala*, quibusdam *onyx*, sed malè, necnon *unguis* & *ungula*, est membrana sæpiùs ex oculi cantho nasali, vel aliunde enascens, & supra corneam sensim se extendens, in quâ vasa sanguifera, nec eminent nec distincta sunt.

Pannus verò dicitur congeries vasorum sanguineorum supra album oculi, ipsamque corneam expansorum, non membranam uniformem, ut in

pterygio efformantium, qui pannus sæpiùs pterygio obſervatur & ophtalmiâ initio ſtipatur.

Utrumque pterygium, ſcilicet unguis & pannus, ſanatâ priùs, ſi ſit, ophtalmiâ, abſumitur, vel reſecatur: huic abſumendo confert pulvis ex ſacchari drachmâ & vitrioli vel aluminis granis ſex, inſperge ſemel in die; vel adhibeantur collyria acria de leucomate indicata, fel ſquali, anguillæ, oleum chartæ, os ſæpiæ, lapis divinus Saintyveſii, ſuccus chelidonii, &c. His incaſſum tentatis, cautè forficibus reſecetur pterygium, dein per quatriduum foveatur oculus aquâ vitæ & fontanâ mixtis, deinde verò collyria ex aquæ roſarum & plantaginis unciâ unâ, matris perlarum ſcrupulo, ſacchari ſaturni granis ſex, & vitrioli albi granis tribus fiant.

13. *Caligo hypoſphagma*, Jonſtoni *Id Medic. Echymoſe, œil poché, meurtriſſure de l'œil. Hæmalops* Hippocratis. *Hypopyon* Galeni. *Echymoma* aliis. *Sugillatio* Latinis. *Tarſen* Arabum.

Differt ab ophtalmiâ defectu doloris, caloris, inflammationis; cum eâ complicatur initio, ſi ab ictu procedit, ſed quandoque hypoſphagma fit à cauſis internis ut ab ſcorbutico viru: in quo caſu ſola antiſcorbutica proſunt.

Curatur hypoſphagma ab ictu, ſeu contuſione 1°. phlebotomiâ repetitâ, dolori, inflammationi, ictus gravitati, ſymptomatum numero, reſpondenti, nec non hyrudinibus palpebræ admotis.

2°. Oculo affundatur initio ſanguis calens columbæ, pulli, lac croco tinctum calidum, collyrium ex ovi albumine cum aquâ roſarum conquaſſato.

3°. Deinde ſedato dolore vinum calidum, aqua vitæ, feniculi, decoctum foliorum hyſſo-

pi, folia parietariæ trita in vino, aqua vulnerariâ, ter in die renovato cataplasmate vel linteo.

Caligo venerea, Quelmate *Panegyris 1750.*

Est cœcitas infantium recens natorum quorum mater gonorrhœâ virulentâ laborabat. Ea caligo est cum atrophiâ oculi atque corneæ obliteratione. Plurimas verò hujus speciei caligines vidit Auctor celebri Tayloro oblatas & prorsus insanabiles.

Caligo hypoæma Mauchartii *de hypopyo. Hypochysis hæmatodes* Græcorum. *Hypophtalmia* Galeni.

Est ea species quæ pendet à cruore effuso intra cameras oculi.

Hanc sanavit Mauchartius appositis sacculis ex herbis resolventibus in vino coctis, dein cauterio brachio inusto, sed phlebotomia debet antecedere.

Utrum objecta rubro colore tincta videantur valdè dubium est.

Caligo lactea observ. D. Haguenot ill. Medic. Profess. Monspel.

Hypogala est lactis collectio in camera oculi antícâ vel mediâ; observata est in puerperâ cujus lac repressum fuerat.

Huic affinis est illa caligo quæ succedit operationi cataractæ lacteæ, vel purulentæ, quâ materie residente visus restituitur.

In hypopyo & empyesi est pus in alterutrâ vel utraque camerâ, sed ob gravissimos dolores, qui superveniunt, morbus ad ophtalmias referendus videtur.

Caligo à rhytidosi Mauchartii; *à defectu humoris aquei* Sennerti *prax.*

Rhytidosis est subsidentia & corrugatio corneæ. Humor aqueus facto corneæ vulnere statim

effluit, ſed intra diem reparatur; ſponte in fiſtula continuò effluit, unde flacceſcit cornea & unduloſa evadit, hinc minùs pellucida. Quandoque non generatur, ut in ſenectute, & tunc vitium eſt immedicabile, quandoque exhauritur, ut in tritæophia, cauſo, aliiſque acutis febribus, & tunc ſanatâ febre, caligo evaneſcit.

Si à ſiccitate & calore pendeat, curatur fomentis emollientibus, balneo oculi ſeu lavacro ophtalmico.

Sutor Agathenſis ſubulâ ſibi corneam tutudit, unde elapſo humore aqueo viſus obſcuratus eſt; is votum vovit in templo, cujus parochus Beati, ut aiunt, Pariſii pulverem oculo obſcurato adſperſit, & reparato humore aqueo viſus rediit, quam medelam miraculi inſtar celebravit D. Mongeron.

Caligo ab ectaſi Mauchartii, *Hyperauxeſis iridis.*

Ectaſis ſeu chalaſis Mauchartio eſt obturatio pupillæ à fungoſis appendicibus ad oras ejus enatis. Hoc vitium equis familiare, obſervante Lowero, illis amblyopiam meridianam ſeu nyctalopiam cauſatur, fortè & cataractam membranoſam quandoque induxit. Curatur appendicum exciſione ope acûs intra corneam adactæ.

Caligo à ſyniſeſi Mauchartii, Wolhouſii &c.

Syniſeſis eſt plenaria obturatio pupillæ à coalitis uveæ labris, hæc pupillæ imperforatio vel eſt nativa vel acquiſita ut ab hypopyo, empyeſi, cataractâ purulentâ, cephalæâ, ophtalmiâ choroideæ.

Curatur operatione chirurgicâ à Cheſeldenio inſtitutâ; foramen ſcilicet uveæ cuditur ope acûs trans corneam immiſſæ.

Caligo à myoſi. Vide Amblyopiam & ſuffuſionem.

III. *Amblyopia*, Amblyopie, vûë confuse, foiblesse de la vûë. Ab *opsis* visus & *amblys* hebes, obscurus; *visus debilis* Aetii; *visûs hebetudo* Boerhaavii *de morbis oculorum*.

Amblyopia est genus morbi cujus præcipuum symptoma est debilitas visûs vel absoluta, vel respectiva, sine ullà opacitate corneæ, vel interioris oculi.

Visûs obscuritas & confusio dicitur relativa; cum non in omnibus consuetis distantiis objecti, ejusque posituris & in luce vulgari, sed tantum in quibusdam videri potest objectum; sic myopes confusè vident objecta dissita, proxima verò distinctè, ergo sunt amblyopes respectu dissitorum.

Visio *clara* est quæ ad objectum totum agnoscendum, & ab aliis distinguendum sufficit; *obscura*, quæ non sufficit.

Visio *distincta* est ea quæ ad objecti partes, & partium particulas agnoscendas & distinguendas sufficit; econtra est *confusa*; sic incipiente cataractâ hanc chartam si quis ita videat ut ab aliâ, aut à tabulâ distinguat, & chartam esse agnoscat, is eam clarè videt, sed si lineamenta nigra huic inscripta non distinguat, aut characteres qui sunt linearum partes & particulas cujusque characteris non agnoscat, nec litteram unam non nisi ratione loci quem occupat, distinguere ab aliâ valeat, is habet visionem claram sed confusam; qui verò & plures & minores tum linearum, tum litterarum partes & particulas cognoscit & distinguit, is visu distincto gaudet, eoque tanto magis

diſtinctio, quo minores ſunt particulæ & major diſtantia ab oculis particularum quas diſtinguit, ſub minori etiam lumine.

Limites viſionis diſtinctæ ſunt quatuor vel quinque pollicum pro objectis vicinis, quatuordecim pedum ſcilicet pro objectis remotis ejus magnitudinis quam litteræ majuſculæ utplurimum obtinent; quò majora ſunt objecta & magis luce colluſtrata, eò major eſt diſtantia ad quam diſtinctè videri poſſunt.

Objecta nigra ſupra fundum album poſita, ejus magnitudinis & diſtantiæ ab oculis noſtris, ut axes optici verſus illa directi includant angulum majorem triginta quatuor ſecundis minutis, cerni poſſunt, ſub minori angulo evaneſcunt.

Viginti quinque candelæ in tenebris accenſæ, & uno pede diſtantes ab oculo fundunt lucem æque fortem ac lux diurna reflexa ſeu ad umbram. Pro diverſitate verò lucis visûs acies eſt magis vel minùs extenſa.

Claritates lucis ſunt in ratione duplicatâ inverſâ diſtantiarum, docet experientia. Terminus verò viſionis in mediocri luce ſequitur rationem ſubtriplicatam diſtantiarum lucis v. g. candelæ.

Ergo terminus viſionis pro objectis ſolitariis erit in ratione ſubſextuplicatâ claritatis objecti. Sic ſi terminus viſionis ſit triginta ſecundorum ad lucem diurnam, ille erit pro quarta parte hujus lucis, 38to. ſecundorum, pro nonâ parte hujus lucis 43^{m}. ſecundorum & ſic deinceps. Mayer *Actor. Gottingen. 1754.*

Si verò objecta ſint aleata, ſtriata, cancellata, ſimilia ſibi invicem proxima, duplò major debet eſſe numerus ſecundorum anguli ſub quo videtur objectum ut diſtinguatur, quàm ſi objecta

sint solitaria, uti punctum nigrum in chartâ albâ, vel album in nigrâ.

Lux medioeris ut diurna ad umbram est aptissima ad videndum; lux enim maxima, ut directa solis, non minùs offuscat visum quam lux debilior, ut crepuscularis cum infirmat, vel obscurat.

Hinc patet cur cæteris paribus, distinctiùs videamus objecta mediocriter vicina, ut litteras vulgares ad septem pollices, cùm quò majora sunt objecta, eò ad majorem distantiam posita illa distinctè videamus, confusè verò minora, imò non videamus, sic punctum nigrum unam quartam lineæ partem in diametro obtinens evanescit ad distantiam pedum duodecim; ast punctum idem, sed cujus diameter sit æqualis duabus tertiis partibus lineæ non evanescit nisi ad distantiam viginti sex pedum.

Quantitas lucis quæ oculum subit, cæteris paribus, est ut amplitudo pupillæ; sed pupilla in magna luce coarctatur, ita ut quandoque diametrum duplò minorem obtineat, seu amplitudinem subquadruplam, ergo non mirum si in magnâ luce quâ pupilla coarctatur, minus clare videamus, quàm intensitas lucis exigere videtur.

Amblyopia differt ab amaurosi ex eo quod in amaurosi omninò amittitur visus & pupilla immobilis evadit, si tamen unus oculus sit sanus, pupilla cœci movetur cum pupillâ sani, ast sano clauso, pupilla cæci omni motu destituitur. Præterea in amblyopiâ relativâ oculus clare & distinctè videt objecta sub certis circumstantiis ut myops proxima, nulla verò in amaurosi.

Amblyopiæ causa est confusio imaginis in retinâ depictæ; confusio verò adest in imagine quoties fasciculi radiorum ex uno puncto objecti venien-

tium non adunantur in retinæ uno, eodemque puncto, sed in diversis; aut plures fasciculi ex diversis objecti punctis radiant simul in unum imaginis punctum, talis est confusio quæ locum habet in myopiâ & presbitiâ.

Confusio etiam oritur ex obscuritate, ut in amblyopiâ, nam cum nulla imago distincta sit nisi sit clara; omnis imago obscura necessariò confusa est: obscura est quoties non sufficiens est claritas seu radiorum quantitas propter turbam oculorum, aut non sufficiens eorum vis in retinam propter retinæ sensibilitatem imminutam.

1. *Amblyopia crepuscularis. Visus diurnus* Boerhaavii; Græcis *hemeralopia*; Neotericis *Nyctalopia*.

Ea est in qua visio ad crepuscularem lucem vel matutinam vel vespertinam hebes est & confusa, in eodem loco, ubi œtopes distinctè vident.

Œtopes (vel ætopes) voco ab *αετός* aquila, & *optomai* video, eos qui aquilarum instar distinctè vident proxima, remota, meridie & in crepusculo &c. uno verbo, visus perfectos vel omnium minimè imperfectos.

Gallinæ amblyopiâ crepusculari laborant, unde non nisi magnâ luce, minuta quibus vescuntur grana conspiciunt, & sic ad crepusculum otiosæ dormiunt.

Hoc vitium est planè oppositum amblyopiæ meridianæ, quâ noctuæ omnes laborant; quæ scilicet in mediâ luce cœcutiunt, noctu verò distinctè vident.

Hic morbus duobus ab hinc annis fuit in viciniâ Monspelii epidemicus maximè in oppidis flumini cuidam vicinis, ut juxta flumen quod Sauve, Somedrias, Sanctum Hyppolitum alluit, ubi, potissimum milites noctu sub dio excubias

agentes in aëre humido, & nebuloso, hemeralopes evadebant.

Cum autem multiplex experientia docuerit eos sanari, quibus per cathartica, emetica, diuretica, vesicatoria, & similia, superfluum serum è massâ sanguineâ evacuabatur, præmissâ unâ aut alterâ phlebotomiâ; verosimillimum est hanc speciem processisse ex sero superfluo in massâ sanguineâ, quod organa visûs specialiter relaxabat, non certè difficile est conceptu quod ab aëre humido & nebuloso, autumnali tempore, perspirabile serum in massâ sanguinis retineatur, sicque exundet; nec cur per evacuantia superiùs recensita foras eliminetur, adeoque morbus sic sanetur; verùm cur illud serum quædam organa visûs afficiat, potiùs quàm organa auditûs, tactûs, aliave quæcumque, hoc intellectu arduum est.

Interea ex principiis à me traditis in dissertatione de medicamentorum specificorum actione, cum quælibet corporis humani pars habeat crasim sibi propriam, ut quælibet vervecis pars saporem suum delicatis palatis dignoscendum, ita dantur humores milleni à se invicem quoad crasim diversi, ob combinationes quas in diversis partibus patiuntur: cùm iterùm non omnibus indiscriminatim partibus adhæreant fortiter humores quilibet, sed ille tantùm agat humor in illam partem cui fortiùs adhæret, seu quocum ratione gravitatis specificæ & figuræ molecularum majorem habet affinitatem, facile conceptu est, cur humor serosus determinatæ crasis ex oculorum ambitu perspirandus, si retentus sit, fortiùs adhæreat retinæ quàm aliis partibus.

Si in vase simul agitentur & misceantur frustula panni, carnis, ligni, salis, cum aquâ, oleo,

hydrargyro, non ſingula fluida agent quælibet in ea corpora, ſed oleum panno adhærebit fortiùs, aqua ſal diſſolvet, aurum ab hydrargyro emollietur, minimè attactum à ſale, &c. jam verò cum actiones ejuſdem fluidi in diverſas partes ſint valde diverſæ, quippe hydrargyro vix lignum mutatur, nec aurum ab oleo; ſic fieri poteſt ut retinæ filamenta, quæ à propriis humoribus non relaxantur, ab hoc alieno fluido ſeroſo emolliantur; unde fiet ut minus ſenſibilis ſit impreſſioni objectorum.

Quod autem in retinam potiùs quam in alias oculi partes agat hæc cauſa relaxans ſuadere videtur obſcuritas visûs, quæ hanc relaxationem ſequitur; quippè cùm visûs obſcuritas ſit ex prædictis in ratione compoſitâ, ex inversâ ſenſibilitatis, & inversâ intenſitatis lucis conjunctim, evidens eſt poſitâ ſenſibilitate minori retinæ, fore ut obſcuritas ſit in magnâ luce exigua, & in mediocri, ut crepuſculari luce, magna; ita ut æger meridie ſat diſtinctè videat, accedente veſpere confuſiſſima & obſcuriſſima fiet viſio; quippè debilitas lucis veſpertinæ tunc temporis concurrit cum minori retinæ ſenſibilitate ad obſcuritatem visûs augendam. In hoc affectu pupilla eſt magis dilatata quàm in œtoptis; quippe ſi omnimoda foret inſenſibilitas retinæ, dilatatio ejus foret maxima; cùm verò tantùm ſit imminuta retinæ ſenſibilitas, adaucta eſt pupillæ dilatatio ſub meridiem; veſperè autem cùm lux minuatur, iterùm magis dilatatur pupilla, ſiquidem natura eâ proportione pupillam dilatat, quâ majori lucis quantitate indiget ut videat; cùm autem indigeat in ratione inſenſibilitatis retinæ, & imminutionis lucis, dilatatio pupillæ utriuſque rationem ſequitur.

Alias ſpecies hujus vel potius varietates commemorant Auctores, in quibus alia phœnomena, imò diverſa poſſunt eſſe, ut pupillæ anguſtia, retinæ rigiditas, & ſimilia; verùm an accuratè obſervatæ fuerint dubium eſt, & ſatiùs eſt eas omittere quàm aſſignare.

Curatio ex dictis patet; omni ope enitendum eſt, ut tenſio priſtina retinæ reſtituatur, atque in hunc finem, ut ſerum in eâ exſuperans per venas bibulas reducatur, & derivetur ad colatoria renum, inteſtinorum, cutis, ad ulcera veſicatoriis pone aures inuſta, concurrente victu exſiccante diaphoretico; draſtica, emetica, in certis caſibus plus detrimenti poſſunt afferre quàm emolumenti, cùm nullum vitæ periculum ex hoc morbo immineat, ex emeticis verò, niſi robuſta & inertia ſubjecta, pituitoſa curentur, non rarò metuendum ſit.

Hujus morbi varietatem annumerat Boerhaavius, quæ pendet à pupillæ ſtricturâ immobili; interea dùm retina ſenſibilitate conſuetâ gaudet, in ſtatu ſano pupillæ apertura reſpondet reciprocè ſenſibilitati retinæ, adeòque repugnat pupillam non dilatari eâdem proportione quâ luminis intenſitas decreſcit; verumtamen fieri poteſt ut pupillæ apertura propter ſingularem uveæ inſenſibilitatem non eam legem ſequatur, & tunc temporis vitium cui mederi opus eſt, ſeu principium proegumenum morbi eſt rigiditas uveæ, non verò hujus inſenſibilitas; quare verò hoc afferam ratio eſt, quia, teſtante illuſtriſſimo Hallero, ſi acu pungatur uvea, ut vidi in operatione cataractæ, & ut ipſe inſtituit in animalibus, ea minimè movetur, unde facilè inferre liceret hanc nullis aut rariſſimis filis nerveis ornatam eſſe. Huic autem ſpeciei nullum remedium novit Boerhaavius, ma-

ximè si, ut fieri solet, ea uveæ rigiditas senibus accidat.

Quod autem addit summus ille Professor de juvene Britanno, qui optimè interdiù videbat quandiù sol erat supra horisontem; ast ad ejus occasum nebulas præ oculis videbat, post occasum nihil omninò videbat, ne quidem in cubiculo candelis copiosis illuminato, nec ad lumen lunæ utcumque splendidæ, ad quod pupilla erat immobilis. Hujus phœnomeni ratio non est nexus aliquis inter lumen solis, ut Boerhaavius censet, & oculi illius partes, nec vapor noctu ascendens, ut Brigsius judicat; sed est immanis differentia inter splendorem & activitatem luminis solaris, & vim luminis candelæ & lunæ: luminis solaris vis est ad vim luminis candelæ 16. pedes distantis, observante D. Bouguer, ut 11664. ad 1. & ad lumen lunæ in plenilunio, ut 374000. ad 1. demonstrante D. Euler. *Act. Acad. Berolin. ann. 1750. pag. 299.* non mirum itaque si vis toties major sufficeret ad succutiendam retinam quam tantò minor non afficiebat.

2. *Amblyopia meridiana; Nyctalopia* Hippocratis *prædiction. L. 2. Visus nocturnus* Boerhaavii, *de morbis oculor. pag. 161. Vespertina acies* Fel. Plateri; Gallicè *Nyctalopie, Vuë de hibou, de chat, &c.*

Qui de die nihil cernunt, sed vesperi & noctu satis acutè vident, ait Hippocrates, illi *Nyctalopes* sunt: duas hujus varietates recenset Boerhaavius.

1°. A nucleo crystallini opaco, pupillâ tamen remanente mobili; hæc verò species fictitia mihi videtur; verum quidem est quod si interdiu pupilla coarctetur, nucleusque crystallini sit opa-

cus, visus erit obscurissimus; & si vespere pupilla dilatetur, &, juxta observationem Boerhaavii, ejus diameter tripla diurnæ evadat, adeoque apertura noncupla prioris, tunc sufficiens lux limbum crystallini penetrabit ad visum clarum efficiendum; verùm repugnat pupillam ita coarctari etiam in luce meridianâ, cum datur cataracta; quippè quò minus luminis accipiunt cataractosi, eò plus pupillam suam dilatant, docente quotidianâ experientiâ; ergo hæc varietas fictitia videtur.

2°. Varietas est quæ pendet à retinæ summâ sensibilitate, qualis in ophtalmiâ internâ datur, dùm uvea solitam retinet mobilitatem, qualis est in pueris; quippe non secus ac in gravi ophtalmia natura claudit ita accuratè palpebras, ut ipse æger, manûs interventu, vix à se possit impetrare ut eas diducat, metu doloris quem lumen infert; non mirum si dum retina valdè sensibilis est, ut in ophtalmiâ internâ, nihil possit determinare naturam ad pupillam aperiendam; verum quidem est quod accurata pupillæ clausura impossibilis sit, etiam in ophtalmicis, & si vel parum illa pateat, minimus lucis radius in oculo sensibili sufficiet ad visum; unde si hæc species datur, certè rarissima est, nisi accedat altera conditio quam multi equisones, monente eos Rich. Lowero, in equis observarunt; scilicet docent Act. Londinensis Societatis, equos huic esse obnoxios, & ad marginem uveæ enasci excrescentias fungosas, quæ omninò obturant pupillam, dùm sole lucente pupilla coarctatur; nequaquam verò impediunt ne noctu lux sufficiens admittatur; quippe pupilla apud equos, ut apud feles, ita est dilatabilis, ut noctu diametrum cor-

neæ obtineat; hujus verò curatio manum Chirurgi dexterrimi exigit : si verò *phlogosis* sit in oculo, curatur ut ophtalmia.

3. *Amblyopia dissitorum ; Myopia* vulgò ; Gallicè *Vuë courte, Myopie ; Visus juvenum* Plateri.

Myopes sunt qui objecta paululum dissita confusè vident, sed proxima distinctè ; dicitur *myopia* quasi *visus muris*.

Myopiæ valdè obnoxii sunt qui minuta tractant, ut Aurifabri, Horogiarii, Cœlatores, Pictores in compendio, quibus cornea est valde convexa, seu respectu globi oculi est pars multò minoris sphæræ.

Causa verò hujus est adunatio radiorum lucis, antequam ad retinam devenerint, seu radiorum coitus pone crystallinum.

Ideò autem pone crystallinum coeunt antequam ad retinam pervenerint ; 1°. vel quia vis refractiva aquei & crystallini major est ; 2°. vel quia cornea & externa facies crystallini nimis convexa est ; vel 3°. quia retina à crystallino remotior ; vel 4°. quia objectum est nimis dissitum ; vel 5°. quia pupilla est nimis patula ; & ut rectiùs loquar, myopia est in ratione compositâ ex his conditionibus, scilicet vis refractivæ aquei & crystallini, distantiæ crystallini & corneæ à retinâ, distantiæ objectorum, & demùm aperturæ pupillæ.

1°. Cæteris paribus eò citiùs adunantur radii, quò vis refractiva corporum pellucidorum oculi major est ; sed vis refractiva est in ratione differentiæ densitatis & oleositatis mediorum : ergo in eâdem ratione crescit promptior radiorum adunatio, seu myopia ; positâ eâdem mediorum oleositate, vis refractiva est ut densitas aquei,

dùm fit visus in aëre; supponamus v. g. crystallinum & aqueum adipisci densitatem vitri, quoniam ratio refractionis ex aëre in vitrum, est ut 3. ad 2. dùm ex aëre in aquam, est ut 4. ad 3. demonstrant Dioptrici focum in primo casu distare duplo minùs à superficie refringente quàm in altero: ergo si densitas crystallini, aquei, aut etiam vitrei crescat, vis refractiva major erit, proindeque myops evadet homo intra aërem degens, qui intra aquam diffita distinctè videret.

2°. Radii paralleli inter se & omnes qui ex objectis remotissimis procedunt, si incidant in corneam magis convexam, obliquiùs incidunt: angulus itaque incidentiæ radiorum cum perpendiculari è centro corneæ ad corneam ductâ major est, sed angulus refractionis est semper in ratione constanti ad angulum incidentiæ; ergo angulus refractionis erit major: sed quò major est sinus anguli refractionis, eò citiùs cum axi optico adunantur radii; ergo quò magis convexa fuerit cornea, eò radii ab objectis dissitis promanantes citiùs pone crystallinum unientur, unde myopia; quod de corneæ convexitate dico, de convexitate crystallini dictum sit, & myopia crescet in ratione convexitatis tùm corneæ, tùm crystallini, ita ut licet cornea non sit solitò convexior, sufficit ut alterutra, vel utraque crystallini superficies sit magis solito convexa, ut myopia detur.

3°. Quò retina est à crystallino & à corneâ remotior, eò longiùs à retinâ, & proximiùs crystallino fit radiorum adunatio, licet vis refractiva, & convexitas partium oculi sint eædem; in statu verò perfecto tam affabrè sunt proportionata, & accuratè ad leges sublimioris Geo-

metriæ composita hæc organa, ut ne millesimâ lineæ parte retina sit remotior à crystallino, in uno quam in altero homine; verùm si quâvis de causâ mutetur illa proportio, aut distantia relativa crescat, tunc fiet myopia.

Hoc autem multiplici modo fieri potest; 1°. quidem si ligamentum ciliare contrahatur, adeòque corneæ ligamentum coarctet; inde enim oculus ovalis fiet, qui priùs sphæricus, & cornea magis convexa; verùm hoc fieri vix concipitur, cum ligamentum ciliare minimè musculosum sit.

2°. Si musculi obliqui simul agant, & veluti fascia globum oculi comprimant; inde enim oculi figuram ovalem evasuram existimant multi, quæ sphærica est exceptâ prominentiâ corneæ.

3°. Observare est etiam ab exostosi laterum orbitæ, aut alio tumore laterali pressionem illam fieri posse.

4°. Quò objecta sunt magis distantia, eò radii ab illis promanantes, & in oculum incidentes magis ad parallelismum accedunt; sed radii paralleli cum axi optico citiùs uniuntur, quàm divergentes, quod experimento facillimo quisque probare potest; si enim candelam nunc admoveat ad lentem vitream, nunc ab eâ removeat, is videbit focum radiorum pone lentem recedere quâ proportione candela accedit, & accedere quâ recedit. Inde autem facilè intelligitur cur myopes confusè videant objecta dissita, distinctè verò proxima, seu cur ea amblyopia sit relativa ad distantiam objectorum. Cùm etenim focus incidat ante retinam, tunc punctum *A*. objecti non depingetur solum in puncto correspondenti *A*. retinæ, sed simul per radios socios divaricatos in singulis punctis maculæ, & sic unum in pluribus locis

locis videtur; & pariter puncta ejusdem maculæ recipiunt radios ab aliis objecti punctis procedentes; ergo & diversa objecti puncta in eodem imaginis puncto repræsentantur, unde confusio; aut objecti ad oculum accedentis focus incidit tandem in retinam, & tunc omnes radii ab uno objecti puncto promanantes in unum imaginis punctum incidunt, quodlibet objecti punctum diversum in diversis retinæ punctis pingitur, unde visus distinctus.

5°. Denique multis experimentis compertum habeo, quod in lente convexâ prout apertura pupillæ, vel, ut loqui amant Astronomi, diaphragmatis vitrum tegentis, major est, eò focus lenti proximior est, & decrescente pupillæ aperturâ, focus remotior est, ita ut decrescente illâ aperturâ secundum progressionem duplam, foci distantia crescat in singulis terminis unâ circiter vigesimâ sui parte; itaque si pupilla fuerit subdupla prioris distantia foci, sit unâ vigesimâ parte minor; si subquadrupla, unâ decimâ; si suboctupla, unâ septimâ circiter; si subsexdecupla, unâ quintâ parte, &c. Ergò cùm pupillæ diameter, juxta assertum Boerhaavii, triplo quandoque major seipsâ evadat, potest focus unâ decimâ parte removeri, adeòque efficere ut visus sit distinctus; quæ proprietas mirabilis ante La Hirium omnium hominum ingenia incassum torserat: quare verò focus recedat coarctatâ pupillâ, & dilatatâ accedat ad corneam, illud pendet ex eo quod radii in limbum crystallini incidentes, dùm pupilla dilatatur, citiùs coeunt in axe optico, utpote magis obliqui, quam radii paralleli qui soli admittuntur, dùm pupilla coarctata est, ut docent Dioptrici.

Indicatio curatoria, alia *palliativa*, alia *radicalis*; palliativa causam morbi respicit, radicalis principium. Quodcumque sit principium sæpiùs ignotum, causa est radiorum, antequam retinam attingant, adunatio. Remedium itaque est retardare illam adunationem, usquequò radii retinam attingant. Docet autem experientia, & dioptrica demonstrat, admoto oculis perspicillo plano concavo, vel utrinque concavo radios ab objectis dissitis procedentes, proindeque sibi mutuò parallelos incidere in oculum à se mutuò divergentes; atqui tunc temporis incidunt eodem modo ac si ab objecto proximo promanarent, in quo casu, docente experientiâ, focus recedit à lente; ergo si proportionatæ concavitatis perspicilla ad debitam ab oculo distantiam adhibeantur, objecti remoti radii in oculum illapsi unientur in ipsâ retinâ, seu objectum dissitum distinctè videbitur.

Principium myopiæ proegumenum est, 1°. vel convexitas corneæ, vel convexitas alterutrius, vel utriusque superficiei crystallini, quæ postrema vitia nulla sui signa distincta præbent; convexitas verò corneæ, præterquàm quod sæpè confunditur cum oculi prominentiâ, non est signum certum, quandiù ignoratur situs respectivus retinæ; ignoratur verò omnimodè. Ergò ex illis principiis nulla certa indicatio desumi potest, nec proinde certum adhiberi remedium; ut enim possibile tantum est morbum ex his principiis dependere, possibile pariter est ut pendeat ab aliis, quæ diversa, imò quandoque opposita remedia exigunt; ergò in hisce tenebris, cùm sit periculum nocendi æquale spei juvandi, satius est nullum remedium adhibere ab hoc principio indicatum.

Alterum principium proegumenum myopiæ est contractio spasmodica, vel etiam contractura musculorum obliquorum oculi; imò juxta quosdam ipsorum rectorum, quos alii obliquorum antagonistas supponunt; verùm meritò dubitatur an myopia constans à tali principio, & an ab altero ex hisce pendeat: fotus verò emollientes, anodyni vix quidquam præstant; ergò unica spes est in remedio prophylactico: idem dictum esto de opinione illustr. De Chales, Penbertoni, Porterfieldii, & aliorum. Si principia ab his assignata exigant emollientia, laxantia, aliunde metus est ne hisce medicamentis, si quid præstent, ipsa retina relaxetur, adeòque visus inde hebetior evadat; ergò satius est ab his abstinere.

Curatio individualis exigit, 1°. ut gradus morbi accuratè cognitus sit; 2°. ut perspicillum debitæ concavitatis inveniatur huic congruum: solvenda itaque sunt hæc duo problemata, antequam myopi prodesse possimus, nec unquam profuisset ipsi ars medica, nisi opem tulisset dioptrica.

Determinare gradum myopiæ in dato homine. Quoniam distantia visionis distinctæ apud homines, qui minuta objecta, ut characteres respiciunt, est circiter octo pollicum; eò major est myopia, quò pauciores sunt pollices, ad quos myops legere consuevit; ita ut si legat ad unum pollicem, alter ad duos, prior myops habeat visum breviorem septem pollicibus, & sic deinceps.

Sed ut distantia visûs distincti accuratiùs in myope determinetur, prætendat alterutri oculo chartam duobus foraminibus, ex aciculâ factis pertusam, quæ foraminula non distent invicem diametro suæ pupillæ, & trans illa foramina punctum nigrum parieti albo inscriptum respiciat,

chartam, oculumque ipsi conjunctum admovendo, vel removendo usquequò unicum punctum nigrum videat, non geminum; hæc distantia in pollicibus lineisque sumatur; hæc est mensura visûs distincti in dato myope v. g. trium pollicum, si fides sit La Hirio.

Determinare diametrum concavitatis perspicilli plano-concavi, vel utrinque æqualiter concavi pro myope dato.

Resolutio. Quæratur per experientiam dati myopis quanto intervallo debeat distare objectum v. g. liber ab oculo, ut sine incommodo distinctè liber legi possit ab ipso. Hæc ipsa distantia erit diameter perspicilli plano-concavi, vel semidiameter utrinque concavi oculo myopis applicandi.

Quoniam enim objecta remota radiant per radios parallelos, si perspicillum fuerit plano-concavum, focus virtualis radiorum refractorum distat ab eo, intervallo diametri concavitatis. Si verò fuerit utrinque concavum, idem focus semidiametro concavitatis intervallo distat à perspicillo. Enimverò in priori casu distantia objecti à myope distinctè videndi, diametro ejusdem æqualis est; ergò objectum remotum in casu priore distinctè videtur per pespicillum plano-concavum, in posteriore autem per utrinque concavum.

Objecta remota per radios ad sensum parallelos, vicina per divergentes in oculum radiant; Myopes vicina distinctè, remota non nisi confusè vident; iidem non vident distinctè nisi per radios divergentes, confusè per parallelos. Quare cum lentes tam plano-concavæ quàm utrinque concavæ radios parallelos per refractionem efficiant divergentes, ut perinde sit ac si ab objecto vicino venirent, myopes per cava perspicilla objecta

remota distinctè videre possunt; medetur itaque perspicillum hujusmodi morbo; ergo myopibus conveniunt perspicilla concava, vulgò bicava.

Magis myopi, seu illis qui non distinctè vident, nisi ad minorem distantiam, conveniunt perspicilla minoris diametri, & minùs myopi perspicilla majoris diametri; perspicilla enim minoris diametri radios parallelos, adeòque ab objecto remoto advenientes efficiunt magis divergentes, quàm quæ sunt majoris diametri. Quamobrem cùm magis myops ad minorem distantiam objecta distinctè videat, adeoque per radios magis divergentes cernat, perspicilla diametri minoris conveniunt magis myopi; per vitra concava objecta minora videntur, quàm oculo nudo, cùm radii in oculum incidentes minorem angulum efficiant, quàm qui è vitro refringuntur ad latera; ergo myops ope perspicilli concavi objectum minùs videbit, & quò magis perspicillum removebitur ab oculo, vel oculus à perspicillo, eò minora videbit objecta. Wolf. *Dioptric.* 293.

Ut autem inveniatur semidiameter perspicilli dati, seu ut eligatur perspicillum concavo-concavum dato myopi conveniens, illud luci solari in loco aliunde obscuro obvertatur, & per reflexionem foci distantia invenietur. Specillum utrinque æqualiter concavum majoris sphæræ v. g. semidiametri quinque pollicum æquivalet specillo plano-concavo sphæræ duplo minoris, nempe diametri quinque pollicum.

Symptomata myopiæ, licet morbus simplicissimus videatur, sunt multa, ita ut ex gestu, vultu, scripturâ, myops ferè cognoscatur; sic myopes non solùm quod legunt veluti naso admovent, sed etiam limis oculis spectant, & unico

oculo, si proximior sit charta; sic characteribus minutis gaudent tùm scribendo, tùm legendo, ne caput ad prosequendas lineas continuò moveant, sic exiguâ luce indigent; pupilla enim apud eos est patula: visio illorum est tenebricosa, seu confusa in perspiciendis objectis ultra pedem dissitis, quæ cùm sint multò numerosiora quàm vicina, ideò assuescit pupilla huic dilatationi à quâ non potest dessuescere. Si myopes per foraminulum chartæ respiciant, illi distinctiùs vident objecta remota; idem ferè commodum præstat palpebrarum conniventia, unde ut objecta dissita cernant, palpebris connivent, non sine notabili faciei distortione. Præterea myopes, secum alloquentes non respiciunt, & frustra respicerent cum non possint ex alloquentis oculis, facie, nutu ejus dicta meliùs capere, ut ætoptæ solent, at quod ex hoc deest intellectui, vindicatur majori attentione, oculis demissis; quia circumstantia non vident, in obvia non visa incurrentes se lædunt; sæpiùs etiam objecta multiplicata vident, ut videbimus dùm de suffusione, noctu dùm candelas remotas respiciunt, magnam flammam circularem, non conicam videre sibi videntur, & alia quàm multa à myope erudito De Chales recensita.

Verùm inter illa symptomata unum est optimum signum adjudicandum de myopiâ, cùm etenim per geminum chartæ foramen candelæ flammam geminam respicit homo, si digitus dextro oculo admoveatur, & dextra imago flammæ evanescat, homo myops est; si verò sinistra, presbyta est.

4. *Amblyopia proximorum; Presbytia* aut *Presbyopia* vulgò, à Græco *Presbys* senex, seu *visus senilis* Latinorum; Gallicè, *Vuë longue*; est

illa species visûs quâ proxima confusè, remota verò distinctiùs vident.

Sic mulieres presbytæ ut filum per acum trajiciant, acum & filum ab oculis longè removent, senes etiam libros removent ab oculis ultra octo pollices ut distinctiùs legant.

Hujus theoria ex præcedenti facilis est, causa est serior radiorum ab objectis proximis advenientium adunatio quæ fit ultra retinam.

Principia sunt. 1°. Corneæ & utriusque crystallini faciei, vel alterutrius minor convexitas, ita ut illarum curvatura sit portio majoris sphæræ. 2°. Nimia distantia corneæ, vel crystallini, vel utriusque à retinâ. 3°. Vis refractiva corporum pellucidorum oculi solitò minor. 4°. Objectorum nimia proximitas. 5°. Pupillæ angustia quam Græci *phtisim* vocant.

Singulorum enim & à fortiori omnium conjunctim horum principiorum concursu fit, ut radii ex objectis emanantes proximis tardiùs adunentur, & focum ultra retinam exerant, unde visus distinctus esse non potest; quippè pyramis luminosa resecatur à retinâ radiis nondùm in apicem coni coarctatis; ergò quodlibet objecti punctum depingit maculam in retinâ non secus ac apud myopes, eo solo discrimine quod macula sit à radiis nondum coalitis, & apud myopes jam coalitis & iterùm expansis.

Magis presbytæ ad trium pedum distantiam minuta objecta distinctè vident, dùm proximiora confusè: minùs presbitæ ad pedis distantiam libros legendos removent, aut saltem ultra octo pollices. Si ultra distantiam sui visûs distincti sint posita objecta, ea presbytæ non distinguunt, quia non sufficit ad objecta distinctè videnda, ut radii

ex illis emissi exactè uniantur in retinâ, quod apud presbytas accidit objectis etiam valdè remotis, sed requiritur ut quantitas radiorum ex objecto promanantium sit tantò major quò retinæ sensibilitas minor est; verum apud senes retinæ sensibilitas paulò minor est quam apud juvenes, & si objecta sint ulteriùs dissita minorem radiorum numerum dimittunt in oculum, ergò non sufficientem ad visionem claram. Radii qui ex objectis in datam superficiem irradiant, eò pauciores sunt, quò distantiæ objecti quadratum majus est. Sic à duobus tribusve pedibus, quater, novies pauciores emittuntur quàm ab uno pede. Sic à quatuor pedibus idem objectum mittit ferè dimidio minorem radiorum numerum, quàm à tribus pedibus distantiæ.

Si presbyopiæ principium fuerit pupillæ angustia, quod frequens est, eò minorem radiorum copiam ab objectis accipiunt, quò quadratum diametri pupillæ minus est; ita ut si diameter pupillæ sit duplò minor & simul distantia objecti duplò major, numerus radiorum ingredientium pupillam sit sex decies minor. Coguntur ideò objecta ad certam distantiam non ultra removere, ne visio obscurior evadat, non citra, ne radii magis ultra retinam coeant, adeòque confusiùs videant. Presbytæ siquidem vident tantùm per radios parallelos aut convergentes in corneam immissos, minimè per divergentes; verùm quò objectum proximius est oculo, eò magis fiunt divergentes radii simul ac copiosi, ex eo quod radii ab objectis proximis copiosiùs intrent oculum, quàm à remotis: non ideò, saltem in eadem proportione crescit claritas imaginis, quippè quâ proportione objectum proximius est, eâ imago per retinæ for-

nicem diffusa amplior evadit; ergo eò sunt plures partes illuminandæ, verùm non exinde singula puncta magis illuminantur, intereà ex eo quod objectum sit proximius, magis ultra retinam removetur focus, ergò magis confusa evadit visio.

Presbytæ itaque ut distinctè videant objecta indigent magnâ luce, econtra myopes exiguâ luce indigent ut legant; presbytæ siquidem habent retinam magis rigidam ab ætate, pupillam angustiorem, objecta remotiora, quæ omnia visionis claritatem minuunt; ergo illi defectus, majori objecti splendore, aut illuminatione, debent compensari.

Si presbytæ aliquod objectum valdè lucidum v. g. flammam candelæ trans foramen chartæ inspiciant, illud ipsis videbitur adauctum, vel uti capillitio radians & subrotundum. Etenim illud objectum repræsentatur in retinâ per maculam ampliorem quàm foret imago, si focus caderet præcisè in retinam; ergò debet objectum ampliatum videri; prætereà ut objecta splendentia v. g. alba, in fundo obscuro ampliora videntur quam nigra in fundo albo, ut docet experientia, cùm objectum supponatur splendidum; & oculus sit camera obscura, eâ iterùm ratione ampliatum videbitur.

Jam verò ex radiis objectum illud delineantibus illi qui ad limbum crystallini incidunt, paulò minùs remotum habent focum, quàm qui axi optico sunt paralleli; ergo paulo vividiùs objectum in medio maculæ delineant, cæteri proinde confusiùs videntur, adeòque veluti coronam dilutiorem referunt, quâ objectum circumdatur.

Curatio. Presbytis conveniunt perspicilla concava; presbytæ enim remota distinctè, vicina

confusè vident ; quamobrem cùm lentes convexæ radios à puncto vicino advenientes ita refringant, ac si è puncto longinquo emanarent, presbytis specilla convexa conveniunt. Pari verò ratione magis presbytas juvant perspicilla magis convexa, seu quorum convexitas est portio minoris sphæræ.

Presbytæ individuo invenire perspicillum conveniens, seu diametrum convexitatis perspicilli ipsi convenientis. Inquiratur distantia ad quam præsbyta individuus objectum v. g. characteres libri, absque defatigatione legere aut distinctè videre consuevit ; sit ea, v. g. viginti quatuor pollicum, distantia verò vulgaris ad quam œtoptæ distinctè vident, sed presbytæ confusè sit octo pollicum ; differentia harum distantiarum est sexdecim pollicum ; instituatur proportio ut 16. ad 8. ita eadem distantia octo ad quartum terminum, qui erit quatuor pollicum, & ille quartus terminus additus distantiæ visionis distinctæ œtoptarum, seu 8. facit 12. quod significat perspicillum presbytæ conveniens illud esse eligendum utrinque æqualiter convexum, cujus semidiameter sit duodecim pollicum, vel plano-concavum, cujus diameter sit 12. pollicum.

Etenim si presbyta distinctè videre potest objectum octo pollices distans, ita inflectendus est radius vi refractionis in perspicillo, ac si è viginti quatuor pollicum distantiâ procederet, qui terminus est suæ visionis distinctæ, ergo (ex Dioptr. Wolf. 493.) convenit huic presbytæ perspicillum utrinque convexum, cujus semidiameter sit duodecim pollicum, quo ut par est inflectentur radii ; si quis fuerit magis presbyta, seu non videat distinctè, nisi ad majorem distantiam v. g.

tres pedes, illi conveniunt perſpicilla minoris diametri v. g. decem pollicum & trium linearum, ſi plano-convexum, aut ſemidiametri, ſi biconvexum.

Si verò ut quandoque accidit, presbyopia à vitio conſpicuo oculi, eoque recenti ortum ducat, tunc auxilia etiam ad curationem radicalem, ex præcedenti theoriâ poſſunt indicari.

5. *Amblyopia luſcorum. Luſcioſitas, vel Luſcitas Boerhaavii*, Gallicè *Vûë louche*.

Luſci dicuntur qui objecta è directo oculis obverſa confusè, obliquè verò oculis oblata diſtinctè vident.

In praxi confunditur vulgò *luſcitas* cum *ſtrabiſmo*; aſt ſtrabones uno oculo vident diſtinctè objectum è directo oculis oblatum; luſci verò ad alterutrum latus inclinant faciem & oculum ipſum, quo reſpiciunt, ut objectum diſtinctiùs videant; *viſus* dicitur *rectus*, cum linea ab objecto in faciem reſpicientis protenſa, eſt perpendicularis plano ambas pupillas conjungenti, ſecus *viſus* eſt *obliquus*; objectum viſuri ſemper faciem ita verſus illud convertimus, ut viſus ſit rectus, ſimulque oculos ambos ita dirigimus, ut incidant axes optici in medium objecti. Luſcus verò dùm objectum reſpicit quod eſt v. g. ad dextram, oculum & faciem convertit ad ſiniſtram. Strabo oculum quidem unum & faciem convertit ad objectum quod intuetur, ſed non alterum oculum, qui huc vel illuc vagatur.

Viſus rectus eſt clarior luſco, quia in viſu recto major ingreditur pupillam radiorum numerus quàm in viſu obliquo, ut patet ex Geometriâ. Nec non eſt diſtinctior viſus rectus, quia facilius per radios uveæ perpendiculares judicabitur de objecti diſ-

tantiâ & magnitudine, quàm per obliquos ut P. DeChales geometricè demonstrat *Optic. prop.* 27. adde quod in statu sano polus opticus, seu locus retinæ directè pupillæ oppositus, gaudet pluribus filis nerveis, & sensu exquisitiori quàm ejus latera, & demùm radii obliquè in pupillam illapsi focum habent magis diffusum in lateribus retinæ, quam qui in polum opticum rectè perveniunt.

Inde fit ut librum legendo, oculis quæque vocabula percurramus, distinctiùs enim videmus quæ sunt è directo oculis oblata, confusiùs verò quæ obliquè posita.

Luscitas ergò accidit vel 1°. quia obliquè posita est pupilla, ita ut radios obliquos plures accipiat quàm directos. 2°. Vel quia alterata est convexitas corneæ, aut ejus pelluciditas ita ut radii plures è latere alterutro admittantur, quam si directè accederent. 3°. Vel quia obliquè locatus est crystallinus, ejusque axis non idem est cum axi oculi. 4°. Vel demùm quia polus sensibilitate nativâ destitutus est, unde cogimur aliorsum dirigere visum, ut acutiùs cernamus.

Hisce principiis luscitatis originem præbent quandoque anchyloblepharum, seu palpebrarum partialis adhæsio, synechia ac transversa pupillæ positio, quibus sola chirurgia mederi potest; strabismi variæ species sæpè cum luscitate combinantur; si à leucomate pupillæ partem tegente, à panno vel pterygio corneam hinc vel inde opacante fiat, auxilia his affectibus propria sunt adhibenda.

Si luscitas à strabismo pendeat utendum est vel 1°. Perspicillis quorum vitra inæqualem habeant latitudinem, vitrum angustius oculo straboni est offerendum. 2°. Si strabismus pendeat ex eo quod

alteruter oculus sit debilior, vitrum fortius refringens oculo debili respondeat. 3°. Si à musculorum vitio conspicilla vulgò dicta *Besicles*, *masques à louchette*, sunt usurpanda.

6. *Amblyopia absoluta. Amblyosmos* Hippocratis. *Amblytes* Aretæi. *Visus obtusus* Boerhaavii *pag.* 171. *visus confusus* ejusdem *pag.* 179. Gallicè *Vuë basse*, *foiblesse de vûë*, *mauvaise vûë*.

Myopes, presbytæ, cæterique Amblyopes supra memorati, in quadam objecti distantiâ vel positurâ distinctè vident, & eorum visus non est nisi relativè ad alias distantias, horas, posituras confusus; ista verò species absolutam in quovis loco, tempore, situ visûs hebetudinem importat. Myopes, præsbytæ, &c. cùm acutè cernant perspicillis tutò carere possunt, sed amblyopes absoluti non possunt.

Pendere videtur à retinæ minori sensibilitate qualis ferè omnibus hominibus post quinquagesimum annum accidit ac senescendo increscit, maximè illis qui minuta opera tractant, noctu scribunt, oculis suis abutuntur. Illis Horopter seu terminus visionis distinctæ in dies decurtatur duobus, tribusve pollicibus intra quodlibet decennium, illis objecta attentè considerata confusa apparent, characteres librorum duplicari, moveri, decussari videntur; oculi defatigati identidem fricantur, clauduntur; objecta ab oculis removentur ut in presbytia, maximè si operationem cataractæ passi fuerint ægri. Pupilla, seu ut rectiùs loquar, uvea vix mobilis est, facto à tenebris ad lucem transitu subitaneo; quod signum est imminuti retinæ sensûs.

In hoc morbo, quem plebs repetitis phlebotomiis, mulieres frequenti puerperio, pauci verò

ætati ingravescenti tribuunt, vana à variis proponuntur remedia, sibi invicem contraria; alii enim ocularii Medici spirituosa resolventia laudant, alii meram aquam frigidulam extollunt, & ab spirituosis retinam ulteriùs exsiccari contendunt. Usus verò perspicillorum, nemine contradicente, necessarius est. Perspicilla verò utrinque convexa seu biconvexa conveniunt, cum enim horum ope collecti radii fortiùs retinam afficiant, inde claritas visui restituitur, & cum ea distinctio, quæ sola commoda à perspicillis sunt expectanda.

Potissimæ regulæ in eligendis perspicillis sunt. 1°. Ut vitra sint ad uniformem curvaturam elaborata, pura, perpolita. 2°. Ut focum amblyopi convenientem habeant. Quæ focum habent breviorem *seniora*, quæ longiorem *juniora* dicuntur, quæ longissimum ut 4 5. 6. pedum, *conservæ* Quæ verò brevissimum ut 4. 3. pollicum, *cataractæ*, Gallicè *loupes*, *biloupes* nominantur.

Focus seu distantia ad quam radii post duplicem refractionem uniuntur in biconvexis est semidiameter convexitatis. Detegitur autem si vitrum foramini pollicari cameræ obscuræ applicetur, & chartâ excipiatur imago objectorum externorum; ubi imago fuerit distinctissima, ibi focus est. Inde ad vitrum distantia pedibus, pollicibus, lineis expressa vulgò dicitur *focus*, rectius *distantia foci*.

Horopter, seu terminus visionis distinctæ, est minima distantia ab oculo ad objectum ubi distinctè videtur. Ea distantia eò major est, quò objectum majus & lumen intensius. Vulgò horopter sumitur pro distantiâ assueta inter oculum & characteres quos scribere solemus, & ea apud œtoptas est circiter octo pollicum; sed horopter pro majoribus objectis, ut hominum faciè distinguenda est aliquot pedum.

Qui aſſueſcunt perſpicillis ſenioribus, ſeu brevioris foci, illi quolibet decennio coguntur ſenſim ſeniora adhibere, quod valdè icommodum eſt, quippè viſus tantò magis decurtatur; ſcilicet qui conſervis utuntur v. g. ſex pedum, illi optimè legunt in diſtantiis inter octo pollices, & ſex pedes mediis; qui verò utuntur perſpicillis ſex pollicum, illi ultra ſex pollices poſitos characteres diſtinguere nequeunt, niſi multò majores.

Hinc emanat ſummi momenti regula, ut ſcilicet perſpicilla juniora primùm adhibeamus, ſeu conſervas, & non niſi coacti ac ſenſim ad ſeniora tranſeamus. Perſpicillis nondum aſſueti debent plura experiri, & illis uti; 1°. quæ objecta clara & diſtincta exhibent, non verò quæ ea ſenſibiliter adaugent, ſi biconvexa, vel minuunt, ſi bicava myopibus neceſſaria; 2°. quæ viſum minimè defatigant.

Præter perſpicilla, vel *naſalia*, quæ commodiora, vel *manualia* (*monocles* dicta) amblyopes utiliter adhibent *tubos Hollandicos*, vulgò *Lunettes d'Opera*, ex objectivo biconvexo, & oculari bicavo minoris diametri confecta; ſed tubus ſit brevior pro myope, longior pro presbytâ; omnes æqualiter oculi ab hiſce tubis juvantur, cum objecta clariora, diſtinctiora exhibeant.

7. *Amblyopia hydrophtalmica; Hydrophtalmia; Mydriaſis* quibuſdam; *Hydropiſie de l'œil*; eſt ea quæ cum oculi ſolito majori protuberantiâ conjungitur. Initio viſus eſt myops, ſeu objecta proxima ſatis benè videntur, confusè verò remota; in progreſſu verò morbi omnia obſcurè cernuntur.

Volumen oculi majus, turgida tenſio, corneæ prominentia, iris profundiùs latet, pupilla eſt

immobilis, aliquando amplior, aliquando verò anguſtior; viſus initio bonus aut myops, deinde obſcurior, ut in amblyopiâ abſolutâ, ſæpè cornea obnubilatur, aqueus humor turbatur, accedit quibuſdam dolor perpetuus, tenſivus circa frontem cum hemicraniâ ejuſdem lateris, ſtupore dimidiæ partis faciei, ejuſque emphyſemate; concurrunt etiam odontalgia, agrypnia, exophtalmia, epiphora, ectropium.

Si moles vitrei tantùm increverit, vitreum in limbo cryſtallini extuberat, & ſtrabiſmum errantem facit, viſus imminuitur, bulbus induratur, obtusè dolet, accidit ſæpè ſynchyſis, ſeu confuſio omnium contentorum in oculo; ſed pupilla minùs eſt profunda, quam ſi aqueus humor exſuperet.

Principium eſt major affluxus humoris aquei, vel vitrei, quàm eſt reſorptio, & corneæ, ac ſcleroticæ contractilitas.

Indicationes curativæ ſunt, 1°. ut fluidi congeſtio avertatur veſicatoriis, ſetaceis; catharticis, diureticis humor maturè foras educatur paracentheſi oculi, acu in corneam, vel albugineam immiſſâ; 2°. Bulbi contractilitas augenda tonicis, ſacculis aromaticis.

Accidit hic morbus melancholicis, à ſuppreſſâ quâdam evacuatione, gravidis etiam., & aliquot menſes durat, dein ſæpè ſpontè ſanatur.

Diſtinguitur ab exophtalmiâ, de quâ vide ophtalmiam.

IV. *Amaurosis*, Goute serene; *Gutta serena* Arabum; *Cataracta nigra* Germanorum; *Offuscatio* Cornarii in Aetium; *Cæcitas* Moroni *Director. Amblyopia* Rumphii, *Compend. Medic.*

Est morbus cujus præcipuum symptoma est visûs suppressio, & pupillæ immobilitas sine sensibili oculorum opacitate.

Dicitur ab *Amauros*, obscurus; *Gutta*, quia à destillatione lymphæ oriri putabant; *serena*, quia non obnubilat oculum, ut cataracta, & sæpè caligo.

Ab amblyopiâ absolutâ differt per integram visûs suppressionem; si visus nullatenùs revocari possit, *abolitus* meritò dicitur; secus, *suppressus*.

In amblyopiâ absolutâ & caligine æger saltem lucem à tenebris discernit, non in amaurosi inveteratâ.

Amaurosis principium est in cerebro ad thalamos nervorum opticorum, in horum nervorum tractu, vel in totâ retinâ; deest itaque sensibilitas in oculo, in cataractâ præpeditur lucis ingressus in oculum.

Amaurosis est accidens syncopes, & comatum, ex eo quod anima periculo cordis, aut cerebri graviter commota non percipit lucis impressiones: in aliis casibus principium amauroseos est nervorum opticorum immeabilitas, sive in thalamis, sive in totâ retinâ, sive in tractu nervus sit obstructus, compressus, resectus, &c.

Si oculus sanus claudatur, & cœcus luci objiciatur, pupilla istius nedum constringatur, quandoque dilatatur, & hæc est sola mobilitas, quæ

ſupereſt, atque amauroſim perfectam indicat.

Quò minor eſt mobilitas pupillæ in amauroſi, eò major eſt viſûs imminutio, ita ut ſi ad lucem ſuperſit quarta tertiave pars motûs pupillæ, quarta vel tertia pars viſûs ſuperſit.

1. *Amauroſis traumatica*, *vide* Ant. Maitrejan.

A vulnere oculi Hildani, *obſ.* 17. 18. *centur.* 5.

A commotione capitis Hildan. *centur.* 5. *obſ.* 8. Schenckii, *obſ. pag.* 168.

Ex bombardæ exploſione Schenckii, *pag.* 168.

Ex vulnere capitis Marcell. Donat. *Hiſt. Acad. l.* 2. *pag.* 76.

Vel ſubitò accidit amauroſis poſt vulnus, ictumve, & tunc ab inflammatione, compreſſione, à ſanguine factâ oritur, aut diſtracto introrſum globo, vel nervi ſectione. *Vide* Heiſterum *de vulneribus oculi.*

Si verò deinceps ſenſim accedat amauroſis, pertinet ad paralyticam, quæ diverſam medelam expoſtulat.

A ſternutatione ortam vidit Hildanus *centur.* 1.

2. *Amauroſis pituitoſa*; *Amauroſis à catarrho* Saintyves; *Ab aquâ in cerebri cortice ſinubus* Boneti *Sepulchret. de oculorum affectibus*, *obſ.* 9. 12. 15. 7.

Ea apoplexiam, paralyſim, hemiplegiam pituitoſam comitatur, ſequiturve.

Indicat cathartica, emetica, veſicatoria, ſetacea, cauteria nuchæ inurenda, excipiatur oculis vapor ſpiritûs vini, electriſatio vehemens ad lachrymas fundendas.

3. *Amauroſis ſcrophuloſa* Philoſoph. tranſact. *tom.* 9. *pag.* 257.

Ex ſteatomate in cerebro Bonet. *obſ.* 10.

Ob veſicam nervis opticis incumbentem. Id. *obſ.* 2.

A tumore globoſo nervis opticis inſidente. Id. *obſ.* 1.

Ipſe vidi bis in puerulis ſcrophuloſis amauroſim etiam ſubitò ingruentem ; ſecto cadavere inveni glandulam ſtrumoſam nervis opticis incumbentem.

A calculo juxta nervum opticum ibid. *pag.* 433. *obſ.* 2.

4. *Amauroſis plethorica* Nenteri *Tabul.*

Gutta ſerena à menoſtaſiâ Saintyves *pag.* 343.

Amauroſis gravidarum Saintyves *ibid.*

A ſuppreſſo hæmorroidum fluxu ibid. *menſtruo, &c.*

A Febribus acutis ibid. *pag.* 338.

Ea eſt ſtipata ſignis plethoræ, quandoque incipit à gravi dolore capitis, eoque profundo, vel gravitas dolorifica in oculi fundo reſidet.

Sanatur quandoque hæc ſpecies.

Judæus Medicus Burdigalæ plures ſanabat ſectâ venâ frontis, & effluxum ſanguinis permittendo uſquequò ſpontè ſiſteretur ; profuit non rarò venam jugularem aperire poſt febres acutas ſanatas.

Phlebotomiam è pede, & medicamina menſes moventia à Saintyveſio laudantur, deinde juſcula viperina, millepedes, aquæ ophtalmicæ adhibentur. Huc referenda eſt ſpecies amauroſeos, quæ apoplexiam ſanguineam, febreſque acutas ſubſequitur.

5. *Amauroſis congenita* Saintyves *ch.* 27. *pag.* 345.

Naſcuntur etiam infantes cœci, quod procedente ætate tantùm cognoſcitur ; ſingulare eſt in hac ſpecie pupillam licet immobilem, non eſſe magis patulam quam in hac ætate eſt apud œtoptas ; eſt itaque velut torpor organorum.

Sanati ſunt etiam bimi uſu aquæ ophtalmicæ, quæ partibus ſpirituoſis tonum oculis reſtituit.

Synchyſis eſt confuſio, ſeu diſſoluti vitrei mixtio cum aqueo.

6. *Amaurosis à synchysi.*

Ab uveæ phlogosi Maitrejan.

Ab oculi internâ suppuratione ejusdem.

Ea est quæ incipit à doloribus internis oculi vividis, pertinacissimis cum cephalalgiâ, vel hemicraniâ, pervigilio, febre, quandoque etiam exophtalmiâ; visus obtenebratur, vitreum dissolvitur: ille dolor quandoque plures menses perseverat, imò annos integros, nec visus restituitur, imò omninò aboletur.

Ea amaurosis insanabilis est.

Verùm sæpè accidit ut sic unius oculi visu amisso, post alterum annum alter oculus doleat, rubeat, lacrymetur dolente capite, & sic idem infortunium alteri immineat oculo; quod vitari posse præsumit Saintyvesius, extirpato oculo cœco.

Hæc oculi extirpatio, seu excisio corneæ cum effluxu vitrei & crystallini periculo minimè caret, & vidi bis inde ortam hemicraniam insanabilem, semel verò maniam.

7. *Amaurosis à myosi* Saintyves, *pag. 346.*

In omnibus aliis speciebus amauroseos pupilla est patens, imò dilatata & immobilis, excepto quod clauso oculo sano, pupilla cœci luci exposita dilatetur; ast in istâ amaurosi, quæ myosim habet comitem, pupilla est arctior solito, & simul immobilis, nec ad lucem arctatur, ut sanis, nec dilatatur altero oculo clauso, ut in aliis cœcis, sed eadem ad solem & ad umbram permanet.

Myosis enim est pupillæ constrictio permanens; vocatur etiam *metosis*, necnon *phthisis pupillæ.* De myosi & mydriasi *vide* suffusionem inter vesanias.

8. *Amaurosis à spasmo.*

Ea est quam excitat spasmodica aut dolorifica

constrictio annuli moderatoris Valsalvæ.

Notum est ex Anatomicis quatuor musculos rectos, & obliquum majorem enasci ex apice orbitæ circa nervum opticum, quem amplectuntur; illi verò spasmo constricti ita arctant nervum opticum, ut fluido nerveo immeabilis evadat, & hæc est species amauroseos, quæ 1°. subitò accidit; 2°. à dolore violento incipit; 3°. quæ spasmodicos, hystericos affectus comitatur; 4°. quæ à læso nervo alterutro orbitari, & inde convulso annulo moderatore oritur, ut observavit Vassalva, *dissert.* 2. *n.* 11.

Gravis cephalalgia induxit hanc speciem Schenckii *de cæcitate obs.* 5. Calculosa sympathica nephralgia hanc excitavit. Adolph. *in Ephemerid. nat. curios.*

Dolorifici morbi etiam diversi concurrunt. Morgagni, *Epistol. anatom.* 18. *n.* 4. 5.

A morbis convulsivis Vieussens *Nevrograph. lib.* 3. *cap.* 2.

Ab epilepsiâ Collect. Academ. *tom.* 3. *pag.* 261. Hildan. *cent.* 5. *obs.* 5.

Amaurosim quam unguibus suis in nervum ophtalmicum impactis excitaverat gallus gallinaceus sanavit Valsalva pressione nervi ipsius, unde resolutus est, seu laxatus annulus moderator, qui suâ constrictione nervum opticum stringens cœcitatem inducebat.

9. *Amaurosis foricariorum* Ramazzini *de morbis artificum*, *cap.* 13.

Qui latrinis expurgandis incumbunt, cùm per horas quatuor in cloacis remansere, nisi domum suam repetant, ac oculis à luce omninò aversis, & clausis per viginti quatuor horas domi se recondant, & aquâ tepidâ oculos abluant, cœci

illicò evadunt; & cum hac cautelâ nihil eſt frequentius apud Patavinos quam foricarii ſic excœcati; oculi quidem ipſis in cloacâ dolent, rubent, & paululùm obnubilantur; ſed nec odor ille teter nares ferit, nec nauſeam movet, nec ullam aliam partem lædit præter oculos.

Ut hoc infortunium vitetur, perſpicilla-concava oculis arte applicata prætendi debent, qualia adhibentur ad luſcitatem & ſtrabiſmum, ſed vitris accuratè clauſa.

10. *Amauroſis venerea* Zacuti *praxis cent. V. obſ.* 49. Ballonii *paradigmate* 7. vel *Sepulchreti obſ.* 4. *item* Boerhaavii *de morb. oculor.*

Illa ſpecies vel inducit hydatides in retinâ, quibus viſus tollitur, & eam litu mercuriali ſanatam fuiſſe cenſet Boerhaavius; vel exoſtoſes nervum opticum prementes excitat, quæ inſanabilis; vel ſteatoma in cerebro procreat, ut Ballonii obſervatio fidem facit. Vidit Zacutus hanc ſpeciem paucis poſt concubitum impurum horis ſupervenire cum ulcuſculis & varis faciei. Anglus ope ſalivationis mercurialis ab amauroſi ſanatus per aliquod tempus omnia objecta geminata vidit. Smith. *optic.* Dolore & pervigilio ſtipatur hæc ſpecies.

11. *Amauroſis exanthematica.*

A ſcabie ſuppreſſâ Baglivi *pag.* 215.

Ab achoribus repreſſis Hoffmanni *tom.* 3. *p.* 229.

A plicâ reſectâ, vel retentâ Stabel. *hiſt.* 6. 5.

Eſt ea ſpecies quæ à morbis exanthematicis, vel repulſis, vel retentis exoritur.

In hoc cenſu reponi poteſt amauroſis, quæ pendet ab humorum ſalſedine, & acrimoniâ, in quâ proinde balnea, aquæ acidulæ, juſcula diuretica & diluentia laudantur, ut ſerum lactis, millepedes, &c.

Ab herpete faciei suppresso ortam amaurosim discussit Saintyvesius, restituto herpete per juscula aperientia, & sudorifica, ptisanas, &c.

12. *Amaurosis à narcoticis* Raii *synops. plantar. de stramonio.*

Succus, foliaque stramonii oculis applicata mydriasim & amaurosim creant.

In Moluccis insulis amaurosis est familiaris advenis, quod tribuitur esui hordei calidi, quod in hisce regionibus vaporem narcoticum gerere creditur. *Vide* Bontium *de Medicinâ Indorum*, qui in hac specie pro eximio medicamine topico laudat jecur squali lamiæ dicti.

Notum est acida, ut acetum intus sumptum, esse eximia horum venenorum antidota.

13. *Amaurosis intermittens* Storch. *annus medicus pag. 75.*

A quotidianâ febre quotidiè revertebatur amaurosis, & recedebat post aliquot horas.

Curatur ope kinkinæ.

A febre intermittenti ardenti ortam vidit Felix Platerus.

Quæ verò pendet à synocho, ad plethoricam pertinet, cùm phlebotomia curetur; rarò tamen sanetur, teste Saintyvesio.

14. *Amaurosis rachialgica* Spangerbergii *de colicâ saturninâ.*

Est ea species quæ rachialgiæ metallurgorum & saturninæ supervenit, quæque pendet ab eodem principio ac paralysis ejusdem originis. In hac topica inutilia sunt; emetica verò prosunt; etiam teste Saintyvesio, post præmissas phlebotomias, in pluribus speciebus, ut in serosâ, seu hydrocephalicâ, in intermittenti.

15. *Amaurosis hysterica* Saintyves *p. 347. ch. 28.*

Fugax eſt accidens in hyſteriâ, quod vaporibus in caput aſcendentibus tribuit vulgus, quia præ oculis nubem vel fumum videre ſibi videntur hyſtericæ, atque non ſemel vidi quod accedente illo phœnomeno, ſubitò convulſiones aliarum partium ceſſant; hæc ſpecies paucas horas, rarò dies perſeverat.

Nota. Ut judicemus de quantitate viſûs oculi, ſanus claudatur, & invalidus luci oppoſitus inſpiciatur; ſi manu nunc prætensâ, nunc ablatâ, aut ſi nunc demiſsâ palpebrâ, eâque digito leviter confricatâ, nunc verò ſubitò aperto oculo, uvea ita conſtringatur ad lucem, ut dimidio minor evadat pupilla, dimidia ſupereſt viſûs quantitas; ſi tertiâ parte minor evadat pupilla, ſupereſt triens facultatis viſivæ; ſi omninò immobilis ſit, utplurimùm, nullus ſupereſt viſus, niſi in caſibus rariſſimis.

V. *Anoſmia*, Perte d'odorat; *Olfactûs amiſſio* Sennert. *Chaſemie* Haly-Abbatis.

Eſt imminuta, vel ſuppreſſa facultas percipiendi odores, hujus morbi ſymptomata præcipuum.

Ab *oſme* odor, & *à* privativo.

Effluvia ſalino-ſulphurea è corporibus exhalantia, ſi ope inſpirationis in nares deducantur, illa humiditate membranæ pituitariæ ſoluta, agunt in nervum olfactorium, & inde naſcitur perceptio odorum; multiplici itaque modo amittitur odoratus, ut ſiccitate membranæ pituitariæ, ejus mucoſitate nimiâ, ut in coryzâ; ejus infarctu, ut in ozænâ; obſtructione narium, ut in polypo, aliiſque circumſtantiis.

1. *Anosmia catarrhalis.*

Est ea quæ coryzam vulgarem comitatur, quæ tamen, si coryza contumax fuerit, illâ sanatâ perseverat.

2. *Anosmia ab ozænâ.*

Qui fœtent naribus, sive ab ulcere membranam pituitariam exedente, sive ob putrefactionem muci & aëris ob simitatem diutiùs in antris hygmori, sinubusque aliis retenti, necnon qui cadaveribus fœtidis dissecandis incumbunt, qui latrinas, cloacas, macella, officinas alias fœtidissimas incolunt, tam tetris, validisque odoribus percelluntur, & iis assuescunt, ut alios odores non percipiant.

3. *Anosmia à polypo.*

Quorum naribus accrescit polypus, cùm ea excrescentia eò devenit, ut rimam utriusque naris, vel vomere depresso, vel utramque narem subeundo obturet; aër nequaquam subire potest, nec proinde odorifera effluvia adducere, unde anosmia.

Vide curationem polypi narium apud Heisterum.

4. *Anosmia syphilitica* Ballonii *paradigma n. 7.*

Est ea quæ in tertio syphilidis gradu exesis & ulcerosis naribus interioribus supervenit; exeduntur autem non solùm membranæ, sed etiam ipsæ cartilagines narium, destruiturque organum olfactûs.

5. *Anosmia verminosa* Fernelii.

A vermibus rhinariis nares obsidentibus & obturantibus sternutationem, hemicraniam, quandoque furorem, simulque anosmiam excitari docent observationes plurimæ. *Vide* Hemicraniam sinuum.

6. *Anosmia à siccitate.*

Notum est in febribus morbisque inflammato-

riis exſiccari utplurimum membranam pituitariam, non ſecus ac ipſa lingua, maximè ſi ſummus calor adſit; non mirum ſi anoſmia, ſimulque agheuſtia ſint horum morborum accidentia.

Si quis adverſo vento iter faciat, maximè æſtivo tempore, tenuiſſimumque & aridum viarum pulverem inſpiret, ille odoratum amittit, ita & qui pulvere tabaci potiſſimùm Hiſpanici abutuntur; ea enim omnia fibrillas nerveas exſiccant, & percipiendis impreſſionibus impares reddunt.

Huc referatur anoſmia à calculis rhinariis Bonet. *Sepulchret. obſ. 4. pag. 443. tom. 1.*

7. *Anoſmia paralytica.*

Ea eſt quæ morbos ſoporoſos, paralyticoſque comitatur, quæque ab contumaci nervorum olfactoriorum obſtructione, compreſſione procedit.

VI. *Agheuſtia*, Dégoût.

Eſt ſuppreſſio facultatis, quâ diverſos ſapores percipimus.

Diverſa quidem eſt ab anorexiâ, cujus ſæpè comes eſt, in agheuſtiâ lingua afficitur, aſt in anorexiâ ventriculus; diſcrepat etiam ab cacoſitiâ, ſeu cibi faſtidio; nam aliud eſt non percipere ſaporem alimentorum, aliud perceptos ſapores faſtidire & averſari.

Principium agheuſtiæ vel eſt in cerebro, vel in linguâ ipsâ, vel in tractu nervorum lingualium, qui quatuor ſunt, utrinque ſcilicet *magnus*, qui inferior & internus ex pari nono, & *parvus*, qui ſuperior vel externus & lateralis ex quinto pari procedit; hiſce quatuor funiculis nervoſis linguæ accedit etiam utrinque ramulus ex nervo ſympathico medio, ſeu octavo pari.

An nervus noni paris ſolus ſit guſtatorius adhuc ſub judice lis eſt.

Organum immediatum guſtûs eſt in papillis villoſis vel pyramidalibus; de ſemilenticularibus & capitatis non conveniunt phyſiologi.

1. *Agheuſtia febrilis.*

Suppreſſio guſtûs vel comitatur febres ardentes & malignas duplici de causâ, vel ſcilicet ob ſummam linguæ ſiccitatem, & ariditatem, cum lingua ſcilicet areſcit, nigreſcit & inſtar ligni aſpera eſt, vel ob delirium & ſoporem quo ægri quandoque obruuntur.

2. *Agheuſtia paralytica.*

Eſt illa quæ vel linguæ paralyſim, vel morbum quemcumque ſoporoſum comitatur.

VII. *Dyſecæa*, Græcis *dyſecoia* & *Hypocophoſis*, Dureté d'oreille; *ægri*, Durs d'oreille, Latinis *ſurdaſtri*, *auditus difficilis*, Frider. Hoffmanni *diſſert.*

Dyſecæa à Græco *Dys* difficulter, & *Acouo* audio, eſt audiendi difficultas ob obſcuritatem ſonorum.

Differt à cophoſi incipienti ratione ſedis; in dyſecæâ ſcilicet undæ ſonoræ non poſſunt liberè tranſmitti ad labyrinthum alias benè conſtitutum: in cophoſi nervus acouſticus immeabilis eſt fluido nerveo. Deſunt characteres diſtincti utriuſque generis à longiori obſervatione & doctiori theoriâ exſpectandi.

Differt à paracuſi quod ſoni ſint obſcuri, debiles & propter obſcuritatem confuſi, in paracuſi verò non complicatâ ſoni clari ſint, ſed confuſi.

Dysecæa respondet caligini, cophosis amaurosi, paracusis amblyopiæ, syrigmus suffusioni.

Ea organi vitiosa structura, quâ debilitatur, aut impeditur undarum soni transmissio ad labyrinthum est principium dysecææ, quod ex specierum censu patebit; experimento Schelhameri etiam distinguitur dysecæa à cophosi. *Vide* experimentum in 8°. dysecæâ.

1. *Dysecæa Monôton* seu Malcorum. *Monotes*, Gallicè *Monauts* dicuntur illi quibus alterutra, vel utraque auricula deficit, sive quia præcisæ sunt ut Malco, sive quia ab ortu deficiunt.

Auricula colligendis radiis sonoris ita utilis est, ut monoti feliciter succurreret Boerhaavius efflctâ ad auriculæ modulum cerâ expressum tubâ acousticâ, & ut monotes manu auri appressâ & in tubum inflexâ sibi consulant; acoustica organa parabolica vel hyperbolica ex argento vel aurichalco fabrefacta, infra cæsariem recondenda videsis delineata inter machinas Acad. Parisiens. Aliæ sedili, aliæ baculo inseruntur; tubus acoustici organi foco parabolæ respondens meatui auditorio inseritur, pars antica laminâ tenui cribrosâ obvelatur.

Cornua acoustica quæ manu tenentur auri inserta ex cornu nativo, argento, cuprove parantur pelle exteriùs obducta, orificio patulo versus loquentem directo, eadem verò organa cæteris dysecææ speciebus utilia sunt.

2. *Dysecæa à meatu obstructo*, Duverney, *part. 3.*

Meatus auditorius obstruitur multiplici de causa.

1°. Intumefactis glandulis alvearii.

2°. Collecto & indurato cerumine.

3°. Peregrinis corporibus in eum illapsis.

1°. A glandulis alvearii intumefactis observavit F. Hoffmannus, alias à parotidibus compressum meatum refert.

Alias à crustulâ excrementitiâ intùs obductum Veslingius.

Quandoque excrescentiis fungosis post exulcerationem exortis obturatum.

De eorum vitiorum curâ consulatur Heisteri Chirurgia; is duplicem myringam observavit seu excrescentiam membranaceam in meatûs fundo.

2°. Cerumen incrassatum, induratumque in propriâ uxore cum lapillis & arenulis observavit Bartholinus. Lapideam duritiem ceruminis vidit Casserius. Ego gypseam & albescentem, partim auriscalpio extraxi, & residuum aquis thermalibus per aliquot dies injectis dissolvi: tales sunt surditates vulgò dictæ, quæ sæpiùs sanantur; huc conferunt injectiones oleosæ, saponaceæ, ex aquâ fraxini, &c.

3°. Meatum subeunt lapilli, pisa, nuclei, in ipso generantur vermes seu larvæ insectorum, ingrediuntur insecta, quæ vel otalgiam, vel syrigmum creant, ast à pisis, globulis vitreis, nucleis inducitur dysecæa, quæ Chirurgicis artificiis curatur.

Harum varietatum singulares curationes *vide* apud *Duverney Traité de l'organe de l'oüie*, *in-12.*

In casu vermium laudantur olea & spiritus vini in meatum infusa.

3. *Dysecæa à myringæ atoniâ.* Duverney *p. 175.* *Myringa* dicitur Sennerto tympani membrana. Ea verò peccat laxitate & atoniâ.

Atonia cognoscitur ex prægressis ut ab excepto vento humido, prægresso catarrho, otirhæâ serosâ, observatâ à Platero, Langeloto, Stalpartio,

ad plures libras; cognoſcitur etiam ex eo quod flante borea minuatur; eam atoniam præceſſit quandoque catarrhus glandulas ceruminoſas infarciens.

Curatur reſolventibus exſiccantibus, formâ ſuffitus, injectionis adhibitis, nec non veſicatoriis pone aures excitatis, tempeſtate auſtrinâ, aures goſſipio moſchato, vel ambrato obturentur. Spirituoſi liquores, aqua Reginæ Hungariæ ritè injiciuntur, necnon fumus ſuccini, olibani, ſi otirhæa adſit; *vide obſ.* Plater. 735.

4. *Dyſecœa à myringæ duritie* Duverney *p. 176.* Bartholin. *centur. 6.*

Illa induratio fit vel ob ſenectutem, & inſanabilis eſt, vel ob glandulas myringæ tumidas, quod aſciticis accidere notat Bartholinus.

Vel ob virus ſyphiliticum quod ex ſquamulis & rubedine auriculæ aliiſque ſignis habetur.

Vel à volatilium & calidiorum injectionum abuſu, ut notat *Hoffmannus.*

Illæ varietates lacte tepido, decocto althææ imminui poſſunt. Si ſyphilis adſit, remedia huic morbo propria advocanda.

5. *Dyſecœa à myringâ perforatâ*, Duverney *pag. 176.*

Rumpitur myringa ab auriſcalpio fortiùs adacto, ab aëre fortiter exſpirato clauſis ore & naribus, obſervante Duverneyo, à ſternutatione, Tulpio *obſ. 35.*

Eroditur à pure intra tympanum collecto obſervante Fabricio Hildano, Schenckio.

Cognoſcitur hæc ſpecies ex facili emiſſione aëris inſpirati per aurem, ita ut candelas extinguat flatus. Auditus non niſi gradariè decreſcit ob exſiccationem membranæ feneſtellæ utriuſque & muſ-

culorum ac ligamentorum catenulæ osseæ. Si verò adacto stylo rumpatur myringa, ut tentavit Valsalva, sæpè auditus recuperatur sanato vulnere. Bombardarum explosores huic morbo sunt obnoxii, ut qui ad cataractas Nili habitant.

6. *Dysecœa à tympani fistulâ*, Duverney *p. 183.*

A carie ossium tympani. *Vide* Historiam & curam loco citato. Cognoscitur fistula auris, fœtore, pure exeunte, ab otirhæâ purulenta in infante, sponte sanatâ. *Vide* Brassavolum & Stalpartium.

Si officula elabantur, sequetur necessariò paracusis; apophysim mastoideam in his casibus stylo aperiri suadet Riolanus, ast non consentit Morgagnius.

7. *Dysecœa à tympani hydrope* Morgagni *epist. anat. VI. n. 6.*

Surditatem, gravem auditum in acutis morbis supervenientes, sæpè conjunctas invenit Valsalva cum aquâ utrinque in tympano redundante. Auditûs hebetudo cephalalgiæ superveniens sæpè solvitur aqueis guttis, capite inclinato, per os, naresque destillantibus. Surdum ab ortu sanatum refert Fontenellius (*Histor. Acad. 1703.*) aquam ex aure emisisse. Steno & Morgagnius existimant quandoque congeri in tympano sanguinem, cujus effluxu liberatur cerebrum ab infarctu, congeri etiam serum, quod per tubam Eustachianam sibi viam parat.

Curatio specialis hujus morbi, ex quo & tinnitus & dysecæa inducitur, repetenda est ab instrumento tubæ Eustachianæ injiciendæ apto, quod describit *Histor. Acad. Paris. ann. 1724. obs. anat. 6.* Fit ex fistulâ plumbeâ solerter inflexâ per nares immittendâ; hujus interventu medicamina

resolventia in tubam & aurem immittuntur, & hydrops reseratur. In eodem morbo si sternutatoria, apophlegmatismi, cathartica, fonticuli ad occiput, similiaque non prosint, aperiendam stylo apophysim mastoideam suadet Rolfincius.

8 *Dysecæa à tubâ obstructâ* Morgagni *epistol. anat. 7. n. 19.*

Cheseldenus observavit aquâ per tubam in aures injectâ surditatem id est dysecæam per aliquod tempus procreari, unde firmatur theoria dysecææ prioris. Polypo narium tubam premente audiendi magnam difficultatem afferri, testatur autopta Morgagnius cum Valsalvâ & pluribus Chirurgis. Tulpius vidit gravius audire eos quibus tuba quovis modo in ore obturabatur sive à palati tumore, sive ab anginâ & tumore narium, & illa dysecæa tinnitu stipatur.

Diemorbroeckius idem accidere testatur, cum à coryzâ, muco obturantur tubæ, in quo casu, si utraque aure accuratè obturata, baculo dentibus apprehenso chordas fidium impellas, nec sonum percipias, signum est tubas obturari; ibi præter tinnitum, & difficilem auditum, datur dolor ab ore ad aures extensus.

1°. Si à polypo aut excrescentiâ in naribus pendeat hæc species, remedia adversus polypum ex Chirurgiâ repetantur.

2°. Si à coryzâ, sive gravedine, quod ipse expertus sum, usu aquæ calidæ, potûs sudorifici, diætæ tenuis, vaporis lactis calidi inspirati & tempore solvitur: si leve sit malum, sternutatoriis mucus aufertur, & dysecæa tollitur; huc pulvis asari seu pulvis capitalis dictus. Catheterem tubæ Eustachianæ delineatum habes *in transact. Philosoph.* Abridged. *anno 1741.* à Chirurgo Cleland.

3°. Si

3°. Si ab ulcere syphilitico, curatur hydrargyrosi.

Dysecæa syphilitica. Vide Cophosim syphiliticam.

Dysecæa à kinkina Morton *Pyretolog. de cortice peruviano.* Fugax est, & sanatur sponte.

Dysecæa febrilis.

Surditas critica aut accidentalis febribus acutis superveniens. *Vide* Cophosim criticam.

VIII. *Paracusis*, Fausse ouïe; *paracysma* Gorræi; *obauditio* Latinis; Græcis *paracousis*; Hippocr. *paracoe*, à Græco adverbio *para* vitiosè, depravate, & *acouo* audio.

Est auditûs confusio, vel difficultas distinctè audiendi sonos, & voces articulatas, licet vocum perceptio clara sit, ita ut paracusis sit relativa ad sonos externos, qui licet distincte proferantur, confusè in labyrinthum transmittuntur. Hoc genus se habet ad dysecœam ut myopia & presbytia ad caliginem & cataractam. In paracusi quidam soni audiuntur distinctè, alii verò confusè, ut in myopiâ objecta proxima distinctè, remota confusè videntur.

In paracusi clarè percipiuntur soni verborum, syllabæ verò seu partes soni in certis circumstantiis non distinguuntur, ut myops à luce afficitur vividè, sed objectorum distantium partes non discernit.

Ideò distinctè audimus voces articulatas & concentus, quia aptamus myringam tympani catenam & membranam fenestellæ ovolis ad harmonicum tonum notæ tonicæ quæ prædominatur in cantu, in loquelâ, adeòque paracuseos causa

est difficultas aptandi hæc organa ad tonum præcipuum alloquentis vel canentis.

Quatuor hujus species mihi sunt cognitæ, scilicet Barycoia, Oxycoia, Paracusis duplicata, & Willisiana.

In barycoiâ soni vehementes confusè audiuntur, debiles distinctè, maximè si interpolati: in oxycoiâ est intolerantia sonorum acutorum, maximè verò dissonantium, ita ut non solùm confusè audiantur, sed etiam cum dolore & cephalalgiâ, in duplicatâ una auris audit sonum distinctè qualis est; altera alium percipit à priori dissonum aut diversum, à quo auditus confunditur. In Willisianâ soni pacati & mediocres non distinguuntur, sed loquela magno strepitu comitata distinguitur.

Differt à syrigmo, in quo auditus est confusus propter sonos tantùm internos, in paracusi est confusus propter sonos externos, aut à causis externis excitatos.

1. *Paracusis barycoia*, *gravitas auditus* Auctorum.

Est ille affectus in quo quæ paulò vehementiùs seu altiori voce proferuntur aures confusè & vehementer percellunt, at non intelliguntur, quia syllabæ non possunt distingui: ratio est, quia ex sono externo excitatur alter internus; sed cùm internus dissonet, seu non consonet cum externo, inde exsurgit strepitus merus in aure seu confusa auditio.

Non consonat sonus internus cum externo altiori, quia musculi mallei & stapedis ob rigiditatem, crassitiem, infarctum rheumaticum nequeunt myringam & fenestellam ovalem aptare, tendere ad eum gradum, qui respondet tono chordarum vocalium loquentis, nec cuiquam ex illius harmonicis altioribus tono loquentis.

Audiuntur tamen distinctè verba submissâ & graviori voce pronunciata, quia ad harmonicos graves sonos aptari potest myringa sine labore & dolore musculorum.

In hoc morbo crediderim thermas sulphureas, leniterque resolventia medicamina convenire; salitas verò thermas, quibus siccitas & rigiditas musculorum augeretur, nocere, sed desunt observationes practicæ.

2. *Paracusis oxycoia, l'Ouïe tendre.*

Est ea confusio auditûs, quæ stipatur intolerantiâ soni, ita ut vel minimus strepitus aurem lædat; sed illud symptoma est accidens otalgiæ, phrenitidis, ut aerop obia est accidens rabiei.

Datur altera oxycoia quæ cephalalgiam comitatur quamque nuper observavi in Marchionissâ Parisinâ, quæ cum celalalphiâ & tussi histericâ laboraret, à voce & loquelâ astantium dolebat illicò capite & pectore, ita ut tussis à sono illo mirè exacerbaretur.

3. *Paracusis duplicata. La double ouïe.*

Ex duplici observatione hanc singularem speciem eruo; prima hæc est. Quidam eximius musicus cum tibiam germanicam inflaret, percipiebat quidem sonum proprium & ordinarium suæ tibiæ, at simul alterum sonum ejusdem rythmi seu mensuræ, sed diversi toni audiebat, qui proinde auditum duplicabat, non tamen erat echo, quia eodem ipso tempore ambo soni audiebantur, nec erant toni consonantes & harmonici, nam inde suavitas percepta fuisset; ille verò iterato per aliquot dies tentamine, semper ægrè tulit hunc sonum, & tibiam abjecit; is verò vesperè sub cœlo frigido & humido aliquandiu ambulaverat pridiè hujus affectûs, & catarrho lateris dextri

afficiebatur, unde verosimile est tonum nativum myringæ ejusdem auris graviorem & dissonum cum sinistrâ evasisse; soluto catarrho auditus distinctus restitutus est.

Nuperrimè peregrinus accessit ad collegam illustrissimum, consilium petens circa similem morbum; conquerebatur scilicet se à pluribus retro mensibus molestari ex eo quod cum alloquentem auscultaret, sonum huic proprium, & simul, quod tolerare vix poterat, alterum octavâ altiorem perciperet; verùm si posterior fuisset exactè ad octavam prioris & ejus synchrona, auris eam vocem pro unicâ habuisset, & suavitatem concentûs percepisset; verosimile est itaque vocem postremam cum alterâ non fuisse consonam: huic verò præscriptæ sunt solitæ adversus morbos chronicos formulæ, videtur tamen topica tantum uni auri admovenda esse, ut, quæ toni gravioris erat, laxaretur; interna verò in utramque aurem agentia non indicari.

4. *Paracusis Willisiana, l'Ouïe engourdie.*

Est ea species in quâ verba prolata non intelliguntur, utcumque altâ voce proferantur; verùm si strepitu vehementi stipata sint, tunc distinctè audiuntur.

Hujus morbi quatuor prostant exempla, primum à Willisio, alia ab Anglicis transactionibus petita. Mulier loquelam non intelligebat nisi circum crepante tympano; tympanistam domesticum conducere coacta est, ut cum marito colloqueretur. Idem accidit nobili ab ortu surdastro; is à tergo submissiùs loquentes capiebat, sonante tympano, secus verò ne quidem clamantes intelligebat. Tertius prope campanile degens tacentibus campanis nil distinctè audiebat. Quartus nisi

rhedâ velatâ veheretur cum aſtantibus colloqui non poterat eorum verba non capiens.

Sic ſomnolenti oculos non aperiunt, nec proinde aptant ad viſum, niſi magna lux oculos commoveat; ſic organa genitalia ganeorum à torpore excitantur quandoque per flagra, de quorum uſu in re venereâ ſcripſit Meibomius; in hac denique ſpecie licet organa auditûs benè ſe habeant, organa auſcultationis torpida erant, & magnâ commotione indigebant, ut agerent.

IX. *Cophoſis*, Sourdité ou ſurdité, dureté d'oreille. *Surditas* Latinis; *deafneſſ* Anglis.

Cophoſis eſt obſcura ſonorum omnium perceptio, ſeu impotentia ſonos debiliores percipiendi, quibus cæteri homines afficiuntur.

Abſoluta ſurditas eſt, ſi fortiſſimi quos homines proferunt ſoni ab ægris non percipiantur: minor erit ſurditas, ſi nonniſi altâ voce & proximè loquentes audiant.

Ut viſus obſcurus etiam confuſus eſt, ita & obſcuritas auditûs confuſionem ſimul auditus involvit. Interea cophoſis à paracuſi diſtinguitur ut amauroſis ab amblyopiâ reſpectivâ. Surdaſtri diſtinctè & dato tono loquentes diſtinctè audiunt, ſurdi verò quocumque tono utentes eò minùs audiunt, quò ſubmiſſiori voce loquuntur.

Aer internus qui intra labyrinthum eſt, conſtat ex moleculis infinitè diverſis, uti lux ex radiis omnigenos colores continentibus quæque molecula dati ordinis ſubſilit, & reſonat, cùm dati ordinis fibræ, vel fides ſonoræ extùs vel in aure mediâ vibrantur; ſic ſi clavicymbali chordæ quæ tonum datum reſonat, vibretur, alterius organi

musici chorda huic harmonica consonat, & eò fortiùs vibratur, quò magis est harmonica, unisona v. g. fortiùs vibrat quæ ad ejus octavam est aptata, & sic deinceps. Transmittuntur itaque eo modo soni externi ad aurem mediam & à mediâ in internam seu labyrinthum.

Si itaque officulorum catenula, quæ inter tympanum & ovalem fenestram protensa est, abrupta aut iners sit, & si aër qui in cavo tympani debet adesse, vel deficiat, vel elasticitate careat, impossibile est vibrationes externas ad labyrinthum pervenire, nisi per ossium vibrationes, adeòque nisi magnâ vi polleant externi soni.

In quocumque sono duo sunt spectanda, tonus scilicet seu vibrationum numerus, & vis soni seu vibrationum extensio, tonus determinatur à fibrarum vibratilium exilitate, brevitate, & tensione, tonusque est eò acutior quò diameter, quò longitudo minores sunt, & quò radix virium tendentium major est; crassities & longitudo in organis solidis vix mutantur intra aurem; sola ergo vis tendens ferè mutabilis est, & residet in musculis auris internæ & externæ.

Vis major vel minor soni externi impetit plus minusve tympanum, cujus impetus mediante aëre tympani & catenulâ officulorum fenestræ ovali, inde verò organis labyrinthi communicatur; inter organa acoustica labyrinthi sunt canales semicirculares ossei duri, & in cochleâ radii flexiles, laminæ spirales, alii aliis breviores, crassiores, magis tensi. Duo itaque sunt in labyrintho organa acoustica, quorum unum tubis affine est, scilicet canales semicirculares; alterum clavicymbalis seu fidibus respondet. Galli vocant *instrument à vent*, & *instrument à chorde*.

Duplex eſt pariter in organis loquelæ, ſeu vocis inſtrumentum; nam tubus tracheæ, rima glottidis cavum narium & oris reſpondent inſtrumentis flatum tranſmiſſuris; & chordæ vocales, velum palatinum, labra tremula *chordatum* inſtrumentum referunt.

Duplex eſt vox hominis, altera quæ potiſſimum ab inſtrumentis ſecundi ordinis dependet, & vox infantilis eſt, ſeu ſtridula impuberum, eunuchorum, *voix luthée*, *citharæa*; altera debetur inſtrumentis primi ordinis, & vox *organiſata* dicitur, quæ vox adultorum. Vox *citharæa* unâ octavâ acutior eſt & altius aſſurgit quàm *organiſata*; ſed intervalla habent communia citharea & organiſata; hæc ultima priorem vi ſuperat, ad plures octavas deſcendit, & ubi invicem conjuncta eſt & excurrit utraque, citharæam obſcurat, quia validior; vox autem ex utriuſque concurſu exſurgens *plena* vocatur.

Lamina ſpiralis citharæam potiſſimum repræſentare apta eſt, & organiſatam repræſentant canales ſemicirculares; amborum inſtrumentorum concentus vocem plenam animæ exhibet.

Ut organum canalium ſemicircularium reſonet non ſecus ac tubæ, tibiæ, debet aër intra illius tubos adigi, quod præſtat alterna intropreſſio membranæ feneſtræ ovalis intra veſtibulum; quo impetu undæ ſonoræ canales perſtringunt; canalium trium longitudo, diameterque ſunt continuo diverſæ, ita ut zonæ circulares ſint numero plurimæ, quarum quælibet ſuum tonum obtinet, quælibet itaque cum ſuis harmonicis ad ſonum extus impreſſum fortiùs reſonat & datum ſonum animæ repræſentat.

Fibræ ſonoræ laminæ ſpiralis variant ab apice

cochleæ ad basim, & continuò longiores, crassioresque evadunt, ut chordæ clavicymbali; nullus est itaque tonus quem suâ vibratione referre nequeant: hæc duo instrumenta vocem cithaream, organisatam seorsim, & plenam simul exhibent, unde auditus perfectus, qui eo fine nobis potissimum concessus est, ut vocem humanam potissimum clarè & distinctè caperemus.

Ex dictis intelligimus debitam structuram cochleæ ad vocem citharæam, & canalium sanam dispositionem, ad vocem organisatam, distinctè audiendas inservire: imperfectus itaque erit auditus, si alterutrum ex hisce organis deficiat; sed non ideò aderit cophosis, atque ut surda sit auris, necessum est, vel 1°. ut impressiones externæ vel debillimè transmittantur ad aurem internam, quod fit vel obstructo canali auriculæ, vel obstructâ tubâ Eustachianâ; & si ambæ illæ viæ omninò obturentur, aderit perfecta surditas, ut obturatâ omninò pupillâ datur cœcitas. 2°. Vel ut impressiones illæ ad fenestram ovalem non deferantur, aut delatæ ad labyrinthum non perducantur, impressionesque ad tympanum deferuntur, illæ interventu catenulæ ossiculorum transmittuntur ad fenestram ovalem: ergò ruptâ catenulâ aderit cophosis, sed tantum imperfecta, quia radii sonori sine catenæ interventu utut debilitati, tamen possunt hanc fenestram percutere, necnon fenestram rotundam, sive canalis auriculæ sit obstructus, modò tuba Eustachiana pateat; verùm si utraque fenestra ovalis scilicet & rotunda sit obturata, ut cum exostosi cavitas repletur, aut muco infarcitur, tunc necessariò cophosis absoluta sequetur. 3°. Denique si labyrinthi structura omninò sit eversa, destructa ulcere, exostosi,

carie, omnium abſolutiſſima erit ſurditas; necnon ſi nervus acouſticus tùm in origine, tùm in tractu ſuo fuerit obturatus, compreſſus, eroſus, quæ quidem vitia in vivis dignoſcere & diſtinguere ſæpiùs eſt impoſſibile, unde patet prognoſis cophoſeos.

1. *Cophoſis à meatu* Philoſop. tranſact. 1741. *pag. 124.* eſt ea quæ à meatûs auditorii externi obturatione dependet, ſive corpora illapſa illum obturaverint, ſive quod frequentiùs accidit, cerumen aurium copioſius & inſpiſſatum obturaculi vices præſtet, ſive quod etiam in febribus malignis evenit, à glandulâ parotide intumefactâ meatus partim compreſſus ſit, quod tamen non ſufficeret, niſi ſimul inflammatio quædam auris mediæ, quæ deinceps ſuppuratione terminari ſolet, concurreret.

In illâ ſurditate æger ut loquentes audiat, ore patulo eorum verba excipit per tubam Euſtachianam transferenda, & ſimul non rectâ loquentem aſpicit, quod ſolemne eſt ſanis, ut utrâque aure ſonos excipiant, & ex labiorum motu, oculis, geſtuque ſenſa loquentis interpretentur, ſed aurem ſanam loquenti obvertunt, & quoniam vis ſoni ſequitur rationem proximitatum duplicatam, propiùs accedunt ad os loquentis qui ſurdi ſunt, ut clariùs audiant; nec enim in hoc caſu, licet aures ambæ obturatæ forent, datur perfecta ſurditas.

Quomodo quæ in aurem illapſa ſunt, extrahantur, docet Heiſterus in Chirurgiâ.

Si cerumen viſcoſius & induratum obturet canalem, nihil eſt aptius quam ope ſyringæ aquam Bellilucanam, vel Bagnolienſem, vel ſapone, melle, felle, ſimilive diſſolvente fetam calidam

injicere, & deinde ope auriscalpii sordem detergere.

Surditas quæ in statu febrium acutarum supervenit, boni ominis est; excitatur enim à metastasi materiæ morbificæ, quæ antea delirium aut soporem excitabat, atque vicem gerit parotidis criticæ, & est

2. *Cophosis critica.*

Surditas in acutis post septimum diem, cùm aliis bonis signis reconvalescentiæ indicia præbet. Baglivus.

Quibus in febribus ardentibus aures obsurdescunt, iis non solutâ febre necessum est delirare; solvit autem inter alia vel hæmorrhagia narium, vel diarrhœa biliosa. Hippocrates.

Surditatem criticam vidi aliquando deinceps terminatam oborto sudore.

3. *Cophosis à tubâ.*

Si tuba Eustachiana obturetur, illud vel accidit ob tumores in ejus exitu versus nares posticas, quod accidit non raró in anginâ nasali; sed fugax est, & cum syrigmo bombo conjunctum; vel accidit in antiquâ syphilide ob exulcerationem, & deinceps coalitionem, aut solummodò incrassationem parietum hujusce tubæ, necnon à sordibus mucosis, viscidis eam infarcientibus; hic verò affectus sensu quodam confuso ægrotantis, & aliis signis cognosci potest.

Chirurgus Londinensis Cleland *in philosophicis transactionibus anno 1741. pag. 124.* proponit syringam catheteris instar fabrefactam, flexibilem, quæ per nares deducta ad usque tubam Eustachianam pertingit, facto priùs in cadaveribus tentamine ad catheteris directionem, & flexuram determinandam; hujus verò interventu in-

jectiones detersivæ in hanc tubam institui possunt; hunc catheterem adhibent Chirurgi Monspelienses.

Idem Cleland proposuit ibidem speculum concavum, ante quod est candela accensa, cujus interventu in fundum canalis auditivi externi indagari possit, & inquiri principium surditatis. *Vide* Philos. trans. & icones adjectas.

Ista verò cophosis est imperfecta, nisi obturatio tubæ Eustachianæ procedat à muco, pure, aliove fluido crasso tympani cavitatem obturante, in quo casu injectiones per syringam Clelandianam utiles esse possunt.

4. *Cophosis à tympano.*

Tympanum, seu membrana tympani multiplici modo peccare potest, & surditatem imperfectam inducere. 1°. Si surditas à magno fragore, ut bombardæ explosione originem duxerit, verosimile est eam membranam introrsum deprèssam fuisse, atque ideò pristino situi restituendam esse, quod ut assequatur Clelandius duplici modo se gerit; vel enim ope catheteris in tubam Eustachianam flatum injicit, seu jubet ut æger naribus & ore obturatis aërem fortissimè expiret, & in tubam transire cogat; vel ope tubi qui auri externæ accuratè applicatur, & epistomio instruitur, aërem è canali auditorio fortissimè exsugit, unde subitò, ut ait, auditus restituitur.

2°. Si verò membrana tympani rigescat propter siccitatem, ut à suscepto aëre frigido, & surditas increscat, dùm ventus septentrionalis flat, tunc temporis conveniunt laxantia, emollientia, oleosa, in aurem injecta, lac, oleum, laridi insulsi frustulum.

3°. Ast si à laxitate ejus membranæ pendeat surditas, quod ex prægressis & concomitantibus

dignosci potest, maximè verò ex eo quod austro flante soni obscuriùs percipiantur, evidens est injectiones ex tonicis, spirituosis, aromaticis, aquis Bellilucanis, fumo tabaci, vapore spiritûs vini, aquâ ipsâ vitæ, cum ambarâ & moscho, utiliter adhibeantur.

5. *Cophosis syphilitica* Astruc. *de morbis venereis, libr. 4. cap. 2. n. 8.*

Non raró virus syphiliticum inveteratum inficit auriculam & ductum auditorium, ibique herpetes excitat siccos, cerumine inspissato tympani membranam obducente auditum hebetat; sed quod pejus est, tubam Eustachianam exulcerat, obturat, obliterat, exostoses in aure mediâ & internâ inducit, quæ vitia difficillimè distinguuntur, unde fortuitò & raró sanantur; convenit autem hydrargyrosis: ast sæpè accidit, ut qui in hydrargyrosi constituti aëri frigido, humidove se exponunt, potissimum auribus, non benè tectis, in surditatem incidant, quæ minimè syphilitica est.

6. *Cophosis serosa; Surditas ab atoniâ* Frid. Hoffmanni.

Ea non raró sequitur affectus soporosos à sero exundante ortos, in subjectis pituitosis, catarrhosis, atque tempestate austrinâ humidâ ingravescit, maximè afficit eos qui calentes se exponunt, nudo capite, ventis frigidis, suppressa enim perspiratio retrocedit, & aurium membranas internas relaxat.

In hoc casu caput probè derasum, bis in septimanâ, scopulâ detersum, laneo tegmine, *bonnet de Sigovie*; cautè cooperiatur, gossypium ambarâ, vel moscho fetum in aure detineatur, maximè hyemali tempore, vesicatoria mitia, *volantia* dicta, pone aures identidem applicentur, quæ

feri exundantis exitum proritent; liquores spirituosi, aromatici in aures infundantur, aut vapor auribus excipiatur, irrigationes ex aquis thermalibus, priùs expurgato corpore, & præmissis jusculis diureticis, aut ptisanis sudorificis, adhibeantur; aqua ex ovis formicarum destillata in aurem injiciatur.

Nota. Species accuratè determinare difficillimum est, quia non satis cognitæ; unde tam raro infausta est hujus morbi licet frequentissimi curatio.

Si cophosis à repressis herpetibus, tineâ, aliisque exanthematis exoriatur, indicantur jufcula ex cancris, millepedibus, herbis diureticis, ptisanæ sudorificæ, aquæ sulphureæ.

Si cophosis simpathica sit, atque hypochondriacis flatulentis superveniat, vitio stomachi obviam eundum est.

Si cophosis plethorica sit, seu procedat ab infarctu vasorum sanguiferorum, auris internæ, utplurimùm præcessit menstruorum, hæmorrhoidumve suppressio, victus lautus, voracitas, vita otiosa; hanc speciem vertigo, syrigmus, cephalalgia præcedunt; si verò cognoscatur principium, indicationes spontè patebunt. De his consulatur Frider. Hoffmann.

7. *Cophosis à comate.*

Est ea quæ apoplexiæ, epilepsiæ, cari, hemiplegiæ, similiumque morborum comes est, & quæ his etiam sanatis sæpè succedit; ea utplurimum est perfecta, & vitium in labyrintho, vel in cerebro ad nervi acoustici originem supponit, non satis cognitum, ac proinde utplurimum insanabile.

Idem judicium esto de cophosi, quæ fit à suppuratâ aure internâ, ut accidit in gravi otalgiâ,

in variolâ, in cephalitide, in tritæophiâ, maximè ob metaſtaſim materiæ morbificæ in aurem, præmiſſo delirio, ſopore, convulſione, ſubſequente fiſtulâ, ſuppuratione, oſſiculorum elapſu.

8. *Cophoſis congenita; Surditas congenita.*

Ægri ſurdi & muti ab ortu ſunt.

Ea eſt quæ ab ortu advenit, aut quæ ab infantiâ ferè adultos divexat, ut ab abſceſſu varioloſo in aure, &c.

Malum certè miſerabile, cum ægri, quæ ad ſalutem ſcitu fere neceſſaria ſunt, vix addiſcere valeant, & niſi ex difficillimâ informatione brutorum ferè conditionem exuere poſſint. Interea illi & acutiori utplurimùm viſu, guſtu, tactu gaudent, inde acumen ingenii augetur; unde fit ut ſi peritum magiſtrum ſortiantur, loquelæ uſum poſſint ſibi conciliare. *Vide* mutitatem. Qui dudùm ſurdi ſunt, pronunciationem ſenſim dediſcunt, quam olim didicere; cum illis, ſi viſus perſtet, digitis colloqui facile eſt, ſi alphabeti litteras digitis expreſſas addiſcant. Qui verò ſurdi, muti, & cœci ſunt, ut Presbyter de quo Mangetus, illi litteris extremo digito ſupra brachium exaratis aliorum ſenſa poſſunt intelligere.

Alphabetum digitale ſic ſe habet. Quinque vocales exprimunt totidem digiti; *A* deſignatur pollice; *E* indice; *I* medio; *O* annulari; *U* auriculari manûs ſiniſtræ; *B* buccâ; *C* molle & *S* ſinu; *C* durum, *K* & *Q* collo; *D* digito indice manûs dextræ; *F* fronte; *G* durum gutture, vel pomo Adami; *G* molle & *J* conſonans genâ; *H* halitu oris exploſo; *L* linguâ; *M* mammâ; *N* naſo; *P* pede; *R* aure; *T* alliſis invicem pollice & indice; *V* indice & medio digito divaricatis; *X* digitis decuſſatis exprimuntur; imò Pereira *alpha-*

betum ſuum *manuale* unicâ manu abſolvit.

Cophoſis quidem hac arte non curatur, ſed quod verba loquentium non poſſunt efficere, id ſigna præſtant, ſcilicet ut à ſurdis intelligantur; mutitas verò hujus comes aſſidua quomodo curetur, *vide* in genere mutitatis.

X. *Anæſtheſia* ab *à* privativo & *aiſtheſis* ſenſus.

Eſt ſensûs omnis privatio ſuperſtitibus motu muſculari, & rerum neceſſariarum appetitu, ſed imminutis; ægri minime dormire videntur, unde differt hic morbus à comatoſis affectibus; ſenſu hebete; convenit cum caro, aſt differt ex motibus neceſſariis ad manducandum, bibendum, alvum deponendam, quibus gaudent anaſthetici, non comatoſi.

1. *Anæſtheſia ab ſpinâ biſidâ* Ruyſchii *obſervat.* Morbus hic ſexies intra decem annos Monſpelii obſervatus eſt, quem adeò rarum putant Auctores, ut ante Ruyſchium vix nomine tenus fuerit cognitus; ſic verò ſe res habet: infantes hoc affecti recens nati nullo ſenſu gaudere videntur, nec videre, nec audire, quod non mirum, ſed nec tactu quidpiam ſentire ullo ſigno produnt, nec tamen ſolitò magis ſomno indulgent, pigri ſunt ad omnes motus, tamen lac ſugunt, motuſque ad hoc opus utiles exerunt, alvum & feces deponunt, ſi verò dorſum inveſtigetur, apparet circa ejus medium, aut paulò inferiùs tumor mollis caſtaneæ magnitudinem imò figuram cordiformem & colorem ſatis referens, ſi aperiatur ut aliquoties accidit, & ipſe Huxhamius expertus eſt, citò moriuntur, ſecus quandoque

ultra annum vivunt; cadaver bis expiſcatus ſum; in his cerebrum eſt intus ſero turgidum, eodem quod ex tumore dorſi aperto effluit, illudque ſerum ex cerebro ad dorſum, ex dorſo ad cerebrum libere refluit pro diverſâ corporis poſiturâ; datur via intra ipſam medullam ſpinalem à calamo ſcriptorio incipiens, quam hoc ſerum ſequitur; elapſo ſero hic tubulus evaneſcit, in tumore hiant vertebræ lumbares, & ibi datur ſaccus è vaginâ medullæ ſpinalis dilatatâ factus ſero turgidus; hujus ſeri fons eſt hydrocephalus, unde erecto corpore, tumor ab hac ſeri altitudine preſſus extenditur.

2. *Anæſtheſia plethorica* D. Ludovici, *Collect. Academ. tom. 3. pag. 184.*

Adoleſcens macer & ſtomacho debili, ſubitò manè loquelâ orbatus, ſine prævio ullo affectu, ex quo mutitas oriri potuiſſet, vel prævideri; punctus in quibuſvis corporis partibus nullum tactûs ſenſum præbuit, licet acus altè infigeretur capiti, collo, humeris, dorſo, pectori, brachiis, abdomini, &c. ridebat æger tùm admiratione hujus phœnomeni, tùm quod nullum incommodum præter mutitatem experiretur; quippè cæteras ſuas functiones per biduum facilè obibat; ſectis ranulis, & inde miſſo cruore, loquela reſtituta fuit, & ſenſus tactûs rediit, excepto levi ſtupore, qui cinnabaris ſemiſcrupulo aſſumpto, & potu ſudorifico, omninò receſſit.

3. *Anæſtheſia naſcentium* Junckeri *tabul. 137. n. 2. de affectibus infantum.*

Occurrit interdum ut infans recens natus, immobilis, adeòque nulla ſenſûs ſigna præbens, & tanquam mortuus jaceat.

Excitatur (a) inſpiratione in os & inteſtinum rectum,

rectum, mediante fistulâ clysteris; (b) fumo croci naribus immisso; (c) adspersione aquæ frigidæ, vel vini; (d) suctione mammillarum; (e) cepis dissectis, & naribus admotis; (f) vapore cinnamomi masticati in ejus os & nares insufflato.

Hic morbus ab asphixiâ differt colore rubro infantis, ejus calore, imò pulsu vasorum; procedit autem à labore partûs difficilioris, pabuli interea defectu, & sæpiùs asphixiæ speciem refert; attamen ab illustr. Junckero ad anæsthesiam refertur.

ORDO SECUNDUS.

ANEPITHYMIÆ.

EPITHYMIA est appetitus sensitivus, seu cupiditas. Anepithymia est debilitas, vel abolitio illius cupiditatis, ut famis, sitis, libidinis, &c. citra soporem.

Quæ sunt ad vitam & sanitatem vel necessaria, vel utilia, vel dudum assueta eò vehementiùs cupimus, quò ipsorum necessitatem urgentiorem percipimus; eò major eorum est necessitas, quò longiori tempore his caremus, & quò magis his assueti sumus, atque de eorum utilitate magis persuasi, sive id ratio & experientia docuerint, sive præjudicium & mos, aut morositas nos deludant; de quibus consulantur historiæ Boulimi, polydipsiæ, picæ, nymphomaniæ, aliarumque vesaniarum.

Percipimus autem horum sanitatis præsidiorum, ut alimentorum, veneris, tabaci necessitatem ac utilitatem, vel directè per sensum partium his

appetitibus famulantium, vel per memoriam voluptatum, quas horum præsidiorum usu percepimus, adeòque si sensu careant organa, famis, sitis, libidinis, debilior, vel nullus exsurgit appetitus esculentorum, potulentorum, veneris, &c. Si verò, licet hi sensus vigeant, anima aliis vehementibus pathematis detenta hæc præsidia respuat, deneget, omittat, eadem sequetur anepithymia, ac si sensu carerent hæc organa.

Præsidia sanitatis generalissima sunt esculenta & potulenta, quorum usu scilicet vita debet conservari: particularia verò, quibus etiam ad vitam individui minus utilibus, plurimi vel mirè delectantur, vel ob consuetudinem & præjudicium carere vix possunt, sunt benè multa, ut usus veneris, certorum alimentorum, ut vini, coffeæ, cocolatæ, tabaci, laudani.

Harum cupiditatum minoris momenti imminutio, aut mutatio, qualis observatur in graviditate, in morbis non solum soporosis, sed etiam febrilibus, inflammatoriis, vesanis &c. summam Medicorum attentionem meretur; verumtamen inter morbos non debent recenseri, sed tantùm inter morborum accidentia. Sint itaque sequentia anepithymiarum genera.

XI. *Anorexia*, Inapétence, Perte d'apetit, Dégoût.

Est morbus, cujus præcipuum symptoma est notabilis imminutio, vel cessatio famis in jejunis.

Si verò morbi alterius comes sit, vel accidens minùs præcipuum famis cessatio, rectiùs *inappetentia* dicenda est, ne morbus cum accidente confundatur.

Accidentia anorexiam comitantia sunt *ciborum aversio*, seu cacositia, quæ tamen ab anorexiâ distinguenda est; aliud enim est cibos non appetere, aliud eos fastidire & aversari: sensus plenitudinis, aut gravitatis in ventriculo, vitiosus sapor oris, inedia, seu abstinentia pertinax; unde asthenia languor animi & corporis.

Nomen derivatur ab *oregomai* appeto, & *à* privativo.

Dysorexia est imminutio famis; *asitia* verò, vel *apositia* est abstinentia à cibis.

Fames est appetitus sensitivus, seu cupiditas esculentorum; ea certis intervallis jejunos afficit, quia cibos identidem sumendos esse sentimus ad vires reparandas, & voluptatem percipiendam, simulque consuetudini satisfaciendum; tria enim illa motiva nos ad edendum impellere solent. Si perceptio distincta horum motivorum nos excitet, tunc fames verè non est, sed voluntas edendi, seu appetitus ciborum rationalis, qui sæpè superest in anorexiâ, cum non fame, sed ratione, ut aiunt, ad manducandum invitantur.

Perceptio confusa vacuitatis in stomacho, & primis viis, voluptatis ex cibis expectatio, consuetudinis etiam energia, famem determinant; adeòque si anima tum ob causas mechanicas, ut saburram, laxitatem, phlogosim in ventriculo, tum ob causas morales, ut mœrorem, ærumnam, erotomaniam, dolorem, hisce motivis non afficiatur, exsurgit inappetentia, quæ perperam apud Scholasticos solis causis mechanicis, physicisve tribuitur.

1. *Anorexia paralytica* Boneti *Sepulchret. tom. 2. obs. unica.*

Ob resolutionem nervorum stomachi Sennerti.

Si ea resolutio sit symptoma apoplexiæ, catalepseos, cari, alteriusve morbi soporosi, hoc accidens ad hos morbos pertinet.

Si verò sola sit nervorum ventriculi paralytica laxitas, vel perfecta, vel imperfecta, inde exsurget inappetentia pertinax, constans, iisdem principiis tribuenda, quibus artuum paralysis tribuitur, emeticis, catharticis, aquis Bellilucanis potu assumendis, impugnanda.

Huc referenda anorexia, quæ à narcoticorum abusu procedit, circa quod narrant ex usu Atropæ Belladonæ leviter degustatæ illicò tolli famem, imò deglutiendi facultatem; verùm experientia aliud docet. *Vide* dæmonomaniam. Vini quidem & liquorum fermentatorum abusus, necnon fumus Nicotianæ famem imminuunt; sed vel quia inebriant, aut quia spiritus vini sæpiùs haustus nervos indurat, adeòque sensationi impares reddit. Sic vidi spiritûs vini potatores demùm incidisse in anorexiam pertinacissimam; idem observat Ettmullerus.

2. *Anorexia pituitosa; Estomac glaireux.*

Est ea quæ à viscosis, adiposis, lentis humoribus in stomacho contentis excitatur, quod cognoscitur ex sensu gravitatis in ventriculo, ructibus insipidis, vomitione pituitæ insipidæ, glutinosæ, ex assumptis oleosis, pinguibus, sensu repletionis, absentiâ signorum alia principia indicantium.

In hac specie indicantur eadem auxilia, ac in paralyticâ, & potissimùm emetica, ut ipecacuanha, quæ gluten incidit, resolvit, tonumque stomacho restituit: plus valet, ait meritò Ettmullerus, in morbo vinum emeticum, quàm decem catharses; aquæ thermales Bellilucanis affines etiam rectè usurpantur; dein ad pilulas aloeticas,

vinum absinthii, elixirium proprietatis, similiaque stomachica amara deveniendum est.

Vide Boerhaavium de spontaneo glutinoso.

3. *Anorexia plethorica* Plateri *prax. lib. 1. cap. 22. Anorexia catamenialis* Halleri.

Ea est quæ à copiosiori cruore, seu à plethorâ ortum ducit; eâ scilicet gravatur stomachus, & vasa distensa impediunt ejus corrugationem, cui fortè annectitur sensatio, famem determinans.

Huc referenda anorexia à catameniis suppressis, quæ certè sæpè phlebotomiâ tollitur.

Anorexia à desidiâ & defectu exercitii, aut quod eodem recidit, à suppressâ perspiratione; cùm enim nihil magis famem excitet, quàm vacuitas ab uberi perspiratione excitata, nihilque magis perspirationem excitet, quàm exercitium & labor moderatus: ita famem extinguit plethora à perspiratione suppressâ, seu à vitâ otiosâ & inerti pendens. Ex observatis Sanctorii patet eos cibos qui famem minuunt, ut viscosa, frigida, boleti, caro suilla, fructus cucurbitacei, eos ipsos perspirationem inhibere; ergo huc referenda anorexia ab his cibis oriunda.

4. *Anorexia febrilis* Boerhaavii *aphor. 644.*

Est potiùs accidens quam morbus, & eo nomine venit illa species, quæ omnes morbos inflammatorios & febriles comitatur, tum ob plethoram commotam, quæ his adjungitur, tum quia natura negotio morboso detenta, minùs percipit ciborum necessitatem, & potulenta tantum frigida, subacida appetit; unde in his casibus ægri videntur, cremoribus panis, oryzæ, avenæ potiùs cibandi, quam esculentis, quæ fastidiuntur ab ægro, quæque deglutita difficulter digeruntur, ventriculumque gravant; sæpiùs etiam in febribus

impuris adest saburra biliosa, putris, aut alia similis, quæ ventriculum & os obducit, adeòque & famem, & gustum tollit; & ut in febribus puris phlebotomia, potus diluens, refrigerans optimè convenit, ita in impuris cathartica primas partes tenent ad famem restituendam.

5. *Anorexia melancholica* Ramazzini *de princip. valetud. pag. 757.* Baglivi *de medendis animi morbis, art. 3. lib. 1. cap. 14.*

Ambitiosi, aulici, mercatores, aliique qui fortunæ, aut honoribus inhiant, qui litibus implicantur, qui jacturas bonorum aut honorum metuunt, vel experiuntur, necnon qui studio acri litterarum, scientiarum incumbunt, huic anorexiæ sunt maximè obnoxii, quæ melancholica ideò dicitur, quia omnes vesanias mœrore stipatas, ut erotomaniam, nymphomaniam, ipsam melancholiam, maniam, aliosque morbos ejus ordinis comitari consuevit.

In hujus speciei curâ plures falluntur Medici, qui languorem ventriculi, oris amarorem, sitim circa horas matutinas, flatus & hypochondriorum tensionem videntes, malum vitiosæ digestioni, tanquam principio morbi tribuunt, cum ipsa dyspepsia, ut anorexia animi pathematis sit tribuenda; errant itaque illi, si insontem stomachum catharticis & emeticis, calidisque medicaminibus divexent, ac remedia moralia negligant. Optima Baglivi hac de re monita loco citato videantur, & inde discant Scholastici non in omnibus anorexiis esse putredinem incusandam, nec species hujus morbi confundendas, ut theoriæ præconceptæ velificemur.

Huc spectat anorexia ex desuetudine veneris Galeni *lib. 6. de locis.*

6. *Anorexia biliosa* Foresti *obs. 7. lib. 18.* Ettmulleri *cap. 2.* *Inappetentia à bile* Riverii, &c. Bonet. *Sepulchr. obs. 13.*

Cognoscitur ex sapore amaro, nauseâ, & vomitione bilis, calore, siti, ægrique temperamento.

Præmisso leni emetico, catharsis lenis est usurpanda in sero lactis, vel superbibendo aliquot libras aquæ mineralis acidulæ; dein ad acida, ut syrupum granatorum, ribesiorum, limonatam deveniendum est.

Huc videtur referenda anorexia canicularis, seu quæ æstate sæpiùs adolescentes, virosque afficit, cum totius corporis calore vires frangente, agrypniâ, urinæ rubore, siti, &c. in quâ præmissâ catharsi refrigerante, ut ex aquis Alesiensibus, ad balnea, aut ad limonatam, emulsiones, potum nive frigefactum, acidos fructus, recurrendum.

7. *Anorexia cachectarum.*

Est ea quæ skirros & obstructiones viscerum abdominis, ut splenis, hepatis, ventriculi comitatur. *Vide* Salmuth. *centur. 2.* & Bonet. *Sepulchret.* In omnibus quidem morbis, sed potissimum in cachecticis inappetentia semper mala, semper suspecta, semper timenda; post curatos morbos superstites recidivam prænunciat: nulla alia bona signa me exhilarant, ait Baglivus, si desit fames.

8. *Anorexia exhaustorum* Sanctorii *Medic. Static. sect. 6. Frigiditas stomachi* Prosper. Alpin. *de Ægyptiorum morbis.*

Venus immodica nocet stomacho, unde ructus, apepsia, flatus, hypochondriaca pathemata, mœror, languor, macies, asthenia, perspiratio imminuta; inde lippitudo, palpitatio, hippus.

Maximè nocet venus ante digestionem peractam

æſtivo tempore, non ſatis cupita, frequens, ſtante corpore, apud ſenes, ab imaginatione, non à naturâ excitata, &c.

Curatur alimentis liquidis facilis coctionis, uſu lactis, abſtinentiâ à venere, uſu ambaræ, cocolatæ, ginſeng, &c. Ægyptiis hæc ſpecies familiaris eſt, & ad hypochondriaſim duxit.

9. *Anorexia à ſaburrâ.*

Ea eſt quæ à reliquiis alimentorum indigeſtis in ſtomacho hærentibus, crudis provenit, ſive quia copia major eſt aſſumpta, quàm quæ viribus coctricibus digeri poteſt, tum quia qualitas diſpepta alimentorum cum ventriculi debilitate ad apepſiam concurrit.

Curatur abſtinentiâ à cibo, uſu potûs calidi, coffeæ, infuſo abſinthii, centaurii minoris, chamædryos, quæ ſi non revocent famem, ad cathartica, aut etiam emetica deveniendum, indicata à capitis gravitate vertiginosâ, ructibus, nauseâ, ſtomachi pondere.

Pinguia, oleoſa, viſcoſa, tenacia alimenta anorexiam præ aliis excitant.

10. *Anorexia mirabilis.*

Eſt ea abſtinentia à cibo & potu, quæ, vitâ ſuperſtite, per menſes & annos perſeverare dicitur.

Sæpiùs eſt inedia ſimulata; verùm pituitoſi, maniaci, nymphomaniacæ, ſoporoſi, paralytici, &c. diutiſſimè inediam tolerant.

Mira eſt inedia totius claſſis amphibiorum, & maximæ partis inſectorum; colubrum per duos annos in vaſe vitreo ſine cibo ſervavi vivum; totam hiemem ſomno indulgent glires, & per novem menſes dormiunt omnes viperæ, ſerpentes, muſcæ plures, &c.

Necessitas cibi urget in ratione, 1°. jacturæ prægressæ; 2°. acrimoniæ sanguinis; 3°. sensibilitatis subjecti.

Perspiratio nulla erat, nulla sordities indusiorum per annum in virgine Vivariensi, quam nihil toto hoc tempore comedisse asserunt. Ovum oleo illitum per plures annos servatur edule & incubatui aptum. Mures Alpini pinguedine suâ, & triplici omento hieme sustentantur. Apoplectica viginti dies nihil deglutire potuit. Ex Beccari. Pater Leauté totam quadragesimam pluries transegit sine alio cibo potuve, quàm quæ ad sacrificium adhibentur. Melancholicus se Messiam esse putans, quadraginta sex dies cibo & potu abstinuit. *Act. Bononiens. tom. 2.*

11. *Anorexia Neophytorum.*

Neophyti, seu nuper nati, postquam abstinuerunt à lacte per diem, mammis admoti omni ferè bihorio sugunt: qui verò parciùs, rariùsve papillam apprehendunt, & non appetunt; illi utplurimùm sunt qui ante novimestre spatium ex utero sunt exclusi; illi scilicet segnes ad lactendum, dormitabundi papillam oblatam statim dimittunt, & sæpiùs sine ullâ causâ, eâdem ferè die quâ nasci debuissent, obeunt. Si verò papillam avidè quidem labiis apprehendant, & exsugere conentur, mox gemebundi dimittant, illi non anorexiâ laborant, sed vel fræno linguæ impediuntur, vel torminibus ob meconium retentum vexantur. In hoc ultimo casu ope mellis, syrupi rosacei, vel mannæ, necnon olei amygdalini, meconium evacuandum est.

12. *Anorexia arthritica; Debilitas & languor ventriculi* Sydenhami *de podagrâ, pag. 484.*

Est præcipuum ex symptomatis quæ podagricos

divexant cum jamdudum paroxyſmis debilitati ſunt, aut cum liquoribus ſpirituoſis olim indulſerunt, necnon cum emplaſtris repellentibus uſi ſunt, & topicis refrigerantibus ad dolorem mitigandum: multa auxilia expertus Sydenhamus, ut vinum Gallicum, theriacam, nullum potentius invenit quàm hauſtus quoſdam vini Canarienſis, non neglecto tamen exercitio, ſine quo æger vix diù ſervari poteſt.

XII. *Adipſia*, Manquement de ſoif.

Eſt ſuppreſſio cupiditatis potulentorum, ſeu ſitis imminutio, aut abolitio morboſa.

Quoniam magna pars eſculentorum conſtat aquâ, ſeu ſucco aquoſo, quo ſitis compeſcitur; hinc fit ut plurimæ ſint mulieres, quæ ſine potu valent & vigent; aſt ſi victu ſicco omnino utantur, ut quandoque hydropibus præſcribitur, potûs neceſſitas ſe prodet; ſunt tamen qui per menſes etiam æſtivos, totumque quadrageſimale jejunium cibis eo tempore licitis tantum utentes à potu abſtinent.

Adipſia in morbis acutis, ut tritæophiâ ardente, ubi fervor & ſiccitas potum imperare videntur, delirium ſignificat.

Adipſia in pleuritide, peripneumoniâ, tribuitur vulgò tuſſi, cujus ratione lingua continuo ſero humectatur.

XIII. *Anaphrodiſia*, Impuiſſance virile; *Atechnia* Pathol. methodic.

Eſt ablitio libidinis, ſeu appetitûs actûſque venerei ad prolem generandam neceſſarii; unde virorum impotentia, ſterilitaſque.

Impotentia virorum datur, eaque absoluta, cum nullo tempore, etiamsi adulti sint, & aliunde sani, nequeunt coitum celebrare, 1°. defectu erectionis; 2°. defectu ejaculationis; 3°. defectu seminis fertilis.

1. *Anaphrodisia à paralysi* Ettmuller. *de læsâ penis erectione, pag. 460.*

Ea est quæ pendet à paralysi musculorum erectorum, qui ischio-cavernosi dicti nervos ab ultimis paribus ossis sacri accipiunt, & contracti penem ossi pubis apprimunt, unde transfluxus sanguinis per venam ibi compressam impeditur, dùm influxus in arterias penis per libidinem adaugetur, inde cellularum corporum cavernosorum, balani, textusque urethræ distensio, penisque rigiditas, & erectio ad coitum necessaria.

Resolutio nervorum penis accidit in paraplegiâ, hemiplegiâ, morbis omnibus soporosis, sed specialiter ex casu in dorsum, os sacrum & vicinas partes, ut vidit Hildanus *centur. 6. obs. 59.*

2. *Anaphrodisia gonorrhoica*; est impotentia virilis oriunda ex spontaneo seminis effluxu inter alvum deponendam, aut ad initium erectionis; accidit verò mastupratoribus, frequentes gonorrhœas passis, imò qui nimioperè veneri etiam puræ indulserunt. De his *vide* Bradyspermatismum & Gonorrhœam.

3. *Anaphrodisia magica* Kempfer. *amœnitat. fascic. 3. pag. 658. Macassarorum ligaturæ.*

Apud Indos, & in specie Macassaros non solùm verbis & actionibus vanis, sed præterea mediis naturalibus, vel saltem effectum intentum sæpè sortientibus utuntur, qui procum vel adulterum ligare volunt & enervare: alibi hoc præstant per seram clausam, ligulam constrictam, cul-

trum parieti infixum, vel ligaturam tollunt mingendo per annulum sponsionis, vel per ansam lapidis sepulchralis, similibusque ineptissimis phylacteriis; ast apud Macassaros vir conjugem aut amasiam ligaturus linteum ejus menstruo cruore pollutum comburit, ex cineribus & pauxillâ terrâ Priapi figuram fingit urinâ additâ, iconem cautè servat siccam; quandiù sicca fuerit, nil ipsi ab amasiâ aut conjugis fide timendum: si verò humectatur icon, & marito & aliis tamdiù patebit aditus. Hæc fabulatur Kempferus, qui addit in Oriente nullas nuptias celebrari, quin adsit saga, quæ singulari modo ligaturam & fascinum avertat. Illarum ligaturarum formulam dudum tradidit Virgilius Ecclogâ octavâ.

Necte tribus nodis ternos, amarylli, colores;
Necte amarylli modo, & veneris, dic, vincula necto.

4. *Anaphrodisia à mariscis* G. Cockburn. *Essais d'Edimbourg. tom. 2. artic. 27.*

Impotentia coeundi ab hæmorrhoidibus internis in muliere, quæ conjugis amplexus tolerare non poterat, ob dolorem vaginæ à mariscis internis oriundum, & in coitu tantum incommodum.

Sanatis mariscis convaluit.

5, *Anaphrodisia ab urethræ vitio.*

D. Lapeyronie refert exempla sterilitatis ob ejaculationis defectum, semine ob pravam directionem orificiorum in vesiculis seminalibus juxta verumontanum ad vesicam urinariam retrogredi solito.

D. Petit similem sterilitatem sanavit per incisionem similem illi quæ instituitur in lithotomiâ per magnum apparatum institutâ.

Andræas Chirurgus obſervatione octavâ de morbis urethræ, oſtendit erectionem impeditam eſſe, proindeque ejaculationem à duritie skirrosâ latente, ubi concurrunt corpora cavernoſa.

Curatio utplurimum per candelas cereas vel plumbeas ſæpiùs in urethram immiſſas, & aliquot horis quotidiè retentas obtinetur; inde ſubſequitur uber proventus muci, vel ut alii putant, puris viſcoſi, quo liberatus ille canalis patentior evadit, reſolvuntur obſtructiones, lapillulis, grumis exitus paratur, & ſi concurrat litus mercurialis; quippè ea vitia gonorrhϾ ſyphiliticæ ſæpiùs ortum debent, virilium organorum robur & libertas reſtituitur; perperam in his caſibus paralyſeos remedia adhibentur.

ORDO TERTIUS.

DYSCINESIÆ.

SUNT morbi quorum præcipuum ſymptoma eſt debilitas, imminutio aut ſuppreſſio motûs muſcularis in organis libertati ſubditis, ut in artubus, linguâ, aliiſque, quæ immobilitas nec dolori nec ſopori tribuenda ſit.

A *dys* difficulter, & *kineo* moveo, unde *kineſis* motio.

Ad motum muſcularem requiritur, 1°. motivum quod vel voluntatem vel cupiditatem excitet ad agendum; ſic defectu motivi quieſcimus, etiamſi motrice facultate polleamus. 2°. Sufficiens impetus fluidi nervei à cerebro ad partes immiſſi, unde deficiente hoc fluido, ut in metu, leipo-

thymiâ, cessat, aut imminuitur motus. 3°. Permeabilitas nervorum, quos hoc fluidum pervadere debet extra vel intra musculos, unde ligatis, pressis nervis cessat motus. 4°. Muscularium fibrarum flexilitas debitâ cum elasticitate, unde si rigescant, aut si flaccescant, omninò nullus motus muscularis.

Multum erravere Galenici, qui ferè omnes hos morbos laxitati fibrarum, & humiditati tribuerunt; facultas etenim movendi pendet partim ab animæ, partim à corporis statu; anima scilicet à pravo nuncio, à metu, terrore, deliquio, licet corpus benè se habeat, hanc facultatem vel amittit, vel exerere non potest per aliquod tempus.

Quoad statum machinæ, vel vitium est in cerebro, inde verò sæpè oriuntur comata, seu motuum omnium liberorum, sensuumque feriatio; vel deficit actio sanguinis arteriosi in ipsis cerebri vasis, unde silent omnes cerebri functiones, & tunc præter sensuum & motuum liberorum feriationem, languent etiam, vel ferè evanescunt motus vitales cordis & pectoris, ut in syncope.

Ast si in nervis, musculisque hæreat vitium, excitat dyscinesiam, quæ partialis est morbus, in quo plurimi sensus in aliis partibus, plurimique motus, ut cordis, perseverant, unde differt hic ordo à subsequentibus.

XIV. *Mutitas*, la Mutité; Græcis *Anaudia*; Quibusdam *Aphonia*, *Anaude*, *Alalia*, imò *Cophosis*.

Est impotentia voces articulatas edendi, seu sermonem proferendi.

Vox est sonus ab ore & larynge editus animæ

ſenſis reſpondens, iiſque ſignificandis deſtinatus. Græcis *phonos* dicitur, unde *aphonia*, ſeu vocis privatio, quæ à mutitate multùm diſcrepat; datur enim mutitas ſine aphoniâ, non tamen aphonia ſine mutitate, niſi confundamus muſſitationem cum loquelâ.

Muſſitare eſt motibus oris & linguæ exprimere verba cum ſono ita debili, ut vix audiri poſſit; ſic muſſitant quibus vox extincta dicitur, & fermè ſine voce loquentes audiuntur, quia dùm quis idiomate nobis familiari loquitur, nos ejus ſenſa partim ex loquelâ ſonorâ, partim ex geſtu, nutu, motibuſque oris & linguæ ejus mentem aſſequimur.

Aphonia vera eſt accidens morbos ſoporoſos & ſyncopales concomitans, unde pro comate apud Hippocratem paſſim uſurpatur; pendetque tum 1°. ex debiliore impetu aëris in chordas vocales expirati, ut in ſummâ tum totius, tum pectoris debilitate, necnon ex amplo vulnere pulmonis; 2°. ex inertiâ, immobilitate, eroſione chordarum vocalium.

Chordæ vocales ſonum edere nequeunt, niſi tendantur; tenduntur autem actione muſculorum thyroideam cartilaginem ab arythenoidæis abducentium, maximè vi cricothyroidæorum, unde immiſſo digiti apice intra foſſulam quâ diſtinguitur cricoides à thyroidæâ, ex preſſione digiti ſurdus etiam vim vocis editæ poteſt æſtimare; hinc paralyticis illis muſculis aphonia accidit, ut reſectis nervis recurrentibus, qui ad hos muſculos tendunt, ut experiebatur Galenus. Idem accidit, ſi ulcere exedantur chordæ, ſi tumore adnato premantur, diſtrahantur, craſſeſcant, adeòque immobiles evadant; his poſitis neceſſariò ſequetur mutitas aphona.

Loquela est vox articulata, seu ope cavi narium & oris, uvulæ linguæ, labiorum & dentium modificata, ita ut non solum ideis confusis referendis par sit, cui scopo sufficit clamor, suspirium, risus, fletus, aliæque voces bruto & homini communes; sed ut ad ideas distinctas & syllabarum seriem his ideis respondentem significandas sufficiat. Muti itaque illi sunt, qui licet sonos pathematis respondentes, & brutis communes edant, mentis suæ sensa verbis distinctè efferre nequeunt; differunt autem muti à balbis in eo quod nullam syllabarum seriem pronuncient muti; balbi verò tantùm quasdam syllabas, vel minimè, vel imperfectè pronuncient: hinc differentia inter mutitatem, seu anaudiam, & psellismum, seu balbutiem.

Mutitas est impotentia vel sincera, vel simulata sermonem edendi, psellismus rectè syllabas omnes pronunciandi.

Tyrocinio indigemus non ad vocem, sed ad loquelam, opus enim est ut infans, imitator nutricis sedulus, pronunciandis diversis, quas audit, syllabis assuescat, illasque syllabas laboriosè combinando, quæ sibi necessaria sunt, jam puer petere addiscat. Hinc muti sunt & qui audiendi facultate carent, seu surdi ab ortu & qui stupidi & hebetes, imitandi vel quærendi utilia, nullo appetitu gaudent, vel qui nullâ sensatione, aut imaginatione ad loquendum incitantur, ut somno detenti, quique demùm loqui omninò recusant, ut in melancholia silente & extasi, similibusque morbis.

1. *Mutitas à Glossolysi. Paralysie de la langue.*

Lingua est certè primarium loquelæ instrumentum, eâ siquidem non solùm litteras linguales dictas propriè

propriè effingit, ut L. R. fed cum dentibus dentales, ut D. T. S. Z. efformat, dorfo fuo furfùm flexo gutturales producit aërem retrorfum repellendo, ut G. K. M. Interea vifi funt quidam elingues loquendi facultate præditi; illis fiquidem vel ex oris bafi, vel è lateribus oriebatur, aut inter loquendum exfurgebat quædam caruncula linguæ vices fupplens. Si verò refoluta fit lingua, motuve careat, nil ejus vices fupplere valet; cognofcitur verò ejus refolutio ex eo quod ipfam ægri movere, nec exerere valeant, licet mentis compotes, inde etiam difficilis deglutitio, & ciborum in ore volutatio.

Hæc fpecies fæpiffimè apoplexiam fequitur, & hemiplegiam plenariam comitatur.

Curatur difficillimè per draftica, emetica; fæpiùs ab eodem principio revertitur apoplexia; fialagoga optima funt pyrethrum, radix hellebori fœtidi mafticata, fumus Nicotianæ, hujus mafticatio, ufus internus caftorei, mari, pulegii, falviæ flores, femina; fub formâ theæ, duciæ ex aquis bellilucanis.

2. *Mutitas traumatica* Fabric. Hildani.

Qui torturam patiuntur non folum muti ob atrocem dolorem fiunt, quandiù torqueri pergunt, fed etiam in epilepticum foporem labuntur ut ipfe vidi, & Fabricius Hildanus rectè monet. Judices quandoque falluntur, qui reos illos voluntariè filere putant, hinc miferos crudeliùs torquent, aft à tractione fympathicâ nervorum recurrentium pendet illa mutitas; vidi miferum ex duriori torturâ non folum obmutuiffe, fed etiam omnem fenfum amififfe, cum rigiditate & vibratione fpafmodicâ totius corporis, maxillæ conftrictione, & dein febre acutâ, quæ omnia diem

integrum perſeverarunt, metuente judice, ne mors ſupplicium ultimum præverteret.

Obſervavit Thiermairius mutitatem biennem ortam ex contuſione colli, quæ præſcripto cathartico demùm ſanata fuit.

Mutitas à nervis recurrentibus excisis non ſolum obſervata eſt à Galeno, ſed ab aliis Auctoribus in brutis excitata, imò in ſcrophuloſo homine ex reſectis glandulis colli producta fuit.

Mutitatem ſeu aphoniam à vulnere thoracis ortam obſervavit Munnickſius.

3. *Mutitas à Narcoticis* Mangeti *Bibliotheca pract. de Paralyſi, pag. 757. & 758. Vide* Scholia Thiermairii.

Quibuſcumque vinum ſeminibus daturæ infectum præbuere latrones circa Monſpelium. Superveniebat mutitas ita ut æger per unam alteramve diem licet vigil interrogatis reſpondere minimè poſſet.

Ab opio in aurem immiſſo contra otalgiam, ſecutam eſſe mutitatem obſervavit Galenus. Vidi ipſe mutitatem ſimiliter fugacem à baccis atropæ Belladonæ, à radicibus hyoſciami ingeſtis; idem accidit cum temulentiâ, imò à vini abuſu balbuties orta quotidie obſervatur.

4. *Mutitas elinguium* Manget. *Bibliothec. de paralyſi, pag. 748.* Dejuſſieu, *Act. Acad. Pariſ.*

Lingua exeditur ab ulcere in cynanche ſphaceloſâ & pædanchlone Aetii, in variolâ malignâ, in ejus cancroſo ulcere, aliiſque caſibus.

Præciditur non rarò ejus apex in epilepſiæ inſultu, unde mutitas, ſed fugax; nam ſanato vulnere, loquela reſtituitur, licet balbuties quædam ſuperſit. Imò recreſcere linguam docet Horſtius, Thiermairiuſque.

In linguæ locum intumescit quandoque basis oris, & sic elingues loquela gaudentes visi sunt.

De hoc morbo vide Rollandi *Aglosso-stomographiam* in Mangeti *Bibliothecâ Med. Pr.*

5. *Mutitas à siccitate.*

In febribus malignis ita arescit, & exsiccatur quandoque lingua ut ligni duritiem æmuletur cum nigredine; inde loquendi impotentia, sed fugax.

Visa est lactans mulier à longiori lactatione hunc morbum traxisse, & ablactato alumno loquelam recuperasse.

6. *Mutitas spasmodica* Sennert. *de Scorbuti signis, cap.* 4. *Mutitas histerica* Patholog. methodicæ.

Vidi alium, ait Eugalenus, loquendi potentiâ orbatum, nonnullis apoplecticum quid esse existimantibus, cum potius organorum vocis esset contractio, vel quædam convulsio; cum æger ipse postea referret se eo loci dolorem & contractionem quamdam sensisse.

Hac specie laborant non rarò histericæ, quæ sibi fauces quasi vinculo constrictas sentiunt, & aphonæ aliquandiù remanent.

7. *Mutitas proæretica* Menjotii *de Mutitate Dissert. Silentium* Plinii.

Ea est vel simulata quæ non infrequens apud mendicos, puellas, &c. vel à melancholiâ, aut extasi ortum ducit: nec rarum est videre melancholicos attonitos per annum & ultra silere omninò.

8. *Mutitas surdorum. Mutité des sourds de naissance.*

Qui ab ortu surdi sunt, muti etiam sunt necessariò, quia loquelæ tyrocinio destituti, non verò quia aphoni; etenim voce gaudent & suâ cogitata non solum solerti gestu, sed etiam voce simplici

exprimunt; quippe ingenii acumine, necnon cæteris ſenſibus, ut viſu, tactu, guſtu, olfactu exquiſitioribus gaudent. Illi A exclamant cùm gaudent, I cum indignantur & iraſcuntur, O cùm commiſerantur, &c. Deficit verò loquela ſeu vocis articulatæ diſtinctis ideis reſpondentis pronunciatio.

Artem loquendi primus ſurdos docuit Ammanus Amſtelodami, & Walliſius celebris Londinenſis Mathematicus; hodiè Pariſiis hanc exercet Pereira, his autem principiis innititur.

1°. Digito inter ſcutiformem & annularem laryngis cartilaginem ſui præceptoris motum tyrones explorent, ut ſentiant diſcrimen ſimplicis hiatûs à voce ſonorâ, & ſoni acuti à ſono gravi, nam digitus eò fortiùs premitur, quò vocis tonus eſt altior & acutior.

2°. Attentè obſervet diſcipulus præceptoris labia, dentes, linguam, palatum, & coram ſpeculo hos motus imitari diſcat.

3°. Digito ante os vel ante nares præceptoris datas litteras pronunciantis admoto, ſentiat num ab ore, num à naribus aër emittatur, ut diſtinguat & imitari diſcat litteras orales & naſales.

4°. Quamcumque litteram etiam errando proferat, præceptor applaudat, & pluries huic pronunciandæ aſſueſcat diſcipulus antequam ad alias litteras tranſeat.

5°. A ſimpliciſſimis & facillimis litteris initium ſumatur; ut à vocalibus, dein à labialibus antequam ad diphtongos, ad litteras exploſivas, ad ſyllabas, &c. deveniat.

6°. Singulas litteras quas rectè pronunciare didicit, delineet, & delineari ab ipſo jubeat præceptor, ut ideam delineatæ litteræ, cum ideâ

motûs organorum ipsam comitantis connectere discat ; imò objectum delineatum coloribus expressum , vel præsens ipsi ostendatur , cùm fieri potest.

Vocales sunt, *a*, *e*, *i*, *o*, *u*: diphtongi sunt vocales combinatæ , & ferè successivè pronunciatæ , ut *ai*, *au*, *ei*, *eu*, *ou*, *oi*, *uy*, &c.

A. gutturalis est , depressâ maxillâ inferiori , linguâ exporrectâ , ore patulo fit.

E. & I. sunt dentales , glottide dentali angustatâ , labiali patulâ : ad I proferendum glottis dentalis angustior , lingua dentibus imis propior.

O. U. W. sunt labiales, glottis labialis oblonga, angusta in U minor , angustior quàm in O.

Consonantes pronuncientur sine ulla vocali antecedenti vel subsequenti , more novæ methodi alphabeticæ , secus progressus discipuli multum retardantur. Sic M. F. pronuncientur non *emme*, *effe*.

Consonantes labiales omnium facillimè proferuntur , aëre à glottide labiali ferè clausâ ad nares repercusso , cum levi explosione diductâ hac glottide sic pronunciantur M. B. P.

Consonantes *mutæ* non explosivæ sunt *j*. vel *g*. molle , *ch*. Gallorum , S. F. V. *explosivæ* seu quæ paululum retentum aërem cum impetu explodunt sunt kappa seu C. durum necnòn G. gamma , & dentales D. T. atque labiales B. M. P. Ad V. & F. seu φ. requiritur glottis ex dentibus superioribus & labio infimo facta augustissima : diductis digito utrinque labiis si P. pronunciare velis , orietur F.

Nasales sunt M. N. Gn. quas naribus digito compressis nunquam pronunciabis, cum ad eas

proferendas aër è naribus potissimum erumpere debeat.

Linguales sunt L. & R. pronunciatu difficillima est R, hujusque loco Arverni sæpè L. proferunt, & Gallo-provinciales; quique linguâ crassiori sunt donati, sonum raucum hujus R loco edunt.

Gutturales sunt H, Gamma, Kappa.

Nasales sunt partim quæ naribus obstructis difficulter pronunciantur, ut B. P. M. D. T. F. G. H. K. N. Q. R. X. Cæteræ sunt A. E. I. O. U. C. L. S. Z. quæ maximè orales.

Maximè affinis est D & T; B & P; S & Z. F. & V; Gamma & Kappa; eæ gradu asperitatis & explosionis ab invicem discrepant.

Gutturales asperrimæ & stertorosæ redduntur cum uvulæ tremulus motus concurrit, necnon si cum litterâ R conjunguntur, ut in voce *Græcâ*; magis asperæ & raucæ si inspirando pronuncientur.

XV. *Psellismus.* Bégayement.

Est difficultas vel impotentia quasdam syllabas litterasve rectè pronunciandi. Ægri *Bradyglossi*, *ætipoi* Græcis.

Illud verò vitium vel ex vitio mentis, vel ex vitio organorum loquelæ, vel ex vitio organorum vocis procedit. Ex vitio mentis dependet, cùm vitiosa educatio huic ortum dedit, & à pravâ consuetudine dependet. Sic ut placeant, litteras sibilantes duras ut S, pronunciant leniùs ut Z, aut cum vi consuetudinis Vascones pronunciant *vivere* pro *bibere*, & *angelus* quasi *anselus*; cùm etiam per præcipitantiam inter loquendum hæsitant & offendunt adversùs K. D. T. ita

ut illas litteras vel omittant vel cum labore tantùm proferant, quæ fusiùs in speciebus apparebunt. Natio, patria, affectatio, morbus, mala conformatio his ansam præbent.

1. *Psellismus Ischnophonia. Hæsitatio* Latinis. *Bégayement. Ægri bambaliones.*

Est vitium eorum qui in certis litteris pronunciandis illicò sistuntur & hærent quasi offensaculo quodam vox inhiberetur.

Hoc vitio Demosthenes se liberavit lapillis in ore retentis dum declamaret. Illud verò vitium pluries locum habet dum litteræ gutturales ut K. G. occurrunt, quas ut pronuncient, veluti singultiunt : videtur aërem in illis litteris proferendis explodi, & ad os mitti, cùm à velo palatino, uvulâ, & basi linguæ paululùm fuit cohibitus, difficultas ideò horum organorum movendorum est psellismi illius principium, quæ difficultas repetitis conatibus & præceptoris periti auxilio potest vinci, rectiùs dicitur Ischophonia, ab *ischo*, reprimo, inhibeo, & *phone*, vox, licet vox minimè lædatur, sed solum loquela ægri; v. g. loco *Cæsar* dicunt *Cæcæsar*, & pro *fama* dicunt *famama*, ac cum impetu pronunciant, additis faciei distorsionibus conatum loquendi designantibus.

2. *Psellismus Rottacismus.* Gallis *Grasseyement, parler gras.*

Est species quâ littera R vel repetitur vel cum stridore & asperitate profertur.

Hoc vitio apud Græcos Eretrienses, apud nos Gallo-provinciales endemicè laborant, & hæreditaria labes ab Atavâ Gallo-provinciali ad nepotes transire visa est. Sic affecto linguæ apex deorsum versùs basim dentium maxillæ inferioris affi-

gitur in haç litterâ pronuncianda, qui deberet sursum ad palatum tendere & leviter tremere, basi verò linguæ sursum versâ aër versus nares reprimitur. Hinc rauca & aspera pronunciatio. Vulgò tamen tribuitur linguæ crassitudini & tarditati. Hoc vitium puellis non indecorum videtur, quippe plures hoc affectant. Arverni rustici pro voce *malia*, pronunciant *maria*, seu R loco L.

3. *Psellismus lamdacismus. Lallatio* Latinis.

Illi lallare dicuntur qui litteram L vel inopportunè geminant & emolliunt instar LL Hispanorum, vel *lh* Vascorum, vel loco litteræ R. litteram L, ut *maliam* pro *mariam* pronunciant. Vidi sic affectos linguam habere tenuem, & os salivosum, sed hujus vitii principium est accuratiùs investigandum.

Sunt qui litteram *ll* Hispanorum, vel *gli* Italorum non proferunt, ast in ejus locum vocalem I substituunt, ut *moyé* pro *moglié*, quod vitium *jotacismi* nomine videtur Græcis designatum. An difficultas pronunciandæ litteræ R adeòque lamdacismus oriatur, quandoque ab anchiloglosso, ut Pater Fabri judicat, inquirant alii.

4. *Psellismus traulotes.* Latinis *Blæsitas. Syrigmus* Græcis. Occitanis *parler blés.* Ægri *Traulisantes.*

Hæc est species quâ certæ consonantes ex duris in molles flectuntur, & sic pronunciantur *anselus* pro angelus, *capidolium* pro capitolium, *zeta* pro seta, *gamma* pro camma, & sic de aliis litteris affinibus, cujus vitii affectatione quidam sibi venustatem loquendi conciliare putant. Hoc autem à debilitate pronunciationis apud pueros delicatulos ortum ducit sine affectatione adeòque ætate crescente & conatu repetito tollitur; den-

tium defectus etiam facit ut litteræ dentales ut D. T. omittantur aut leniantur.

5. *Psellismus balbuties.* Græcis *mutacismus*; & propriè *psellisma.* Quintiliano *platejasma.*

Est difficultas rectè pronunciandi verba litteris labialibus conflata, ut B. M. P. ita ut illæ litteræ sæpiùs repetantur, aliarum loco in sermone ingerantur, geminentur.

Hoc vitium vel infantibus familiare est, quia dentium defectu, labra ferè sola consonantes omnes effingunt, unde balbutire necessum est. Ast dedecorat eos qui temulentiæ indulgent, ob tremorem enim labiorum & linguæ sæpiùs litteræ labiales occurrunt quàm par est: negligentia etiam in ore sufficienter diducendo apud Labeones huic ansam præbet.: quò autem regio quam inhabitant homines frigidior est, eò strictiori ore loqui solent.

6. *Psellismus mogilalia.* Ægri *mogilali* Aetio.

Est impotentia pronunciandi litteras labiales quæ vitiosè à balbis, minimè à mogilalis proferuntur, vel harum loco aliæ substituuntur. Sic quibus labium alterutrum deficit, ut in labro leporino vix pronunciari potest B. P. M. maximè si dentes simul anteriores desint; littera etiam V. loco F, vel F loco P profertur, maximè si labrum inferius moveri nequeat.

Ad paraphoniam videtur referenda difficultas pronunciandi litteras nasales ut M. N. Gn, necnon gutturales ut G. Gr. R. K. X., quam quisque experiri potest, si naribus obstructis eas proferre velit, quocirca ob vitium soni magis evidens *nasitatem* inter paraphonias dimittimus.

7. *Psellismus metallicus.*

Est psellismus deauratorum, pictorum, &c. Hanc speciem multiplici observatione curari

conſtat ex Ill. de Haen, *part. 3. cap. 1.* per electriſationem.

8. *Pſelliſmus jotaciſmus.*

Eſt difficultas pronunciandi litteras gutturales, quæ ſunt *jota*, *j* conſonans & *g* molle Gallorum. Illud vitium familiare eſt apud eos quibus palatum eſt perforatum, quod in duobus ab ortu factum vidi, in aliis ab ulcere ſyphilitico ortum. In quo caſu ſi quis incautè bibat, potus per nares rejicitur, vox illa ingratiſſima eſt, & apud recens natos hoc foramen impedit lactis deglutitionem, niſi prolonga ſit papilla, quæ ultra foramen extendatur. Lamina argentea ſolerter applicata & firmata poteſt hoc foramen exactè claudere & huic vitio mederi. Illud vitium quilibet poteſt ſimulare.

9. *Pſelliſmus naſitas. Le parler du nés.*

Eſt illud vitium in tono vocis quod accidit ex narium obſtructione, ita ut qui naſo loqui vulgò dicuntur, illi ſint præcisè qui naſo non loquuntur, ſeu apud quos deficit voci ille reſonitus qui ab aëre nares ſubeunte dependet, & qui harmoniam voci conciliat, illa verò narium obſtructio pendet à diverſis principiis; v. g.

A *calculo* intra nares genito, unde coryza multum pituitæ ſuppeditans cum ſenſu corporis peregrini avellanæ magnitudine. Gabr. Clauderi *Collect. Acad. pag. 609. Tom. III.*

XVI. *Paraphonia.* Vice de la Voix. A *para*, vitiosè, & *phonos*, vox.

Cognoſcitur hic affectus ex vocis vitio, ſeu inſuavitate, adeòque eſt impotentia vocem ſuavem edendi tùm in cantu, tùm in loquelâ, ita

ut vox sono suo aures lædat aut defatiget.

Rectiùs diceretur *cacophonia ;* à Menjotio de vocis vitiis *trachophoniæ* nomen inditum est, quæ in potissimis speciebus vox est aspera. Differt admodùm paraphonia à psellismo quocum sæpè combinatur ; in isto affectu sola pronunciatio, in illo vocis tonus viciatur.

Ægri Galeno dicuntur *Trachyphoni ;* hoc verò genus Auctores nullo nomine proprio inter vitia vocis & loquelæ, vel ad branchum aut raucedinem referunt, sed raucedo hujus species est.

Loquela si perfecta & concinna sit, est species cantus submissioris, lenioris, nec ab eo differt nisi quod cum minori labore, minorique laryngis conatu exeratur quàm cantus ; ut verò cantus jucundus sit, debent tria concurrere, scilicet *melodia*, seu sonorum jucundorum series ; sono autem successivi illi tantum placent, quorum ea est inter vibrationum numeros ratio quæ minimis primisque numeris exprimitur, adeòque facillimè à mente percipitur, ut demonstrat Illustr. Eulerus in suis Musices Elementis. Secundò *symphonia*, seu concursus sonorum simultaneorum, non successivorum ; soni autem simul auditi illi jucundi sunt, ut in melodiâ successivi, qui varii sunt & harmonici, seu consonantes ; consensus enim in varietate semper placet, & ad perfectionem requiritur : in loquelâ humanâ adest semper quædam consonantia inter sonum ab ore editum & sonum à cavo narium repetitum, vel reflexum, illi soni cum tono chordarum vocalium debent aliqualem harmoniam servare, licet remotam.

Denique ut in poësi si pedum variorum series & ordo conveniens, seu si breves & longæ syllabæ ritè combinentur, modulamen jucundius

evadit ; ita si notarum brevium & longiorum recta sit series & combinatio, cantus suavior est.

Ratione itaque contrariorum paraphonia exsurget ex defectu melodiæ, symphoniæ, & rythmi; adeòque si vox sit dissonans, tenuis, aspera, homotona, & quò plura simul vitia concurrent, eò vitiosior futura est, & ingratior.

Larynx est potissimum vocis organum saltem primarium ; ex vitioso motu ejus musculorum, & dissonantiâ chordarum vocalium primariò pendet paraphonia ; verumtamen & nares, ut in nasitate, & os & uvula, aliæque oris partes vocis tonum mutare, adeòque vitiare valent, ut in speciebus patebit.

1. *Paraphonia puberum ; Muë de la voix.*

Subjecti vocantur *Hirquitalli* Latinis ; *Tragisontes* Aristoteli.

Vox puerorum antequam pubertatem attigerint, est acutior, & magis dulcisona quàm vox virorum ; unde castrantur apud Italos pueri cantationi destinati, ne scilicet vocem puerilem amittant, & *un castrato* idem significat vulgò ac cantor : mutatio autem vocis accidit circa decimum quartum ætatis annum ; rariùs circa decimum octavum incipit, atque non nisi intra aliquot annos, ut tres, quatuorve perficitur : durante verò vocis mutatione, vox evadit rauca, inæqualis, ingrata, scabra & discors ; ita rauca est sæpiùs, ut nequidem cantare valeant, minimè suavis est, sed scabra, auribus injucunda, sibimetipsi non consonans, sed inæqualis ; mirum autem est quod ea mutatio eodem tempore accedat, quo semen fertile in testiculis producitur, quo lanugo menti in barbam mutatur, & tanta est connexio inter genesim seminis & vocis mu-

tationem, ut si evirentur infantes elisis, vinctis, vel resectis testiculis ante pubertatem, vox eadem in viris remaneat, quæ fuit ante castrationem; imò si jam adulti testiculis orbentur, vocem virilem amittant, imberbes evadant, & succulenti, adiposi, debiles, seu verè effeminati fiant, quod in gallis gallinaceis castratis etiam observatur, ita ut capones vocem galli cum fertilitate deperdant.

Peractâ mutatione, vox virilis sensim accedit, quæ est gravior puerili, simulque ex raucâ evadit suavis, ex discordi concors, & quatuor vel quinque tonis musicis gravior, simulque fortior.

Ex dictis intelligitur ab eodem principio pendere virilitatem, barbam & vocem virilem; nec enim ulla fit vocis mutatio in feminis, cum vocem femineam semper retineant, qualem sortitæ sunt à pueritiâ, validiorem certè, sed tono minimè à priori diversam; si vox humana ad tres octavas extendatur, & prima octava cum semisse pertineat ad pueritiam, intra illos limites excurrere poterit vox puerilis & feminea, diversósque illius intervalli tonos edere; ast graviores octavas viris destinatas nunquam attinget.

Tonus vocis haud dubiè pendet à tono chordarum vocalium Ill. Ferrenii, atque tonus omnium chordarum ab earum diametro, longitudine & tensionis gradu est determinatus; cum itaque chordæ vocales in pueris acutiùs sonent, certum est quotum ex vi tendente divisâ per chordæ diametrum & longitudinem esse majus quam in viris, cum acuties toni, seu vibrationum intra datum tempus numerus sit in ratione compositâ ex directâ radicum virium tendentium, & inversâ tum diametrorum, tum longitudinum chordæ.

Chordas vocales accedente pubertate magis

crescere quoad crassitiem & longitudinem, quam quoad tensionem, ex dictis necessarium est; crescunt autem verosimillimè ab eodem principio, quo barba & quantitas seminis fertilis, cum barba, fertilitas & vox virilis eodem passu procedant & recedant; verosimile est itaque auræ seminali tunc temporis genitæ, & per corpus diffusæ tribui posse, & vocis virilitatem, & barbam, ac seminis fertilitatem; datur itaque affinitas inter solida chordarum vocalium, bulbos pilorum, barbæ, & testiculos, ratione cujus adhæret liquor ille hisce organis, eaque expandit, nutrit, incrassat.

Suavitas toni in chordis supponit uniformem in earum toto tractu tensionem, æqualem crassitiem; & si de duabus chordis agatur, illæ chordæ debent esse ejusdem crassitiei, tensionis & longitudinis, ut unisonæ sint, nisi crassities & longitudo à radice virium tendentium vindicetur; in chordis vocalibus erit itaque dissonantia, tum si alterutrius crassities in toto tractu non sit eadem, tum si crassities unius differat ab alterius crassitie, cæteris paribus, tum si sub pari crassitie & tensione longitudines sint inæquales, vel demùm sub pari crassitie & tensione longitudines differant; horum verò alterutrum, vel plura simul reperiri in mutatione certum facit sonorum doctrina physico-mathematica, & experientia, quæ docet in hoc morbo vocem raucam, scabram, discordem esse per aliquot annos.

Curatio. Tanti momenti censetur apud quosdam vocis infantilis conservatio, ut ipsi parentes eam filiorum suorum integritati & virilitati anteponant; non parum itaque de genere humano meretur egregium monitum, quod facto pluries

experimento conſtat, ſalvâ virilitate & integritate, pueros vocem ſuam ſervare poſſe, & nullam pati mutationem: artificium itaque in eo verſatur, ut impediatur ne vox quatuor vel quinque tonis gravior fiat; id verò obtinetur pueros impuberes ſtatim atque mutationem incurrunt cantare jubendo, ſeu eos ſæpiùs in die ad cantandum excitando; quippe hoc exercitio magis ac magis tenduntur chordæ vocales in majori ratione quàm ſi quieſcerent, adeòque ratione tenſionis plus ſervant de tono ſuo, quàm ratione craſſitiei, aut longitudinis amittunt; ſi cantor exerceatur, cum ad tonum *la* vox delapſa eſt, in hujus toni extenſione eam detineto; ſi jam ad tonum *ſol* deſcenderit vox, non quidem poteſt effici ut acutior evadat, ſed impediri ne gravior fiat; adeòque maturè exercitatus in repetito cantu juvenis per paucos annos, nullam unquam allatoniam patitur, niſi quæ ſenili ætati annexa & immedicabilis eſt; quæ verò à morbo convaleſcentibus accidit, ea reſtitutis viribus evaneſcit.

2. *Paraphonia naſalis; Naſitas* Latinis, vulgò *parler du nez;* ſubjecti *Nazillards.*

Vox naſalis dicitur illa vox invenuſta, ad quam non ſatis, vel minimè concurrit naſus, ſeu quæ ex gutture & ore, non verò ex naribus editur, qualis efformatur ſi nares anticæ digitis, vel poſticæ velo palatino obturentur, ut penes nos eſt, & ut quidam Religioſi humilitatis gratiâ affectant.

Ideò vox eſt jucunda, quia pars aëris nares poſticas ſubiens in cryſtis ſinuum frontalium, & antris hygmori repercuſſus ſonum harmonicum edit cum glottide, & vocem pleniorem magis ſonoram facit, ut fides ſonum jucundiorem edunt,

si supra capsam ligneam elasticam resonent, quàm si in aëre solùm vibrentur; narium itaque resonitu destituta vox est minus plena, magis rudis & ingrata.

Si nares muco nimio obducantur, ut in corizâ, minùs clarè resonant ratione textûs mollioris, vomer & laminæ turbinatæ, angustiorque est aëris meatus, unde repercutitur versus fauces, unde etiam sonus nasalis ingratior; sic in organis ecclesiasticis ad sonum nasalem (*jeu de nazard*) adhibentur tubuli ex plumbo fabrefacti, supernè obturati, ad duodecimam ludi antici, aptati; hinc exsurgit partim

3. *Paraphonia catarrhalis*; *Bronchos* Græcis; *Raucedo* Latinis; Gallis *Enroüement*; Ægri *Rauci*, *Raucedinosi*; Græcè *Branchaloi*.

Vox rauca est gravis simul & dissonans, unde differt à clangosâ, quæ est dissonans, sed acuta.

Veteres uno ore asserunt raucedinem pendere ab exasperatâ superficie internâ tracheæ arteriæ, & Neoterici hanc aspritudinem tribuunt glandulis miliaribus hujusce partis, quæ frigore intumuerunt, ut accidit cuti, cùm frigore anserina evadit; an res ita se habeat, dubito. Si enim fistulam Germanicam priùs madefactam, injectâ & volutatâ arenâ intùs exasperem, sonus dein editus minimè gravis, nec raucus evadit, ut illi Physiologi contendunt. Verosimilius est vocem in broncho gravem evadere, ex eo quod textus cellularis musculos laryngis cingens lymphâ inspissatâ & cumulatâ est turgidus, idemque vitium in chordis vocalibus adest; hinc musculi chordas vocales tendere non possunt; hinc & chordæ crassiores graviorem sonum edunt, atque cùm non æqualiter ubique, ambæque sic turgeant, impossibile

impoffibile eft alteram cum alterâ unifonam effe, unde diffonantia, maximè cum deficiat mobilitas plurium mufculorum, qui in loquelâ debent nunc chordas vocales laxare, nunc tendere, prout in eodem verbo pronunciando quafdam fyllabas altiùs vel remiffiùs proferendas habemus, aut accentu gravi, vel acuto notandas.

Si eòufque difficilis evadat mufculorum laryngis motus, ut minimè tendantur chordæ, vox extinguitur, & non nifi valido & fæpè dolorifico laryngis conatu editur, quod cùm accidit, acutos, ftridulofque fonos producit; inde, ni fallor, inferri poteft non effe remollitas, ut putant alii, chordas vocales, fed tantum non fatis tenfas, defectu mobilitatis in mufculis, cum raucedine laboramus, adeòque majori conatu tendi poffe, & acutum refonare, quod non fieret, fi œdematofæ & flaccidæ forent.

Simili raucedine afficiuntur anginofi, & qui cancrum, vel ulcus, vel vulnus in hifce organis patiuntur; fed inde exfurgit altera fpecies, quæ non ita fpontè perfpirando fanatur.

Ex vociferatione etiam oritur raucedo, fed fugax.

4. *Paraphonia ulcerofa; Ulcus gutturis, laryngis, tracheæ.*

Eft vox acuta, clangofa, quandoque exilis & extincta, quæ pendet ab ulcere pulmonum, tracheæ, laryngis, imò pharingis; nec enim figna diftincta funt quoad vocem in his diverfis affectibus. Nuper vidi mulierem ulcere laryngis & faucium laborantem cum febre lentâ, & fputo purulento, cui vox ferè deficiebat, non aliâ, ni fallor, de causâ, quam quod inflammatio ulcerofa ad laryngem ferpferat, unde tenfio chor-

darum cum earum immobilitate ; hinc vox debilissima, & quandoque clangosa, seu acuta & rauca, ea vox est phthiseos comes assidua ; an chordæ vocales emaciatæ exiliores tonum acutiorem reddunt ? Ita se res haberet, si nullæ aliæ conditiones impedirent : si ulcere exedantur chordæ vocales, inde aphonia & mutitas insanabilis.

5. *Paraphonia gutturalis*, *le parler du gosier.*

Pluries vidi hanc speciem procedere à foramine palati, vel adventitio, vel connato, aut à velo palatino deficiente, eroso, quod syphilidi sæpè supervenit. Cognoscitur hæc species faucium inspectione, potûs & cibi in nares regurgitatione ; recens nati hoc vitio affecti vix possunt lac deglutire, nisi papilla nutricis prælonga, lac ultra foramen deducat ; vox autem illa est rauca gutturalis, & perficitur cum distorsionibus faciei, quales ad nares obturandas requiruntur : vitium illud insanabile est, nisi possit, laminâ argenteâ solerter appositâ, foramen illud obturari.

6. *Paraphonia stertens*, vulgò *Stertor ;* Græcis *Ronchos ; Ronflement*, *Rallement.*

Est strepitus raucus & asperrimus, qui inter inspirandum & etiam expirandum editur à dormientibus, apoplectis, & agonem ducentibus, necnon à quibusdam asthmaticis ; in moribundis vocatur *Rallement* ; in apoplectâ quem nuper examinabam, cùm os valdè hiaret, observavi hunc strepitum fieri è tremulo motu veli palatini penduli ; an in aliis casibus idem vigeat mechanismus, ignoro. Si chordæ vocales ultra modum flaccessèrent, docent experimenta Ferreniana tunc nullum sonum editum iri ; fieri potest ut viscosa phlegmata gutturis aërem expiratum partim intercipiant, & similem sonum edant, ut gargarisando

quisque imitari valet; horum omnium theoria hactenus in obscuro latet; vocatur Græcè, & ferè vernaculè apud nos *Ronchos*, quasi *narium echo*.

7. *Paraphonia sibilans; Sibilus* vulgò; Græcis *Syrigma*; Gallis *Sifflement*.

Est accidens rheumatis, asthmatisque, ac anginæ; crediderim effingi à rimâ quâdam inter uvulam, vel velum & linguam efficâ, ut à rimâ labiorum fit glottis brevis, quæ acutè resonat, & sibilum labialem effingit; sibilus enim est vox acuta, qualis à chordis brevissimis, aut à calamis pollicem longis editur.

Vocem tenuem fieri, imò ferè extingui in vomitu bilioso, colicâ biliosâ, similibusque morbis aliquoties observavi.

8. *Paraphonia à polypo.*

Præcipuum polypi narium symptoma, & ex quo primariò à Medicis cognosci potest, est singularis paraphonia quæ ad nasalem accedit, successu temporis cum excrescentiâ è naribus anticis, posticisve propendet, aut ossa narium luxat, & extollit, polypus sensibilius se prodit; is non rarò à viru syphilitico fovetur, ut nuper observavi. Curam *vide* apud Heisterum, aliosque Chirurgos.

XVII. *Paralysis*, Paralysie.

Est unius tantùm artûs, aut articuli, ut manûs, pedis, &c. immobilitas sæpiùs sine sensu tactûs, absque dolore.

Differt à paraplegiâ & hemiplegiâ ratione extensionis; à dysaisthesiâ, quod organum motûs, ut musculos artuum tantùm afficiat.

Sedem utplurimum habet causa morbifica extra

cerebrum & medullam ſpinalem, nervoſque, & eorum ganglia extra has thecas oſſeas afficit, prout verò nervi muſculis ſolis, vel etiam cuti proſpicientes reſolvuntur, vel ſola contractio muſcularis, vel ſimul tactus aboletur, aut ſtupet, ſeu obtuſus evadit.

Reſolutio retinæ ad Amauroſim, nervi acouſtici ad Cophoſim, linguæ ad Mutitatem, palpebræ ſuperioris ad Caliginem, penis ad Anaphrodiſiam referatur.

Ad ſenſationem omninò requiritur, ut fluidum nerveum quod intra nervos continuò à cerebro ad partes movetur, vibrationem refluam à parte ad cerebrum patiatur: illud autem fluidum eſt vapor electricus, ſubtiliſſimus & elaſticus; non poteſt itaque vel leviter premi nervus, quin vibrationem patiatur columna fluidi illius, non ſecus ac videmus fieri in filo ferreo electriſato, in cujus altero extremo proſtat pappus lucidus, qui illicò retrahitur, dùm alterum fili extremum tangitur: ſi verò ſcintilla ex filo illo procul à globo vitreo educatur, quod levis attactus excitat, illicò in vitro ipſo ſcintillæ igneæ micant; ſi filamenta nervea vapore electrico turgida ſupponamus, quod veroſimillimum eſt, facilè intelligemus quare ex levi attactu impreſſio ad cerebrum uſque velociſſimè transferatur.

Ad contractionem muſcularem influxus fluidi nervei in muſculos movendos requiritur; verùm ſi attendamus ad demonſtrata Borelli, quæ evincunt vires maximas requiri ad muſcularem motum, intelligemus non exiguas vires requiri in fluido nerveo, ut motum muſcularem exſequatur, quæ ad ſenſum tamen ſufficiunt; adeòque non mirum eſſe, ſi in artubus paralyticis perſæpè

sensus tactûs supersit, cum contractio muscularis nulla viget, ob auctam musculi resistentiam, aut nervorum ejus majorem immeabilitatem. In Hemiplegiâ rheumaticâ, seu quam fovet acrimonia rheumatismalis, sæpiùs vidi brachium, licet omninò immobile, muscæ reptatum satis exquisitè sentire.

1. *Paralysis plethorica.*

Ea est quæ inducitur à pressione nervorum factâ per vasa sanguifera cruore turgida; in artubus anevrismate affectis non raò hæc paralysis obtinet; alias verò cognoscitur ex plethoræ signis, ex suppressis catameniis, hæmorrhagiis assuetis; usu vini, crapulâ fovetur: cura verò phlebotomiis, sobrietate, exercitio obtinetur.

2. *Paralysis rachialgica; Paresis* Willisii.

Ea afficit potissimum manus & brachia, incipit à stupore & formicationis sensu, subsequuntur rachialgici dolores atroces in abdomine, alvi siccitas, aliaque. Hic morbus est familiaris artificibus, qui fumos arsenicales diversorum mineralium excipiunt, qui pigmenta tractant, qui vino per lithargyrum edulcorato utuntur; de quibus *vide* rachialgiam quæ sanatur, vel demulcentibus, vel drasticis catharticis.

3. *Paresis metallariorum* Spangenbergii & Suchlandii.

Ea est species quæ rachialgiam & arthritidem rachialgicam subsequitur, vel cum eâ alternat; solus interdum motus partis aufertur sensu remanente, sæpè & sensus & motus evanescunt; redit verò plerumque periodicè sensus, circa tempestatis mutationes acutissimis doloribus se manifestans, quandoque paralyticâ manu dolet acriter cubitus; ast paralysi demùm confirmatâ, ægri à

doloribus immunes sunt; ex dolore acutissimo artuum paralysis præ foribus adesse indicatur; cum hac paralysi sæpè jungitur contractura.

4. *Paralysis rheumatica; Scorbutica* Ettmulleri. Ea est quæ doloribus arthrititicis, rheumaticisve succedit; in hac superest sensus partis, simulque ejus rigiditas; exacerbatur aquis thermalibus salinis, scilicet Bellilucanis; juvatur aquis sulphureis *de Lamalou*, *Bagnols*, &c. maximè verò lacticiniis & electrisatione, ut sæpiùs expertus sum.

5. *Paralysis traumatica.*

Ea est quæ fit à vulnere, ulcere, ictu nervum partis solvente; sic vidi à phlebotomiâ brachii, secto nervulo, pollicem & indicem sensu orbari, quia nervus ille cutaneus sectus erat; si resecentur nervi musculis prospicientes, horum musculorum perit motus; in illis verò casibus evidens est electrisationem, & cætera auxilia incassum adhiberi.

6. *Paralysis scrophulosa* De Haen. *tom.* 3. *cap.* 6. *obs.* 16.

Ea est quæ pendet à viru scrophuloso, aut à glandulis nervos vicinos prementibus, raro observata. Curatur electrisatione, attenuantibus, martialibus, antimonio tenuissime trito, &c.

7. *Paralysis scorbutica* De Haen, *Ratio medendi, tom.* 3. *obs.* 17.

Ea est quæ fovetur à viru scorbutico, non verò quæ sic dicta fuit Ettmullero.

Illa verò electrisatione minimè juvatur.

8. *Paralysis Polonica* Strabel. *de Plicâ Polonicâ, histor.* 6.

Ea est quæ resectis imprudenter capillis trichomate affectis supervenit. *Vide* curam trichomatis.

9. *Paralysis febrilis* Boneti *Sepulchret.*

Ea est quæ morbis febrilibus acutis, necnon quæ plegmasiis potissimum eruptivis, ut petechiis supervenit; non rara est in morbis pectoris, imò empyematis sæpè comes est, quæ brachium lateris morbosi afficit.

Indicantur remedia morbo primario convenientia: in miliari frequens stupor, vel crampus accidit; ast paralysis nondum observata.

10. *Paralysis biliosa* Fernelii, an *rachialgica? Paralys. à colicâ biliari* Bianchi *Histor. Hepatica, part. 3. pag. 575. & 594. Paresis* Wepferi, Willisii.

Ea est quæ colicæ biliosæ succedit; à Drelincurtio, imò olim ab Æginetâ recensita est, & pro sanabiliori quàm aliæ species judicatur: in hac refrigerantia Simon Paulli suadet, & adhibuit feliciter Forestus in adolescente extenuato, qui vesicantium medicaminum usu in pejus ruebat. *Vide* Fernel. *de Febrib. lib. 4. cap. 10.* cujus observatio paralysim febrilem respicere videtur.

11. *Paralysis serosa.*

Ea est quæ à sero stagnante, & nervos emolliente, sive spisso & pituitoso, sive fluido pendere creditur; ab hoc quidem principio omnes paralyses oriri putavit antiquitas; nos verò eam verè serosam dicimus, quæ à sero exundante, morâ in locis humidis, recenter extructis, potu aquarum mineralium intempestivo, lotricibus, piscatoribus, similibusque artificibus supervenit.

Ejus cura pro curâ Paralyseos generatim traditur, istic non repetenda, aut ex aliis generibus mutuanda, ut ex hemiplegiâ serosâ.

XVIII. *Hemiplegia.* Hémiplegie. *Epiplegia* Doveri.

Cognoſcitur ex ſummâ debilitate aut ſuppreſſione motûs muſcularis ac tactûs, in dimidia laterali corporis parte citra dolorem, ac ſoporem.

Hemiplexia Caſtell. *Lexicon.*

Apoplexia Hippocrat. *Prorhetic.* 1. 50.

Diſtinguitur ab apoplexiâ, aliiſque morbis ſoporoſis per integritatem mentis, aut ſaltem aliqualem libertatem functionum animæ.

A paraplegiâ quod alterutrum tantum latus ut ſiniſtrum vel dextrum ſenſu tactûs motuque libero careat.

A paralyſi per extenſionem; in hemiplegiâ ſcilicet ſæpiùs à capite ad calcem dimidia pars corporis motu, ſenſuque orbatur, adeòque viſu, auditu, imo adeſt diaſtrophe ſeu oris in partem ſanam diſtortio, loquela impedita, linguæ diſtortio ad latus ſanum, &c.

Principium proximum eſt reſolutio nervorum in latere oppoſito, vel medullæ oblongatæ, vel medullæ ſpinalis circa cervicem, prout partes faciei & capitis læſæ ſunt vel intactæ.

Perfecta eſt ſi immobilitas dimidii corporis, ejuſque anaiſtheſia ſit omnimoda: imperfecta ſi difficulter tantum moveatur aut ſentiat.

Diſcrepat ab immobilitate quæ in rheumatiſmo arthritide, luxatione, fracturâ, &c. per dolorem; ab eâ quæ in morbis febrilibus acutis, malignis, ſyncopticis accidit, per ſigna his propria ut acutiem, univerſalitatem, &c. Hemiplegia ſcilicet eſt chronicus morbus, alterutrum latus tantùm debilitans; ſucceſſu temporis artus infe-

rior roboratur, parùm claudicat, ſuperior diutiùs, magiſque laborat.

Frequentiſſima ſpecies eſt ea quæ apoplexiam ſequitur, & in eâ veluti ſalutaris atque ſanguinea utplurimum eſt, ut morbus cui ſuccedit: Apoplexia enim pituitoſa utplurimum mortem infert niſi hemiplegia superveniat.

Immeabilitas nervorum utpote fluido nerveo imperviorum eſt hujus cauſa, ſi ſedeat in origine nervorum dimidiæ corporis parti proſpicientium.

In hoc genere cum dimidia pars capitis corporiſque ſimul afficitur, adeſt è latere affecto cophoſis, amauroſis, claudicatio, vel aſthenia omnimoda, lingua verò dùm exeritur, & commiſſuræ labiorum verſus latus ſanum trahuntur, indè balbuties vel mutitas: ſi verò caput immune ſit, tunc reſolvitur reſidui tantum corporis pars dextra vel ſiniſtra, ita tamen ut brachium graviùs afficiatur quàm artus inferior.

Immeabilitas fluidi nervei eſt ſemper relativa ad vim quâ propellitur, & reſiſtentiam quam in tractu nervi vel muſculi experitur, eadem poſitâ nervorum reſiſtentiâ, ſi fluidum nerveum debitâ vi non immittatur, nec immitti poſſit partes ſenſu vel ſaltem motu carent. Verùm in hemiplegia veroſimile eſt majorem eſſe in origine nervorum reſiſtentiam ſive ob compreſſa obſtructave fila nervea, ſive quia lympha viſcida ipſos infarciens ejus eſt craſeos quæ vim electricam extinguit, abſorbet, & non tranſmittit.

Sic videmus filum ferreum vi electricæ tranſmittendæ fere impar evadere, ſi aquâ humectetur; ſic vapor fœtidus lithantracis, ſulphuriſve fumus electricitatem infringit; quam multa certè nos latent circa illa vitia fluidorum, quæ ſine obſtruc-

tione mechanicâ valent fluidum nerveum intercipere: repetita me docuit experientia sensum & motum restitutum fuisse artubus electrisatis, qui à multis retrò annis nullum sensûs vel motûs indicium præbuerant.

Hemiplegia morbus est chronicus, rarò sanabilis, ætati ingravescenti familiaris, sæpè à caro, vel apoplexiâ aut epilepsiâ ortum sumens, & in hisce morbis veluti criticus ac salutaris, quocum plures annos vivitur; sed si lingua afficiatur, adeòque cerebrum vitio laboret, periculum est apoplexiæ recidivæ.

Curatio generica videatur apud Riverium, Sennertum, ut theoria apud Wepferum, *Libr. de Apoplexia.*

Infausta est theoria quæ serum luxurians semper & in omni specie dissipandum, & calidis ac exsiccantibus medicamentis expellendum proponit; nam dantur species in quibus econtra siccitas, & nervorum & fluidorum acrimonia corrigendæ sunt; initio quidem eadem generalia auxilia indicantur ac in apoplexiâ, verùm elapso periculo ne cerebrum infarciatur specifica auxilia sunt adhibenda.

Praxis Doveri in *Hemiplegiâ spontaneâ*, ut serosâ, est sequens.

1°. Applicentur vesicatoria brachio, cruri, tibiæ affectis.

2°. Sumat æger per quinque dies mercurii dulcis, & cinnabaris ana, gr. octo.

3°. Sumat quotidiè drachmas duas electuarii ex conserva absynthii.

4°. Superbibat cochlearia aliquot tincturæ ex angelicâ, enulâ, foliis marrubii, absinthii, chamædrios, centaurii minoris, &c.

1. *Hemiplegia transversa.*

Paralysis brachii unius & pedis alterius lateris, dysentericis familiaris. Conradi Fabricii Professoris Helmstadiensis *Dissertatio* 1750.

Post dysenteriam malignam epidemicam astringentibus & opiatis præmaturè suppressam, hæc species hemiplegiæ frequenter accidit; jam convalescentes & orthostodii immobilitate brachii unius & pedis oppositi simul laborant, adjunctis tamen utplurimum doloribus arthriticis, secùs integram tactûs facultatem amittunt; priores autem faciliùs sanantur posterioribus.

Hujus phœnomeni ratio latet in obscuro.

Curatio exigit 1°. ut vires labefactatæ restaurentur per analeptica & cardiaca, cum ex dysenteriâ multum fluidi nervei deperditum sit: hæc verò corroboratio multùm temporis exigit, & hoc singulare explicat, cur aliæ paralyses quò recentiores sunt eò faciliùs sanentur, ista verò quò vetustior. Laudantur essentia succini, liquor anodynus Hofmanni, spiritus & salia volatilia ex sale ammoniaco, & cornu cervi parata, animi tranquillitas & hilaritas commendanda. Paralysim lætitiâ sanatam notat Gassendus in Vita Peirescii; ira aliam & terror (notante Valeriola, *libr.* 2. *obs.* 4.) eam sanavere.

2°. Si plethoricus adultusque sit æger, phlebotomia è pede sarcinam sanguinis feliciter imminuit.

3°. Tonus nativus fibrarum restituitur spiritu vini camphorato & crocato cum oleo lumbricorum terrestrium, & spiritu salis armoniaci: unguentum nervinum Sydenhami *Processu de Paralysi*, dorso & artubus affectis applicatum prodest.

4°. Spasmi concurrentes leniuntur pulveribus nitrosis, lumbricalibus, bezoardicis, cinnaba-

rinis, liquore cornu cervi succinato cum regimine diapnoico; levis enim sudor in parte affecta sanitatis redeuntis signum est.

Huc fumi ex gummatis aromaticis pannis excepti, motus & frictus partium repetiti, embrochationes ex aquis thermalibus, & vestimenta hyeme calida & sicca omninò necessaria, referenda sunt.

2. *Hemiplegia spasmodica* D. Pomme, *Essai sur les vapeurs*, *obs. 3*. An *contractura?*

Ea supervenit magnæ cephalalgiæ in hypochondriaco; prælusit affectus soporosus & illico dimidia pars corporis, eaque dextra riguit (ait observator) & paralytica fuit, seu sensu, motuque orbata, quod oculo & auri etiam ex eodem latere accidit.

Suasit Medicus magni nominis jufcula pulli, dein testudinis, serum lactis, aquas acidulas, nec non aperientia, cathartica & antispasmodica; sed ab opiatâ caphalicâ ex millepedibus, cascarillâ, pùlvere de guttetâ, valerianâ, enulâ campanâ, æger pessimè habuit, unde confugit ad centum sexaginta balnea tepida, totidem juscula pulli, aut testudinis, ad clysmata ex aquâ frigidulâ, rhedam & equitationem, quibus convaluit.

3. *Hemiplegia syphilitica* Astrucii *de Morbis venereis*, *lib. 4. cap. 11. paragr. 9.*

Est hemiplegia flaccida cum pauco tactûs sensu superstite, aut paraplexia, cujus vide historiam. Video actu ægrum ea specie laborantem omninò insanabilem meo saltem judicio, & alterum qui hemiplegicus à Medicis habetur; sed immeritò, cùm laboret contracturâ artuum totius lateris sinistri cum rigiditate, genu anguloso, sensu exquisito, & crampis frequentibus: juvatur diætâ

laĉteâ, oleosis & citò eleĉtrisationes experietur.

4. *Hemiplegia scrophulosa* Ill. de Haen. *tom. 3. cap. 6. obs. 16.*

Ea est quæ à scrophulis nervos prementibus ortum ducit.

Ea verò eleĉtrisatione diù repetitâ sanatur.

5. *Hemiplegia arthritica* Musgrave *de Arthritide.*

Est paralysis sinistri utplurimum lateris, doloribus arthriticis succedens, & ipsis in latere ipso paralytico stipata cum macie.

Bimestri spatio ad machinam eleĉtricam sanitati integræ restitutus est æger, quem memorat Ill. de Haen, *p. 1. cap. 8. obs. 1. & 7.* Huc refer hemiplegiam quæ à rheumatismo ortum ducit; ea est potissimum species quæ sanatur usu eleĉtricitatis ut pluribus exemplis olim compertum habui, dùm eleĉtricis experimentis incumbebam.

In hac specie contraĉtura manuum noĉtu spontè remittit.

6. *Hemiplegia exanthematica. Vide* de Haen, *part. 1. cap. 8.*

Ea est quam scabiei, achorum, seu tineæ, similiumque cutis exanthematum repressio, aut suppressio excitat.

Eleĉtrisatio non solùm hemiplegiam sanavit, sed etiam achores restituit.

7. *Hemiplegia ex apoplexia* De Haen, *part. 4. pag. 245. obs. 6. 7.*

In illâ specie plus prosunt aquæ Bellilucanæ quàm eleĉtrisatio, utrumque sæpè votis nostris deest: ast tentandum. Eleĉtrisatio aliquoties teste D. de Haen, hic successit. *Vide* Differt. meam de Hemiplegiâ inter disput. Medicas Ill. Halleri, *tom. 1.*

In illa specie aquæ Bellilucanæ utplurimum frustra adhibentur, ut in hemiplegiis tremulis.

8. *Hemiplegia intermittens*. D. Cl. Chaptal, Doct. Med. Monsp. Illustr. Torti, *de Febrib. cap. 4. pag.* 227.

Est species quæ singulis diebus accedit, & post aliquot horas recedit cum accessu quotidianæ febris.

Historia. Quinquagenarius per mensem cephalalgiam levem expertus vespere mense Julio 1760. calore urenti circa frontem afficitur, quo cessante simili dolore corripitur occiput cum pulsu paulò frequentiore & pleniore, somnus nocturnus insomniis terrificis & vertigine turbatur; post octo horas accessus ille omninò desinit; verùm horâ quartâ pomeridianâ eadem symptomata revertuntur cum magnâ virium prostratione, & post quatuordecim horas desinunt, & sic deinceps per novem dies eo discrimine quod post quartam diem non solùm calor sincipitis & dolor subsequens occipitis intenduntur, sed quod debilitas paralytica latus corporis sinistrum in quovis accessu occupat cum oris distorsione ad partem oppositam, loquendi difficultate, labiorum tremore, & cruris sinistri ferè immobilitate, quæ omnia accedente apyrexiâ evanescunt, revertente pyrexiâ revertuntur.

Cura. Post phlebotomiam & catharsim primam non meliùs habuit æger, & à catharsi iteratâ pejus; verùm ter in die hausto decocto ex kinakinâ, radice angelicæ cum pulvere de gutteta, & nitro, nono die convaluit æger.

Accessus singulis diebus horâ quartâ vespertinâ accedebat, sextâ matutinâ sequenti recedebat, cum pulsu non frequentiori quàm in cæteris hominibus sanis, sed frequentiori quàm in illius ægri apyrexiâ. Huic pyrexiæ additur pulsûs tensio,

extenſio, ardor ſolius frontis per ſemihoram, ſed ardor ſubitò recedit, huicque illicò ſuccedit dolor lancinans ſolius occipitis; in acceſſu æger vix caput movere poteſt, & ſi moveat, experitur ſtrepitum in collo cum ſtridore dentium. Arteria temporalis cum radiali minimè conſonabat, æqualis erat pulſus in radiali, verùm in temporali inæqualis erat, per intervalla tremulus & leviter reduplicatus. Hic morbus à catharticis exaſperabatur, licet materies bilioſæ multæ evacuarentur.

9. *Hemiplegia traumatica* Tulpii, *obſ. 1. lib. 9.* Ea eſt quæ à caſu, ictu, vulnere, fracturâ capitis ortum ducit. Si vulnus ipſam medullam ſpinalem in cervice lædat, mors ſubitanea ſupervenit, ut experimenta lanionum quotidiè docent: ſi inferior ſit læſio medullæ ſpinalis, inde paraplexia oritur, non hemiplegia.

Curatur ut apoplexia, ab eodem principio oriunda, vetus fruſtra impugnatur electriſatione.

10. *Hemiplegia ſeroſa.* Boneti *Sepulchret.*

Ea eſt quæ à ſero luxuriante in cerebro produci putatur, qualis eſt quæ cacheticos, pallidos, œdematoſos, frigidos, ſenes vel ſponte vel poſt aqueorum potuum, balneorum abuſum, ex ſuppreſſis effluxibus ſeroſis, ortum ducit. Nec in hoc cenſu reponendæ ſunt illæ, quæ apertis poſt longum morbum cadaveribus, ſerum quodpiam in ſinubus cerebri relinquunt, illud enim ſerum circa mortem effundi ſolet in quacumque hemiplegiæ ſpecie, & uberius eſt, quò tardiùs à morte cadavera aperiuntur.

Hæs ſpecies exigit iterata initio morbi emetica & cathartica, quibus ſuccedant ptiſanæ diureticæ, ſudorificæ, veſicatoria, ſetacea, duciæ, balnea ex thermis ſalinis, diæta exſiccans, opiatæ,

cephalicæ, nervinæ, capillitii frequens rasura, capitis frictio ex pannis siccis, scopulis setaceis, &c. tandem ad electrisationes repetitas confugiendum, quæ in recenti morbo nihil, in inveterato aliquid boni præstant. Videsis curam apud Baglivium, *pag.* 214.

11. *Hemiplegia apostematodes* Schenckii.

Quæ ab abscessu cerebri dependet, insanabilis, & lethalis: tres tamen paralyses puris anacatharsi solutas vidit de Haen.

12. *Hemiplegia ex epilepsiâ.* Vide *Dissertationem nostram de Hemiplegiâ per electricitatem curandâ.*

Insanabilis est omninò, sed non tollit ægros è medio, sæpèque cum stoliditate conjungitur, artus in ea specie nunquam rigescunt, sed flaccidi manent. Vidi hemiplegias quibus superveniebant paroxysmi epileptici, in quibus nunc latus sanum, nunc verò ipsum latus hemiplegicum per intervalla tremore convulsivo agitabantur; illa verò species periculosior est, & mortem portendit non ita remotam. Ex hac observatione liquet auctâ vi fluidi nervei convelli partem jamdudum resolutam, quæ elapso paroxysmo epileptico rursùs resoluta manet. Ergo obstructio nervorum non ea est quam fingunt Scholastici. *Vide* Schenckii *Observat.*

Illa species balnea Balerucana & electrisationem eludit.

13. *Hemiplegia arthritica* Musgrave, *de Arthritide, cap.* 16.

Ea est quæ arthriticis, rheumatismo antea affectis supervenit, quæque à lymphâ acri & viscosâ produci censetur; in eâ sensus tactûs sæpè superest, artusque extremi paralytici rigent, difficilè flectuntur, arescunt; est omnium frequentissima. Ingravescit

Ingravescit à sudorificis, calidis, thermis salinis: mitescit à sero lactis, lacte asinino, minimè verò dolore arthritico revertente, ut accidit Præsidi Fonbon Monspeliensi, qui dùm insanabilis putabatur, dolore in pedibus oborto, subitò sanus evasit; sedatur etiam morbus sulphureis balneis, & non raró perbellè sanatur repetitis electrisationibus, ut multa me docuerunt observata. *Vide* meam de hoc argumento Dissertationem Actis Upsaliensibus, & Diario œconomico insertam. Primæ electrisationes sudorem viscosum ex digitis affectis deducunt, febrem si adsit mitigant, somnum conciliant, & sensim cuilibet digito, manui flexilitatem, & sensibilitatem restituunt. *Vide* etiam curas electricas nuper à D. de Haën institutas, *Tom. I. cap. 7.*

15. *Hemiplegia purpurea* Junckeri, *tabula 115. de Hemiplexiâ.*

Ea est quæ miliari morbo supervenit, quamque fugacem existimo; sed nec vidi, nec hujus historiam ullibi invenio.

16. *Hemiplegia simulata* Boretii *in Disputationib. Chirurg.* Halleri, *Tom. I. pag. 37.*

Nobilis quædam mulier quæ fortunam priùs faustam, dein adversam experta, voluit tentare num sibi veræ amicæ superessent. Finxit se subitò hemiplegicam, & ita finxit ut phlebotomias, emetica, cathartica, ducias bellilucanas, cæteraque remedia consueta adhibere non recusaret, ac ferè ipsum Medicum in errorem duxisset, nisi perspicax fuisset.

17. *Hemiplegia saturnina* Brendelii *M. S.*

Ea est quæ mineræ fossoribus potissimùm plumbum tractantibus accidere dicitur. Vidi certè aliquoties paralyses tremulas manuum & brachio-

rum in hisce artificibus, verùm hemiplegias ab hoc principio me vidisse non memini. Verùm à rachialgiâ in hemiplegiam perfectam cum mutitate & astheniâ lapsum vidi Ill. D. de Mandajors, Parisinæ Numismatum Academiæ Socium; sed an rachialgiâ saturninâ laborasset, non rescivi.

XIX. *Paraplexia.* Paraplexie. *Paralysis universalis* Auctorum.

Est summa debilitas sensûs & motûs vel alterutrius in dimidio corporis transversim sumpti, vulgò extremorum inferiorum, cum enuresi continuâ, anaphrodisiâ, &c.

Causa est immeabilitas fluidi nervei per imam spinalem medullam circa imum dorsum vel lumbos obstructam, aut quovis modo læsam; inde fit ut homo lecto semper affixus maneat, unde quantum differat ab hemiplegiâ quisque videt, si tamen imperfecta sit paraplegia, æger pedibus paulisper insistit & claudicando progreditur, nec urinam involuntariò mittit.

1. *Paraplexia rheumatica. Paralysis scorbutica* Etmuller. *pag.* 440.

Nauta quadragenarius ex tertianâ ante annum habitâ, paralyticus omnibus artubus paulatim factus est, cruribus, genubusque molesta formicatio inest, brachia & dolent & marcescunt; perpetuò sudores nocturnos patitur, veluti plumbeam molem circa umbilicum persentit, ubi tamen nullus tumor; digiti manuum pedumque dolent, vires omnes collapsæ, facies plumbea.

In hoc mense Septembri optimè successit electrisatio, quæ æstate nihil profuerat. D. de Haen, *obs.* 12.

2. *Paraplexia sanguinea* Junckeri, *tab. 115. Parapoplexia* & *Apoplexia partialis* quibusdam; *paralysis corporis inferioris* Fel. Plateri.

Est ea species quæ plethoræ vel impetui sanguinis ejusque anarrhopiæ tribuitur, quod judicatur ex calore, rubore faciei, pulsûs plenitudine & velocitate, prægressis sanguinem moventibus vel augentibus. Tribui solet distensioni retis vasculosi quo circumdatur medulla spinalis; cerebrum illæsum est; unde differt à caro, apoplexiâ: morbus est multò periculosior & minùs diuturnus quàm hemiplegia. Curatur initio ut apoplexia sanguinea, deinceps ut hemiplegia.

Paraplexia etiam dicitur hic morbus licet quædam capitis functiones lædantur, ut memoria, auditus, vel visus, vel loquela, modò partes infimæ sint resolutæ, si morbus ab apoplexiæ insultu inceperit; in quo casu ipsum cerebrum affici haud dubium est. Sic Forestus, Fernelius vocant paraplexiam eam paralysim universalem quæ apoplexiam sequitur. Vir robustus & Eusarchos catharsim expertus eâdem die, eâque frigidâ & pluviâ è domo exierat, frigus passus incidit subitò in paraplexiam imperfectam quacum per multos annos vixit. Hinc & inde claudicans & ægrè pedes trahens, nec ulla profuere remedia.

3. *Paraplexia à spina bifida* Huxham. *Philosoph. Transact. n°. 413. March. 1730.* Tulpius, *cap. 29. 30.*

In casu Huxhamii infans recens natus imperforatum gerebat os sacrum, adeòque supra illud os vagina medullæ spinalis intumuerat ad pugni puerilis magnitudinem, & extrema inferiora motu erant orbata ac decussata. Verùm in casibus à me observatis, non solum partes infra tumorem

ſpinæ poſitæ, verùm & ſuperiores ſenſu & ferè motu erant deſtitutæ. *Vide* Anæſteſiam. Notum autem eſt hunc morbum eſſe citò lethalem, citiùs verò ſi tumor aperiatur. Huc paraplegia ex gibbere *Biblioth. Med.* Manget. *pag.* 760.

4. *Paraplexia traumatica.* Fel. Plater. *cap.* 3.

Nihil eſt frequentiùs hoc morbo in eis qui ex alto delabuntur, ſive incidant in ſpinam dorſi, ſive eam vehementi trunci inflexione diſtrahant; quotannis Noſocomium Aleſienſe ingrediebatur paraplegicus unus vel alter, qui ex moro, cujus folia ad bombyces colliguntur, lapſus fuerat. Extrema ſenſu, motuque ſubitò orbantur, urina ſpontè effluit, rarò alvus, ſucceſſu temporis nates gangrænaſcunt.

5. *Paraplegia rachialgica* Riverii, *obſ.* 98. *cent.*2. Nomine *paralyſeos ſpuriæ.*

Rectè notat poſt Trallianum, *lib.* 1. *cap.* 16. & Foreſt. *lib.* 10. *obſ.* 97. dari paralyſes quæ exſiccantibus & calefacientibus exaſperantur; humectantibus verò & laxantibus curantur, quæque non à pituitâ & ſero nervos laxante, ſed à bile, ut aiunt, eos exſiccante & premente producuntur. Illa mulier cujus hiſtoriam refert Riverius patiebatur motûs omnimodam impotentiam in artubus infimis, ſed non omnimodam ſenſûs privationem; hoc autem ſingulare fuit, quod cùm tibiæ à miniſtris extendebantur, ſtatim vel rigeſcebant, vel convellebantur cum quodam in ipſis hypochondriis motu, præterea ægra doloribus vagis, fugacibus potiſſimùm in thorace erat obnoxia, quæ omnia rachialgiam ſatis manifeſtant. *Vide* Rachialgiam.

Huc videtur attinere paraplegia ex terrore & irâ oriunda, & altera ex doloribus rheumaticis.

Vide de Haen, *obs.* 11. & 20. *Tom. III.* ubi cum modico successu electrisationem adhibuit. Eximios verò effectus quondam vidi apud militem simili morbo prostratum.

6. *Paraplexia intermittens.* *Obs.* D. Cl. Chaptal, D. Med. Monsp. percelebris. Torti, *de Febrib. c.* 4.

Est species paraplexiæ artus tantum inferiores motu musculari & sensu omnimodè orbantis cum harum partium phlegmatia & frigiditate ac pyrexiâ, quæ omnia symptomata post aliquot horas omninò evanescunt, sequenti die reversura, & sic deinceps.

Historia. Mense Julio 1756, infans quatuor annos natus corripitur dolore utriusque tali ita vivido, ut nullis auxiliis levari posset, ast post semihoram pedibus, tibiisque intumescentibus sedatur dolor, & tunc illi artus ac crura omni motu musculari, sensuque orbantur, œdematosè intumescunt, frigent ad tactum Medici, dùm cæteræ corporis partes calescebant solitò magis; post septem horas ea omnia symptomata evanescunt, & infans omninò sanus est; verùm sequenti die eâdem horâ revertitur dolor in talis, tumor pedum huic succedit cum paralysi perfectâ horum extremorum, eorum frigore, œdematiâ, febre, quæ intra septem horas recedunt, & sic deinceps; sed sensim minora usque ad octavam diem, quâ medicamentis cessit morbus.

Curatio. In intervallo secundæ diei purgatus est ex mannâ & syrupo Glauberiano, & vomuit; iterum purgatus est sequenti intervallo, atque deinde usus est ter vel bis in die opiata ex kinkinâ & radice pæoniæ, accessus tum retardati, tum breviores sensim fuere, & sic æger omninò convaluit.

7. *Paraplexia ſyphilitica.*

Vir quadragenarius à multis retro annis ſyphilitica pudendorum ulcera paſſus erat, repreſsâ imprudenter gonorrhœâ virulentâ, & hydrargyroſi perperam adhibitâ; ſucceſſit aliquot abhinc annis paraplegia imperfecta, ita ut vix pedibus inſiſtere poſſet. Suaſit Chirurgus ſemicupium ex aquâ liquore ſaturni dealbatâ, inde paraplexia perfecta evaſit. Tentavi uſum ſublimati corroſivi per duos menſes more Ill. Vanſwietenii; ſed fruſtrà.

ORDO QUARTUS.

Lypopsychiæ. Défaillances.

A *Leipo*, linquo, & *Pſyche*, animus, quaſi animi deliquia.

SUnt morbi quorum principium ſymptoma eſt virium vitalium notabilis imminutio, adeòque pulſûs & reſpirationis debilitas.

Vires vitales ſunt vires cordis, arteriarum & pectoris, ex horum organorum motu menſurantur, ita ut quò pulſus ſimul plenior, velocior & firmior, eo fortior ſit; quò reſpiratio ſimiliter amplior, velociorque eſt, eò fortior. Sed vis actualis pulſûs & reſpirationis maximè diſcrepat ab eorum viribus potentialibus, ſeu à robore facultatis vitalis; quò enim robur facultatis majus eſt, eò parciùs vires ſuas impendit, niſi urgeat neceſſitas. Sic homini ſano & pacato pulſus eſt minor, mollior, tardior, rariorque multò

quam eidem labore violento, pathemate vivido, febre, exercitiis jam debilitato.

Omnis origo virium eſt in cerebro, inde etenim fluit liquidum nerveum ad cor & ad omnes muſculos corporis, adeòque ad omnia organa motus tum naturalis tum liberi; in cerebro reſidet motor illius fluidi, qui licet vitalibus motibus aſſiduò invigilet, eoſque nunc intendat, nunc remittat, vix unquam eos intermittit, quaſi eorum neceſſitatis ad vitam conſcius; aſt ille motor in quibuſdam circumſtantiis in quibus ipſa vita eſt aliis bonis ut ſaluti, honori, pro diverſis judiciis aut præjudiciis, poſtponenda, opus vitale ita negligit, ut viſi ſint qui à gravi pathemate affecti vitam cum morte commutaverint. Vide *Diſſertationem* illuſtr. Nicholls, *de Animâ medicâ.* Quotidianum eſt in gravi mœrore homines potiſſimum ſequioris ſexûs animo linqui omninò, & ægros, qui ſoli ſibi relicti omni ſpe abjectâ mortui forent, aſtantis hortatu, præſentiâ ſublevatos, monitu ut bono animo eſſent, refocillatos eſſe; quotidiè Medicus, cui æger confidit, ex prognoſi gravi metum ipſi incutit, ex quo pulſus ſummè debilitatur; ex aſpectu læto, animum ægro addit, ex quo pulſus antea debilis, illicò reſurgit & roboratur. Circa imperium animæ in organa vitalia legi-meretur Illuſtr. Kloekhof, *de Morbis animi, pag. 35. & ſequentib.* item Baglivi, *de Morbis animi;* & Fienus, *de Imaginatione.* Illi Materialiſtis nimis favent, qui omnes actiones animæ ex præviâ fibrarum cerebri diſpoſitione determinari putant; nonne corporis & animi differentia hinc fit evidens; quòd animus ægrè quidem, at poſſit tamen actiones edere contrarias illis in quas corporis conditione fertur, norunt qui virtutem voluptati

anteponunt ; vix ignorant Epicuri de grege porci.

Virium cordis imminutio quæ à corporis mutatione dependet, est vis fluidis vel organis tribuenda; si deficiat fluidum nerveum vel vapore lethifero destructum, ut in mephiticis locis, vel longâ inediâ, gravi labore morboso, evacuatione immodicâ exhaustum, vires defecturas quisque videt. Organa fluido nerveo possunt transitum denegare, sive prematur cortex cerebri, ut in comatosis morbis, sive in ipso nervorum tractu sit læsio, sive in cordis ipsius textu sit obex. Mors cordis est æquilibrium ejus organi cum resistentiis ab eo superandis, inde & motuum vitalium languor, debilitas, quod vires ejus motrices non satis superent cordis, vasorum, sanguinisque promovendi resistentias. Hinc duplex origo debilitatis in motibus cordis; hinc multiplex leipopsychiæ principium, totuplexque curandi modus.

Retardato maximopere cruoris motu minuitur calor, & frigus artus occupat; quod uno alterove gradu auctum subitò sensus acerrimè percellit. Si cordis impetus, qui pulsationem ejus facit, cesset, licet perstet ejus ventriculorum systole & diastole, sine motu conversivo ad costas. Circularis motus perseverat quidem; ast nulla in arteriis pulsatio percipitur, nec proinde excitantur in cerebro illæ pulsationes quæ ideas vigilantibus proprias determinant; inde somnus vel somni imago syncopem, asphixiamque concomitans, cruor debilius adactus in arterias cutaneas earum affrictus non superat, nec proinde eas subire valet, sed per majusculos ramos in venas procedit insalutatis capillaribus; hinc cutis pallor, frigus atque anæsthesis.

Notatu dignum eſt primos muſculos qui à frigore rigeſcunt, eſſe muſculos mandibulam attollentes; frigore hiberno mandibula contracta retinetur, ut vix verba proferre poſſimus; frigore ſyncoptico idem ſæpiùs accidit ſine influxu ſpaſmodico fluidi nervei ad hos muſculos; inde toties cernimus in ſyncope mandibulas ſibi ita appreſſas, ut ægerrimè diduci poſſint ad potus cardiacos hauriendos: nec ad morbos convulſivos morbus hic recenſendus eſt, cùm cætera omnia ſymptomata contrarium ſuadent.

XX. *Aſthenia*, *Debilitas habitualis*, Foibleſſe des membres; à Græco *aſtheneia*, debilitas; Latinis *Languor virium*.

Eſt debilitas omnium artuum, ſuperſtite actionum vitalium tenore, ſeu major eſt debilitas muſculorum libertati ſubditorum quàm ex debilitate pulſûs foret expectandum, ſicque differt aſthenia à ſyncope & aſphixiâ, in quibus muſculi artuum quidem debilitantur maximè; aſt pari paſſu debiles ſunt motus vitales.

Cognoſcitur aſthenia ex pigritiâ ad actiones etiam conſuetas & neceſſarias, earum raritate, tarditate, cum morulis interjectis, tremuliſque conatibus, ex ſenſu gravitatis artuum, ex proſtratione corporis, maximè verò ex ſupinâ ejus poſiturâ, nam illum ſitum affectant ægri debiles, in quo minima virium impenſa requiritur; major autem requiritur ut in latus alterutrum decumbamus, quam ut reſupini jaceamus; major etiam ut trunco erecto vel inclinato, quam ut toto corpore horizontali decumbamus; hinc ſignum maximæ debilitatis, ſi ægri verſus ima lecti rejecto

pulvinari delabantur contra assuetudinem, si spontè situm non mutent, si voce summissâ tantùm & tardâ loquantur; vox est potissimum debilitatis indicium, ùnde qui se debiles simulant, voce tenui, invalidâ utuntur; major est debilitas, si è lecto surgere nequeant ad alvum deponendam, urinamve mittendam, qui sani munditiei litabant; de hoc morbo ferè silent Auctores, tum quia illum pro mero accidente morbos omnes ferè concomitante reputant, tum quia theoriam virium pauci norunt, aut à veris principiis repetunt, licet ea omnium in praxi sit utilissima.

Summi momenti est in praxi astheniam à virium vitalium debilitate distinguere; prior enim à morte multò magis distat quàm posterior, adeòque minùs multò ominosa est.

Differt hic morbus à typho & à paraplexiâ signis horum generum propriis, nondum tamen satis distinctè propositis; differt à lassitudine, quod lassitudo sit sensatio molesta complicata cum astheniâ

Qui astheniâ laborant, dolores vagos sed lenes in artubus experiuntur à quovis motu, quia sensus exquisitioris sunt ob debilitatem.

1. *Asthenia pannonica; Morbus Hungaricus* Mangeti *Biblioth. med. pr. Languor pannonicus* Tob. Coberi & Thomæ Jordani *de phœnomenis pestis.*

Est debilitas spontanea castrensis, seu epidemica militibus potissimum familiaris, quæ paulatim ineptitudinem ad functiones inducens non priùs malitiam suam prodit quam homine jam prostrato diuturno decubitu, aliunde quasi mutuatis præsidiis, victor evadens ad mortem deducat.

Hic morbus qui perniciosissimus dicitur, ita

metaphoricè deſcribitur ab Auctoribus, ut eum à conſimilibus generibus dignoſcere difficillimum ſit, plures autem varietates hujus tradit Coberus; ſcilicet

1°. A carnibus bubulis, duris, ſole potiùs quam igne coctis, quibus utuntur milites, unde cardialgiæ, colicæ, nauſeæ.

2°. Ab aquis paludoſis, limoſis potu aſſumptis.

3°. A vinis & cereviſiis turbidis ac feculentis.

4°. Ab animi commotione, indignatione, &c.

5°. Ab aëre calidiori & ſicciori per æſtatem.

2. *Aſthenia Virginica* Coldenii *de plantis codinghamenſibus.*

An à calore regionis pendet hic morbus? Acteæ racemoſæ radices in hoc ſpecificæ indicantur.

Calore aſſiduo ejus etiam gradus qui apud nos æſtate eſt familiaris, ut 25. circiter graduum, vires exſolvi notiſſimum eſt; inde pervigilium, ſudor, anorexia, macies, quod advenæ in Americæ diverſis regionibus experiuntur, maximè quia calor ille noctu, diuque ferè idem perſeverat, nec hieme remittitur; hiems etenim apud eos nihil aliud eſt quam tempeſtas pluvia, vel humida.

Apud noſtrates ſimilis aſthenia balneis frigidulis, potu glaciato, fructibus acidulis, limonatâ, ſimilibuſque ſublevatur.

3. *Aſthenia ab hydrocephalo. Vide* anæſtheſiam à ſpinâ bifidâ.

Vidimus infantem hydrocephalo portentoſo affectum capite pellucido, in quo ſinus meningum majores rubore quodam ſe prodebant, quique per Galliam circumferebatur; is erat aſthenos, & paululùm ſomnolentus, de cætero bene ſe habens, ſenſu, motuque gaudens licet debilibus.

4. *Asthenia scorbutica* Lind. *de scorbuto ; Languor scorbuticus* Bartholini.

In primâ scorbuti periodo, facies est pallida, subtumida, exercitii aversatio, labia ac carunculæ lacrymales virescunt, cæteroquin ægri cibum, potumque appetunt, & sani videntur ; ast crescit mœror & dejectio animi, color evadit obscurus, ex flavescente sublividus, pigritia abit in lassitudinem cum genuum stupore & debilitate à levi exercitio ; inde dyspnœa à motu, quæ cum lassitudine constanter scorbutum comitantur.

In tertiâ periodo astheniam comitantur syncopes. *Vide* syncopem scorbuticam.

5. *Asthenia cachectica.*

Infantes à parentibus senibus, infirmisve orti, potissimùm puellæ ab ortu ad decimum circiter ætatis annum non raró pallidulæ sunt, carnibus mollibus præditæ, ventre tumido, artubus tenues, macilentæ, debiles, voraces ; tamen torpidulæ, somnolentæ, segnes ad loquelam, & omnia exercitia tardæ, ingenio hebetes, unde à rachiticis valdè discrepant ; sæpè glandulas colli tumidas gerunt, quæ tamen spontè resolvuntur multò citiùs quam scrophulæ, nec ita indurescunt : in illis vidi sæpè ortas verrucas faciei, quæ intra paucos menses sine rubore & calore albescunt omninò & remollescunt, ac in crustam exsiccatæ labuntur, nullâ relictâ cicatrice.

Præstat in hoc morbo per hiemem cum offâ deglutire quotidie aliquot grana radicis Chinæ pulverisatæ, vino uti aquato, abstinere à cremoribus, & farinaceis non fermentatis, exercitium suadere, frigus arcere.

6. *Asthenia chlorotica. Vide* chlorosim, cujus est accidens.

7. *Asthenia à pathematis; Virium debilitas ab animi affectu* Frid. Hoffman. *de virium lapsu, cap.* 9. *cautela* 1.

Nihil magis subitò vires frangit, & quandoque difficiliùs cognoscitur quam mœror, diu celata iracundia, gravis ærumna, contumelia, bonorum, honorum immerita jactura, amicorum, parentum mors, &c. inde profunda tristitia, animi dejectio, somni jactura, anorexia, stupidum silentium, immobilitas, solitudinis amor, cœtuum fuga.

Alimenta boni succi, sed liquida, coctu facilia, vinum, liquores fermentati, narcotica, & auxilia moralia indicantur.

8. *Asthenia febrilis; Debilitas febrilis* Boerhaavii; *Lassitudines spontaneæ* Hippocr.

Alia est debilitas, vel lassitudo spontanea, quæ graves morbos anteit, eosque prænunciat, ea est sine febre, cum fastidio omnium rerum, inclinatione ad iracundiam, ægri dicunt crura sibi, & brachia fracta esse; nondum tamen se lecto addicunt, donec accedat horripilatio, dein calor.

Alia verò est debilitas febrem potissimùm continuam ac remittentem concomitans, quæ in vigore omnium est maxima; ast inter varia genera febrium nullum est quod vires magis prosternat ab initio quàm typhus, hæmitritæusque, vulgò *malignæ febres* dictæ, in quibus parcior est fluidi nervei secretio è cortice cerebri, & ferè quidquid est, impenditur in obicibus superandis, qui circulationi sanguinis opponuntur, unde artuum summa debilitas.

9. *Asthenia ossifraga* Simon. Paulli *de gramine ossifrago* Linnæi *flore Lapponico* 236.

Mirum est quod de viribus Antherici ossifragi Simon Paulli promulgavit, scilicet si pecoribus

pabulo intermixta detur hæc herba, ipsa eorum ossa inde emolliantur, ita ut pedibus insistere nequeant.

III. Linnæus eam copiosam vidit in Smolandiâ, ubi dicitur ejus esu pecora statim impinguari, sed anno sequente in ipsorum hepate nasci vermem *Ilar* dictum, unde herba *Ilagras vocatur*, & citò perire animal. Verùm hæc omnia inter errores, plebis reponit Auctor.

10. *Asthenia ab osteosarcosi* Act. Acad. Parisin. Osteosarcosis est ossium remollitio; hic morbus primùm Tolosæ, dein aliis locis observatus est; imò sub diversis schematibus fusè describitur in Act. Soc. Londinensis, n. 459. à Chirurgo Pott. Ossibus viru scorbutico, aut alio remollitis, statura corporis decrescit, æger stare non potest, artus contorquentur, totum corpus in glomerem flaccidum humi stratum abit.

11. *Asthenia ab inanitione.*

Est debilitas quæ supervenit cuicumque morbo evacuatorio, maximè hæmorrhagicis, alvi fluxibus, dysenteriæ: curatur analepticis, succulentis, spirituosis, aromaticis, curato potissimum morbo à quo pendet.

12. *Asthenia hysterica.*

Mulier quadragenaria plethorica, florida, ubertim & regulariter à duobus annis menstruata, constipata, mœroribus, anxietatibus, crampis, musculorum distractionibus, hystericisque aliis symptomatis à duobus annis divexata est, inter quæ potissimum conqueritur de lassitudine, aut debilitate totius corporis, ita ut brachium supra caput attollere nequeat præ debilitate; illa verò noctes insomnes, crampis & extremorum inferiorum sudoribus afflicta transigit; in suris & in

imis femoribus sunt tumores colore œdematosi, sed digitorum impressionem minimè retinentes, qui interdiu tantùm observantur, vera œdemata hysterica Raulini; juvatur, & appetitus paululum restituitur à pulvere purgante quem decies sumpsit; ea mense Julio tres Medicos Monspelienses consuluit. Consilium verò sequens fuit, 1°. ut præmissâ exiguâ phlebotomiâ, si pulsus plenus sit, juscula ex colli vervecini unciis quatuor, & cichorii manipulo per triduum sumat; dein purgetur ex duobus cyathis decocti polypodii, infusis duobus vel tribus sennæ drachmis, additis primo cyatho mannæ unciis duabus, alteri verò unciâ unâ & semisse.

His præmissis decem juscula sumat ex pullo, radicis pæoniæ drachmis duabus, cichorii manipulo; deinde decem balnea domestica adhibeat, & ad cujusque exitum seri lactis libram bibat, infuso priùs florum hyperici pugillo; deinde juscula, iterumque balnea, & serum lactis repetat; demùm cùm ad mensem Septembrem deventum fuerit, lac asininum per duos menses usurpet, alternisque diebus bolum devoret ex pulveris de guttetâ, coralliorum, & cretæ ana granis quindecim, syrupo quodam exceptis, somnumque sibi conciliet singulis noctibus ope syrupi de karabe, vel laudani liquidi.

13. *Asthenia syphilitica.*

Hannoveranus quinquagenarius à sex annis & ultra debilis erat toto corpore, & macilentus, de cætero benè se habens: eum curavere Stalhius & Hoffmannus per quatuor annos, Medici Parisini per duos annos, Monspelienses per octo menses præscriptis edulcorantibus, incrassantibus, lacticiniis, &c. sed in cassum. D. Fizes post tot vana

tùm ſua, tùm aliorum tentamina, quæſivit num æger, ejuſve parens aut nutrix ſyphilitico quodam morbo laboraſſent; reſponſum ei fuit minimè gentium. Interea diætâ lacteâ inſtitutâ ſine balneis, hydrargiroſis fuit cautè celebrata, atque poſt menſem vires ægri, atque carnes paulatim rediere, & ſanitas reſtituta eſt. An aſthenia ea ſyphilitica fuit, quia per hydrargyroſim ſanata? An hydrargyroſis in morbis minimè ſyphiliticis valet? Ante hydrargyroſim intumuerat unus teſticulus ſine dolore, fluctuationem in eo dein adeſſe putantes Medici, tumore inciſo nihil viderunt; teſtis bifariam diviſus quotidie fungoſas excreſcentias præferebat, illis ſine dolore reſectis ſuccreſcebant aliæ, adhibito in emplaſtris millepedum pulvere vulnus coaluit.

14. *Aſthenia hydrocephalica.*

Duo pueruli Noſocomii generalis febriculâ & gaſtrodyniâ affecti jacent, purgati reſurgunt, ſtant per paucos dies languidi, febriculâ recedente, iterùm decumbunt, accedit vomitio juſculorum, gaſtrodynia, febris; purgantur alternis diebus, ſextâ die ſubitò aſtheniâ correpti ſunt, caput proprio pondere inclinat, brachiis & manubus uti non poſſunt ad poculum ori admovendum, pedibus inſiſtere nequeunt, ſenſu ſuperſtite; noctu delirium, febris, & octavâ die mors. Secto cadavere ubique macro, nil videtur mutatum in abdomine, pectore; nulli lumbrici, flatus in inteſtinis vacuis, nullum œdema; ſecto cranio aquæ diffluunt limpidæ, & in ventriculis cerebri rubellæ, nil ultra. Hæc Auguſto 1759.

Differt ab apoplexiâ & caro ex eo quod nullo ſopore ſtipetur hic morbus; à paralyſi, hemiplegiâ, paraplegiâ, quod ſit univerſalis debilitas; ſenſu ſuperſtite. illi

Illi pueruli nunquam porrigebant manum, nisi brachio ad costas appresso hinc & inde, quia secus porrectum brachium difficilius sustentari potuisset ex legibus mechanices; unde brachia secundum totum humerum ad latus appressa hunc morbum significant.

Cum hæc scribo, tertius puerulus Nosocomii subitò incidit in eumdem morbum convalescens à dysenteriâ, in quâ aliquoties purgatus erat, polydipsiâ insatiabili simul affectus, mihi videbatur postridiè moriturus; præscriptâ iteratâ dosi pulveris de guttetâ intra paucos dies convaluit, vino simul usus & cardiacis.

15. *Asthenia abstinentium* Diar. Med. Mai. 1756. Histor. Academ. Par 1712. 1713. 1719 1739.

Potest homo ultra 7. dies nullo assumpto alimento vivere.

Religiosa Monspel. maniaca per 14. dies sine potu & cibo vixit.

Nymphomaniaca per 25. dies; tunc verò cutis arida, flava, rugosa, os arescebat, lingua & dentes nigrescebant, vox raucescebat, macies magna, nulla perspiratio, dejectio, mictio; ea abstinentia bis vel ter in anno revertebatur cum delirio vividiori, frequentiori, pervigilio, vere potissimum & autumno.

16. *Asthenia infantum*, *le Scorbut* Parisiensium Chirurgorum; Puzos, *Malad. des enfans*, *pag.* 300. qui sic loquitur.

Scorbutus infantum non eadem signa præbet quæ scorbutus adultorum; posterior maculis cutaneis & gingivarum vitio stipatur; prior verò his signis destituitur, nisi cùm ad ultimum gradum pervenit; existit multò ante ea signa, & in primo, secundove gradu cognoscendus est,

ut ſanari queat. Cognoſcitur ſcorbutus infantum, cùm de doloribus muſculorum conqueritur, & progredi ac pedibus inſiſtere potis non eſt; antea ſanus videbatur, jam ſubitò uſum tibiarum amittit, ſedere, cubare, vel quieſcere nunquam deſinit, motum localem averſatur, ejulat ſi ſtare cogatur, aut ſi ſuræ ipſi comprimantur; alias cùm ſine adminiculo progredi ſolitus foret, quâvis datâ occaſione, & ob ſolam crurum debilitatem labitur & cadit; non maculæ cutaneæ, ut adultis, ſed tubercula dura ganglionum inſtar hic vel illic apud eos obſervantur: hæc ſunt infallibilia hujus ſcorbuti ſigna. Hactenus Puzos.

Aſthenia infantum in primo gradu non difficulter ſanatur: ſi verò neglecta fuerit, aut cum aliis ſpeciebus affinibus confuſa, funeſtos eventus inducit; oſſa ſcilicet inficit, & carie corrumpit; maxillas ita devaſtat & exedit, ut alveorum ordines omninò abſumat; videntur non rarò qui languore & maraſmo conficiuntur, quorum morbum ſeriùs aggreſſa eſt ars medica, optimis licet medicamentis armata.

Ad curam infantis adhucdum lactentis, lactis nutricis indolem probè examinare neceſſum eſt, illudque ſi vitioſum fuerit, altero mutare; ſecùs ad antiſcorbutica confugere, quæ ſanguinis ipſius ægri vitia corrigant; adeòque utatur infuſo cichorei, cochleariæ, taraxaci, beccabungæ, naſturtii aquatici, ſcolopendrii in aquâ pulli, necnon levi decocto radicis chinæ; identidem purgetur ex ſyrupo de cichorio compoſito; è locis humidis, paludoſis migret in ſalubriora.

Si infans nondum progredi aſſueverit, ac proinde loqui neſciat, hic morbus in primo gradu, necdum maxillas afficiens difficillimè cognoſcitur;

verùm ex parentum, nutricisve scorbuticâ dispositione, tempestate & regione aliquid luminis affulgere potest; si verò ablactatus sit infans, eò faciliùs cognoscitur hic morbus, quò ætate provectior infans, qui faciliùs sensationes suas exponit, & in quo mutationes in viribus tibiarum clarius percipiuntur; imò medicamina faciliùs admittunt adeòque major sanitatis recuperandæ spes est; præstat quovis manè per aliquod tempus infusi Rhei cyathum bis in die propinare, & adhibere gargarisma ex decocto agrimoniæ, salviæ, bistortæ, rosmarini, nasturtii aquatici, additis post colaturam spiritûs cochleariæ aliquot guttis, vel succo limonum, vel optimi vini pauxillo; confert præ cæteris vinum antiscorbuticum: hactenus Auctor citatus.

Hæc asthenia non raro cachexiam, & phlegmasiam insanabilem inducit diarrhœâ, hecticâ & marasmo terminandam, vel quod sæpè etiam vidi sine febre acutâ, sine ullâ inflammatione prægressâ, vel vulvam in puellis, vel genas & gingivas in utroque sexu subito livore, subitâque mollitie, gangrænâ & sphacelo ita corrumpit, sine ullo dolore, ut non rarum sit intra paucos dies labia exedi ad aures usque, & infantem quinquennem circiter placidè expirare, hoc tetro sphacelo exesum in ore, vel in vulvâ; maximè verò hoc vitium eis accidit, cùm à rubeolâ convalescunt.

17. *Asthenia Americana; Obstructiones viscerum naturalium* Guill. Pison. *cap. 6.*

Hic morbus sine ullo ferè doloris sensu invadens, ob perspirationis suppressionem, cruditatesque multas, ob ventriculi à calore ortam debilitatem, maximè apud juvenes & advenas: adde viru scorbuticum ab advenis in itinere contractum,

& usum *arach*, seu vini ex fecibus sacchari & aquâ confecti; hinc ebrii humi decumbunt, & totas noctes malignos humores poris patulis combibunt.

Hinc *debilitas* cum tanto labore & *lassitudine* spontaneâ, atque nauseâ oritur, ut ferendis cibis & medicamentis impares existant; hinc magna respirandi difficultas, perpetuæ querelæ, accedunt sudores frigidi in partibus superioribus, summus virium languor, canina appetentia, durities, atque murmur utriusque hypochondrii, denique febris, sitis & inflammatio.

Hic morbus rarò curatur, nisi accedente diarrhœâ biliosâ.

Cura. Strictam & diù servatam diætam exigit ex cibo & potu recentibus, eupeptis, accedente mane & vesperi motu corporis liberali, quem ob dyspnœam ægri refugiunt: phlebotomiam, si non præsens febris, saltem futura sæpè postulat; sæpè enim hepatitis supervenit: apozemata leviter incidentia & antiscorbutica præmittantur; huc radices limonum, liquiritiæ, brassica marina, portulaca aceto condita conferunt; nux cocos, mala aurantia, citria, citrulli, ananas, granadilla conveniunt.

Dein cathartica mitia usurpanda, vel ipecacuanhæ drachmas duas infunde in aquâ, ut vomitio excitetur; denique ad eximium hujus morbi antidotum per mensem recurrendum est, scilicet:

℞. Corticis guayaci & scoriæ ferri ana uncias ij. maydis unc. i. fabarum minorum, & foliorum sennæ ana unc. i. pulvis exhibeatur ad drachmas duas vel quatuor manè & vesperi in liquore convenienti.

Huic succedat cursus aliquot passuum, in dies

major, à quo redeuntes cibis eupeptis refocillentur, ut pulte è farinâ manihoc cum faccharo.

Inter topica emplaftrum ex gummi elemi & balfamo copaivæ cum melle, ventriculi & hepatis regioni applicetur, demùm decoctum falfæ parillæ addendum.

XXI. *Leipothymiæ*, Lipothimie; *Animi deliquium* Mercati *lib.* 3. *Apopfychia* Diofcoridis.

Eft fubitanea & brevis virium dejectio, fuperftite pulsûs vigore, & cognofcendi facultate.

Differt à fyncope, 1°. quia in fyncope pulfus valdè minuitur, vel evanefcit cum fenfuum obfcuratione, imò, in graviori cafu, feriatione: in leipothymiâ verò pulfus plerumque manet illæfus, nifi affectio adeò gravis fit, ut fyncopem adducat. 2°. Quod in leipothymiâ ægri vel aurium tinnitum cum fubito earum calore, vel vertiginofam capitis turbam fimul percipiant cum virium artuum defectione, atque fentiant & fæpiùs dicant fe animi deliquium pati: in fyncope verò fubitò & citra præludium concidunt.

Meritò Mercatus & Mercurialis refragantur illis qui leipothymiam à fyncope tantùm gradu differre putant, atque ideò ejufdem generis effe varietates, cùm verofimile fit ex allatis fymptomatis magnam effe differentiam, atque diverfam originem. Sic Mercatus fyncopem fieri putat à fluidi nervei cor moturi defectu, difpendio; leipothymiam verò ab ejus fluidi in cerebrum motu retrogrado, ex quo motu, dùm de fanguine agitur, fieri tinnitum & vertiginem alibi docuimus; fed quæcumque fit theoria, non minus differunt

ſymptomata eſſentialia, quorum explicatio deinceps venit inquirenda.

1. *Leipothymia à pathemate.*

Memini me leipothymiam eſſe paſſum, dùm cujuſdam nefarii crurifragium ſpectarem; ſenſi ſcilicet in corde moleſtiam cum ſubitaneâ crurum & brachiorum debilitate, ſimulque calore, ac veluti vapore ſurſum aſcendente aures corripi, atque tinnire; pulſus interea exploratus erat, vegetus; iis ſymptomatis ingraveſcentibus vix pedibus inſiſtere potuiſſem, & pallor faciei ſucceſſiſſet, forte etiam ſuperveniſſet ſyncope; verum etiamſi, ut ait Mercatus, in omni ſyncope ſit animi deliquium, ſeu leipothymia, in omni leipothymia non eſt ſyncope, & ea genera non ſolùm gradu, ſed etiam ſymptomatum diverſorum ſerie diſcrepant.

2. *Leipothymia ſtomachica* Mercati *de ſyncope lib.* 3.

Malè *cardiaca* ab aliis vocatur, quæ ab ſtomachi moleſtiâ & cardialgiâ ortum ducit, omnium frequentiſſima. *Vide* cardialgiam.

Inquirant Medici limites ſyncopes, leipothymiæ, cardialgiæ; certè ſyncope eſt morbus breviſſimus & periculoſiſſimus, cum leipothymiâ multò diutius vivitur quàm cum ſyncope, cui ipſa præludit; in leipothymiâ nullus eſt dolor, ſed tantùm ſenſatio quædam, quam *mortem ſtomachi* vocant ægri, dùm aiunt, *l'eſtomac me meurt.*

Mirum eſt quod aër frigidus, frigidæ potus leipothymiam avertat; non verò mirum quod vinum, ſpiritus, aromata, cardiaca vires refocillent.

XXII. *Syncope*, Syncope, Evanouissement, Pamoison; Italis *Svanimento*; Hispanis *Desmayo*; à *syncopto*, concido. *Leipopsychia* Hippocrati; *Apsychia* Galeni. Ægri *Syncoptici*; Gallis *Evanouis*, *Pamés*.

Cognoscitur subitaneâ virium omnium vitalium, animaliumque imminutione, pulsu scilicet, respiratione, omni musculorum motu, necnon sensu quovis, & calore admodùm imminutis, ita ut æger per aliquod tempus sui conscius non sit, & vita ecclypsim patiatur.

Differt à leipothymiâ quod affectus primò in præcordiis sentiatur, leipothymia verò à capite incipiat.

A cardialgiâ quod nullo stomachi dolore stipetur, nisi ipsi cardialgiæ se adjungat: in syncope sensus omnis ferè aut penitus evanescit, & æger resurgens non meminit se per hoc tempus extitisse, aut dicit se astantes quasi in somno percepisse, trans nebulam vidisse, & sonos quasi debilissimos audivisse; quæ omnia in cardialgiâ simplici non observantur.

In asphyxiâ ægri tamdiu frigidi, sine ullo signo vitæ remanent, ut pro mortuis sæpè habeantur; ast syncoptici sudore, pulsu obscuro, aliquali interiorum calore, leni saltem respiratione ab asphyctis distinguuntur, & intra minutum unum aut alterum ad se redeunt.

Omnes morbi terminari possunt debilitate lethali, quæ cùm successivè accidat, non dicitur syncope, sed asphyxia finalis, si sit cum frigore,

pallore, sine stertore. *Apoplexia finalis*, si cum stertore, & somno; *orthopnœa finalis*, si cum stertore, sine somno.

Hi quippe sunt diversi modi, quibus vita terminatur, de quibus mirum est nullum Auctorem expressè differuisse. Nemo tamen dixerit morbos lethales non differre, nisi gradu, à syncope. Quorsum itaque plures contendunt leipothymiam, syncopem & asphyxiam esse morbos ejusdem generis, & non nisi secundum majus & minus discrepare, quæ confusio si admittatur pari jure ad singula cujusque classis genera posset extendi, ut ad pleuritidem, peripneumoniam, paraphrenesim, phrenitidem, hepatitidem, &c.

Principium syncopes proximum videtur esse motus cordis systalticus, adeò debilis, ut nullo subsultu stipetur. Duplex etenim est motus cordis; alius *systalticus*, seu systoles & diastoles, quo axis cordis loco non mutatur, nec ullus pulsus in arteriâ producitur; alter est *subsultorius*, seu alternus cordis accessus ad costas, & recessus versûs mediastinum, quo tanquam mallei percussu pulsus cordis & arteriarum sensibilis evadit, adeòque in cerebro pulsantibus arteriolis excitantur ideæ ad vigiliam necessariæ, in toto corpore calor generatur, atque vis electrica sustinetur. In syncope prior motus permanet, unde vitæ pabulum; ast posterior deficit, unde sensuum, pulsûs, caloris feriatio, & asthenia artuum, æger subitò proprio pondere, laxatis omnibus artubus, deorsum labitur, pallet, friget, pulsus & respiratio evanescunt, aut maximè minuuntur.

1. *Syncope ab inanitione* Sennert.

Est illa quæ subitò in morbis evacuatoriis cachecticis post longas anorexias, viribus jam ex-

haustis subitò supervenit, & à debilitate habituali diversissima est; natura quæ vires suas insumit, in cordis motu perennando, à conatibus suis subitò cessat, cum debilitatis extremæ conscia est, aut nova confusè persentit obstacula, magnam itaque partem virium quæ in subsultu cordis producendo requiritur, ea supprimit, ut motum tantummodò systalticum diutiùs protrahat, qui secùs multò citiùs sufflaminaretur.

Patet ex Halesii *Experimentis hæmastaticis* frequentiam pulsûs & respirationum crescere in summâ debilitate quam hæmorrhagiæ profusæ excitant, pari passu quò pulsuum & respirationum amplitudo decrescit; eo fine, ait Halesius, ut vis quæ ratione amplitudinis deficit, frequentiâ seu velocitate motûs resarciatur, & lethum procrastinetur.

Idem observat vires cordis superstites non esse residuo in vasis sanguini proportionales, nam in tubo verticaliter carotidi aptato, cruor quandoque altiùs ascendebat, cùm plus sanguinis effluxisset. Habet ergo natura imperium in cor, non verò mechanicè movetur juxta vires sanguinis ad illud accedentis, sed à fluido nerveo quod vitale principium pro diversis motivis in id immittit. Cùm jugulantur sues, multo prius effuso cruore, cùm vires exhaustæ videntur, validos non raró illos conatus edunt, quò vires cordis fatiscentes exsuscitantur, & ad ipsum sanguis ex artubus expressus mittitur.

Cùm è quadraginta libris sanguinis quas equa primi experimenti habebat, effluxissent triginta, sudor frigidus toto corpore permanare cepit, laxatis fibris cutis, quæ durante vitâ ipsam constringunt, hincque apertis vasculorum sudoriferorum

osculis, eodem mechanismo ac mortuis alvus sæpiùs effunditur.

Ad vires in inanitione refocillandas juscula consummata, gelatinæ aromatis conditæ, ovi vitella, vino & cinnamomi pulvere commixta, vinum merum, liquores spirituosi, fumus nucis myristicæ accensæ, naribus exceptus, sunt præsentissima auxilia.

Quæ à paracenthesi oritur, præcavetur vincturâ abdominis.

2. *Syncope à dolore* Jonstoni, *Idea med.* Ill. Senac. *pag. 553.*

Ea est quæ atrocibus doloribus potissimùm colicis supervenit.

Curabam puellam quæ per diem & ultra dolores colicos ita atroces patiebatur, ut pulsus phlebotomiam non admitteret, & ut laudani dosis maxima morbum non sedaret; adhibui pillularum de cynoglosso grana duodecim, quippe non raro accidit, ut diversa narcotica aliis meliùs succedant, licet non majori dosi adhibita; sed frustrà, tandem subitò accedit syncope, & non solùm doloris accessus illicò evanescit, verùm sibi restituta ægra deinceps omninò ab hoc dolore vixit immunis, non secus ac optimâ crisi solutus fuisset, nonne ea colica à fluidi nervei appulsu validiori & quasi ab spasmo pendebat? anne, ut putat Sanctorius, in syncope copiosa fit perspiratio quæ materiem morbificam eliminat?

3. *Syncope febrilis* Ill. Senac. *de Corde, lib. 4. cap. 12. pag. 548.*

Ea est quæ morbis acutis febrilibus, vel inflammatoriis tum initio, tum in vigore accidit.

Initio pleuritidis syncope superveniens lethalem sæpè morbum prænunciat, qui ob humorum cru-

dorum copiam febricitantes in ſyncopem incidunt, ſi ventriculus vel hepar in his inflammatum fuerit, deſperata ſalus eſt. Galen. *Methodo med. c. 3.*

Syncope quæ in æſtu tritæophiæ aut alterius febris ardentis accidit, eſt periculi multò minoris, & phlebotomiâ ac refrigerantibus prævertitur. *Vide* ulteriùs *Aſphyxiam febricoſam.*

4. *Syncope à phlebotomiâ.*

Sunt qui à metu phlebotomiæ, à ſanguinis aſpectu animo linquuntur, quod qui mechanicè & ſine imperio animæ in cor explicare contendunt, abſurda proferre mihi videntur. Illa ſyncope prævertitur ſitu horizontali, aquâ in ore detentâ, interpolatione phlebotomiæ, digito venæ appreſſo, averſione oculorum à patellâ, &c. Parciùs & rariùs eſt mittendus ſanguis apud eos meticuloſos, maximè ſi febris vel pyrexia deſint.

Si in amphimerinis aut hæmitritæis jam protractis à phlebotomiâ aliunde indicatâ, ſuperveniat leipothymia cum pulſu ſtatim exiliori, intermittente, frequentiſſimo aut ſyncope, ſignum eſt morbum à materiâ putri, verminoſâ, vel mali moris foveri, monente Barbeyracio, & confirmante experientiâ; licet itaque in hoc caſu delirium, paroxiſmi vigor, pulsûs robur phlebotomiam ſuadeant, ab eâ abſtinendum eſt.

Syncope à phlebotomiâ largiori ob laxatam ligaturam apud robuſtos non eſt ita periculoſa, ac quæ pendet à principio interno; aſt apud debiles, ut phthiſicos, ſcorbuticos, cachecticos intra paucas horas ad mortem ducit, pulſu exili, molli, frequenti, intermittenti.

5. *Syncope plethorica* Riolani; *Anthropologia* III. Senac. *lib. 4. cap. 12. pag. 540.*

Ea eſt quæ à nimiâ ſanguinis copiâ excitatur

corde velut obruto, cujus signum est pulsus successivè varius, nunc obscurus, depressus, nunc plenus & elatus, nunc frequens, intermittens, nunc rarus & regularis, si cum facie rubrâ sublividâ ante syncopen; signum certiùs est, si à phlebotomiâ parvâ, iteratâ, sensim pulsus plenior, velocior, fortior evadat, & æger sublevetur; judicatur ulteriùs ex voracitate prægressâ, suppressis evacuationibus, si plethora sit commota, ea species coincidit cum febrili.

6. *Syncope hysterica* Ill. Senac. *lib. 4. cap. 12. p. 544. Sync. epileptica* Helmontii, *de Asthmate.*

Ea est quam hystericæ, hypochondriacique patiuntur, à levi animi affectu, ab odore suavi moschi, ambræ, rosæ, ab iteratis catharticis, ab imaginatione læsâ, &c. cum fugacibus spasmis, doloribus diversarum partium, aliisque heteroclytis symptomatis, multum terroris ægræ incutientibus.

Curatur antihystericis fœtidis, castoreo, fumo pennarum, corii, spiritu salis armoniaci naribus admoto, &c.

Epilepticam & extaticam syncopem admittit Ill. Archiater. In paroxysmo epilepsiæ sensus quidem feriantur, ut in syncope, & maxilla est rigida; verùm pulsus plenus, vehemens est, color faciei cruentus, lividus, &c.

7. *Syncope à cardioncho.*

Cardionchi nomine intelligo cordis anevrismaticam dilatationem, tùm in ventriculis, tùm in auriculis, tum in aortæ initio; à Græco *onchos*, tumor, & *cardia*, cor. Concurrunt pectoris oppressio, pondus in regione cordis, animi deliquia, palpitationes vehementiores, quandoque pulsus inæqualis, parvus, alias verò plenus,

vehemens, palpitans. *Vide* Ill. Senac. *de Corde, lib. 4. cap. 8.*

8. *Syncope à polypo* Ill. Senac. *de Corde, lib. 4. cap. 10. n. 13.*

Ea eſt quam concretiones polypoſæ cordis excitant. Suſpicamur ex *ſenſu ponderis* & oppreſſionis in regione cordis, unde anxietates cordis, *palpitatione* habituali, quæ in tremorem cordis & in ſuccuſſus frequentes degenerat. Pulſûs *inæqualitate variabili*, quæ ſignum eſt optimum.

9. *Syncope ab antipathiâ* Ill. Senac. *ibid. p. 544.*

Ea eſt quam excitant felis, muris, caſei, &c. præſentia & horror præconceptus. Certum eſt multiplici experientiâ, vel à latente in artocreate anguillâ aut ſimili objecto, quod exhorreſcunt, plures ita naſutos eſſe & mobiles, ut in ſyncopem conſtantem incidant, nec ſubleventur niſi objecti moleſti remotione. Qui ex ſede morbos diſterminant, hunc morbum à cerebro primariò pendere, & ad cerebrum referendum eſſe, judicare debent.

10. *Syncope à veneno* Ill. Senac. *ibid. pag. 545. 546.*

Vapores putridi ex Noſocomiis, ex cancris, ulceribus, ex cadaveribus.

Vapores mephitici ex tabernis, cellis, tumulis arctiùs clauſis, ex puteo & foſſâ peraltianâ juxta Monſpelium, exhalationes minerarum.

Arſenicum etiam ulceribus, cariebus admotum, ut obſervavit Saviardus.

Venena acria genita in corpore ipſo, in peſte; tritæophiâ, ſphacelo, hunc morbum excitant.

11. *Syncope ab apoſtematis* Ill. Senac. *ibid. p. 554.*

Non ſolum rupto intus apoſtemate ſuperveniunt ſyncopes, ut ſecto abdomine in aſcite, aut pec-

tore in hydrothorace, verùm etiam ab alia causâ non satis cognitâ; abscessum in hepate, pancreate, pulmone, à fortiori in stomacho latentes, declarant syncopes frequentes; à pulmonum & hepatis putredine ortas vidit Ballonius, ex ovariis & utero suppuratis Ill. Senacus. An à cerebro suppurato oriantur, inquirendum restat.

12. *Syncope ab hydrocardiâ* Vieussenii *Obs.*

Hydrocardia seu collectio aquæ in pericardio cognoscitur 1°. pondere in regione cordis. 2°. Pectoris oppressione quæ crescit à decubitu supino, sublevatur inclinato pectore ad anteriora. 3°. Leipothymiâ, syncope, palpitatione frequentibus. 4°. Subitâ à somno excitatione cum suffocationis periculo. 5°. Signis genericis hydrothoracis. 6°. Pulsu debili, molli, inæquali, ex Ill. Schreibero.

Curatur ut hydrothorax diureticis, borace, paliuri fructibus.

13. *Syncope stomachica. Vid.* Ill. Senac. *ibid. pag. 545.*

Ea est quam cardialgia sæpius excitat, attamen sine dolore stomachi ex solâ illius anxietate sæpè oritur, ut 1°. ab *inanitione*, seu longâ fame, unde calor, & sensus tractionis, quæ syncopen subitò inducunt. 2°. Oritur etiam à stomachi *repletione*, infarctu cum nauseâ. 3°. Ab irritatione à materiis emeticis, nauseosis, venenatis. 4°. A lumbricis, tæniis. 5°. A dyspeptis, ut lacte coagulato, adipe, fungis. 6°. A saburrâ acri, putri, malignâ. 7°. Frequentes etiam sunt syncopes in gastritide, & diversis speciebus gastrodynes, cardialgiæ, &c.

14. *Syncope ab sphacelo* D. Senac. *pag. 553.*

Cùm pars quædam potissimum interna sphacelo correpta est, cùm fetus in utero mortuus latet,

cùm ichor putris alicubi hæret, syncopes sæpiùs sobolescunt, natura sensu quodam intimo id percipit, exhorrescit, & non secus afficitur, ac cùm quid fœtidum aut cadaverosum nares afficit.

15. *Syncope scorbutica* Lind. *de Scorbuto.*

In tertiâ periodo à minimo motu scorbutici leipothymias imò syncopes patiuntur, in quibus pulsus, licet sit exilis & intermittens, tamen per intervalla evadit plenior & duplicatus, ut in pectorali, observante Eugaleno; iterum exilis evasurus.

16. *Syncope arthritica* Musgravii, *de Arthritide anomalâ.*

Ea est quæ in veteri podagrâ supervenit, remittente aut cessante dolore pedum, frequentior post indigestiones crapulas.

Cathartica, dein stomachica & anthelmintica in hac conveniunt.

17. *Syncope febricosa. Febris-syncopalis*; vulgò *la fiévre syncopale.*

Est tertiana vel hemitritæus syncopalis Castellanis & Madritensibus familiaris, ut refert. D^r. Burnet, in *Thesi Parisinâ.* Rigor in initio, typus tertianæ, profusus sudor in declinatione; cardialgia, horrenda vomitio, summa debilitas, pulsus contractus, frigus extremorum, mors secundâ aut tertiâ accessione, ni succurratur.

Præmissis præmittendis kinkinam profuturam puto, ut in hemitritæo soporosâ, scilicet ad unciam ante tertium paroxysmum. *Vide* Morton. *Pyretolog. pag.* 74. & rectiùs Torti, *de Febribus.*

Huc spectat febris syncopalis tertiana Torti, *de Febrib. pag.* 126. 192.

Amphimerina syncopalis Raim. Fortis.

Tritæophia syncopalis Pathol. method.

Eſt ſyncope quæ funeſtos reddit paroxyſmos febris tertianæ ſimplicis, dupliciſve, quos comitatur, ſive ſit cardialgiæ ſuccedanea, ſive primaria & ſolitaria, ſed febris comes, vi nempè cujus æger nullo ſcilicet dolore perculſus, frequenter, graviter, & abſque causâ manifeſtâ languet, exolvitur, & anima deficit; ſive de latere in latus ſe velit convertere, aut manum tentet loco movere, concurrit pulſûs depreſſio, & viciſſim ejus defectio cum parvitate & frequentiâ, ſudores minuti circa collum & frontem, oculorum cavitas, caligatio & languor, ac denique univerſalis virium languor, ut continuis odoribus & irrorationibus æger recreari indigeat, ne deliquium crebrius patiatur.

Si hæc in febris augmento vel ſtatu accidant, licet tranquilla ſubſequatur intermiſſio, res ægri malè agitur, niſi provida Medici cautela futuros acceſſus maturè præcaveat. Si enim Medicus tranſactæ procellæ immemor ſit, brevi pereunte ægro incidet in illud turpe, *non putaram*.

Ejuſdem cenſus eſt algor qui in *tertianâ* pernicioſâ ſeu *algidâ* Mortoni, incipienti paroxyſmo jungitur, quòd non, ut aſſolet in benignis, paulatim evaneſcit; ſed protrahitur & protrahitur, ita ut nec pulſus reſurgat, nec calor erumpat, ita ut poſt multas horas ægrum in paroxyſmi initio diceres, ſiticuloſus eſt, gemebundus, anxius, cadaveroſus, ſi evadat, nec moriatur; pulſus tamen depreſſus remanet; cùm calor mitis accedit, vox eſt clangoſa, lingua ſcabra, urina vel copioſa & pellucida, vel pauca & lateritia; in hoc ſtatu durat æger per tempus intermiſſionis cum pulſu exili & frequenti, ſubſequenti acceſſu utplurimùm moriturus; ſi verò calor & pulſus ſint

meliores,

meliores, vegetiores, diuturnioris morbi potiusquàm mortis erit præsagium; sed ista discrimina vix aliud quàm usus docere potest.

XXIII. *Asphyxia.* Asphyxie. *Apoplexia cerebelli* Willisii. *Extasis* Brendelii. *Mors apparens* vel *subitanea* Lancisii. *Asphyxia* ab *a* privativo, & *Sphygmos*, pulsus.

Phœnomena mortis apparentis subitò utplurimùm supervenientia, valdè terrifica asphyxiæ characterem præbent. Si æger sensim in pejus abiens, demùm fato succubuerit, ejus status asphyxia non est, nec quemquam ex hoc statu revixisse docet observatio. Ast sæpè accidit, ut ægri subitò interempti visi sint, imò ex his quidam sepulti, quos vel arte vel sponte inde evasisse certum est. Talis verò status sive à cerebro sive à corde aut pulmone potissimùm affectis oriatur, *asphyxia* dicitur, obscurissimum morbi genus, quod ratione atrocitatis & obscuritatis Medicorum diligentissimorum inquisitionem exigit. Videatur autem de hoc Lancisius circà mortes subitaneas.

Ex illis qui subitò mori visi sunt, nullus prò verè mortuo habendus est, ut fusè docent Winslow & Bruhier, nisi qui biduò triduòve servatus, jam putrescere & fœtere incipit, aut saltem qui ferrum candens pedibus inustum non sensit; quæ dicta in genere valent respectu Medicorum qui morbi principium rescire non potuerunt. Si enim signa anevrismati rupti, apoplexiæ imminentis, vomicæ antiquæ hanc subitaneam mortem præcesserint, Medicus horum gnarus certiùs judicaturus est an mors sit vera vel tantum asphyata.

1. *Asphyxia immersorum.*

Qui ex aquis pro mortuis extrahuntur, aliquando reviviscunt, docente experientiâ. Vidi puellam quæ cùm è puteo in quem se projecerat, extracta fuisset, pro mortua habebatur, ut pote omni motu, sensu, pulsu, calore destituta; ea verò suasu Illustr. Dom. Gibert, Præceptoris mei in Praxi colendissimi, in lectulo reposita linteis calidissimis omni minuto renovatis tecta, demùm ad se rediit.

D. Moulin, D. Med. Monspel. in simili casu ægram cineribus calidis operiri jussit, quæ vitæ restituta est.

Falsum autem est eos qui per horam unam aut plures aquis immersi latuerint, unquam revixisse. Si paucos excipias aquis gelidissimis immersos, ut notat Ill. Segner. Profess. Gottingensis, qui hac de re multa cum animalibus experimenta iteravit; utplurimùm ignoratur quamdiu in aquis omninò demersi latuerint, qui identidem caput extra aquas extulere antequam succumberent. Ego quidem sat recens ex aquis eductos, ut post horam imò semihoram ab immersione quatuor adolescentes curare suscepi, atque omnia, quæ vulgò laudantur artificia & auxilia adhibui; nec ullum ex hisce in vitam revocatum vidi.

2. *Asphyxia à fumis. Ess. d'Edimbourg, Tom. VI. art. 35.*

In fundo mineræ lithantracis ob conceptum ignem fumo infectæ. Rusticus vitam amiserat, post semihoram educitur, frigidus pulsu, sensuque omni destitutus, nulla vitæ signa supererant, cùm Chirurgus G. Tossach tanquam alter salvator, ipsi ore suo, naribus ægri constrictis intra os fortissimè inspiravit, unde pectus ægri paululum

dilatatum, & cor pulsare cepit; paulò post pulsaverunt arteriæ. Tusa est vena brachii, unde sanguis per quadrantem horæ stillavit, dein effluxit liberè; interea æger frictione, concussione agitabatur, facies aqua eluebatur à fumo, nares & labia sale votali inspergebantur; post semi-horam movebatur, lenissimè pectus sine suspirio oculis & ore apertis, post horam oscitavit, oculos, pedes, manusque movit, aquam, aliquotque guttas spiritus vitalis hausit, post alteram horam sensus recuperavit omnium anteactorum immemor, post quatriduum domum suam reversus est.

3. *Asphyxia à musto* Petr. Borelli, *obs. 4. cent. 2.*

Quotannis ferè pereunt in cupâ in quâ mustum recens fermentescit, qui in eam descendunt ad mustum extrahendum, vel uvas ulterius calcandas; subitò verò sine voce, sine motu concidunt, se suffocari sentientes, & nisi promptè extracti sint, pereunt. Qui verò ad se revertuntur, eventûs illius immemores sunt. Hic effectus tribuendus est spiritui, qui vocatur *Gas sylvestre*, à musto exhalanti, quo fluidi nervei electricitas, adeòque omnis activitas extinguitur.

Optimum remedium est, citissimè illos hamis extrahere, extractos aëri frigido exponere, frigidâ aquâ irrorare faciem, dein spirituosis excitare.

4. *Asphyxia suspensorum.*

Est mors apparens eorum qui recens strangulati, vel ut mos est, fune suspensi sunt, similive modo suffocati; illi certè, nisi simul colli quædam vertebra luxata fuerit, quod periti carnifices norunt, facilè ad vitam revocantur, ut expertus sum aliquoties in brutis, semel in homine qui è patibulo allatus in templum, tribus phlebotomiis

intra duas horas institutis, non solum vitæ, sed satis commodo statui restitutus est; ita ut ipse sedens, & aquam ex urceolo quod manu gestabat, affatim bibens benè se habere mihi diceret.; vox autem rauca, initioque tenuis erat, nec eam edere potuit, nisi expectorato cruoris pauxillo, & multâ frigidæ copiâ haustâ; ardebat enim siti & simul frigido aëre continuò afflato indigebat, utcumque minimè calida foret tempestas, post tertiam horam collo à fune impressum vestigium paulatim evanescens etiam intumuit, & quartam è jugulo suasi phlebotomiam apprimè percipiens regressum sanguinis è cerebro mox impeditum iri, unde carus; sed Chirurgis præ metu fugientibus non instituta fuit hæc phlebotomia, unde æger sensim obdormivit, pulsus rarior sensim evasit, ita ut vix quadragesies pulsaret in minuto, minorque evasit, quem post primam phlebotomiam videram sensim apparere, & æquè rarò micare, dein paulò frequentiorem & fortiorem gradatim evasisse; sic obiit miser ille quem nullum scelus ad patibulum duxerat.

5. *Asphyxia congelatorum.*

Est ea quæ frigore summo detentos occupat; quamque Gallicus exercitus ante aliquot annos è Pragâ rediens miserè expertus est, ut accepi à conjugis meæ fratre D. d'Olimpies, in arce & urbe Monspelii hodie Regis locum tenente, qui frigus & illum affectum passus est. Mirum dictu! illi miseri per nives iter vel pedestre vel equestre facientes, quorum aliis nasus, aliis digiti pedum, manuumque sphacelo corrumpebantur, quique proinde atrocibus doloribus erant expositi, dormiendi tantâ cupiditate tenebantur, ut vitæ suæ periculo huic indulgerent; alii itaque sub arbore,

illi ſub plauſtro derelicto, omnes ferè ſupra nivem proſtrati obdormiſcebant ſomno utplurimùm æterno, niſi ab amico quodam excitarentur. Miles quidam ſub plauſtro jacens nive tectus erat, alter eumdem locum dormiturus occupat, & priori inſcius incumbebat; calore ſuperincumbentis inferior reviviſcens alterum excitat, & ſic ambo evadunt, ſecus ſomno perpetuo premendi. Quanta medicinæ Scriptorum ſocordia fuit olim? omnes ſe fideliter exſcribunt, nullus morbum haud dubiè omni ævo familiarem notavit. Hujus nuper Ill. Hallerus meminit.

Qui frigore ſummo deprehenſi poſſunt deglutire quidpiam, illis exhibenda cardiaca & ſudorifica, quæ præſto ſunt, ut vinum calidum, aqua vitæ, pulvis viperinus, theriaca, aqua cinnamomi; ſi præſto ſit ſimetum calidum, eo ſunt immergendi; quoad verò ſphacelum inde metuendum, videatur *ſphacelus*.

6. *Aſphyxia cataleptica;* An *Congelatio* Auctorum? An *à congelato cruore* Lanciſii *de mortib. ſubitaneis.*

Vidi olim adoleſcentulam catalepticam, quæ in paroxyſmo tam tardum & depreſſum habebat arteriæ & pectoris motum, ut fermè evaneſcerent; erat autem frigidula, omni ſimul ſenſu, motuque deſtituta, ita ut ſi non obſervaſſem ceream omnium artuum flexilitatem, & catalepſi eam laborare ignoraſſem, eam aſphycticam judicaſſem; tuſâ venâ cruor non effluebat; aſt eâ ſimul in vulnus expreſsâ, columna vermiformis è cruore coagulato ſenſim delabebatur; numquid hic morbus impoſuit Veteribus pro congelatione ſanguinis, quam tribuebant ſuppreſſis catameniis, hæmorrhoidibus, herpetibus repulſis, & circa ſolſtitia

& æquinoxia frequentiorem esse proferebant ?

7. *Asphyxia à pathemate.*

Subito gaudio asphyctos evasisse quosdam, alios à terrore, quosdam à gravi contumeliâ, à funesto nuncio, docent historiæ medicæ. Divus Augustinus vidit Monachum qui pro lubitu omnem sibi sensum & motum etiam naturalem adimebat. Illustr. Cheynæus vidit Chiliarcham Tounshend, qui pro lubitu se verè asphyctum, & mortuo simillimum, Medicis attentè examinantibus præbebat; sed multò major est efficacia pathematum, quàm voluntatis in cordis & pectoris motu sufflaminando: fortè etiam evenit, ut qui hos motus vitales in seipsis suspendunt, in se priùs excitent vehemens quoddam animi pathema; haud dubium est quin tragœdiarum Actores, cùm iram, metum, amorem exprimere conantur, seque his pathematis percitos simulant, sæpè reapse his ipsis verè afficiantur; atque si fides est Kloeckoffio, *libr. de morbis animi*, visi sunt qui cùm mortuos se esse fingerent, reapse obierunt; quod si intelligat de Molerio, errat.

In his omnibus casibus phlebotomia est primarium auxilium, etiamsi pulsus nullus micet; nec metuendum ne augeatur debilitas, cùm in hoc casu facultas cordis sit oppressa, atque nihil aptius sit ad cor sublevandum ipsâ phlebotomiâ.

8. *Asphyxia hysterica* Lancisii *de mortib. subitaneis*; Bruhier *Mém. sur les enterremens*; *Suffocatio uterina* Sennert.

Est subitanea omnium motuum vitalium, sensuumque feriatio, quæ hystericis à principio procathartico externo, ut animi pathemate, vel interno, ut catameniorum retentione supervenit, dentibus invicem appressis, pulsu obscurissimo

extremorum frigore, faciei ſæpè pallore, reſpiratione ferè inconſpicuâ, è quâ ægræ vel reſtitutæ, vel etiam in debiliori paroxyſmo ſignificant ſibi fauces veluti laqueo conſtringi; animuſque ſimul eſt proſtratus, non rarò globus quidem circa regionem uteri provolvi videtur; præcedunt quandoque oſcitationes, pandiculationes.

In paroxyſmo cardiacis, ſpirituoſis nares, tempora, carpi irrorantur, palmæ manuum manu feriuntur, pili avelluntur, ad aures inclamatur, corpus etiam ſuccutitur, axillis hinc & inde ſuſtentatum; fumi ſparguntur ex corio accenſo; vena tunditur, ut liberior fiat circulatio; frictiones calidæ ad eam promovendam adhibentur, calor linteis & lateribus excalefactis revocatur, potus cardiaci, antihyſterici, ſi poſſint deglutiri, propinantur; huc aqua meliſſæ compoſita, elixirium garus, ſal volatile armoniacum, viperinum, karabe, tinctura caſtorei.

Si vires vitales revocari nequeant, in lectulo calido tamen retineantur ægræ, nec ullo modo vinciantur collariis, cingulis, periſcelidibus, nec demùm ſepeliantur, vel humo committantur uſque dum fœtore cadaveroſo mors in dubium revocari nequeat. Docet enim obſervatio non rarò ſpontè, pro mortuis habitas, ad vitam rediiſſe, reſoluto ſanguine quem cauſa morbifica coagulaverat, vel laxato ſpaſmo qui circulationem intercipiebat.

9. *Aſphyxia à mephitide.*

Mephitis eſt locus è quo vapor oculis inconſpicuus, nec nares feriens, ſed ita lethifer promanat, ut quodvis animal ipſi immerſum intra aliquot ſecunda temporis, nequidem clamore ullo edito moriatur. Cognoſcitur mephitis ex eo quod

candelæ accenſæ in hoc vapore ſubito ſine fumo; ſine crepitu extinguantur; in illo pulvis pyrius accendi non poteſt, nulla ſcintilla electrica fili ferrei optimè electriſati micat, vapor videtur acidus, vitriolicus, ſpiritus maximè rarefactus, unde chartæ cæruleæ hic loci detentæ rubeſcunt, aves in hoc convulſæ moriuntur, exenteratæ pulmonem habent poſticè lividum, cruore farctum; aves deſuper volantes ſæpè ſubitò concidunt, unde hæ ſpecus *Averni* dicantur: talis eſt ſpecus canis apud Neapolitanos. Tiberius in duobus ſervis experimentum cepit, depreſſis intra vaporem capitibus, ſervi illicò mortui ſunt. Juxta Monſpelium in loco *Perauls*, magna pars ſoli eſt mephitica, bullitque frigidè dùm pluit; in foveâ cui aqua ſtagni vicini, vel pluvialis ſervatur, plures ægri doloribus calidis detenti curantur; bullæ illius aquæ à vapore mephitico exeunte fiunt, & ſine periculo hauritur ille vapor ſubitò expanſus, qui ſi coerceatur ope dolii utrinque patuli, tunc lethifer eſt omninò, ut expertus ſum; juxta foveam ſunt putei, quorum aqua eſt potulenta & uſitata, in quibus ad unum, alterumve pedem ſupra aquam eſt vapor mephiticus lethifer.

Tribus à Nemauſo leucis eſt locus *Bernis* dictus, ubi lacus dictus *Bouillens* ſimili modo ebullit continuò & frigidè, eadem, ni fallor, mephitis.

In omnibus templis, ut B. Mariæ, S. Annæ, Sancti Matthæi, ſunt cellæ ſubterraneæ tumuli dictæ, quæ vapore mephitico turgent, ſi quis ſtatim atque operculum ablatum eſt ingrediatur, is illicò moritur, ut vidi aliquoties: veſpillones pridiè ſepulturæ tumulum reſerant, & vapor mephiticus ſucceſſivè avolat, ſuperficie ſemper ad libellam compoſitâ, & ſenſim depreſſâ, uſquequo

vespillo ad genua tantum illi immergatur, is modò caput inferius non demittat, periculo caret, ac feretrum verticaliter detentum delabi finit, ne caput inclinans vaporem lethalem hauriat.

Meritò damnat Ill. Professor Haguenot usum cadavera in templis sepeliendi; tetri enim vapores inde per rimas exhalantes possunt morbis epidemicis funestissimis ansam præbere.

Tres rustici vespillonum munus obeuntes, aut alter alteri opem laturi, illicò simili tumulo extincti sunt; quartus qui fune vinciri se curaverat, illicò extractus mortem vix vitare potuit, in aëre frigido constitutus, frigidâ elotus; cæteri licet intra aliquot minuta educti è tumulo, qui quidem clamorem moriendo ediderant, omninò è vivis intra aliquot secunda excesserant, quasi in nictu oculi.

10. *Asphyxia sideratorum; fulmine icti & enecati* Boneti *Sepulchret. de Apoplexiâ obs. 59. 60.*

Fulmine icti minimè apoplectici sunt, sed veluti mortui aut syncoptici sine respiratione & pulsu, cùm apoplectici stertant. *Vide* observationes in locis citatis.

11. *Asphyxia Foricariorum*, vulgò *le Plomb.*

Parisiis ubi amplæ & stercore refertissimæ sunt foricæ domuum numerosâ plebe scatentium, crusta datur in foricis oceanum illum fœtidissimum supernatans, quam si incautè ruperit foricarius, illicò tanquam mortuus & asphycticus concidit.

Remedium est aër purus, & magna aquæ vitæ ingurgitatio. Apud Mutinenses non asphyxiam, sed amaurosim incurrunt hi miseri.

ORDO QUINTUS.

COMATA, Assoupissemens, Léthargies, Affections soporeuses; *Aphoniæ* Hippocr. *Morbi soporosi* vulgò.

MORBI quorum præcipuum symptoma est sensuum omnium, non raro etiam imaginationis feriatio, vocantur vulgò *morbi soporosi*, vel *affectus comatosi*, seu *comata*.

Qui coma pro genere, non verò pro classe reputant, illi duas ejus species, coma scilicet vigil, & coma somnolentum statuunt, quâ divisione à genere suo & vigiliam & soporem excludunt, interea dum coma morbis soporosis accensent, adeòque sibi contradicunt; quidquid enim generi tribuitur, id omni speciei conveniat, necesse est.

Veterni etiam dicuntur hi morbi; nam veternus » ignaviam, segnitiem, aut torporem & otium, » necnon somnolentiam, aut gravem aliquando » somnum significat, & commune quiddam caro, » comati, cataphoræ, torpori, atque etiam fa- » tuitati, necnon lethargo. « Gorræi *defin. de lethargo*.

Lethargi nomen Græcum nomine *Veterni* Latino vertitur, & vulgò Galli morbum quemvis soporosum *Lethargiam* vocant.

Sunt qui diversos morbos soporosos gradu tantùm differre contendunt, adeòque ad unum reducendos genus, cujus species sint carus, lethargus, cataphora, apoplexia, &c. verùm ipsimet

cùm admittant diverſas cari, lethargi, apoplexiæ, &c. ſpecies, apertè confitentur carum, lethargum, &c. eſſe totidem genera, cum genus morbi id ſit quod diverſas ſpecies ſub ſe comprehendit, adeòque peccant in regulas Logices, ſibique contradicunt; plus autem vel minus, ſeu gradus, cum ſpecies minimè mutet, genus à fortiori mutare non poteſt.

Diverſis horum generum nominibus & Veteres & Neoterici varios ſignificatus tribuerunt, ita ut in tantâ loquendi inconſtantiâ, Pathologus neceſſariò debeat alterutrum ſignificatum ſeligere, & cæteros repudiare, ſecus æquivocationum nullus eſſet finis: unde perpetua confuſio; hanc ut vitemus, cujuſque vocabuli generici ſignificatum definitione propriâ circumſcribere debuimus.

Feriatio ſenſuum & motuum liberorum, quæ hujus claſſis character eſt, non ſemper ſomni apparentiam repræſentat; ſi enim æger ſenſu omni motuque libero orbatus, ſitum priorem ſtantis aut ſedentis ſervat, ut extaticus, catalepticus, vix pro dormiente habendus eſt; ſi verò humi procumbat, artubus flaccidis, nec ſitum ab aſtantibus impreſſum ſervet, ſed illicò corruat, is pro *dormiente* habetur, ut apoplecticus, caroticus; verùm ſi ſenſu omni deſtitutus interea imaginationis ſuæ præbeat indicia, & identidem dormiendo in ſeipſo loquatur, geſtu vario ſuum ſomnium prodat, is pro *ſomniante* potiùs quam pro dormiente habendus cenſetur, & tales ſunt lethargici, typhomaniaci, aut veternoſi: hos omnes ægros comatoſos nuncupamus, licet non exiguæ ſint inter eos differentiæ.

Diſcrepant autem à ſyncopticis, quod vires vitales in illis ſuperſint; in ſyncopticis verò ma-

ximè languescant, calore in extremis sæpiùs deficiente, & colore in pallidum mutato.

Comata itaque in summâ sensuum omnium debilitate, seu impotentiâ percipiendi objecta ambientia consistunt; imò in lethargicis & veternosis, licet imaginationis vires vigeant, memoria saltem debilitatur; ast in caroticis, apoplecticisque & memoria & imaginatio, necnon omnes sensus obscurissimi sunt & suppressi.

Eò itaque redit comatum theoria, ut intelligamus quorsum sensus saltem ferientur, aut obscurentur maximè, cæteræque etiam animæ facultates admodùm debilitentur; sed tam parum hactenus est exculta psychologia, tam obscura cerebri anatomia & physiologia, ut nihil certi de his pronunciari queat; ipsa pressio corticis cerebri, quæ pro causâ soporis hactenus habita est, hodiè à D. Lorry experimentis rejicitur, ita ut prudentius foret judicium suum de hac theoriâ reticere, quàm interponere, nisi pro meris conjecturis tradatur. *Vide* Commentar. Acad. Parif. *Mémoires des Etrangers*, *tom.* 3. à D. Lorry.

Omnis sensatio tribuenda est mutationi factæ in organis nervosis, nec hoc sufficit, nisi mutatio illa transmittatur ad cerebrum, ut patet ligatis, sectisve nervis, atque ulterius requiritur, ut anima ad hanc mutationem attendat, nec aliorsum validè distrahatur ejus attentio; hinc concludere pronum est fluidum nerveum esse medium, cujus interventu transmittitur hæc impressio: fibræ enim nervosæ utpote omni elasticitate destitutæ id non possunt; ergo hujus fluidi nervei, velut vaporis electrici, refluxibus ideas alligavit summus Creator; cum itaque nullum è cortice cerebri secernitur fluidum nerveum, nullus

in nervis refluxus, nulla sensatio oriri potest, quod accidit etiam si secretum non transmittitur, aut transmissum non refluit, aut si forti animæ pathemate, ut terrore; vel profundâ meditatione in cerebro retineatur, nec nervis suppeditetur; ergo nervi ligatura, excisio, substantiæ medullaris cerebri pressio à vasis vicinis, corticis compressio à tumore, osse fracto, vasis turgidis, meningibus contractis, cruore effuso, ac demùm vehemens animi pathema valent sensationem supprimere; sed nisi supprimatur transfluxus in omnes nervos organis externis famulantes, non dabitur anaisthesia illa generalis, quæ somnum constituit, & quæ cum libero transfluxu per medullares fibras cerebri, partibus internis tantum respondentes *somnium* ponit; certè partialis cerebri pressio non sufficit, nisi hujus occasione vehementer detenta anima, ut accidit in terrore & mœrore, simul supprimat influxum in alios nervos. Cur autem nervi cardiaci tandiù recipiunt fluidum nerveum, quandiù vita superest, licet quælibet pars cerebri vel cerebelli lædatur, modò spinalis medullæ initium intactum sit? Nonne natura vitæ conservationi invigilans necessarium illum in cor & pectus influxum sustinet, organis ad vitam minus necessariis neglectis? Nonne organum ad motus vitales sustinendos maximè necessarium est illud quo nullum animal orbatur, scilicet initium medullæ spinalis, quod datur in insectis, quæ cuncta carent cerebro & cerebello? Norunt certè laniones superesse vitam bovi, cujus encephalum malleo fuit attritum, & cruor è corde ubertim effusus; ast subito & in oculi nictu perire, si tenuis cultri lamina inter vertebras colli supernas adacta fuerit, sicque illico defungi ca-

pras, oves in macellis. A suppressione fluidi nervei pendet debilitas & sensationum & contractionum muscularium; verùm principium quod sensationes suspendit in extasi, in catalepsi non supprimit in illis muscularem contractionem; unde non corruit homo extasi aut catalepsi deprehensus; ubi verò omnium artuum vis muscularis supprimitur, ut in apoplexiâ, caro, vel multum minuitur, ut in lethargo, cataphorâ, corpus procumbit humi, nec se sustinere valet: nam ad orthostadiam seu situm stantem necessaria est actio ferè omnium musculorum, qui truncum, crura, tibias, & pedes movent.

Ex positurâ corporis gradus facultatis motricis æstimari potest, nam orthostadi sunt majori facultate præditi; qui verò decumbunt semi-erecti, illi minori pollent; qui horizontaliter omninò decumbere coguntur debiliores sunt semi-erectis; atque inter illos qui alterutri lateri pro lubitu incumbere possunt, majori facultate gaudent quàm qui supinum situm continuò affectant, ægri etenim isti suæ debilitatis conscii eam posituram servant, in quâ minima vis omnium requiritur, seu vix illius musculi contractio desideratur; talis est supinus & horizontalis decubitus, cruribus & brachiis extensis. Talem situm præscribimus syncopticis, tùm ne vires musculis contrahendis necessarias frustrà impendant ægri, tùm ne circulatorius motus sanguinis gravitate impediatur.

XXIV. *Catalepsis.* Catalepsie.

Est sensuum omnium motuumque muscularium suppressio superstite pulsu & respiratione obscurissimis, & mirâ ad quosvis situs retinendos, & suscipiendos, artuum flexilitate.

Ægri subitò corripiuntur paroxysmo per intervalla redeunte; præcessit mentis & corporis torpor vel cephalalgia; subitò sensu omni, motuque orbantur, & posituram primam corporis, artuumque constanter retinent, sive erecti, sive sedentes, & post aliquot minuta utplurimùm rariùs post horas quasdam velut è somno exsurgunt, capite sublevato à gravamine & ad munia sua aptiores, sed temporis in paroxysmo transacti omninò immemores; quamdiù sunt in paroxysmo, artus quamvis posituram ex legibus mechanices & structurâ anatomicâ possibilem ab astantibus impressam conservant; maximè si catalepsis absoluta sit, seu perfecta, ut aiunt; sic manus erecta non delabitur, faciei musculi ad risum, ad fletum compositi, risum, vel fletum constanter exprimunt. Morbus hic chronicus est, & more epilepsiæ periodicè recurrit; interdùm simplex qualis descriptus est; interdùm aliis morbis, ut hysteriæ, somnambulismo, rariùs spasmo combinatus.

1. *Catalepsis hysterica. Observat. Medico-practicæ, par. 1743. pag. 248. observ. 108.*

Ea est quæ hystericas feminas aggreditur, cum flexilitate omnium artuum, & mirâ constantiâ in servandis quibusvis posituris à vi externâ impressis, excepto quod ob aversationem medicaminum fœtidorum, ut spiritus volatilis salis armoniaci vel nares manu stringant, vel aliorsum caput deflectant ægræ.

Historia. Helena Renault annos septemdecim, & ejus soror Oliva natu major, hysteriam ab menostasia patiebantur; Oliva post sex accessus emmenagogis & antihystericis sanata est. Helena verò ab iisdem pejus hahuit, & post duodecim accessus hysteriæ incidit in catalepsim, in quâ tamen

odorem ſpiritus ſalis armoniaci ad decem pedum diſtantiam percipiebat, & manu naribus admotâ arcebat; imò audito hujus medicaminis nomine ſibi cavebat; ſi per vim admoveretur naribus pluma hoc ſpiritu tincta, illa horrendos clamores edebat, irâ & furore percellebatur, & quæ antea ne loqui poterat præ debilitate, jam tribus viris ſe coerceri vix patiebatur.

Hi acceſſus catalepſis pluſquam decies in menſe recurrebant, ſæpeque ſuccedebant anginæ hyſtericæ, cujus oppreſſione, decreſcente cataleptica immobilitas ſubſequebatur, & catalepſis inſultu evaneſcente ægra vertigine tenebricosâ correpta in pulvinar ſuum procumbebat.

Quandoque tamen inſultus epilepticus ſtipabatur anginâ hyſtericâ, cui violentæ convulſiones ſuccedebant, cum delirio ingenioſiori quàm ab eâ ægra expectaſſes.

Imò durante inſultu epileptico ſæpè ſomniabat Helena, (quod Magdalenæ Vincent catalepſi ſomnambulâ detentæ accidiſſe vidi) tunc volupe erat obſervare hanc puellam lecto inſidentem, trunco immobili, capite inclinato, oculis pro aſtantium lubitu huc vel illuc converſis, brachiis flexis & ſuſpenſis, ut in ſtatuâ cereâ, riſu ſermonem ſuum pronunciare; finito acceſſu apyrexiâ plenâ fruebatur, (id eſt, ſaniſſima erat,) nec recidivam metuebat; ſed vel à levi terrore, ingrato nuncio, quavis pathematis occaſione datâ, quovis odore ingrato, ut caſtorei, rutæ, in catalepſim incidebat.

Sumpto lacte caprino, adhibitâ ruſticatione, & exercitatione per duos menſes à catalepſi immunis vixit, ſed in urbem reverſæ catalepſis acceſſit, cujus paroxyſmos pæcedebat ſumma aſthenia,

asthenia, vel syncope, si tunc pungeretur, vel odorem fœtidum olfaceret, illico catalepsis oriebatur dimidium corpus occupans; demùm tamen illi tres apoplexiæ catalepticæ, vel epilepticæ paroxysmi successere, atque restitutis per multos annos catameniis Helena radicitùs sanata est.

Cura. 1°. Frustrà omnia emmenagoga per hos annos fuerunt adhibita; catamenia enim spontè demùm redivere. 2°. Omnia fœtida antihysterica nocuere; minùs tamen fumus chartæ accensæ. 3°. Quindecim saltem sanguinis libræ è pede, brachio, jugulo in decursu morbi missæ sunt. 4°. Aquosa emollientia feliciter successere. 5°. Syrupus de karabe hystericos insultus mirè sedavit. 6°. Ægram diarrhœa per duos menses detinuit, catharticis excitata, cui salutem suam ipsa tribuit.

2. *Catalepsis verminosa* Marcelli Donati, *Hist. Med. mirab. cap. 7.* & Schenckii *Observat.*

Mense Julio anni 1757. puella octennis Nosocomii generalis plures catalepseos insultus passa erat; cùm eam vidi, conquerebatur de cardialgiâ, doloribus vagis in abdomine, & de sensu corporis à ventriculo in œsophagum repentis. Præscripsi aquilæ albæ grana decem; hoc assumpto medicamine insultum catalepseos passa est per duodecim horas perseverantem: sequenti manè eam inveni gemebundam, oculis clausis; cùm vellem digito palpebram attollere, renitebatur illa cum nictatione frequentissimâ, seu nystagmo; maxilla inferior superiori firmiter erat appressa, brachia & crura quemlibet situm impressum servabant, imò motum paululum perficiebant, seu flexionem à me impressam paululum continuabant, de cætero nullus sensus, nullus motus, responsum nullum.

Repetitâ aquilâ albâ convaluit, nec poſt hunc gravem paroxyſmum ullus alter rediit. An vermibus in abdomine tribuenda ſit hæc catalepſis, judicent alii.

3. *Catalepſis à fumo* Plateri, *lib. 1. obſ. 18.* Eſt ſpecies à carbonum fumo hauſto.

4. *Catalepſis à menoſtaſiâ* Fonſecæ, *lib. 2. Conſultat. Sanguinea* Ballonii, *conſ. lib. 2. hiſt. 1.*

Illa ſingulis hebdomadibus recurrebat, paroxyſmo ſex horas perſeverante, & cum menſium ſuppreſſione; in illa ſpecie faciei color bonus, & triſtitia gravis præceſſit. Hippocrates 2. *prorrheticorum* malum hoc eſſe pronunciavit.

5. *Catalepſis melancholica* Ballonii, *Conſil. lib. 2. hiſt. 1.*

Talis erat puella, quæ cùm nubere cogeretur, in catalepſim incidit. Foreſt. *obſ. 41. lib. 2.* Talis etiam hypochondriacus ab Hildesheimio memoratus. Si tamen artus flexibiles remanſerint.

6. *Catalepſis delirans.* Act. Acad. Upſalienſis; *ann.* 1742. *pag. 41.* Rectiùs dicenda *catalepſis ſomnambulans.*

Magdalena Valetta, puella multis ſollicitudinibus priùs vexata, hunc morbum per plures menſes paſſa eſt in Noſocomio generali anno 1737. primo quidem menſe catalepſis erat ſimplex, ſed perfecta, pluries in ſeptimanâ revertens, cum pulſu rariſſimo, depreſſo, reſpiratione ita placidâ & obſcurâ, ut vix perciperetur, calore exiguo, pallore nativo; paroxyſmus aliquot minuta tantum perſeverabat, quo tempore illam ita inflexîmus, ut brachiis, tibiiſque ſurſum verſis totum corpus ſummis natibus inſiſteret, & æquilibrio ſervato, ibi remanebat ægra ſtatuæ cereæ inſtar immobilis, & non minùs ſenſu omni deſtituta;

falsum est catalepticos stantes si impellantur progredi saltem alio modo quàm progrederetur statua, paroxysmo soluto ægra à capitis gravitate quam priùs experiebatur, immunis erat.

Altero mense Magdalena in quovis paroxysmo miram scenam ludebat, triplici actu, nam illicò in catalepsim incidebat, post pauca minuta sui omninò compos videbatur, & ea peragebat, quæ sana, ingeniosa, & faceta agere potuisset, in statu summæ lætitiæ, quo tamen ipso tempore quoad omnes sensus externos dictos non differebat ab statuâ aut ab illis ludicris homuncionibus, quos pueris ostentant histriones, & *marionettes* vocant, quippe cantans, sibilans, facetè narrans, lætitiâ exultans, & currens per cubiculum, visu, tactu, auditu, olfactu, gustu erat omnimodè destituta, ut multis experimentis compertum habeo; post semi-horam alter catalepseos perfectæ paroxysmus scenam claudebat; hæc fusè recensita vide in Actis Upsaliensibus & Parisinis.

Tusâ venâ cruor viscidus, non nisi expressus per vim effluebat; balneum tepidum extra paroxysmum tolerare non potuit, pulveres antiepileptici, antea adhibiti paroxysmos frequentiores adduxerant, jusculis temperati nec nocebant nec proderant; sibi relicta convaluit, & rursùs famulitium exercuit, eam post biennium interrogavi, & retulit se ab hoc morbo non omninò immunem esse, sed paroxysmos esse mitiores, ita ut si corriperetur, dum domum everrebat, aut pastam manibus versabat, opus suum quidem non intermitteret, sed visu, audituque ferè careret; aut astantes obscurissimè perciperet, quasi somnio quodam detineretur.

7. *Catalepsis quartanaria; à resolutione* Ballonii, *cons.* 2.

Anno 1727. in Nosocomio Alesiensi curabam militem annosum, qui quartanâ laborabat, & secundâ ab accessu die non maniacus, sed stupidus & delirus erat; tertiâ verò catalepticus, ita tamen ut licet omni sensu foret destitutus durante hoc paroxysmo, brachium quod sursum inflexeram, in eo situ constanter non retineret, sed gradatim & sensim labi sineret.

Ope emetici duo primi catalepseos paroxysmi sublati sunt, tertius noctu superveniens ægrum è medio sustulit. Ea *catalepsis serosa* mihi visa est multum discrepans à melancholicâ & à somnambulante, in quibus sanguis viscidus, & veluti coagulatus observatur.

Téstis oculatus mihi retulit se olim vidisse Parisiis mulierem perfectè catalepticam per multos dies, quæ singulis diebus horâ secundâ pomeridianâ evigilans, digito suo supra lectum suum Dei Nomen exarabat, quo facto rursùs in catalepsim relabebatur.

Catalepsis sæpè intermittentibus longis tertianis & quartanis supervenit, observante Ballonio, eamque lethalem censet ob virium resolutionem. Facies est in hac specie pallida, œdematosa, & serum luxurians eam inducit; in hac conferunt cathartica, hydragoga, diuretica.

Quatuor catalepseos species statuit Ballonius; sed cùm eas à causis seu principiis abditis deducat, nec charactere proprio insigniat, hujus divisio minus utilis est.

XXV. *Extasis.* Extase.

Differt à catalepsi ex eo quod ægri artus non retineant situm quemvis ab astantibus impressum; æger tamen eam quàm initio insultus habuit, posi-

turam constanter servat, & omni sensu motuque artuum orbatur.

Differt à catocho ex eo quod à profundâ contemplatione aut mentis attentione, vel gravissimo pathemate oriatur, nec artus omnes ita rigescant spasmodicè, ut in catochomenis.

1. *Extasis catoche. Catalepsis* Henrici ab Heers & Tulpii. Convenit cum catocho ratione rigiditatis corporis.

Capucinus inventus est aphonus uno genu terræ insistens, dextrâ manu sursum exporrectâ, & marmoris instar, utrâque frigidâ, oculi patebant, sed palpebris immobilibus, os hiabat cum respiratione liberâ & pulsu sat magno; cæterum statuam Mercurii referebat. Henricus ab Heers, *obs.* 3.

Hic post viginti horas ad se rediit ope clysmatis acris, stuphæ calidissimæ, vini aromatici spinæ applicati, conditi cardiaci cum theriacâ sæpè assumpti; cùm revertebatur paroxysmus, quod ex colli rigiditate persentiebat, statim oleo calido spinæ illito, eum prævertebat.

Juvenis Britannus impensè amori indulgens, inopinatâ matrimonii repulsâ vehementer percussus, illicò instar stipitis riguit, sedens in sedili suo quasi congelatus, retinens per integrum diem eumdem situm; jurasses certè te statuam potiùs quàm hominem cernere; adeò fuere omnia non modò rigida, sed planè immobilia. Verùm ubi exclamaretur altâ voce, rem ipsius meliori esse loco, & cupitam habiturum amicam, modò ad se reverteretur, prosilit confestim è sedili, & quasi excitatus è profundiori somno, rediit actutum ad se. Nic. Tulpius, *obs.* 22. *lib.* 1.

2. *Extasis resoluta.*

Ea est quæ artuum rigiditate nullâ stipatur,

quæque à gravi terrore, aut mentis consternatione procedit.

Miles desertor cùm audiret se à Tribuni capitalis satellitibus citò correptum iri, incidit in extasim, & sic Nosocomium delatus, nec interrogatus respondebat, nec punctus membra retrahebat, silens & immotus perstabat, oculis semiclausis; attamen famem & sitim dato tempore compescebat; sectâ saphœnâ, emeticum sumpsit, rursus phlebotomia repetita est, & convaluit. Hoc vidi anno 1728. Monspelii.

Affinis est huic morbus relatus in Actis Academiæ Parisinæ anno 1702. de fabro lignario, qui audiens alterum, quem verberaverat, periisse, incidit in catalepsim, fortè extasim, quæ per quatuor menses diversis auxiliis restitit, & demùm balneo frigido cessit.

Tulpianæ observationi similis est casus adolescentis Monspeliensis, qui cùm perditè amaret mulierem, & ab eâ repulsam matrimonii litteris acciperet, subitò his perlectis concidit omni sensu, motuque destitutus, superstite pulsu, sed debili, oculis clausis, respiratione placidissimâ; frustra præmisso cardiaco, emeticum sumpsit, post decem horas obiit. Observabat Ill. D. Fizes, Med. Prof. Regius.

Differt extasis vulgaris per flexilitatem artuum ab extasi catoche.

3. *Extasis cataleptica.*

Puella pagi St. Sebastien juxta Alesiam, 13. annos nata, per menses duos bis morbo sequenti afflicta fuit, observata à D. Privat Med. Doctore Alesiensi, à quo historiam accepi. Sedebat ea toto illo tempore noctu & interdiù, nulli interrogationi ullo signo, aut verbo respondens, pa-

rum cibi ſumens, unde macilenta, cum pulſu parvo, raro, frigidula; alternis minutis noctù & interdiù brachia in crucis formam extendebat, prolatis his verbis vernaculâ linguâ : *Joannes, Joannes, Paradiſum peto ;* mox per minutum ululabat, atque demiſſis in genua manibus per duo minuta quieſcebat, idemque deinceps iterabat ; cùm autem brachia erant extenſa, ea rigida erant ; aſt digiti cataleptici flexibiles impreſſum à Medico ſitum ſervabant ; à primo inſultu ejus morbi uſus lactis eam liberaverat, in altero obiit ; parentes hunc morbum, ut ſolemne eſt inter ruſticos, faſcinationi adſcripſerunt. Hæc anno 1758. An hæc ſpecies differt à catalepſi melancholicâ ? Vix credo.

A ſummo terrore ſyncopen, imò aſphyxiam lethalem ſubitò oriri probant plures obſervationes. Sic D. F. & Fauville, Doctores Medici juniores, ut ruſticum ludibrio haberent, eum deduxere in amphitheatrum ; ruſticus ad conſpectum ſceletorum & inſtrumentorum ſtupefactus, ſine reſiſtentiâ, & nequidem prolato verbo, ſupra anatomicam tabulam extenſus eſt ; tunc Fauville prælectionem anatomicam ſimulans, cultri anatomici manubrio inciſionem cruralem in ruſtici abdomine delineavit, atque ſtatim miſer in ſyncopen incidit ; territi ipſi Doctores eum ſummâ cum curâ, ope cardiacorum, è ſyncope excitant, & ad ſe reverſus æger gratias ipſis agens quod vitam ſibi non abſtuliſſent. D. Haguenot in ſimili caſu olim carbonarium metu reapſe extinctum eſſe aſſerit, & culpa in Chirurgiæ alumnos refundebatur.

4. *Extaſis equina* Hippiatris ; *la Faim vale.*

Eſt morbus equis non rarò ſuperveniens, quo ſenſu, motuque ſubitò orbantur, & ſtant in medio itinere, quemque inediæ tribuunt mulo-medici, quos videſis.

XXVI. *Typhomania*, Typhomanie; *Coma vigil* Auctorum; *Agrypnocoma* Brendelii; *Modorra y Modorilla* Hispanis J. Peredæ; Græcis *Agrypnon coma*; *Marcor* Linacri; *Veternus* aliis.

Est simulatus aut apparens sopor cum pervigilio reali, vel sopor levis è quo ægri facilè excitantur, cum delirio comitante.

Coma insomne, ait Gorræus, lethargicis proprium, est illud in quo ægri vigiles manent, clausis tamen ferè semper oculis, nisi excitentur; tunc enim oculos attollunt, & tangentem respiciunt, liberèque tum sentiunt, tum moventur, atque etiam desipiunt, quod ipsis variæ imagines obversentur, quæ illorum mentes movent.

Dicitur typhomania à *typhos*, febris maligna, & *mainomai*, insanio.

1. *Typhomania febricosa.*

Est ea species quæ tritæophiæ, vel tertianæ accessum tertium, quartum vel quintum comitatur, de quâ fusè Torti, Werlhofius, Mortonusque egerunt, quamque primus observavit Mercatus.

Epidemica dicitur apud Hispanos, saltem Castellanos; viguit circa Nemausum anno 1761. Unicam observationem referre sufficiat.

D. de la Calmette, Præses Senatûs Metensis, quinquagenarius, per sex dies febre remittente alternis diebus, & cum frigore exacerbante correptus, somnolentus erat, & ad delirium pronus; septimâ die paroxysmus fuit solito major, delirio continuo, obscuro, cum sopore, quem per

intervalla ſtertor comitabatur, extremis frigidis, pulſu debili; accerſor Nemauſum ubi degebat æger, paroxyſmus deſierat, & quartus imminebat, quem tertio periculoſiorem prædixi, & quem cardiacis, potiſſimum lilio Paracelſi cochleatim exhibito ſuperare conatus ſum; aderat enim per quinque horas frigus extremorum, pulſus exilis, ſopor continuus cum ſtertore quaſi apoplectico, facie cadaveroſâ; ſed facilè excutiebatur ſopor, atque tunc æger in ſeipſo continuò muſſitabat; periculum augebat debilitas, paroxyſmi ſexdecim horas excedebant, ſudoreque terminabantur, lingua erat nitida, nulla nauſea præceſſerat; his ita ſe habentibus, arripui intervallum à paroxyſmo quarto ad quintum, quod in vorandis kinkinæ drachmis duodecim fuit inſumptum; hac enim ſolâ methodo quintus & haud dubiè lethalis paroxyſmus præverti potuit; quo facto ſuperfuit quidem pyrexia, ſed cum pulſu magis evoluto; undecimâ die acceſſit aurigo critica, leve catharticum præſcriptum eſt, & decimâ quartâ morbi die, æger apyretos fuit, & convaluit, cum ſummo omnium bonorum, pauperumque gaudio.

Is morbus non eſt reapſe diverſus à tritæophiâ apoplecticâ, ſeu tertianâ caroticâ Werlhofii; ſed ſi curationem attendamus, verum hoc ſingulare eſt, quod æger cùm ſopore & ſtertore detineretur, facilè tamen excitaretur, & tunc ad quæſita ſæpiùs reſponderet, moxque obſcurè delirans in ſomnum & ſtertorem relaberetur; cùm in caro & apoplexiâ æger alto ſopore obrutus jaceat, nec quidquam audiat, loquaturve.

Illa eadem ſpecies ſtipatur quandoque febre verè intermittenti. Sic alter æger Nemauſenſis,

quem eodem autumno adivi, ſopore cum hemiplegiâ, aliiſque ſymptomatis laborans alternis diebus, ſurgebat è lecto apyretos; quinto tamen acceſſu agrypno-comatoſus obiit: urina in utroque affectu erat intensè rubra; poſt adhibitum kinkina, ſtranguria ferè imminebat.

Hic morbus differt à lethargo, quod ſit acutâ febre ſtipatus, & delirio non oblivioſo.

2. *Typhomania continua; Lethargus* Hippocratis; *Coma lethargicum* Raimundi Fortis, *Conſult. tom. 1. cent. 1.*

Differt à priori, quod continuò non per acceſſus, aut paroxyſmos redeant ſymptomata ſoporoſa.

In comate lethargico, ait R. Fortis, non abolentur actiones principes, nec ſenſus & motus; & interrogatis patientes reſpondent.

Typhomania continua vulgò habetur pro ſymptomate febrium continuarum, ut typhi, ſynochi, necnon remittentium, quarum paroxyſmus à frigore non incipit, quæ proinde ope kinkinæ non ſanantur.

Hic morbus delirio & ſomnolentiâ continuâ ſtipatur; cùm febris ad incrementum & ſtatum pervenit, ægri continuò intra ſe deblaterant, & ſomniant; aſt interrogati reſpondent ſæpiùs, ſæpiùs ſeſe loco movent, magis tamen ſomnolenti, & quieti quàm in paraphroſine febrili, ita ut ſi malè vertat morbus, æger caroticus evadat, nec expergefieri queat.

Has omnes ſpecies Medici vulgò febres malignas nuncupant, & diſtinguere recuſant; aſt hiſtoria typhomaniæ febricoſæ docet ipſos errare quàm periculoſiſſimè, cùm in febricosâ kinkina ex orci faucibus ægros eripiat; in continuâ verò

vulgaria auxilia, ut phlebotomiæ, hyrudinesque sanguinem è cerebro revellentes, ptisanæ nitratæ, cathartica pro re natâ solummodò prosint.

Parotides supervenientes, & suppuratio aurium in hoc morbo salutaria sunt.

3. *Typhomania agrypnocoma; Subeth sahara* Arabum; *Coma vigil* Sennerti *de somno præternaturali, cap.* 2. Riverii *lib.* 1. *cap.* 3. *Phrenitis comatosa* Heurnii, *cap.* 17.

Est ea species in quâ ægri ad dormiendum continuò propensi, dormire videntur, clausis oculis, situ ad somnum composito; attamen vigilant & delirant, ita ut si eos tetigeris, statim oculos aperiant, & torve aspiciant, aut irascantur, iterumque delabantur in somnum qui variis somniis impeditur, ita ut vigilare cogantur.

Hanc speciem semel observavi, fortè tamen pluries vidi, raram esse intelligo; morbus est acutus, exiguâ febre stipatus, seu pulsu potius frequenti non valido; juvenis eâ laborans intra paucos dies obiit.

Curatio Riveriana optima videtur; cathartica & emetica nociva sunt, ni fallor, & cerebri phlogosis incusanda est, non verò ejus atonia.

Typhomaniacus Heurnii, qui caput Monacho juxta ipsum dormienti abscidit, furibundus erat; alii sunt pacati, quæ diversitas à temperamento & circumstantiis repetenda est, nec exigit divisionem typhomaniæ in veternosam & phreniticam.

4. *Typhomania verminosa* Brendelii.

Est species infantibus verminosis, & febricitantibus non infrequens; somniant, seu delirant, sæpiùs dormiunt, & multum negotii Medicis facessunt; morbi acuti infantum sunt periculosi; quippe, ut constat ex Actis necrologicis Parœciæ

B. Virginis Monſpelii, ex centum infantibus eodem die natis vix tertia pars, ſeu 33. quintum annum attingit; è contra à decimo anno ad quinquageſimum vix dimidio major pars moritur; adeòque mortalitas infantum eſſet octies major, ſi intra quinque annos dimidia tantum pars natorum moreretur, & cùm moriantur duæ tertiæ partes, mortalitas eſt duodecies major infantum quàm adultorum; magnam verò infantum partem morbis acutis occumbere certum eſt, & periculum mortis in diverſis ætatibus, diverſiſque morbis eſt in ratione compoſitâ ex mortalitate hujus morbi, & mortalitate hujus ætatis; ita v. g. ſi typhomania verminoſa ſit duplò periculoſior quàm eſt pleuritis, prior in infante involvet periculum 24. vicibus majus, quàm poſterior in adulto.

5. *Typhomania Martinicana.*

Ea eſt quæ à ſcolopendriæ morſu ſupervenit, cum ſopore, delirio, & tumore partis demorſæ, quo tumore aperto, ſeu ſuppurato, morbus ſanatur. Scolopendriæ ea ſpecies eſt, quæ Martinicanis *Galere* dicitur.

XXVII. *Lethargus*, Léthargie.

Convenit cum typhomaniâ continuâ ratione ſoporis levis ex quo æger facilè excutitur, interrogatis reſpondet, & ſe loco movet: ab eâ verò diſcrepat ratione delirii merè oblivioſi; lethargicus enim ſomnolentus eſt & torpidus, omnium utut recentium obliviſcitur, & præ ſegnitie nihil curat.

Ad idem genus typhomaniam & lethargum reduci poſſe crediderim; maximè cum lethargus in

ore omnium frequens, in praxi sit rarissimus morbus, nisi pro morbo soporoso quovis sumatur. Ballonius definit lethargum concursum delirii continui, febris, soporis & oblivionis, *consil. libr. 2.*

1. *Lethargus à febre* Willisii, *obs. 1.*

Est ea species quæ febribus utplurimùm continuis malè judicatis supervenit, vel eas sequitur, quam videre mihi contigit in vetulâ synochum passâ in lecto continuo jacente, segni, obliviosâ & somnolentâ cum amphimerinâ.

Hic affectus certè diversus est à lethargo Hippocratis, qui intra septem dies ægrum è medio tollit, & qui per empyema, id est, parotidum suppurationem, aut similem apostasim terminatur, observantibus Mercuriali & Riverio.

Vesicatoria occipiti admota sunt præstans in hoc morbo remedium.

2. *Lethargus pulmonicus* Ballonii, *consil. lib. 2.* Baglivi, *de raris pulmonum morbis, pag. 91. & 371. Pulmonia lethargica* Hippocrat. *lib. de morbis.*

Invadit pulmonia cum lethargo statim in ipso morbi initio; oritur à pituitâ putri, & viscidâ pulmones siderante; tussis tenet cum sopore; cum moriturus est æger, alvus liquescit; non est prospiciendum huic lethargo per cephalica, aut per spirituosa, sed per expectorantia, putrem lympham & viscidam educentia; phthisici sæpè in decursu morbi lethargici evadunt, ut vidi post Baglivum.

3. *Lethargus à narcoticis* Willisii, *de Lethargo.*

Diversi sunt effectus venenorum narcoticorum pro dosi veneni, pro hujus specie. 1°. Pro dosi. Nuper Monspelii plures nefarii capti sunt, qui viatores exspoliaverant propinato vino, in quo semina daturæ stramonii contrita & infusa fuerant;

fassus est autem eorum dux plures ab eo veneno interemptos esse, cum veram veneni dosim ignorabat, atque ea dosis nimia lethargum inducebat; dosis verò minor tantummodo paraphrosynem minimè lethalem in benè multis, quorum aliquot ipse interrogavi, creaverat.

A majori dosi opii lethargus etiam inducitur, non rarò lethalis, cum pulsu debili, facie lividâ, stupore & sopore summis; minor autem dosis potissimum assuetos quandoque exhilarat, reficit, leviter inebriat; quod etiam de vino dictum sit, ut norunt omnes.

2°. Pro diversâ specie veneni, diversa sunt symptomata, alia datura, alia hyosciamus, alia belladona, opium, vinum, conium, seu cicuta major, physalis somnifera, odor mandragoræ, narcissi, &c. producunt non satis adhucdum observata, aut distinctè descripta. Forestus à vino apoplexiam, Willisius paraphrosynem, alii alios morbos ab iisdem venenis inductos viderunt.

In his autem casibus venenum emeticis est expellendum è primis viis, dein tincturâ, aut pulvere castorei, cum vino, lilio Paracelsi, aliisque cardiacis, necnon aceto utendum est.

Lethargus traumaticus Willisii, seu *à capitis ictu, vulnere*, ad carum videtur attinere, & *lethargus typhodes* Willisii idem est morbus cum typhomaniâ continuâ, seu febrem acutam, aut synochum comitante.

4. *Lethargus cephaliticus. Vide* Foresti *obs.* 11. *libr.* 10. *de cerebri morbis. Lethargus apostematodes* Pathol. method.

Est lethargus acutus à cerebri inflammatione gangrænodæâ dependens, seu cephalitis soporosa.

Puer profundissimo somno detentus, hemiple-

xiâ lateris dextri videbatur laborare, neque movebatur, neque sentiebat, nec respondebat; ast subinde garrire videbatur mussitando quæ nemo intelligebat, quarto die obiit; secto cadavere, non vermes inventi sunt, ut putabant, sed cerebri & cerebelli pars dextra saniosa, putrida, corrupta, sphacelosa. Differt hic morbus à cephalitide per altitudinem soporis, & absentiam oblivionis, quæ oblivio supponit aliquam vigiliam, demùm valdè affinis est cum typhomaniâ verminosâ.

5. *Lethargus arthriticus* Willisii.

Lethargus periodicè repetens sive hydrops cerebri. Carol. Pison. *Morbi à serosa colluvie*, *pag.* 93.

Præsul arthritidis paroxysmis quotannis obnoxius cum febre versus septimum diem patiebatur lethargum, qui unam aut duas hebdomadas perseverabat, doloribus somno locum cedentibus, ex quo non excitabatur, nisi ad potum, cibumve sumendum. Huic sopori se adjungebat tremor totius corporis; sed ita latens ut se pulsu tantùm convulsivo proderet, ille verò tremulus motus sopito accedebat, vigilanti minimè; oculi erant conniventes, immobiles, ac madentes, facies tumida ac decolor, nisi ratione febris genæ ruberent; corpus erat enerve & elumbe. Præterea ingens mentis stupor, perpetua sui negligentia, & necessariarum rerum oblivio; nil agebat aut annuebat æger, nisi perpetuò excitatus aut compellatus, per tres vel quatuor annos arthritidis recursus hic morbus comitatus est; usque ad mortem: hic sopor depingitur ab Hippocrate *Coacorum sect.* 1. 4. *sent.* 26.

Mihi autem evidens apparet principium hujus

morbi fuisse materiem arthriticam cortici cerebri impactam, & sensim intra quindecim dies resolutam; & gratis hydropem cerebri à Carolo Pisone accusatum fuisse.

Differt hic affectus à caro quod erat tantum magna dormiendi cupiditas, non profundus & insuperabilis sopor; à cataphorâ per febrem comitem.

6. *Lethargus à frigore* Petr. Borelli, *centur.* 1. *observ.* 52.

Arnardus Coquus Castrensis, qui erat vitrivorax, seu impunè vitrum vorabat, frigora nivis in itinere perpessus, incidit in lethargum. (*Vide* typhomaniam à frigore.) Per plures dies instar mortui & cum metu suffocationis non mediocri fuit.

Borellus adhibuit vesicantia, cucurbitulas scarificatas, sternutatoria & tandem castorei scrupulos duos, & scammonii scrupulum unum, cum oxymelite pro duabus dosibus, & sic sanatus fuit. Utrum verò lethargus sit an carus dubium mihi videtur? Cùm Veteres hæc nomina indiscriminatim usurpaverint.

XXVIII. *Cataphora. Coma somnolentum* Auctorum. *Subeth* Arabum.

Cognoscitur ex somnolentiâ continuâ, sine febre, sine delirio, ex quâ æger excitatur, respondet, oculos aperit, se movet, rursusque obdormiscit.

Differt à *typhomaniâ* & *lethargo*, quia cataphoricus non delirat; ab *apoplexiâ*, quia non stertit, nisi morti proximus; à *caro*, quia caroticus febricitat, non cataphoricus.

1. *Cataphora*

1. *Cataphora ſomnolentia. La ſomnolence. Somnolentia continua* Williſii, *cap. 4. Diatheſis ſoporoſa* quibuſdam.

Hæc ſpecies eſt habitudo dormiendi interdiù ultra quam fert ætas. Infantes ſiquidem quò juniores ſunt, eò plus dormiunt; ſenes verò vigilem magis degunt vitam; unde adagium *juvenis vigil, & vetus ſoporoſus, uterque morti proximus*, quod quandoque falſum eſt. Somnolenti quoad reliqua ſatis valent, benè edunt ac bibunt, foras obambulant, res domeſticas mediocriter curant, attamen inter loquendum aut ambulandum aut edendum etiam nec ſatures ſubinde nutant, & ni ab aliis ſuſcitentur, mox ſomno obruuntur, atque hoc modo non ſolùm dies aliquot aut menſes, ſed per plures annos, ut de Epimenide fertur, ſomnum ferè continuum dormiunt.

Humiditas non altè inſidens cortici cerebri vulgò incuſatur: hic affectus quandoque ad ultimum ſenium ſine ullo periculo comitatur; interea quia dimidia pars vitæ ab hoc fruſtranea evadit, & inde, ni obviam eamus, pejora ſubſequi poſſunt, huic medendum eſt, ſelectu præſidiorum ſanitatis, ut potu caffé, alimentis ſiccis, odoratu ſpirituoſorum, ut ſalis volatilis armoniaci, potu cereviſiæ, diureticis onuſtæ, infuſo theiformi florum ſalviæ, betonicæ, pileolis aromaticis, tabaco, ſimilibuſque; præmiſſis etiam phlebotomiâ & catharſi.

2. *Cataphora coma. Le Subeth. Coma ſomnolentum* Auctorum. *Lethargus* vulgi. *Subeth aſarim* Avicennæ.

Sopor eſt gravis, ore hiante, maxillâ inferiori demiſſâ, oculis clauſis, facie ſæpiùs pallidâ, pulſu raro, quandoque depreſſo, artubus omnibus flaccidis; mortuis ſimiliores ſunt

ægri quàm vivis ; à vellicatione fortiori aut punctione suscitati oculos aperiunt, astantes circumspiciunt, interrogatis respondent ; attamen mox iterùm dormientes nihil curant, & non nisi acriter excitati oblata deglutiunt. Hinc multum discrepant à somnolentis, nec enim per intervalla obambulant, aut colloquia miscent.

Ex his comatosis alii, ni succurratur, intra aliquot dies moriuntur, accedente respiratione stertorosâ, quæ in reliquo morbi decursu ferè inconspicua est & placidissima : alii verò per menses aut per annos dormiunt, qualem memorat Hombergius in Actis Academiæ Parisinæ anno 1707. quæ quidem varietas *cataphoræ chronicæ* nomen meretur ; verùm quo modo ab initio discerni possit, à priori inquirendum restat.

Huic morbo acuto obnoxii sunt senes, etiamsi nulla causa evidens saltem sufficiens cognoscatur, & nulla crapula, nulla urinæ, fontanellæ suppressio ; in hoc magnus est sanguinis lentor, qui per mechanicas corporis succussiones discutitur aliquandiu ; hoc plebs ipsa novit, quæ comatosos hinc & inde humeris comprehensos ambulare, & saltare cogit, aut fasciis infra lumbos trajectis mollius exagitant sursum deorsum : huic auxilio par est & utilior vomitio per artem excitata, catharsis acris huic succedens ; julapia cephalica & cardiaca interpolata, frictiones, vellicationes, sternutatoria, antisoporosa, ut castoreum, karabe, vesicatoria, spiritus cornu cervi, fuliginis, salis armoniaci, &c. varietates hujus speciei sunt.

3. *Cataphora scorbutica. Coma somnolentum scorbuticum* Frider. Hoffmanni, *observat.* 2.

Cognoscitur ex urinâ ruffescente, absque siti ;

ex prægressâ corporis lassitudine, crurum dolore; febribus intermittentibus, pulsu debili, &c. verùm ea signa cachexiam potiùs quàm scorbutum designant.

4. *Cataphora arthritica; Coma somnolentum chronicum à repulsâ podagrâ* Frider. Hoffmanni, *obs. 9*.

5. *Cataphora exanthematica; Coma somnolentum à repulso erysipelate* Frider. Hoffmanni, *obs. 3*.

6. *Cataphora hydrocephalica* Schneider. *de Affectibus soporosis, pag. 24.* Boneti, *Sepulchret. obs. 9. pag. 157. Tom. I. item 7ª. 8ª. 10ª. 11ª. 12ª. 13ª. &c.*

Est species quæ à seri exundantia in diversis capitis partibus dependet, sive ille hydrocephalus externus vel internus spontè accesserit, sive à suppressis alvi fluxibus, urinis, fontanellis, &c. ortum duxerit.

7. *Cataphora chronica* Hombergii, *Hist. Acad. Paris. anno 1707.* Vide Suidam *de Epimenide.* Semestrem Cataphoram sine sensu & motu narrat Hombergius.

Somnolentia diuturna non rarò procedit à pervigilio nocturno, quod observandum est, ita ut hic affectus sit tantum somnus inordinatus.

In convalescentia à morbis acutis somnolentia est salutaris, uti initio febrium periculosa est.

8. *Cataphora timor* Spigelii, *de Semitertiana.*

Timor est morbus in Germaniâ & Pannoniâ frequens, quem sic vocant Austriaci, Moravi, & Styrii; ille inter apoplexiam & epilepsiam quodammodo ambigit. Cadunt enim ægri velut apoplectici sine sensu, non tamen motu privantur, sed non convelluntur ut epileptici, nec discusso morbo paralysim alicujus partis incurrunt. Hunc morbum ipse bis vidit Werlhofius Hanoveræ. Cum

sopore artus anxie jactantur. Hic affectus se comitem dederat accessibus febris intermittentis, eumque ope kinkinæ debellavit ille illustris vir.

XXIX. *Carus.* Assoupissement carotique. *Apoplexia minor* Auctorum. *Caros* Græcis dicitur; à *Caroustai*, gravari. *Gravitas* Theod. Gazæ. *Perculsio* Possidonii apud Aetium. *Marcor* Celsi. *Pressura* Cœlii Aureliani, *de acutis*, *c.* 2. *Torpor* Latinis. *Stupor* quibusdam. *Gravis dormitatio* Rhasis. *Sopor* Mercurialis.

Carus cognoscitur ex somno altissimo, vix excitabili & respiratione tacitâ pacatissimâ.

Differt à *cataphorâ* 1°. quia carotici vix ac ne vix quidem penitùs excitari possunt à somno, nisi sanentur.

2°. Quòd excitati per acres vellicationes oculos aperiant, sed nec moveantur, nec interrogatis ferè respondeant, rursusque in soporem delabantur.

3°. Quòd carus sit morbus acutus paucorum dierum, sæpiùs cum febre, faciei rubore, oculis semi-apertis.

Ab *apoplexiâ* discrepat in eo, quòd carotici non stertant, sed pacatissimè, rarissimèque respirent; unde definitur à Mercuriali somnus longus, profundus, ægre excitabilis, cum facultatum principum, & præsertim imaginationis læsione, sine respirationis detrimento. Notate verò in typhomaniâ & lethargo imaginationem lædi, cùm detur in ipsis delirium; minimè verò in cataphorâ, caro & apoplexiâ. De cætero ægri om-

ninò proſtrati, & flaccidis artubus jacent, ut in apoplexiâ.

Qui omnes ſopores ad unum genus referunt, & carum, cataphoram, apoplexiam, lethargum, &c. pro totidem ejus ſpeciebus habent, illi maximè errare mihi videntur, cum pro genere habeant ordinem, & ipſi admittant cujuſque ſpeciei alias ſpecies, quod eſt peccare in regulas logices; quidquid enim ſub ſe ſpecies immediatè comprehendit, id pro genere habendum eſt. Quondam fortè cognoſcent Medici diverſitatem ſedis affectæ in quolibet genere, quondam clariùs innoteſcent principia & remedia cuique ſpeciei convenientia, & clarior erit ſpecierum, generumque diſtinctio; interim cavendum eſt ne nomina confundantur.

Theoria quorumcumque generum ita hactenùs eſt abdita, ut quæ de hac protulerunt eximii aliunde Auctores, ut Williſius, Bellinus, Hoffmannus, ſint merè gratuita & fictitia; ab hac itaque theoriâ abſtinendum ſatiùs eſſe puto, quæ non niſi fortuito in veram praxim manuducere poteſt: empyrica itaque praxis ex hiſtoriâ morborum & theoriâ claſſicâ deducenda eſt.

Cari pyrectici.

1. *Carus ſpontaneus*; *Apoplexia minor ſanguinea* Riverii. *Carus* omnium Auctorum; *Aphonia* Hippocratis.

Eſt ea ſpecies quæ à cephalalgiâ & vertigine initium ducit, cum pyrexiâ auctâ continuâ, faciei rubore, corporis calore, pulſu frequenti & forti; hic morbus plethoricos, crapuloſos, ſeu intemperantes, adultos, gravidas adoriri conſuevit,

nausea sæpè antecedit, quæ gravi cephalalgiæ tribuenda est; cùm lingua aliunde nitida est, nec ullam saburram in ventriculo designet. Observandùm est pulsum omnem in morbis soporosis evadere solitò rariorem, ita ut pro frequenti habendus sit in caro, si nativam frequentiam obtineat.

Hic morbus vulgò exigit plures è brachio & pede phlebotomias, interpositâ magnâ dosi tartari emetici; febris ad synocham attinet; & morbus hemiplegiâ quandoque solvitur, ut apoplexia, vel remediis apoplexiæ sanguineæ cedit, secus convulsionibus supervenientibus ægrum è medio tollit.

2. *Carus febrilis* Sydenham. *pag.* 238. & 395. *Cari* 2ª. & 3ª. *species* Frid. Hoffmanni, *cap.* 2. *n.* 5.

In tritæophiâ & hemitritæo quæ autumno ludit per plures dies sub formâ tertianæ, nec non in continuis malignis seu typhis, circa vigorem morbi quandoque accedit illa species cari quæ videtur pendere à nisu naturæ ad parotidum exclusionem, aut ad sanguinis criticam ex auribus, naribusve ejectionem, quippe in hoc morbo parotides nunc feliciter, nunc infeliciter succedentes vidi. Ea autem species longè discrepat à typhomaniâ febricosâ in eo quod 1°. typhomaniam febricosam comitatur somnus levissimus facilè excitabilis cum delirio. 2°. Quòd typhomania febricosa inducitur à veneno febris intermittentis, quod kinkina ante tertium quartumve paroxysmum magnâ dosi assumptum valet abigere, in caro febrili sopor est profundus, lingua, labia, dentes, nigredine siccâ conspurcantur, nec sopor altus tertium, quartumve paroxysmum attingit, sed longè tardiùs accedit; emetica initio &

cathartica repetita, præmiſſis phlebotomiis hunc ſoporem avertunt aut tollunt. Licet Torti & Werlhof. tertianam caroticam memorent, accuratiori factâ indagine exiſtimo non caroticam, ſed typhomaniacam eſſe illam febrem.

Carus febrilis differt à ſpontaneo, quòd in primo febris oritur cum rigore & horrore, in ſpontaneo pyrexia ſenſim accedit ſine his præludiis, & ſine frigore ſubitaneo exacerbatur ſecus ac in febricoſo.

Videntur cari febriles cum hemiplegiâ & febre ſynocho, aut etiam typho, ægri ſitim rarò ſentiunt; aſt lingua ſucceſſivè exſiccata, arida, dein nigreſcens, motus febriles identidem creſcentes, calor corporis, oſtendunt à materie bilioſâ, acri & veluti febrili infarciri vaſa cerebri & medullæ ſpinalis. Hemiplegia ritè ſuccedens ægri mortem ad annos procraſtinat; ſed ægri illi emaciantur, & apud eos non ita inſiſtendum eſt ſudorificis, ac ſi pituitoſa foret hemiplegia.

3. *Carus febricoſus* Werlhofii, *Obſ. de Febrib. ſ.* 1. & 3. Montalti *Synopſ. de Caro.* Galen. *Comm. in prorrhetic.* 1. *paragr.* Vide quæ de *apoplexiâ febrili* ſcripta ſunt.

Carus iſte intermittentium acceſſu primo, aut ſecundo prænunciatus, tertio invadit, & funeſtiſſimus eſt.

Cura in paroxyſmo non multùm ſoporoſo, remedia tantùm temperantia & reficientia, cum ſpiritu volatili acido & infuſo theæ, ad expectandum paroxyſmi exitum exigit, cantharides etiam cruribus admovere conſultum eſt; verùm finito paroxyſmo remedia generalia præſto ſunt adhibenda, ut phlebotomia, emeticum, cathartica, modò ſint indicata; ſæpiùs phlebotomia é

pede neceſſaria eſt, emeticum ex unciâ unâ vini emetici non auſus eſt ineunte paroxyſmo dare Werlhofius; alvum ſi opus eſt ſolvit pulpa tamarindorum in ſero lactis, ſi fervor ſit, nec non clyſmata multum nitrata cum vino emetico, aut infuſo colocynthidis & kinkina.

In paroxyſmo ipſo veſicatoria plura ad carpos, nucham & caput raſum, phlebotomiam, ſternutamentum, ex helleboro vel turpetho minerali, frictiones, &c. præſcribimus. Radcliff in ſoporoſis reſinæ jalapæ ſcrupulum præbebat; alii jugularem, alii arteriam temporalem ſecant; alii plantas pedum adurunt; Eugalenus ſuccum naſturtii aquatici potandum præbebat; cui adjungit Werlhofius ſpiritus ſalinos volatiles.

Si ſopor cum paroxyſmo non evaneſcat, aut æger ſit typhomaniacus, hemiplecticus, febre inflammatoriâ detentus, de eo conclamatum eſt, aut ſaltem kinkina non convenit; ſecùs verò quantociùs, & tertiâ quâque horâ pulvis ad drachmam unam eſt devorandus; ita ut uncia una intra duos paroxyſmos ſit aſſumpta, potu theæ ſuperaddito; ſi interea phlebotomiæ aut catharſis neceſſitas interveniat, ſuſpenſus kinkinæ uſus, deinceps revocabitur, imminutâ poſt periculum doſi.

Obſervatio. Vir triginta annos natus, tertio febris tritæophiæ paroxyſmo per octo horas anticipante in profundiſſimum ſoporem delabitur, ſtertens, nil deglutire valens, ore licet hiante; præſcribitur phlebotomia præmiſſis veſicatoriis, Chirurgus venam ſecare non auſus eſt; interea deglutire valuit æger, præbetur kinkinæ drachma, dein alvus ſpontè ſolvitur, ſudor prorumpit; ſumpto potu theæ æger oculos aperit ſtupefactus, quovis bihorio kinam ſumit, largiter ſudat; finito

ſudore, vena pedis aperitur, veſicatoria applicantur, kinkina ex ſucco naſturtii aquatici cum ſpiritûs vitrioli volatilis guttis quadraginta, & ſpiritûs ſalis armoniaci guttis viginti mixtum deglutitur; paroxyſmus rediit, nec anticipavit, cum ſomnolentiâ tantum & levi delirio, poſt ſex horas ſudore inſecuto, febris abiit. Werlhof. *ibidem pag. 106.*

4. *Carus iſchurioſus* Boneti, *Sepulchret. obſ. 15. Coma ex iſchuria* Velſchii, *obſ. 1. & 64.* Nicolai Tulpii, *lib. 2. obſ. 45.* Beverovicii, *de Calculo, cap. 9.* Fel. Plater. *obſ. p. 804.*

Illa ſpecies eſt ſecundaria, & ſupervenit iſchuriæ, ſive veræ, ſive ſpuriæ, ob urinæ refluxum; unde ſopor cum ſiti, calore manuum, febre, ſubſultu, dein tendinum & morte. Hoc morbo chariſſimus parens obiit 90. annos natus, & cum paracentheſim veſicæ debuiſſet inſtituere Chirurgus, catheteriſmum ita imperitè inſtituit, ut urethram & ſimul rectum inteſtinum perforaverit. De paracentheſi veſicæ in hoc morbo conveniente videſis recentiores Chirurgos, qui ſtylo tricuſpide, curvo, vaginato perinæum perforant.

5. *Carus traumaticus* Bonet. *Sepulchret. obſ. 22. ad 28am.*

Eſt ea ſpecies quæ à principiis mechanicis externis dependet, ut à vulnere, contuſione, fracturâ capitis.

Cognoſcitur ex aſtantium relatu, ex capitis accuratâ inſpectione, tegumentorum ejus tumore, echymoſi, oſſium crepitatione, maximè ſi inciſis tegumentis, raſo pericranio, rimoſum inveniatur cranium; ſi æger à percuſſione illicò lapſus; in ſoporem inciderit, vomuerit, ſanguinem naribus, auribuſve fuderit, accedit febris acuta,

calor, rubor, secto cadavere inveniuntur sanguis, pus, sphacelus, depressio laminarum cranii, contrafissuræ, &c.

Curatio exigit repetitas è brachio, pede, collo, phlebotomias, potum diluentem, antiphlogisticum, juscula tenuia, rara, situm capitis acclivem, clysmata refrigerantia, & auxilia potissimum chirurgica, trepanum scilicet, aut operationes ipsi affines, de quibus consulatur Heisterus, Dionis, aliique de fracturâ cranii.

Egregia extat observatio cari in quam mendicus incidebat quoties paulò fortiùs sibi premi meninges sineret, quas à carie denudatas ostendebat. A trepano imperitè instituto, & inde compresso cerebro carum obortum observavit Galenus, dein Mercurialis.

6. *Carus arthriticus* Musgrave *de Arthritide*, *cap.* 16.

Est ille quem materies arthritica, ut aiunt, repulsa vel ascendens infert, seu qui arthriticis sine causâ aliâ evidenti, præter doloris cessationem accidit, quique dolore pedes iterùm repetente, spontè evanescit.

7. *Carus verminosus* Sennerti, *cap.* 31.

In orphanotrophæis nil est vulgatius quam infantes caro verminoso correpti cum febriculâ, genarum robore fugaci, sopore profundo, odore acido-dulci, qui sumptis emeticis vel catharticis lumbricos ejiciunt; in cadaveribus sæpiùs inveni serum in cerebri sinubus, & lumbricos in intestinis; ante mortem verò convelluntur. *Vide* Eclampsiam verminosam.

8. *Carus variolosus* Sydenhami *de Variolis*, *pag.* 85. 97. & 395.

Est sopor profundus, qui in quolibet variolæ

tum discretæ, tum confluentis statu, supervenit à nimio sanguinis fervore; talis est sopor, ut æger fermè nunquam evigilet, nisi continuo pulsu excitatus, in quo casu sanguinis ventilatio per phlebotomiam, & potus refrigerans potissimùm indicantur. Pressio corticis cerebri à sanguine fortiùs vasa ultima distendente videtur hujus morbi principium.

Cari Apyreti,

Seu qui sæpiùs sunt cum pulsu pacato, non concitato.

9. *Carus hystericus*, *Suffocation hystérique*; *Præfocatio uterina* Latinorum; *Strangulatus ex utero* Roderici; *Apnæa* Heraclidis; *Pnix hysterica* Galeni; *Suffocatio mulierum* Plinii; *Vulvæ strangulatus* quibusdam; *Flatuosa refrigeratio* Sorani; Plebi *Mal de mere*, olim *l'Amarry*, Joubert.

Est subitanea omnis sensûs & motûs feriatio, cum respiratione vix sensibili, pulsu depresso, partium refrigeratione, maxillis invicem firmiter conniventibus: paroxysmos verò præcedunt sæpiùs pathemata vehementia, & metus mortis, necnon sensus strangulationis, dysphagiæ, globi in abdomine volutantis; post paroxysmum verò sæpiùs ægrè declarant se loqui, nec movere potuisse, ast prolata obscurè audivisse, quod etiam gestu in insultu significant.

Hic morbus utut frequens à nemine fuit fideliter descriptus, quia omnes causam loco phœnomenorum tradidere. Sic Paulus Ægineta, quem ferè omnes Veteres imitati sunt, hunc definit per recursum uteri ad superiora; sensus angustiæ in faucibus, de quo antea, posteave conqueruntur

ægrotantes, ad figmentum illud Medicos induxit; & ex hoc figmento factum est ut *præfocatio* habita sit tanquam essentiale symptoma, licet non magis videatur præfocari mulier in hoc morbo, quam in syncope; respiratio etenim est ita pacata, ut vix percipi possit, totumque corpus immobile est; unde Moschio hunc definivit respirationis impedimentum, cum omnimodâ quiete, & Heraclides *apnæam* nuncupavit: majori quidem jure apoplecticos diceres præfocatos, cum in ipsis respiratio sit sublimis & stertorosa; ast in caro hysterico tam quietum est totum corpus, ut ægræ mortuis sint similes, observante Mercuriali. Fateor plures morbos hystericarum spasmodicos esse; sed etiam si in caro dentes strictè invicem cohæreant, illud à refrigerio faciei & maxillarum pendere videtur, atque in syncopticis refrigeratis accidit. Baglivus refrigerium in occipite pro symptomate essentiali habet; alii pulsum tensum & constrictum, multis supervenit urinæ limpidæ copiosa emissio, & paroxysmus à pathemate determinatur.

Hic morbus vulgò tam contemnitur ab astantibus, quam exhorrescitur ab ipsis ægris, & sæpissimè fumis fœtidis, castoreo, ruthâ, &c. discutitur; verùm tamen constat multiplici observatione eum in asphyxiam hystericam abiisse, & pro mortuis habitas illas asphyctas humo mandatas fuisse, alias reapse occubuisse.

Viros etiam huic morbo obnoxios, hypochondriacos scilicet, memorant Mercurialis & Montanus, quos quidem anginæ hystericæ expositos tantum vidi; aliud est verò angina hysterica, aliud carus hystericus, licet à multis confundantur; in insultu phlebotomia, sed parca minimè

eſt repudianda, licet repetitæ evacuationes hyſtericis noceant, hac inſtitutâ pulſus reſurgit; interea linteis calidis, potu cardiaco & antihyſterico, fumis fœtidis, reſiduum inſultus diſcutitur.

10. *Carus à plumbagine.* An *Varietas Cari à narcoticis?*

Infectores qui decoctum plumbaginis Europeæ *Linnæi* parant in magnis lebetibus, ut colorem *paleaceum* flavum obtineant, non niſi per ſex horas huic operi incumbere poſſunt, ſecus incidunt in carum cephalalgiâ gravi deſignatum; folia hujus plantæ cauſtica ſunt eximia, cimicum venena, cancri remedia, &c.

11. *Carus à pathemate.*

Adoleſcens viduam amans perdite, & ejus obtinendæ longâ ſpe demùm excidens, accepto repulſæ nuncio per epiſtolam, procubuit humi ſine ſenſu cum lentiſſimâ reſpiratione, pulſu ſano, ſed ſubdebili, oculis clauſis; accerſitus Medicus præſcripſit cardiacam, & ſimul emeticam potionem, incaſſum; eâdem die æger occubuit. An catalepſis à Tulpio relata idem erat morbus? Sed artuum laxitas repugnat.

12. *Carus ab inſolatione, Coup de ſoleil.*

Eſt omnium ſenſuum & motuum ceſſatio, pulſu & reſpiratione pacatiſſimis, imò imminutis, artubus omnibus flaccidis, colore tamen & calore remanentibus, quam aliquoties obſervavi in puerulis qui ad ſolem diu ſteterant aut dormierant, nec poterant ab hoc ſopore excitari; lethalis toties fuit hic morbus & breviſſimus; phlebotomiæ repetitæ, frigida capiti admota ſine ſucceſſu adhibita ſunt, pulſus erat minimè febrilis; ſecto capite nil læſi inveni.

13. *Carus hypochondriacus; Apoplexia hypochon-*

driaco-ſpaſmodica Frid. Hoffmann. *conſult. centur.* 1. *caſ.* 19. *Vapeurs hypochondriaques*, Pomme *obſ.* 9. *Eſſai* 1760. *Evanouiſſemens vaporeux.*

Nuncupetur carus hyſtericus, per me licet, etiamſi viros aggrediatur, non repugnabo. Verum ab apoplexiâ diſcrepat, quod nullo ſtertore ſtipetur: imò eſt vera angina hyſterica latens ſub cari phœnomenis; etenim cùm æger ad ſe redire incipit geſtu, dein loquelâ pectus, collum, linguamque laborare innuit, ſe nihil deglutire poſſe, pectus, gulam & tracheam arteriam graviter ſibi conſtringi ſignificat, aut ſcribit; in paroxyſmo repentè rationis, ſenſuumque exercitium tollitur, nec reſpirare, nec deglutire valet, omni movendi & vociferandi potentiâ orbatur, ſui tamen eſt conſcius, ſed aſtantibus nullius ſenſûs ſigna valet edere. In caſu Hoffmanni venæ in manibus & facie ſolito calidiori & rubicundiori turgebant, pedibus refrigeratis, pulſus tardus, languidus ob plethoram. In caſu D. Pomme ſucceſſit hemiplegia ſpaſmodica ipſi dicta.

Cura exigit phlebotomiam, cujus ope emittitur cruor ſpiſſus, cui diluendo allaborandum eſt, vomitus leviſſimis emeticis concitari poteſt, modò aquâ pulli ſimul erethiſmus leniatur; clyſmata etiam in uſum vocari poſſunt; potus ex nitro, & liquor mineralis anodynus Hoffmanni indicantur. De cætero *vide* Hemiplegiam hyſtericam.

14. *Carus à narcoticis* Sennerti *de Caro cap.* 31. Venena narcotica hanc ſpeciem inferunt.

Opiata omnia majori doſi, apud inaſſuetos, ore aſſumpta, vel in podicem clyſteris formâ injecta, imò, ut obſervavit D. Bouillet, opii tinctura toti pectori illita; ſic notum eſt plures impios ſibi mortem magnâ laudani doſi ingeſtâ,

consciviſſe; ab hyoſciami & daturæ ſtramonii tum ſeminibus, tum radicibus minori doſi paraphroſynem cum aphoniâ, majori doſi cataphoram, ac aliis carum accidiſſe ferunt, ſed genera horum morborum non ſatis diſtinxere autoptæ obſervatores.

A vino, cereviſiâ uberius aſſumptis certè apoplexia, aliis carus, aliis paraphroſyne ſupervenit; à vapore muſti fermentantis, quem *Gas ſylveſtre* vocant Chemici, ſubitò aſphyxiâ lethali ademptos eſſe plurimos conſtat.

A tarantulæ puncturâ carum accidiſſe pluries aſſerit Baglivus; ab aſpidis ictu Cleopatram ſoporatam fuiſſe narrat Plutarchus.

A fumo carbonum extinctos, & caro priùs affectos ipſe vidi; caroticos eos, non verò apoplecticos deſcribit Marc. Donatus, *lib. 12. cap. 6. Vide* Schenckium *lib. 1. cap. de apoplexiâ ex fumo carbonum.*

Curatio. Si ore aſſumpta ſint opiata, illicò vomitorio ſunt rejicienda; ſi pulſus vigeat, aut hauſtus carbonum fumus, phlebotomia inſtituenda ac repetenda, & in utroque caſu aceti vapor naribus hauriendus, oxicratum propinandum, pulſu languente ad lilium Paracelſi, vinum generoſum, & cardiaca ſudorifica confugiendum, addito caſtoreo.

15. *Carus à frigore* Montalti *Synopſis. Vide* aſphyxiam congelatorum. *Lethargus ingens* Petri Borelli *obſerv. 52. centur. 1ª.*

Qui in ſeptentrionalibus per campos nive obductos iter faciunt, ut accidit exercitui Gallico dum Pragâ excederet, Imperialibus retro inſequentibus, non ſolùm extremorum ſphacelum patiuntur, verùm etiam tantâ dormiendi cupi-

ditate tenentur, ut præſenti vitæ periculo non abſterreantur à ſomno; hinc alto ſomno in mediâ nive correpti dormiendo moriuntur, niſi amica manus eos excitet, & calor aliunde excitatus eos vitæ reſtituat; quod teſtantur ſe multoties vidiſſe qui hos milites ducebant amici non pauci: quis credidiſſet in tantâ frigoris & doloris eum vulgò comitantis violentiâ quemquam à ſomno ſeſe expedire non poſſe.

Erraverunt Veteres, ut Duretus, Erato, aliique qui aſſerebant à ligatis carotidibus arteriis carum induci; facto pluries in canibus experimento, vidi ipſe apud D. Emett, Medicinæ ſtudioſum, canem cujus ambæ carotides arctiſſimè ligatæ fuerant, & omnino obliteratæ, per quinque dies ſine ullo ſopore inſolito vixiſſe.

16. *Carus ab Hydrocephalo* Lamotte, *des Tumeurs obſ. 107 tom. 1. pag. 485.*

In illo caſu præter ſoporem profundum aderat reſpiratio brevis & frequens, quæ in aliis ſpeciebus eſt rarior ſolito; ſumma erat virium proſtratio & alvi conſtipatio; fruſtra præſcriptis emeticis, phlebotomiâ, cucurbitulis, obiit ægra.

Cadavere aperto multum ſerum in cerebri ſinubus effuſum, hydrothorax etiam; & origo mali erant duæ treſve lupiæ ſebo vel pure turgidæ infra aortæ curvaturam locatæ, ovi gallinacei magnitudinem adæquantes.

17. *Carus Nyſtagmus.*

Eſt carus ſubitò ſuperveniens, omnem ſenſum & motum artuum intercipiens, pulſu & reſpiratione pacatiſſimis, cum nictatione veloci & continuâ ciliorum.

Hunc morbum bis obſervavi, nullibique deſcriptum vidi. Mulier pinguis, delicatula ſubitò incidebat

incidebat in eum ſtatum, & tranquillè ſedens per horæ quadrantem hanc eclipſim omnium ſenſuum patiebatur, pulſu, colore & calore, totiuſque corporis flexilitate integris, ſed utriuſque oculi, non palpebræ, cilia tantum, motu velociſſimo agitabantur, reſpiratio erat vix conſpicua; diſcuſſo acceſſu, velut è ſomno ad ſe redibat, de gravitate capitis conqueſta priſtinæ ſanitati reſtituebatur; remedia antihyſterica nullum effectum ſortiebantur: an ad hyſtericum carum referenda hæc ſpecies?

XXX. *Apoplexia*, Apoplexie, ab *apoplettein*, deſuper percutere; *Aphonia* Hippocratis *aphor.* 51. 7. *&c.* *Fluxio frigida*, ſeu *Nylsbred* Ægyptiorum; *Haſſelquiſt*, Iter Palæſtinum; *Apilepſis* Heurnii *de morbis capitis*, *pag.* 143. Ægri *Apoplectici*, *Syderati*, *Attoniti* vocantur.

Cognoſcitur ex ſomno profundiſſimo, vix excitabili, cùm ſtertoroſâ reſpiratione, & artuum omnium laxitate.

Sive ſubitò, ſive gradatim fiat morbus, non inde generis eſt diverſi. Apoplexia agoniſtica, ſeu quæ plures moribundos affligit, gradatim accedit; quæ ſubitò fit, eſt apoplexia ſanguinea, aut pituitoſa, quam ſolam Auctores innuunt, & ab hoc genere ſecundarias immeritò excludunt.

Ratione ſtertoris apoplexia diſcrepat à cataphorâ, caro, ſyncope, aſphyxiâ, &c. Ratione profundiſſimi ſomni differt à lethargo, typhomaniâ; per artuum omnium laxitatem diſtinguitur ab epilepſiâ, catocho, catalepſi, extaſi, &c.

Quæ de inæquali corticis cerebri compressione docent Scholastici ad explicandam apoplexiam, non satis cohærent cum legibus Physices; in apoplexiâ traumaticâ v. g. à fracturâ cranii, certum est partem cerebri immediatè à laminis osseis depressis comprimi fortius quàm partes ab eo loco remotas; ergo inæqualis est compressio, & tamen subitò sensus & motus omnes feriantur; mallem dicere cum Willisio, & Antiquis statim ob gravissimam labem inductam ab animâ perterritâ retrahi, aut cohiberi fluidum nerveum, ut in simili casu accidit illicò à gravi metu omnes artus stupere & flaccescere, crescente verò infarctu cerebri intercipitur mechanicè illius fluidi influxus; sed usquequò theoria satis exculta sit, fidæ & accuratiori morbi historiæ incumbamus.

1. *Apoplexia sanguinea* Sennerti, *Apoplexie de sang.*

Ea est quæ sanguineos homines sæpiùs sexagenarios adoritur cum signis plethoræ, sive ægri sint corpulenti, collo brevi, sive macilenti, sive plethora sit vera ab ingestis copiosis & suppressis evacuationibus sanguineis; sive plethora sit commota, ut à febris, iræ impetu, exercitio immodico: hanc comitatur initio color faciei floridus, aut atroruber, calor, pulsus plenus, licet progrediente morbo color & calor recedant, eo nomine intelligitur apoplexia à principio interno procedens, non verò traumatica.

Ille morbus vix unquam pueros corripit, non rarò hæreditarius est, & tunc etiam levibus insultibus, vertiginosis, cephalalgicis præludit, unde habitualis dicitur Willisio; sæpiùs tamen primus insultus est lethalis, & qui plurimos insultus numerant, non rarò epilepsiam pro apoplexiâ habent;

fatendum tamen apoplexiæ dari insultus instantaneos ex quibus ægri convalescunt hemiplegiâ succedente, qui insultus inter symptomata hemiplegiæ possunt numerari. Præcedunt sæpissimè crapulæ, indigestiones, vini abusus, pathemata gravia, insolatio, & quæcumque sanguinis molem augere, & in cerebro stasim procreare valent. Omnis apoplexia sanguinea est fortis; quam levem vocat Hippocrates pro caro habemus, Apoplexiam autem fortem tollere utplurimum est impossibile, carum verò non facile: si post primas uberesque phlebotomias apoplecticus hujus speciei ad se non redeat primâ die, de eo conclamatum est.

Apoplectici in positurâ incommodâ majoris angoris signa præbent, saltem respirant cum majori stertore & conatu; ut quidpiam deglutiant, nares constringere opus est, & tunc etiam cum periculo suffocationis deglutiunt; sumptâ magnâ dosi emetici quandoque oculos aperiunt, gestu, imò loquelâ dolorem ventriculi, vel intestinorum significant; si verò nil omninò sentiant, nulla spes est.

Insultus apoplectici qui sunt hemiplegiæ prodromi, cum oris distorsione, balbutie, linguæ declinatione ad latus sanum, sanantur sæpissimè; ast apoplexia sanguinea, determinata, vix unquam, licet minus lethalis sit quàm pituitosa. Cadavera ostendunt vasa piæ meningis & plexûs choroidæi turgida, quandoque rupta, & sanguinem in sinubus cerebri effusum; quandoque verò, ut vidit Willisius, nullum est vitium conspicuum in cerebro, nec in cerebello.

Curatio à phlebotomiis largis ordiri debet, dein auxilia eadem conveniunt ac apoplexiæ pi-

tuitosæ ; situs capitis sit paululum acclivis, corpore supino ; quò respiratio magis sublimis, & pulsus magis depressus, minùs æqualis, eò mors proximior : pulsus vulgò est mollis, plenus, non frequens.

2. *Apoplexia traumatica ; Apoplexia phlegmonosa* Foresti *obs.* 73.

Ea est quæ à capitis ictu, vulnere, contusione, validâ commotione, cranii fracturâ, lapsu ex alto, &c. dependet.

In eâ post ictum subitò æger concidit, velut exanimis ; interea ad se reversus ingesta vomitu rejicit, sanguinem ex naribus, auribusve fundit ; dein pulsus resurgit, frequens, vehemens evadit, calor accenditur, apoplexia *inflammatoria* est dicta Boerhaavio, quæ utcumque periculi plena, minùs tamen periculosa est quàm sanguinea, seu à principio interno oriunda, si de cætero stertor idem sit ; nam stertor est cæteris paribus mensura periculi.

Curatur largis phlebotomiis, & chirurgicis auxiliis.

3. *Apoplexia temulenta, Yvresse apoplectique* Henr. ab Heers *obs.* 19. Forest. *obs.* 34. *lib.* 14. *Coma soporiferum* Foresti, Ettmuller. *de Temulentiâ, pag.* 68.

Ea est quæ ab ebrietate dependet, & sanguineam ferè mentitur, ita ut Medicos incautos decipiat, ut patet ex observatione 34. Foresti, & multis aliis ; etenim qui mero, vel spiritu vini, aut cerevisiâ uberiùs epotis ebrii sunt ad hunc gradum, ita difficulter evigilant, ita graviter stertunt per plures horas, ut nisi per adstantium relatum, vel per vinum vomitione rejectum, aut odorem vinosum anhelitûs species morbi pateat ;

illa pro sanguineâ reputetur magno artis scandalo; illa verò sæpiùs spontè solvitur, nec confundenda cum apoplexiâ sanguineâ, quæ vino deditos utcumque actu sobrios, & abstemios detinet, quæque immedicabilis est.

4. *Apoplexia hysterica* Sydenhami *de passione hystericâ, pag.* 409. *dissert. epistolaris*; *Apoplexia puerperarum* Barbeyracii MS. *Apoplexia vaporosa* Th. Burneti.

Ea est quæ à principio hysteriæ dependet, de quâ sic loquitur Sydenhamus; quandoque capitis arcem occupans apoplexiam facit, quæ similiter hemiplegiâ solvitur, eam omninò referens apoplexiam quâ tùm ætate, tùm mole corporis grandiores siderantur, & quæ ex eo nascitur, quod cerebri cortice pituitæ copiâ referto, & scatente spirituum animalium meatus ac semitæ intercludantur; à quâ quidem causâ, quæ feminis hystericis accidit apoplexia, oriri nullatenus videtur, cùm easdem haud infrequens adoriatur confestim à partu, magnâ sanguinis vi simul ejectâ, & vel partui laboriosiori, vel vehementiori alicui animi commotioni debeatur.

Anne huic speciei conveniunt tantum antihysterica ex karabe, lilio Paracelsi, castoreo, cum cardiacis & cephalicis? Quis eam observavit & descripsit præter Sydenhamum? Apoplexia vaporosa & hypochondriaca, quam memorat D. d'Apples Lausanensis Medicus apud Burnetum, videtur potius arthritica.

Vide apoplexiam melancholicam P. Foresti *obs.*

5. *Apoplexia arthritica* Musgravii, *cap.* 15. *pag.* 129.

Ea est quæ arthriticos aggreditur dolore pedum subitò evanescente, & accedentibus verti-

gine, cephalalgiâ, similibusque symptomatis.

Ea exigit remedia sanguineæ, deinde verò sinapismos pedibus admotos ad revocandam arthritidem. *Vide* hujus historias plures loco citato, cum curâ.

6. *Apoplexia exanthematica.* An *scorbutica* Mangeti *Biblioth.* & Eugaleni apud Sennertum *de Scorbuto?*

Ea est quæ morbis exanthematicis repulsis, ut erysipelati, trichomati, &c. supervenit.

Videatur Stabel. *de Plicâ Polonicâ histor.* 12. qui vidit à resectâ plicâ non rarò supervenisse cephalæam, febrem, delirium phreniticum, deinde verò soporem altum cum stertore.

Consulatur etiam Schenckius *de plicâ.*

Vidi apoplecticos olim herpetibus obnoxios temperamenti calidi & sicci, sensibilis textûs, alvo constipatos, dùm sani erant, in quibus curandis dyscrasiæ ratio habenda erat, saltem in prophylaxi, & errant illi qui omnia laxa, inertia, frigidaque incusant in hoc morbo. Fateor illas principiorum diversitates in apoplexiâ actuali curandâ parvi esse momenti, ob lethalitatem hujus morbi; verùm, iterum dico, ad prævertendam apoplexiam causarum proegumenarum varietas est attendenda.

Apoplexia scorbutica à Mangeto descripta ad asphyxiam magis accedit, quàm ad apoplexiam.

7. *Apoplexia pituitosa* Sennerti *de Apopl.* Boneti *Sepulchret. ab obs.* 28. *ad* 52.

Ea est quæ ab ipso initio stipatur pulsu debili, faciei pallore, calore imminuto, quæque utplurimum senes, cacochymos, debiles, pituitosos, aggreditur.

Ex eo quod in cadavere sinus cerebri aquâ

turgidi reperiantur, non sequitur apoplexiam ab illo sero fuisse inductam, cùm ubi infarctus est vasorum sanguiferorum, ibi lympha facilè è vasis suis elabatur, & quò longiori post obitum tempore fit extispicium cadaveris, eò uberior est ut plurimùm seri effusi copia: vidi hydrocephalos ingentes sine apoplexiâ, viderunt & alii; verumtamen hæc species omnium est funestissima, quia labem inveteratam in cerebro, ac sæpiùs ætatem senilem supponit, in quibus casibus facultas motrix quæ sola morbis medetur, efficaciter est effeta & languida; si tamen à potu aquæ copiosiori, ut in usu aquarum acidularum evenit, ortum ducat; si structura corporis sit robusta, & natura vegeta, tunc accedente hemiplegiâ, vel linguæ paralysi quidam evadunt.

In curandâ hac specie vix phlebotomia potest adhiberi, aliunde præstantissimum remedium; ab emeticis magnâ dosi adhibitis ordiendum est, potiones catharticæ acres, & efficaces citò post propinentur, vesicatoria, cucurbitulæ, clysteres ex vino emetico, nicotianæ fumo succedant; interea salia volatilia, elixiria cephalica, cardiaca præscribantur. *Vide* curationes Illustr. Professoris Lazerme.

Si superveniat hemiplegia, tunc ptisanis aperientibus sudorificis & catharticis per plures dies continuandis utendum, usquequò æger rhedam ingredi queat, & ad thermas Bellilucanas, aut similes deferri, ubi aquas per triduum bibat, addito sale cathartico, dein per aliquot dies ducias in fonte, vel in cupâ excipiat, capite potissimum & spina dorsi; utatur pro potu deinde decocto chinæ, salsæparillæ, & similibus.

8. *Apoplexia epileptica* Lancisii *de mortib. subit. cap. 8.*

Ea est species quæ, observante Hippocrate *libr. de glandulis*, initium ducit ab insultu epileptico brevissimo, & quæ quâdam convulsione utut non conspicuâ stipatur; illa verò sponte non rarò solvitur, sed si attendat Medicus, is prospiciet vel mandibulam, vel digitum, vel abdominis musculos spasmo tentatos: dantur tamen in quibus partem convulsam invenire non est obvium; erraret certè qui stertentem epilepticum pro apoplectico haberet, cùm valida quæ mox præcessit concussio pectoris, & antea totius corporis satis clarè epilepsiam declaret.

Ramazzinus, *libro de morbis artificum*, *cap. 1.* asserit metalli fossores apoplexiæ esse obnoxios; verum licet plures viderim Alesiæ minerarum plumbi fossores obnoxios hemiplegiæ & tremori, nec vidi, nec audivi illos præ aliis hominibus esse apoplexiæ ab hoc principio oriundæ obnoxios; hoc itaque inquirendum restat: curatio verò per mochlica quibus utuntur Parisini in rachialgiâ, haud dubiè in apoplexiâ rachialgicâ conveniret, omissis tamen narcoticis.

9. *Apoplexia febrilis. Vide* Werlhof. *obs. de febrib. pag. 21.*

Ea est quæ paroxysmum febris remittentis, aut intermittentis comitatur, sopore alto, & stertore stipata.

Signa sunt prænuncia. 1°. Præcedit in primo vel secundo paroxysmo suavis somnolentia, aut stupiditas capitis, vel leve delirium ægris etiam orthostadis. 2°. Urina crassa, subfusca, lixivialis, fetens, innatanti pinguedine cum frequenti

micturitione aut dysuriâ. 3°. Sanguis extractus floridus interdùm coloris variegati, cum crustâ vel pleuriticâ, vel gelatinosâ. quandoque vermiculos ascarides fundens, vel cucurbitinos. 4°. Sæpè præcedit hepatalgia. 5°. Vel cardialgia. 6°. Præcessit sæpè catharticum medicamentum præmaturè exhibitum, seu ante signa coctionis, aut materiâ non turgente datum. 7. Vel præcessere remedia vel potulenta spirituosa, antifebrilia calidiora, ut lilium, olea destillata, &c. 8°. Demùm ex violentiâ insultûs febrilis ob hæmorrhoides, scabiosum virus suppressum, errores in victu, &c.

Hæc in tritæophiâ & tertianâ frequentia sunt, & tertius paroxysmus apoplexiam, vel carum inferre solet sæpiùs lethalem.

Apoplexiam quidem istam, maximè si febris inflammatoria sit, nec typhomaniam sanare facile est; verum ante tertium paroxysmum hujus febris, ea præverti potest, non remediis generalibus, ut phlebotomiâ, emeticis, catharticis, vesicatoriis, at prompto, largoque usu kinkinæ. *Vide* curam fusè apud Werlhofium, eximium meritòque celebrem Practicum Hannoveranum, & quæ de caro febrili scripsimus.

De hoc morbo legatur Morton. *Pyretologiæ pag.* 33. & 75. Hic morbus ratione curationis non differt à typhomaniâ febricosâ, & caro febrili.

10. *Apoplexia suspiriosa* D. Cusson.

Morbum apud puerulos Salviæ aliquot abhinc annis familiarem observavit D. Cusson; illi post fugacem ecclampsiam incidebant in soporem altum & perseverantem, in quo nulla sensûs indicia, nullam artuum rigiditatem, aut motionem exerebant; respiratio erat rarissima, & quâlibet ex-

piratione suspiriosa, facies simul pallidula, corpus frigidulum, turgidulum.

Phlebotomia non indicabatur, emeticum vinum ad semiunciam assumptum vomitum & diarrhœam felicem excitabat; dein cathartica & vesicatoria pone aures, curationem intra paucos dies absolvebant, ita ut nullus fato cederet.

An cari suspiriosi nomine rectiùs insigniretur hic morbus?

11. *Apoplexia polyposa* Oosterdyk Schacht. *Instit. Med. pract.*

Ea est quam præcedunt frequens cordis palpitatio, vasorum colli vibratio, pulsus maximè irregularis, vertigo tenebricosa, respiratio difficilis, præsertim ad motum corporis, aërisve calorem increscens, quæque inde censetur oriri à polyposâ concretione.

Curatio ad prophylaxim tantum valet, eaque repetenda videtur à phlebotomiâ, usu nitri, camphoræ, seri lactis; verùm desunt observationes quæ diagnosim illustrent, & curam dirigant.

INDEX

NOMINUM GENERICORUM, SPECIFICORUM ET SYNONYMORUM

Quæ in Tomi secundi parte secundâ reperiuntur.

A.

D.

Corrigenda in Tom. II. Part. II.

Pag. 10. *lin.*	5.	remotè, *lege* remota.
10.	34.	mochiſſy, *leg.* mochiſſis.
15.	28.	*ſtidor*, leg. *ſtridor.*
100.	34.	hiſtoriam, *leg.* hyſteriam.
127.	4.	intrà, *leg.* extrà.
160.	1.	*raſationem*, leg. *raſcationem.*
187.	22.	monſtruoſa, *leg.* monſtroſa.
189.	30.	lividis, *leg.* lividas.
212.	17.	phlegmaſiâ, *leg.* phlegmatiâ.
228.	19.	barycoiâ, *leg.* caligine.
230.	6.	dykineſiam, *leg.* dyſcineſiam.
231.	12.	Berrichio, *leg.* Borrichio.
236.	1.	chiliarco, *leg.* chiliarcha.
236.	23.	exſiccum, *leg.* exſuccum.
239.	15.	inanitione, *leg.* in inanitione.
265.	28.	quocum, *leg.* quacum.
347.	17.	ſono, *leg.* ſoni.
351.	32.	cryſtis, *leg.* cryptis.
363.	8.	orthoſtodii, *leg.* orthoſtadi.
369.	2.	minimè, *leg.* maximè.
374.	16.	principium, *leg.* præcipuum.
381.	35.	*flore Lapponico*, leg. *florâ Lapponicâ.*
403.	6.	votali, *leg.* volatili.
404.	3.	quod, *leg.* quem.
425.	26.	ſed, *dele.*